

AYŞE KULİN

orum

TEK VE TEK BAŞINA

Türkân

SS

AYŞE KULİN

TEK VE TEK BAŞINA

Türkan

§

orum

Biyografi 46

Türkan Tek ve Tek Başına Ayşe Killin

ÖNSÖZ

cizgiliforum

Prof. Dr. Türkan Saylan'la, 2003 yılında, onun hayata geçirdiği ve sonradan benim adını KARDELENLER olarak değiştirdiğim, ÇAĞDAŞ

TÜRKİYE'NİN ÇAĞDAŞ KIZLARI adlı projenin kitabını yazmak için doğu illerine doğru yolculuğa çıkmadan önce tanıştım. Dostluğumuz ilerleyince, bi-yografisini yazmamı arzu etti.

Hakkında yazılmış pek çok kitap vardı. At Kız * kendi kaleminden hayatının belli bir bölümüne ait bir otobiyografiydi. Mehmet Zaman Saçlıoğlu'nun kaleme aldığı Güneş Umuttan Şimdi Doğar** ise, Hayatının tüm evrelerini gözden geçiren, kapsamlı, özenli fırtinalı bir nehir söyleşiydi. Ayrıca, tıp ve eğitim

alanlarındaki çalışmaları da çeşidi kitaplarda toplanmış, bana yazacak pek bir şey kalmamıştı. Bunu ona söylemişim ama isteğini yerine getirememiş olmak bir türlü içime sinmiyordu. 2008 yılının

sonlarında, bir araya geldiğimiz bir gün, eğer kabul ederse, lepra dünyasına dair bir kitabı, onun üzerinden kaleme almayı önerdim.

vi

Türkan Hoca bana hastalanyla ilgili öyküler anlattı. Ne yazık ki o günlerde omuzumda oluşan bir sorundan ötürü üç ay boyunca sağ elimi kullanamadım.

Mart sonuna doğru iyileştiğimde, bu kez onun hastalığı çok ilerlemiş, iyice güçsüzleşmişti. Buluşmalarımızda onu yormaktan korkuyor, konuşturmaya çekmiyordum.

2009 yılının Nisan ayında Türkan Hoca'nın evi basıldı, kitaplarına, yazılarına, mektuplarına el kondu. Sonrası zaten bir rüzgâr hızıyla gelişti.

Türkan Hoca kaybettiği bedensel gücünü, baskından sonra, kısa bir süre için adeta geri kazandı, canını dişine takıp bitirmesi gereken tüm işlerini hızla tamamladı, beni son kez görüşmeye çağırarak kitapla ilgili bazı özel isteklerini aktardı, başkanı olduğu Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin yirminci yıl töreninde konuşmasını yaptı ve sonra tedavisini durdurarak, aramızdan ayrıldı.

Cenazesine İstanbul'da yaşayan tüm iyi ve dürüst insanlarla, yurdun dört bir tarafından gelen lepralılar, burs verdiği çocuklar ve öğrenciler katıldı. Türkiye, bu muhteşem insana şükranlarını, 19 Mayıs 2009 tarihindeki cenaze töreninde, içtenlikle sundu.

En eski ve en yakın arkadaşlarından biri olan Gökşin Sanal'ın bana on üç yaşından itibaren yazıştıkları mektuplardan kendi seçtiği bölümleri vermesiyle, kitabımın önceden planladığım içeriğini değiştirdim. Yazacaklarım, Türkan Hoca'nın hayatının bugüne kadar kaleme alınmamış kesiteri üzerine yoğunlaşmalıydı. Hakkında yazılmış olanlardan az alıntı yapmaya, tekrara düşmemeye gayret ederek, bana emanet edilen alıntılardan yola çıkarak, hayatı boyunca”icinde yasattığı cocugu “ ve insani yanını öne çıkaracaktım; Zaten Gökşin Sanal, mektuplardan alıntılacağı s a t i r l a r ı n başına, sevgili dostu için şöyle yazmıştı:

*Sevgili Türkan'ı tanıtıcı yazılar, yaşam öyküsü s a y ı l a b i l e c e k k i t a p l a r yazıldı. Hepsi güzel a ma bence ek sik! Son gününe k ad ar icinde yaşattığı cocuğu, ak ıllı bu ka d ın olmasına karşın hep saf kalan yönünü baskalarını incitmemek uğruna düştüğü yanlışları do st luk üzerine duygu, düşünce ve davranışlarını h e p m e r a k edilen aşklarını ya da aşk sandığı **vii**

i l i s k i l e r i n i

g ü n ü m ü z d e

cok

kişinin

yadırgayacağı

r o m a n t i z m i n i bugüne kad ar dile getiren olmadı Türkan Saylanın hayırlı yaşamının, tıp ve

eğitim alanında yaptıklarının, müstesna kişiliğinin tek bir kitapta eksiksiz verilmesi zaten mümkün değil.

Okuyacağınız satırlarda, ben sadece ona verdiğim sözü tutuyor, bu eşsiz insanın portresine, birkaç fırça darbesi de ben vurmaya çalışıyorum; yılların soldurduğu ama çok özgün renklerle.

TÜR KAN

Tek ve Tek B aşına

viii

BİR MASALIM VAR

Şubat 1999, Arnavutköy

Torunlarımı özledim. İtiraf edeyim, yaşamın hayhuyu içinde pek aklıma geldiklerini söyleyemem ama hastalığım nüksettiğinden beri, onlan sık düşünür oldum. Timur ile Tamer şu günlerde Almanya'da değil de burada olsalardı, onlara, "Bir zamanlar Boğaziçi'nde cokgüzel manzaralı bir ahşap köşkte küçük bir kız yaşardı" diye başlayan bir masal anlatmak isterdim: Masalımı, kendi keyfime göre kurgular, mutlu sonla bitirirdim. Belki gerçeğe tam uymazdı ama ne gam!

Masallar hayalleri anlatmaz mı zaten? Ben masalımdaki küçük kıza çok uzun bir hayat çizgisi bahşederdim. Neden mi? O kızın hâlâ yapmak istediği pek çok şey var da, ondan!

Torunlarıma anlatacağım masala, "Emirgan'da eski Mirgün iskelesinin arkasındaki Kuleli Ta-lı'nın üst katında, 1935 yılının bir kış

günü bir bebek doğmuştu. Bebeğe

annesiyile

babası

Türkan

adını

koymuşlardı. Türkan, dört-beş yaşına

kadar o evde yaşamış, konuşmayı,

yürümeyi hep o evde öğrenmişti ama

1

hayatı boyunca özlemine pektiği,

rüyalarında

gördüğü

evi,

ipinde

doğduğu ev değil de, babasının ailesi

ipin bizzat yaptığı, Kandilli'deki dört

katlı ahşap konaktı," diye devam

ederdim.

Torunlarım,

"Bu

Türkan

sen

olmayasın babaanne?" diye soracak

olurlarsa, gerçeği saklamazdım.

"Aferin size, bildiniz işte!" der ve dikkaderi

dağılmadan

arkasını

getirmek isterdim masalımın. Bir

süredir çocukların aile öykülerini

bilmelerinde

fayda

olduğuna

inanmaya başladım. Gençliğimde hiç

düşünmezdim böyle şeyleri. Çınar'ın

Almanya'da doğan ve orada büyüyen
çocuklarına ailemizle ilgili hiç bilgi
vermemiştim.

Oysa

ölüler

hatırlandıkları sürece yaşarlar. Şimdi

sanki

Timur

ile

Tamer

benim

yanımdaymışlar gibi bir oyun kurmam

ve

onlarla

konuşuyormuş

gibi

yapmam hep bu açığı kapatmak

için. Torunlarıma masal anlatır gibi

anlatmak istiyorum aile bireylerini ki,

benden sonra onların belleklerinde

yaşayadursunlar. Bu nedenle beni

2

duydularımı

hayal

ederek,

Kandilli'deki evi, halimizi anlatıp

duruyorum.

Evimiz dört katlıydı ama biz sadece

iki katında otururduk. Kalabalık bir

aile

olduğumuzdan,

kardeşlerimle

benim hiçbir zaman tek başımıza birer

odamız

olamadı.

Büyüyüp

de

yuvamızdan

teker

teker

uçmaya

başlayıncaya kadar, yıllarca aynı

odayı

paylaştık

ve

eşyalarımızı

yataklarımızın

altındaki

kocaman

çekmecelerimizde sakladık. Ama o ev

sayesinde ki, her zaman temiz

havada, kuşlarla, çiçeklerle, doğayla

iç içe yaşadık, babamın bahçeye

elleriyle diktiği ağaçlarla birlikte boy attık, birlikte büyüdük. İnanılmaz bir

hasrede, işte o eve dönmeye başladım

ben, hem de sık sık. Üst bahçede, ba-

baannemin

gölgesinde

sigarasını

tüttürdüğü, salıncağımızın asılı olduğu

iki büyük ceviz ağacının arasında

duruyorum ve çocukluğumu yeni

baştan yaşıyorum. Çınarlardan birinin

korunaklı

dallarına

kardeşlerimle

yastıklar, tahtalar koyarak bir ağaç-ev

kurmuştuk. Okuldan döner dönmez ilk

3

işimiz

ağaç

evimize

tırmanmak

olurdu. İyi havalarda ödevlerimizi bile

orada

yapardık.

Babamın

eve

dönüşlerini de oradan gözlerdik, eğer

onu karşılamak ve elindeki paketleri

taşımak üzere çoluk çocuk Kandilli

Vapur İskelesi'ne gitmemişsek.

Annem her sabah mor jarse

sabahlığı ve özenle taranmış bukleli

saçlarıyla, pınl pırıl giyinmiş babamı

evimizin kapısında işine yolcu ederdi.

Biz

çocuklar

da

kapı

önüne

doluşurduk,, babam, annemden sonra,

yaş sıramıza göre yanaklarımıza birer

öpücük kondursun diye. Babamla

annemin yakınlaşmalarına tek şahit

olduğumuz

anlar

işte

bu

kapı

önündeki veda fasıllanydı. Bunun

dışında biz an-

nemizle babamızı hiç öpüşüp koklaşırken, aynı yatakta yatarken veya birbirleriyle flört ederken görmedik. Şimdi düşündüğümde, birbirine çok âşık iki insanın bunu nasıl başardıklarına akıl erdiremiyorum!

4

Biz beş kardeştik. Ben ilk çocuktum, benden on ay küçük kardeşim Tuğrul, 1939'da doğan Turgut, 1940'lı, güzeller güzeli kız kardeşim Turhan ve nihayet sapsarı saçlarından dolayı San Kabak diye çağırduğumuz Gündüz! En büyükleri ben olduğum için herhalde, hep anaç bir tarafım oldu benim. Annem, bir akrabasının vefan sırasında hayatının bizziz tek yolculuğuna çıkarken, kardeşlerimi bana emanet etmişti. Onlara laf geçirmek için, annemin bir elbisesini giymiş, yerlerde sürünen eteklerimle kardeşlerime kol kanat germeye çalışmıştım, Yaşamım boyunca kendimi tüm çocuklara karşı sorumlu hissetmem, evimi çocuklarla doldurmanı, o günlere duyduğum özlemden mi kaynaklanıyordu acaba?

Torunlarımı bana sorular sorarken hayal ediyorum, "Senin babaannen nasıl biriydi, babaanne diyor Timur.

Babaannem Nadide Hanım önce gencecik kocasını sonra da dört yaşındaki kızını kaybetmiş acılı bir kadındı. Dul maaşıyla zor şartlarda büyütüp okuttuğu iki oğlu, bir gün okuldan eve dönerlerken Gatlata Köprüsü üzerinde askere alınıp Balkan Savaşı 'na gönderilivermişlerdi.

Babaannem savaş sonrasında amcamı da genç yaşında kaybedince, hep bizimle birlikte yaşadı. Biricik oğlunun evinde çok mutlu ve huzurlu bir yaşamı olduğunu sanmıyorum, çünkü oğlunu pek sevmediği ecnebi geliniyle paylaşmak zorunda kalmıştı. Annem ve babaannem, aralarındaki mesafeyi kapatmamak için de birbirlerine hep, "hanımefendi/ diyerek hitap ettirt" diye anlatıyorum.

Yok yok! Bunları anlatmam doğru olmaz tonlularıma! Aile içindeki tatsızlıkları bilmelerini işlemem. Aslında tatsızlık da denemez, ama bir tuhal sürtüşme vardı iki kadının arasında. Babaannenim hayattaki en büyük rakibi, isviçreli annemdi. Din değiştirip Müslüman olması, Türkçeyi eksiksiz öğrenmesi ve birbiri ardına çocuklar doğurması bile kâfi gelmemişti babaannemle arasındaki buzlan

• İlme. Babaannem beni ve 5

kardeşlerimi biz kü- Silken masallarla, şekerlerle etrafına toplar ve bize sürekli annemi çekiştirirdi. Ona inanır, üzülürdüm, babaannemin etkisinden ancak sekiz dokuz yaşına

geldiğimde kurtulabilmişim.

Babaannem hayatının tek ışığı, sevgili oğlu Fatih'i kaybedince aklını da onunla birlikte yitirdi. eminim oğlunun peşine takılıp gitmeyi tercih ederdi ama babamın ardından uzun yıllar yaşadı. Asil ısınmadığı gelini ise, ona, "hanımefendi" de- mekten vazgeçip "babaanne," demeye başladı ve bin bir işinin yanında ölünceye kadar hiç şikâyet et- rtieden baktı, kendini sevmeyen kayınvalidesine. Yangın çıkarmasın, bir yaramazlık yapmasın diye peşinde gezdi, yemeğini elleriyle yedirdi, altını bezledi senelerce.

Annemin ne kadar çilekeş ve fedakâr bir insan olduğu bana ne yazık ki ölümünden sonra dank etti. Ancak onu kaybedince anlayabildim hayatının ne kadar zor olduğunu.

Ah annem!

Çok geniş bir yatak odası ve yeşil lake bir yatak takımını vardı annemin.

Yeşil lake yatağında, özellikle lohusalıkla, en sevdiği renk olan mor geceliklerle yatışı gözlerimin önünde şimdi! Hayata İsviçre'nin Zürih'e yakın Melingen Kasabası'nda, bir teknisyenin kızı, Lilly Reinmann olarak başlamıştı. Ailesi sonra İngiltere'ye göç etmiş, büyükbabam zarflan içinde pek çok patent sahibi bir mucit olarak iyi para kazanmış ve kızını İsviçre'nin çok iyi bir okulunda okutmuştu. Annem, İngilizceyle Alman -

casının yanı sıra Fransızca'yı ve piyano çalmayı bu okulda öğrenmişti.

Babam ilk evliliği nedeniyle İstanbul'da yaşamakta olan, sanşın, yeşil gözlü, güzel annemle tanışır tanışmaz ona o kadar âşık olmuş ki, hemen evlenme teklif etmiş. Bir yıl sonra da b^n doğmuşum.

6

önceleri ailesine rahat, hatta lüks bir hayat ya- şatabilen babamın işleri ben ilkokulu bitirdiğim yıllarda bozulmaya başladı. Evimizdeki yardımcıları teker teker işlerini bıraktılar. Mısır Çarşısı'ndan bol ve toptan alınan yiyecekler, mahalle bakkalından gramla alınmaya, dikkatli tüketilmeye başladı. Pişirilecek malzemenin bulunamadığı günleri bile gör-dük. Annem öyle günlerde bayat ekmekleri sütle ıslatıp üzerlerine yumurta kırarak lezzetli yemekler yapardı. Şeker yokluğunda ise çayı kuru üzümle içerdik. Bunlar biz çocuklar için eğlenceli oyunlardı ama belli ki babam hayada mücadelesinde çok yıpranmaktaydı. Henüz elli sekiz yaşındayken, kırık bir gönülle yitti gitti, sevgili karısını, bunamış annesi ve beş

çocuğuyla geride bırakarak. Allahtan o günlerde ben kendi ailemi kurmuş, annemin sırtından inmişim.

Babamdan sonrası, bütün Saylanlar için hep bir hayat kavgasıdır!

Benim torunlarıma aktarmak istediğim, babamın da, babaannemin de hayatta olduğu, bahçeli evimizde bir arada, geniş bir aileye ait olmanın sı-

caklığını hissederek yaşadığımız çocukluk yıllarımız, galiba. Her kalabalık ailenin yaşamı bir

masaldır, bence.

Yarın Çınar hatırımı sormak için telefon ettiğinde ona ilk fırsatta oğlanları İstanbul'a getirmesini söyleyeceğim. Okul tatillerine kadar ömrüm vefa ederse, torunlarıma anlatacak bir masalım var.

7

ŞAFAK SAYARKEN

as

12 Nisan 2009, Arnavutköy.

Birkaç günden beri boğazımdan hiçbir şey geçmiyor. Son kemoterapi seansı mide bulantılarımı artırdı. Beni serumla beslemeye çalışıyorlar ama ellerimde kollarımda serumu saplayacak damar da kalmadı artık. Her tarafım delik deşik. Hızla yaklaşmaktayım kaçınılmaz sona. Birkaç işim kaldı yapılacak. O işleri tamamlamanın telaşındayım. Sonra tüm tedaviyi kestireceğim. Bu nefes nefese koşu bitecek. Dinlenmek benim de hakkım.

Uyumak huzur içinde! Uzun zamandır uykularım da yok çünkü. Yatağın içinde sabahı bekliyor, eğer halim varsa, kalkıp şafağın söküşünü seyrediyorum günlerdir.

Şafakta gökyüzü önce kıpkırmızı oluyor sonra turuncuya çalıyor, sararıyor, pembeleşiyor, mavileşiyor dakikalar geçtikçe, sanki renkler birbirinin içine akıyor, birbirinin içinde eriyor, tarifi mümkün olmayan, inanılmaz bir güzellik kaplıyor göğü.

Bunca yıl hep mehtap delisi oldum ben. En ince hilalden başlayarak, takip ederdim ayın gelişip dolunaya erişmesini. Dolunayı gördüğüm an, 9

nerede olursam olayım, odaklanırdım bu muhteşem güzelliğe. Evdeysem, iskemleyi pencerenin önüne çeker, mehtabın tam karşısına oturur, uzun süre seyrederdim çocukluğumun aydedesini. Yuvarlağın üzerine çizilmiş

surete bakar, bana göz kırpmasını, bir şeyler söylemesini bekler, daha da ileri gider, gerçekten bir şeyler söylediğini farz ederdim. Ay, gökyüzünden fısıldardı kulağıma duymak istediğim şeyleri. Mesela Bursa'ya tayinim çıktığında, "Çocuklarımı nasıl bırakır da giderim?" diye sormuştum, sağ köşesinden azıcık ısırılmış bir somuna benzeyen aya.

"Çocuklarımı da yanında götürürsün, Bursa'da okul mu yok!" demişti.

Günler sonra rahat bir uyku çekmiştim o gece. Niye hiç düşünmemişim o gün gökyüzüne bakana kadar, çocuklarımı da yanıma almayı. Ben ki onları ihtisas için Londra'ya giderken dahi geride bırakmamış, yanıma almışım, yıllar sonra! Bana, "Deli misin, Londra'da çocuklar ne yapar?"

diyenlere, "Londra'da okul mu yok?" diye yanıt vermiştim. İşte böyle bir iletişimdi, ayla aramızda olan. Hatta bir zamanlar, Fulya'da dimdik bir yokuşun üzerindeki evi, sırf penceresinden mehtap gözüküyor diye kiralamıştım da deli demişlerdi bana arkadaşlarım. Oysa şafak da aydede kadar

güzelmiş meğer! Muhteşemmiş! Kalan zamanımın hiçbir şafağını kaçırmak istemiyorum. Şafak sayıyorum kısacası, terhise az kaldı.

Dün yine şafağa yakın, yattığım yerden perdeyi aralayıp gökyüzünü izlemeye başlamıştım ki bir ara içim geçmiş. Merdivendeki ayak sesleriyle uyandım. Gökşin gelmiş erkenden. Şaşırdım. Geceleri yatmak bilmediği için erken kalkamaz çünkü o. Bazı günler on bire kadar yatakta kaldığı olur. Odamın kapısında elinde bir torba, bir de mis gibi kokan, fırından yeni çıkmış bir ekmekle dikiliyordu.

"Hayrola," dedim, "sen de mi beni rüyada gördün yoksa?"

"Biri seni rüyasında mı görmüş?" diye sordu.

"Halime görmüş, kalkmış Tunceli'den buralara kadar gelmiş."

10

"Halime hangisiydi, üvey oğullarından sürekli dayak yiyen kadın mı?"

"O Yeter'di. Hani bacağını donmuş diye keseceklerdi de, ben muayene sırasında ellerken bir sıcaklık hissetmiştim, kurtarmıştık bacağı.

Ne bakıyorsun öyle, hatırlamadın mı?"

"Ay Türkan, o kadar çok hastan var ki senin, hangi birini hatırlayayım, Allahaşkına! Rüyasında seni nasıl görmüş, sen bana onu söyle."

"Vallahi, merak edip sormadım. Ama pek hoşuma gitti doğrusu, helalleşmek için ta buraya kadar gelmesi. Sen niye bu kadar erkencisin?"

Erken uyan- mazdın sen."

"Dün gece uyumadım ki uyanayım. Şu ne zamandır isteyip durduğun gençlik mektuplarımız var ya, dün, akşam yemeğinden sonra gardırobun üstünden mektup kutularını indirdim, sabaha kadar mektup ayıkladım.

Türkan, inanılır gibi değil, mektuplaşmaya 1949 yılında başlamışız.

Haftada üç, dört kez yazıştığımız olmuş. Her biri en az on dört-on altı defter sayfası olmak üzere, kutular dolusu mektup vardı. Hepsini tek tek döktüm önüme, kimini baştan sona okudum, kimini atlaya atlaya. Kâh ağladım, kâh güldüm. Arada bir mutfaka gidip çay koyuyordum uykumu açsın diye. Gün ışıdı, sabah oldu. Saate son baktığımda yedi buçuğa geliyordu. O saatte yatağa girmedim artık, zaten henüz soyunmamıştım bile. Mektupları bir poşete attım, yüzümü yıkadım, çıktım evden, köşedeki fırından bir ekme kaptım, taksiye adadım geldim. Kahvaltını ettin mi sen?"

"Zeynep hazırlıyordu tepsimi. Seslen de sana da bir tabakla bir bardak çay koysun tepsiye," dedim.

"Ekmeği de vereyim dilimlesin," dedi Gökşin ve kucağıma bir tomar mektup bırakıp dışarı çıktı. O yaşlarımızın elyazısıyla yazılmış ortaokul **11**

mektupla- nmı mavi, lise yıllarını kırmızı kurdeleyle, üniversite yazışmalarını da bir sicimle bağlayarak ayrıştırmış.

1990'lara kadar, önceleri haftada birkaç kez, sonra da giderek seyrekleşen bir tempoyla yazış- ınıştık Gökşin'le. Kandilli Kız Lisesi'nde okurken, yazları ayrılırdık. Her geçen günümüzün nerdeyse her saatini mektuplarda anlatırdık birbirimize. Liseyi bitirince ben İstanbul'da Tıp Fakültesi'ne gittim, Gökşin Ankara'da Dil Tarih'e yazıldı. Mektuplarımız hızlandı. Onun yeniden İstanbul'a dönüşüne kadar, tüm yaşadıklarımızı mektuplarda paylaştık. Bana hiç yayınlamadığı ama hayatı boyunca yazdığı şiirlerini de yollardı. Sadece gündelik hayatımızın ayrıntılarını değil, okuduğumuz tüm romanları, öyküleri, şiirleri de mektuplarda tartışır, karakter tanımlamaları yapardık. Yıllar içinde hayat yükümüz çoğaldıkça mektuplarımız azaldı ama hiç kesilmedi. Son yıllarda, aynı şehirde yaşadığımız halde, sadece doğum günlerimizde kart atmakla kalmamış ara sıra yine mektuplaş mıştık.

Gökşin'in bana getirdikleri ilkgençlik dönemimizde yazdığımız mektuplar. Onlara göz atarken boğazıma bir yumru geldi oturdu. Ben on beş yaşımı sürerken, ne Kürt ne de türban sorunumuz vardı. Sağ sol kavgaları dahi başlamamıştı henüz. Bugünün gençliğine göre inanılmaz saf, idealist, aynı zamanda da dertsiz olduğumuz o günlerde okudukça gördüm ki, kendimi kaptıracak siyasi gruplaşmaların da farkında olmadı-

12

đımdan, bana büyük laflarla edebiyat döktürmek düşmüş!

kavuşunca anlatacak şeyimiz kalmaz Emi, böylesi daha hayırlı

"... Ah Gökşin, her yerimden kalkışta mehtaba bir kez daha Aynı yıl, bir yaz mektubu daha:

bakıyorum, öyle nefis ki! O ışık sütunu ta uzaklara kadar efsunkâr bir kıvrılışla uzanıyor\ kâh genişliyor, kâh daralıyor, sular sakin ve ışıklar o 1112 Ağustos'ta Demokrat Partinin Taksim Belediye Gazinosunda kadar cazip ve bambaşka ki hipbir şair onu mısralarına, hiçbir ressam eğlencesi var. Gitmek istiyorum la hu münasip bir elbisem yok. Niyetim bir tablosuna alamaz ve hiçbir bes-keten dikmek. Ama gitsem bile dans etmeyi bilmediğimden dolayı kukumav gibi oturacağım. Elbette an-nemle gideceğim ve annem dans etmeme izin tekâr onun melodisini bulamaz. Bu tablo, eserleri kopya edilemeyecek bir verebilir u ma bilmedikten sonra! Sen ne dersin, gideyim m g it me ye yim sanatkârın elinden çıkmıştır. şu yeni resim görüşü ve stili (soyut resmi mi?

kastediyor olmalıyım), belki de insanın tabiat karşısındaki bu büyük yenilgisinden, bunu idrak etmesinden sonra başlamıştır. Tokta varı aramak!*

Vay Vay! Ben ne müthiş bir romantikmişim on beş yaşımı sürerken!

Aslında romantizmle hiç bağdaşmayan mesleğime ve ayaklarımı yere sert bastıran hayat çizgime rağmen, içimdeki saf çocuğun yoğun duyguları yıllar içinde azalsa da, bu yaşıma dek beni tamamen

terk edemedi. Hele de ay ışığı-

İlla olan tutkum. Doğa güzelliklerinin bende yarattığı coşkuyu kaleme döküp arkadaşlanma her zaman yollamıyorum artık ama hâlâ etkileniyorum onlardan. Günbatımını, şafağı, mehtabı seyrettiğimde ya da yıldızlarla dolu lacivert göğe baktı- , gımda içime sevinç doluyor. Acılanma rağmen, ya-şadığıma şükrediyorum.

Elimdeki mektubu, aşın romantizminden biraz da utanarak önümdeki sehpayaya bıraktım. Bir başkasını çektim rastgele. Bu seferki de, Ağustos 1950 tarihli.

"... Senden son gelen her iki mektup da evde sansürden geçmedi ama yine de ben sana bir şifre vereyim. Mühim yerleri ayrı bir sayfaya yaz ki okur okumaz saklayabileyim. Ne olur ne olmaz, belki evden okurlar. Ben sana yazdığım 8 sayfalık mektubu anneme okudum, o da pekiyi, postala bakalım, dedi ve sonra da bahçeye çıktı. Şimdi, sana aceleyle tekrar yazıyorum, rica ederim bana böyle arkadaş mektuplun yazmaya devam et ama onları şifreli yazma. tesadüfen ellerine geçebilir. Ne olur ne olmaz. Hem de birbirimize 14

15

... Peder Bey bugünlerde iyice mutaassıplasti. Her sabah giderken, evin ve babam Ankara'ya kardeşim Turgut'la gideceğimi söylüyordu. O an benim dışına annesiz çıkmak yasak, diye tembih ediyor. Annem de peki, diyor. Baba-için Ankara yolculuğunun bütün büyüğü kaçtı. Bu da bir şey mi? Yirmi ma göre, annemin işi bitene kadar evde oturmalıyım. Allahtan Avrupalı bir yasında, üniversite öğrencisi koskoca bir kızken dahi, hafta sonları annem var da kardeşlerimle denize inmeme izin veriyor. Akşamüstleri de arkadaşlanmla buluşmaya giderken, mutlaka peşime kardeşlerimden birini ta-annemle Kücüksu Gazinosu 'na gidiyor, oturuyoruz. Çok hoş oluyor.*

karlardı. Ne kadar utanır, mahcup olurdu. Tutucu ve yasağcı anne babadan çok çektiğim için, ben olabildiğince serbest bırakarak büyüttüm kendi Bu satırları okuyunca ilkgençliğimin sıkıntıları yüreğime geri döndü. çocuklarımı!

Yetişirken en büyük derdim annemle babamın aşırı disiplinli, korumacı tavırları olmuştu. Yeni yetme Türkan'a hemen her şeyi yasaklamışlardı.

Kırmızı kurdeleli tomardan bir mektup çektim: Belleğim bu aşın korumacılığa dair, kimi komik kimi üzücü anılarla dolu.

Örneğin lise üçüncü sınıfta okurken, uluslararası bir kültür kurumu, bir lise Şu kâğıda çok özenerek başladım, annem geldi de min, bakayım öğrencisini yurtdışına göndermek için İngilizce sınavı açmıştı. İngilizcem dedi, ben geri çektim, o ısrar etti yırtar gibi yaptım, sonunda verdim o kudu.

iyiydi. Babam nasıl olduysa razı olmuştu sınava girmeme. Benim platonik bir t ür lü intikal edemedi âşık olduğumu. Sinirli sinirli g ü ldü m, şimdi de duygularla bağlandığım keman hocam o sırada Ankara'da çalışıyordu. Hemen ağlıyorum, asabım bozuk. Bu ya st a n sonra pek düşüncesiz hareket

ediyor, hocama mektup yazıp sınav yerini ve saatini bildirdim. Sınav sabah yapılacak, öyle hu yo r k i beni. Bazen pek iyiyiz, bazen de en basit ko nud a atışıyoruz *

akşam treniyle dönene kadar, onunla buluşacaktım. Beni Çankaya'ya çıkaracak, sonra da hayvanat bahçesine götürecekti. İstasyon Lokantası'nda Vukardaki mektubu 23 Mart 1953'de yazımısım Gökşin mektuplan birlikte çay içecek ve eve dönmek üzere trenime binecektim. Çocukluk bu ya, ayırırken iyice yorulmuş olmalı ki üniversite yıllarına ait mektubu lise eğer onun da bana karşı hisleri varsa, baş başa kalacağımız bu sıralarda, torbasinn içine katmış yanlışıklıkla. Kime âşıktım acaba?

hislerini bana belli eder diye umutlanıyordum. Eteklerim zil çalıyordu. Fakat babam tren biletini bana uzatınca kahrimdan ölebilirdim. Elinde iki bilet vardı 17

16

Düşündüm ama hatırlayamadım. Bu kadar korumalı yetiştikten sonra fakülteye ilk girdiğim yıl, kendimi erkek öğrencilerin ortasında bulunca, okul kantininde ya da sınıflarda birkaç kere üst üste göz göze geldiğim gençlere âşık olduğumu zannederek geçirmiştım ilk dönemi. İkinci dönem toparlanmıştım; onlarla aynı sıraları paylaştıkça, birlikte sınav heyecanı çektikçe,

notlarımızı

karşılaştırdıkça,

erkek

arkadaşlarımın

kız

arkadaşlarımdan hiçbir farkı olmadığını görüyordum. Ben, erkek ve kız arkadaşlarım arasında fark gözetmemeyi öğrenmişim ama üzerimdeki ev baskısı devam ediyordu. Üniversiteli kızlar sınıf arkadaşlarıyla gezmeye, sinemaya giderken, annem hâlâ peşime kardeşlerimden bir ikisini takıp beni küçük düşürüyordu. Beni bu kadar sıkı bir disiplinle ve yüksek ahlaklı yetiştirdikten sonra, bari bana itimat etmesini becerebilselerdi ya, annemle babam!

Evlenene kadar üzerimdeki baskı devam etti, annem benden giden ve bana gelen mektuplarımı okudu, sınıf pikniklerinde peşime kardeşlerimi takmadığı zaman da, tesadüfmüş gibi kardeşlerimle birlikte, bulunduğum yerlerde arz-ı endam eyledi. Bu mektubu kendi grubuna katmak için kenara ayırdım.

Bir mektup daha, yine lise tomarından! Tarihi 23 Haziran 1952:

" Kad ir gecesi âdetim hilafına camiye gidip sa- kal'i şerifi öpemedim.

Bütün gün oruçluydum. O akşam teravih'egittik."

Gülmeye başladım. Bu benim kaderim miydi ne? Sıkı bir dini eğitimden geçmeme, çocukluğumu sofu babaannemin anlattığı hurafeleri dinleyerek geçirmeme, esaslı bir din eğitimi almama, İslam'ı kendini

sıkı Müslüman zanneden pek çok kişiden daha iyi kavramış olmama rağmen, yıllardır bir takım kötü niyetli insanlar "gâvur" olduğumu İddia eder dururlar. Bu kelimeyi de hiç sevmem. Müslüman olmayanları küçültücü bir kelimeyle ayırtmak, edepsizlikten başka bir şey değildir, bence Tüm dinlerin Allah'a giden yolda bir vasıta olduğuna inandığım için, hayatım boyunca hiçbir dini küçümsemedim. Bizim kitabımız, diğer dinlerin peygamberlerine saygı talep eder zaten. Kendimi sadece ve hep Müslüman bildim.

23

İlk dini eğitimim çok küçük yaşta, evde başlamıştı Çocukken namazı, aptesti ve Kuran sürelerini babaannemizden öğrenmiştik ama bilinçli Müslümanlar olmamız için, ilkokula başladığınızda babam okulumuzun Türkçe öğretmeninin bana ve kardeşlerime özel din dersleri vermesini istemisti Hafız Ahmet Bey, her hafta sonu bize gelir, bize dinlerin çeşitlerini, nasıl çıktıklarını Müslümanlığın diğer dinlerden farklarını, kurallarını ve bu kuralların gerekçelerini anlatırdı. Unlu Ahmet Bey sayesinde, ben, iyi bir Müslümanın Dürüst Temiz, çalışkan, saygılı, yardımsever baskaları aken rahatsızlık duyan h a k yemeyen, haksızlık etmeyen ve gösterişten uzak duran bir insan olması gerektiğini, çalışmanın da bir nevi ibadet olduğunu küçük yaşta öğrendim. Hocam bizlere Allah korkusu değil, Allah sevgisi aşılamıştı. Hocamın çocuklarıyla birlikte, Ramazanlarda teravihe giderdik.

Ortaokula geçtiğimde, Kadir geceleri, gündüz oruç tutmaya geceleri evin çalışanlarıyla birlikte Kandilli Cami- i'ne gitmeye başladım. Bu gecelerde,

"Allahüm- me salli ala..." okunurken, bazı cami ahalisi "Allah!" diye haykırırdı. Babaannem bu insanların o anlarda Allah'la buluştuklarını söyleyince, ben de o kişilerle birlikte haykırır olmuştum ama dört gözle beklediğim bu buluşma hiç gerçekleşmemişti. O camide, Kadir geceleri bir de Sakal-ı Şerif çıkardı. Sakal-ı Şerifi öpmek için sıraya girenlerin arasına büyük bir heyecanla katılırdım. Sınıftaki yaşıtığım arasında İslam dini hakkında benim kadar malumadı ve dualan baştan sona bilen başka çocuk yoktu herhalde. Bir gün edebiyat dersinde Divan Edebiyatından bir şiir okurken, öğretmenimiz, bir Arapça kelimeye dili dönmeyen arkadaşımızı azarlamış, "Osmanlıca kelimeleri doğru dürüst okuyamıyorsunuz! Sizler Allah bilir, duaları da yalan yanlış telaffuz ediyor, anlamlarını dahi bilmiyorsunuzdur. Aranızda doğru dürüst dua edebilen ve söylediğinin manasını bilen biri var mı?" diye sormuştu. Koca sınıfta sadece benim parmağım kalkmıştı havaya.

"Sen mi dua bildiğini iddia ediyorsun Türkan?" demişti öğretmen.

Herhalde annesi yabancı olan öğrenciden böyle bir beklentisi yoktu.

20

"Evet efendim."

"Hangi duaları biliyorsun?"

"Hepsini..." Ne olur ne olmaz korkusuyla, "Çoğunu," diye düzeltmiştim hemen.

"Amentü'yü oku."

Okudum. Bana birkaç dua daha okutmuş, anlamlarını söyletmiş ve benden başka hiç kimsenin baştan sona bir duayı düzgün şekilde okuyamadı-

ğını görünce pek şaşırmıştı.1

Benim telaffuzum iyiydi ama dünyaya Katolik gelip sonradan Müslüman olduğu için, açığını kapatmak ve özellikle de babaannemin gözüne girmek adına Kuran'ı hatmeden ama sureleri ancak İsviçre aksanıyla okuyan zavallı annemle çok dalga geçerdik, kardeşlerimle. Çocukluğumuzda bizlere verilen dini eğitimin bir sonucu muydu, her işe besmeleyle başlayan babaannemin etkisi miydi bilemem ama bir bilim insanı olmama rağmen, hayatım boyunca dudaklarımdan dua hiç eksilmedi. Hastalarımın iyileşmesi, işlerimin yolunda gitmesi, oğullarımın okullarındaki başarıları için duaya sık başvurduğum ve çoğunu duydu, Allah!

1 At Kız, s. 52-53.

20

Mektup elimde, "Gökşin, gel, gel! Şu mektubu medyaya sızdıralım da adımları gâvura çıkararak utandıralım. Gel bak, neler yazmışım!" diye seslendim, yanıt alamayınca kulak kabarttım; Gökşin, "Dünden beri hiçbir şey yemedi mi gerçekten?" diye soruyordu Zeynep'e.

Demek erken gelişine bir bahane bulmak için getirmiş mektupları diye düşündüm, birlikte kahvaltı edersek bana yedirebileceğini zannediyor. Bana laf geçiren ender kişilerden biridir, Zeynep telefonda ona hiçbir şey yemediğimden şikâyet etmiş olmalı. Gökşin'le altmış üç yıl önce Kandilli Kız Lisesi'nin orta birinci sınıfında buluşmamızdan bu yana, hiç ayrılmamış

olmamızın yanı sıra, sırdaşımdır, yakınımıdır, derdimi döktüğüm, akıl danıştığım, tavsiyelerine uyduğum can arkadaşımıdır! Benden on üç gün büyük olduğu için, bana hayatım boyunca hep ablalık tasladı. Ben de o ne söylediye munis bir kardeş gibi dinledim sözünü. Ama bu sefer boşuna zahmet etmiş Arnavutköy'e kadar. Boğazımdan tek bir lokma geçmiyor.

Elinde kahvaltılık tepsiyle Zeynep ve Gökşin birlikte içeri girdiler.

Zeynep kucığımdaki mektupları alıp tepsiyi dizlerime koydu. Gökşin, tepside kendi çayını aldı, karşımdaki koltuğa yerleşti, çayından birkaç yudum içtikten sonra kalkıp bana reçelli bir ekmek hazırladı. Tam itiraz etmeye hazırlanıyordum ki içeriye, geceyi giriş katındaki odada geçiren Halime girdi.

"Halime, sen de bir şeyler yedin mi?" diye sordum.

"Ben yedim Hoca," dedi Halime, "sen beni düşünme kendi karnını doyur."

"Tunceli'den gelen kişi sen misin?" diye sordu Gökşin, Halime'ye?

"Hee benim ya!" Aym düşü üç gece üst üste görünce, varayım Hocam'ın yanına, elini yüzünü öpeyim, dedim."

"Nasıl gördün Hoca'yı? " diye sordu Gökşin.

"Şaşkın gördüm. Evine adamlar dolmuş. Odalarda bir kalabalık, bir kalabalık! Hoca bir köşede oturmuş, seyrediyor. Hiç ses etmiyor. Hayra **26**

yormadım. Benim herife dedim ki, varalım gidelim Hoca'ya. Bir sıkıntısı var, malum oldu bana, dedim."

"O da sen rüya gördün diye aldı seni buraya mı getirdi?"

"O getirmedi. Ben ortanca oğlanla geldim. Bu bacaklar var ya, (eliyle pat pat vurdu bacaklarına) yü rüyebiliyorsam, nah bu hocanın sayesinde."

Menim ona can borcum var."

"Amma da yaptın," dedim Halime'ye. Duymazlığa geldi, sürdürdü konuşmasını.

"Bindik ilk otobusa oğlanla, vardık buraya akş a m vakti. Oğlan beni Hoca'ya bıraktı, akrabaların yanına vardı. Dünya gözüyle gördüm ya Hoca'yı içim rahat, kıvrıldım yattım aşağıdaki odada. Daha önce de gelmişliğim, o odada yatmışlığım vardı zati. "

"Elbette," dedi Gökşin, "Hoca'nın evi aynı zamanda oteldir de."

Arkadaşım, evimi dostlarıma, çocukların arkadaşlarına, bazen de eski hastalanma veya yatacak yer bulamayan hasta yakınlarına açmamdan, son yıllarda beni yoruyor diye pek hoşlanmaz oldu. Bu evi ilk gördüğünde giriş

katındaki odaya göz atıp, "fazladan bir odan var ya, sen burayı hemen okul yurduna çevirirsin," demişti.

Halime hiç aldırmadı, bana döndü, "Yolcu yolunda gerek Hoca," dedi,

"oğlan gelmiş, kapıda beni bekliyor. Otobusa yetişecez. Sana getirdiğim peyniri, balı afiyetle yiyenin. Bak kuş kadar kalmışsın. Bir dahaki gelişe, seni semirmiş göreyim."

Gözpınarlannda yaşlar panldıyordu. Herhalde biliyor bir dahaki seferin hiç olmayacağını. Bu son veda!

"Hakkını helal et Hoca."

"Sen de et," dedim.

"Senin hakkın ödenmez. Sen olmasaydın beni çöplüğe atarlardı, bilirsin."

27

"Haydi Halime haydi, o günler geçmişte kaldı. Geriye bakmak yok. Güle güle gidin köyünüze,

yolunuz açık olsun."

Halime, Gökşin'i başıyla selamlayıp bacaklarını açarak ördek gibi yürüdü, çıktı odadan.

"Niye böyle tuhaf yürüyor, yoksa o da cüzamlı mı?" diye sordu Gökşin, oturduğu koltukta kıpırdanarak.

"İdi, tedavi oldu, iyileşti," dedim, "ama badi badi yürümesinin nedeni başka. Onun ayak parmaklarını ben kestimdi yıllar önce. O gün bugündür, ayakkabılarının ön tarafına pamuk tıktırır. Yürüyüşü bozuluyor haliyle."

"Türkan! Sen cerrah değilsin ki!"

"Cerrah değilim ama doktorum. Yeri geldiğinde her doktor elinden geleni yapmak zorundadır. Ben de üzerime düşeni yaptım işte."

Gökşin'in yüzünde kusacakmış gibi tuhaf bir ifade belirdi, "Ayak parmaklarını kestir yani, sen, ellerinle?"

"Penseyle kestim."

Gökşin, son çay yudumunu püskürtmemek için gayret göstererek zorlukla yuttu. İngiliz filolojisi mezunu, edebiyatçı ve şair arkadaşımın yaralar berelerle arası iyi değildi, o yüzden anlatmaya kalkmadım. Ama ona anlatmaktan çekindiğim o geceyi de hayatım boyunca unutmuş değilim.

Halime'nin

bacakları

dizlerine

kadar

donmuştu,

beni

başına

çağırdıklarında. On altı yaşındaydı, korku d a n tir tir titreyen kız. Hiç durmadan anlamadığım bir şeyler söylüyor, kocaman kara gözlerinden ip gibi yaş iniyordu yanaklarına. "Ne diyor?" diye sordum sedyenin başında dikilen dayısına.

"Bacaklarımı keseceğinize beni öldürün, daha iyi," diyormuş.

"Hakkı var, bacakları olmayan kızı bizim oralarda ne yapsınlar ki," dedi dayısı, "tarlada işe yaramaz, evde çocuk bakamaz, başlık parası getiremez, başlıksız dahi kocaya verilemez, hakkı var, böyle

yaşayıp n'etcek?"

Esmer ve kavruk genç adam, adeta kızı öldürmemi istiyordu benden.

28

"Bacakları nasıl bu hale geldi?" diye sordum.

Anlattılar.

Halime'nin ailesinde cüzam çıkmış. Sağlık memuru, kesin teşhis koyamadığı aile fertlerini daha etraflı bir muayene için devlet hastanesine yollatmış. Kız, diğer akrabalarıyla birlikte köyden at üstünde şehre inerken çığ düşmüş dağdan. Saatlerce kar altında kalan Halime'yi, nihayet kardan çıkarabildiklerinde, bir de bakmışlar ki bacakları dizlerine kadar donmuş.

Ben de tam o sırada bir cüzzam çalıştayı için tesadüfen Elazığ'daydım.

Babası, kızı bir otobüsle Elazığ Devlet Hastanesi'ne getirmişti. Donmuş

uzuvları kangrene dönüşmeden hemen kesmek gerekiyordu. Orada bulunduğum için, nöbetçi hekim bir de benim görmemi istemiş. Gece vakti hastaneye koştum. Kızı kucağıma aldım, bacaklarını elle muayene ederken elime yer yer sıcaklıklar gelmez mi! Ellerimle aşağıdan yukarı, yukardan aşağı defalarca ovalayıp durdum kızın bacaklarını. İçimden bir ses, kıymalarına müsaade etme bu kıza, diyordu, bacakları kesileceğine dayısının dediği gibi, ölsün daha iyi. İşe yaramaz bir köylü kadının, bir kedi kadar bile değeri yoktu oralarda. Kıvranıyordum kızı kurtarmak için. Elimin altındaki belli belirsiz sıcaklık, bana ümit veriyordu. Bacaklarını tekrar tekrar elliyor, mıncıklayıp duruyordum. Avucumda hisseder gibi olduğum o sıcaklık sakın kendi ellerimin sıcaklığı olmasın? Gidip ellerimi soğuk suyun altına tutmuş, kurulayıp geri gelmiştim. Haydi, bir kere daha, son muayene! İşte bu sefer emindim! Bu bacakta can vardı!

"Penseyi getir," dedimdi nöbetçi doktora. Gencecik bir çocuktuk, uzun boylu saz benizli.

"Hocam! Ne yapacaksınız?"

"Parmaklar donmuş. Onları keseceğiz."

"Bacaklar?"

"Bacakları kurtaracağız."

"Ya kurtaramazsak? Ya kangren olursa?"

29

"Sabaha kadar başında bekleyip tabloyu izleyeceğiz. Gerektiği anda müdahale ederiz. Pense nerede, pense?"

"Ben kesemem."

"Ben keseceğim, sen seyredeceksin. Bir dahaki nefere, iş başa düştüğünde biraz tecrübe edinmiş olursun."

Bembeyaz oldu genç doktorun yüzü, "Sorumluluk size ait, hocam,"

dedi.

30

"Doktorluk bıçak sırtında yürümeye

benzer Mehmet. Her karar bir sorumluluktur,"

dedim.

Böyle söylüyordum ama yüzüm ateş gibi

yanıyor, sırtımdan soğuk terler boşanıyordu.

Genç doktorun uzattığı pense ile hemen

orada kızın donmuş ayak parmaklarını çıtır çıtır kesmiş, ayaklarıyla bacaklarına sabaha kadar masaj yapmıştım. Bir taraftan içimden,

"Allahım, bu zavallı çocuğun bacaklarını iyileştir, beni de mahcup düşürme," diye sürekli dua ediyordum.

O gece Halime'nin başında beklerken, ilk

muayenehanemi açtığım ve hasta bakmaya

başladığım

günleri

anımsamıştım.

Tıp

fakültesini bitirdikten sonra, ilk evliliğim sırasında Kâğıthane Köyü'nde, dış hekimi arkadaşlarımla birlikte küçük bir muayenehane açmıştık. Günde üç beş saat hasta bakıyordum. Hiç deneyimi olmayan gencecik bir doktordum. Dişçi arkadaşların da benden farkları yoktu. Üçümüzün de ilk muayenehane

tecrübesiydi bu. Hastaları muayene edip

ellerine reçetelerini verir yollar, sonra da acaba doğru mu yaptım diye endişeye

kapılırdım, içimden kocama telefon edip da-nışmak geçerdi ama akşam eve gittiğimde beni küçümsemesinden, "Madem kendinden emin

değilsin,

bırak

hasta

bakmayı,

çocuklarının başına, evine dön," demesinden korkardım. Ne dışçı arkadaşların ne de benim fazla hastamız olmadığından, zamanın çoğunu

pencere önünde hasta yolu gözleyerek geçirir, sokağa giren bir jandarma görürsek, acaba hastaya yanlış bir şey yaptık da bizi almaya

59

mı geliyorlar diye aramızda şakalaşırdık.

Gülmesine gülerdik ama benim içime hep bir kurt düşerdi. İçimi kemiren bu kurt yüzünden, ihtisas yaparak, deneyim kazanmaya karar vermişim.*

Yıllar sonra, Elazığ'da o gece, onca

tecrübeme rağmen yine korku içindeydim

nedense. Sabaha kadar gözümü kırpmadan

kızın başında bekledim. Ancak güneşin ilk ışıklan koğuşu aydınlatmaya başladığında, rahat bir nefes aldım. Halime'nin ayak

parmakları artık yoktu ama bacakları ve

geleceği kurtulmuştu.

Birkaç gün sonra Elazığ'daki işim

bitince, Halime'yi yanıma katıp İstanbul'a getirdim. Hastaneye yatırıp hem cüzzam

tedavisini yaptık hem de özenli pansumanlarla bir an evvel ayaklarının iyileşmesini sağladık.

Kız, ayak parmakları olmadığı için normal yürüyemiyordu.

Ayakkabılarının

ucuna

pamuk tikiştirmek zorunda kalıyordu. O

haliyle köyüne dönmek istemedi. Köyde artık

adı hem cüzamlıya hem de sakat'a çıkmıştı.

Dayısının dediği gibi, başlı k parası ödemek bir yana, kimseler onu başlık parasız dahi, eş diye almazdı. Evdekilerse, onu ya hemen işe koşarlardı ya da aşağırlardı.

Hastanemizde

uzun

yıllardan

beri

çalışmakta olan, yaşlı bir cüzamlı hastamız vardı. Sağlığına ka-vuştuktan sonra, onu salıvermemiş,

hademe olarak göreve almıştık. Zaten

cüzam hastanesinde personelin

yarısından çoğu, tedavi olmuş, iyileşmiş

cüzamlılardır. Hemşireler, hastabakıcılar

korkarlar cüzamlılara yaklaşmaya. Bizler

hastalanmızı iyileştirdikten sonra eğer

kalmak istiyorlarsa, hastane elemanı

61

olarak yetiştirir, halden anlayan

hastabakıcılar olarak kullanırız. Sölo Amca

da bunlardan biriydi. Uzun yıllar bizle

çalıştıktan sonra emekli olmuştu ama

yalnız yaşamak zor geldiği için, vaktinin

çoğunu yine hastanede geçiriyor, gönüllü

hizmet veriyordu. Halime tedavi süreci sırasında, ona iyi davranan Sülo Amca'yla anlaşmış. O, şeker hastası olan Sülo'ya bakacak, evinin işlerini görecekti, yemeğini pişirecekti, Sülo da, emekli maaşı kızı kalsın, ilerde kendini geçindirecek parası olsun diye, Halime'ye nikâh kıyacaktı. Bunu öğrendiğim zaman her ikisiyle de uzun uzun konuştum. Halime'nin ağzından evine mektup yolladık. Evin erkekleri, nikâh kıyılması şartıyla evlenmelerine izin verince, hastanede düğün hazırlıklarına başladık. Hepimiz bir katkıda bulduk yeni evlilere; ufak bir çeyiz düzdük, görevli yemekhanesini donattık, pilav ve kuzu pişirtip hep birlikte yemek yedik ve aramızda topladığımız paralarla aldığımız düğün pastasını kesip hastalara da dağıttık. Yemek sonrasında, Sülo'nun hastaneye yakın iki göz oda evine gidip yerleşti Halime.

Sülo Amca, kıza üç yıl boyunca elini bile sürmedi. Bu iki kader kurbanı, aynı evin içinde hem birbirlerine destek hem de çok iyi iki dost oldular. Halime, kâğıt

üzerinde kocası gözüken adama son
yıllarında canla başla baktı. Üç yıl sonra
kocasını vefat edince de köyüne geri döndü.
Ayak parmakları yoktu ama artık bir dul
maaşı ve sigortası vardı, bu nedenle
komşu köyden kendine bir koca bulması
zor olmadı. Yeni kocasının ölen karısından
olan çocuklarına analık ettiği gibi, iki çocuk da kendi doğurdu. Zaman içinde ailesinden İstanbul'a
yerleşenler olmuş, ara sıra
onları ziyarete geldiğinde bana da uğrar,
köyünden peynir ve bal getirir.
Gökşin'e bunları elbette anlatabilirdim
ama yaralarla, mikroplarla hiç arası
olmayan arkadaşım, benim bu insanlara
bitmeyen bağlılığımı, yakınlığımı hoş
görebilir miydi?
Sadece Gökşin değil, pek çok
dostumun hatta meslektaşımın arasında,
iyileştirdiğim hastalanmla bir türlü
çözülemeyen bağımı garipseyenler olmuş-
tur. Ne kadar çok doktor tanıdım, hastaya
hastalığı süresince bakar, iyileştirdikten
sonra yolları ayrılır. I)oğrusu da bu
olmalıdır ama ben ne zaman doğru olanı
yapabildim ki! Benim hastalarım,

hayatlarının alanlarıyla hayatıma girdiler
hep. Çocuklarının okuluna, eşlerinin iş
durumuna kadar her dertlerini bana
taşımalarına izin verdim. Onlara hayatın
her sahasında el uzatmaya çalıştım. Evet,
yaptığım çok yorucuydu ama o kadar çok
gönül kazandım ki, şu menhus hastalığı
bunca yıldır sanki hücrelerime hiç
yayılmamış gibi taşıyabilmemde onların
hayır dualarının katkısı olduğuna
inanıyorum.

"Haydi Türkan, bir iki lokma bir şeyler ye, bak kadıncağz bal getirmiş sana, ta
nerelerden... Heyy, burada mısın?"

Arkadaşımın endişeli sesiyle, anılardan
kopup şimşek hızıyla Arnavutköy'deki
evimin küçük oturma odasına geri
döndüm. Gökşin, bir ekmek parçasının
üstüne bu kez de bal sürmüştü bana
uzatıyordu. Bu lokmanın da icabına
bakacağımı bildiğimden, itiraz etmeden
aidim, lafi değiştirmek için, "Bana şu
mektuplardan okusana bir iki tane,"
dedim.

Gökşin yanındaki poşete uzandı,
mektupları poşetten kucağına dökerken,
ben ballı ekmeği ona fark ettirmeden
yanımda duran saksının içine bırakıverdi
m.

"Hangi yılın mektuplarını okuyayım
istersin?"

"Ben şöyle bir göz attım bazılarına,"
dedim. "Ah Gökşin, şimdi düşününce şaka gibi geliyor ama beni ne çok sıkarlardı
hatırlıyorsun değil mi? Babam yanımda
annem olmadan sokağa çıkmamı
yasaklamıştı. Yazmışım sana."

"Dün gece ben de fark ettim,
mektuplarında evdekilerin baskısından
şikâyet var hep."

"Bunca tedbire rağmen küçük
kaçamaklarımız olabildi. Masum
kaçamaklarımız."

"Kaçamaklarımız da oldu, bu kadar sıkı
yetiştirilmenin etkileri de oldu üzerimizde.

Gece mektupları okurken düşündüm de,
Ali'den ayrılmanın sebebi, bence onun da
babam gibi hayata karşı çok tutucu bir
duruşu olmasıydı."

Gökşin, önünde duran mektup tomarını
karıştırıp durdu aradığını bulmak için ve
bulunca sesini benim sesime benzetmeye
çalışarak okudu:

"Ali yine son mektuplarından birinde, fakülte secerken bana ilerde temin edeceği geliri asla

65

cizgili forum

düşünerek tercih yapmamamı söylüyor. Öh

Öh, ona göre, en zor ve değerli sanat, ev

hanımlığı imiş ve evli bir kadının muhtaç

olmadığı halde çalışması saçma imiş\33

Türkan, Ali bu kafada biri olmasaydı,

belki evlenirdin onunla. Hayatının akışı

değişir miydi acaba?"

"Hayır. Kiminle evlenirsem evleneyim,

kimse beni yolumdan döndüremezdi.

Kaderden kaçılmaz, Gökşin! Nasıl ki

hastalıklarım benim alın yazımdı,

cüzamlılara kendimi adamam da öyle.

Tanrı, hastaların, acı çekenlerin hallerini

arılayabileyim, onlarla empati kurabileyim

diye ciddi hastalıklarla sınıadı beni. Sana,

yeryüzüne ülkemdeki cüzamlıları kötü ka-

derlerinden kurtarmak üzere yollanmış

olduğuma inandığımı söylesem, bana deli

dersin değil mi?"

"Bir ömür yaptıklarına baktıktan sonra

demem ama keşke seni hastalıklara

hamileyken du-

çar etmeseydi yukarıdaki. Ne düşünürüm

hep biliyor musun, Türkan, belki

gençliğinde birine deli divane âşık

olsaydın... Sevdandan vazgeçemeyecek

kadar çok âşık olaydın, her şey başka

türlü olurdu."

"Sanmıyorum. Ya önüme âşık olma

fırsatları çıkmadı ya da kendimi aşka

doludizgin bırakmak bana hiç uymadı.

Yapım böyle, hep kendimden önce

başkalarını düşündüm. İşten aşka vaktim

olmadı. Olamadı."

"Bak, burada ayırdığım birkaç mektup

var. Oku onları da hatırla, aşk yolunun

üzerine birkaç kere çıkmış ama elinin

tersiyle itmişsin, Türkan. Dün gece

okurken o günlere geri döndüm. Keman

hocan senden yirmi yaş büyük olmasaydı

ya da sen ona duygularını açabileydin,

belki de sen tıp yerine müzik okurdun."

"Doktor olacağıma Devlet Senfoni'de
orkestra şefi olurdu, sen de konserlere
bedava girerdin, bütün derdin o değil mi?"

İkimiz de gülmeye başladık.

"Saçmalama, ben o büyük aşkı
yaşarken, on beş yaşında ya var ya
yoktum. O yaşta aşın romantik bir kızın
hocasına duyduğu platonik hislere, aşk
denebilir mi hiç?"

"Platonik hislerin serpilip gelişmesine imkân tanımadığın için hiçbir zaman
bilemeyeceğiz!" * * *

67

Doğruydu, bilemeyecektik. Bugün
gülüp geçiyorum ama henüz on beşime
bile basmamışken, bana keman dersi
veren yakışıklı hocama âşık olduğumda,
ne kadar çok ciddiye almıştım duyguları-
mı. O kişiyi hayatım boyunca her
gördüğümde heyecanlandığıma, onun
bana yaşattığı duyguları şu yaşıma kadar
unutamamış olduğuma ve o günleri
anımsamanın bana hâlâ mutluluk verdiğini
itiraf edebildiğime göre, belki de hayatımın tek gerçek aşkı oydu. Ya da ilk aşk asla

unutulmuyor!

«22 Ağustos, 1951

... Sana yeni dostumu tanıtayım.

Ankaralı olduğun için ilerde konserler

vermeye

başladığında

nasılsa

tanıyacaksın. Gecen gece İstanbul Radyo-

su 'nda paldı. Tine çalacak, sana haber veririm,

mutlaka

dinle!

O

benim

büyüğüm ve keman hocam ama çok iyi

anlaşıyoruz, bana çocuk muamelesi

yapmıyor. Bir bisikleti var, kardeşlerimle ona binip durmadan geziyoruz. Geceleri

de sandalla rvin önüne gelip serenad

yapıyor. Cidden çok romantik..."

Adamcağızın sandalına dosdarını

doldurup, ke- man çalarak sahilde

dolaşmasını, bana serenad yapıyor

zannetmem için gerçekten çocuk olmam

ge- rekiyormuş. Elimde tuttuğum mektubu

1951 yılında yazmışım Gökşin'e, oysa

keman derslerim 1950 yazında başlamıştı.

Demek ki bir yıl içimde tutmuş,

bahsetmemişim gizli aşkımdan. Bu aşka

dair bir mektup daha buldum ve

kahkahalarla güldüm, okurken.

ör... Şimdi aklıma Ankara seyahatim

geldi. Neydi o Gökşin ve oradaki günler?

Hatıralarımı yokluyorum da Gökşin,

keman hocamı hakikaten sevmişim, hem

de pok fazla. Ama artık his yok ipimde.

Sadece zaman zaman maziye hayal etmek

yetiyor

bana.

Seneler

sonra

onu

görürsem, ona itiraf ederim, gülerek

konusuruz bu mevzuyu..."

Tahmin ettiğim gibi, keman hocamla

seneler sonra karşılaşmıştım. Hocam bir

yakınım bana tedaviye getirmişti. Onu,

yıllar sonra görmekten çok mutlu oldum

ama çok yaşlanmıştı.

Gökşin'le konuştuğumuz gibi, bu aşkın

yeşermesine izin verilseydi, aramızdaki

69

yaş farkı yüzünden büyük bir ihtimalle mutlu bir evlilik olmayacaktı. Bunu düşününce, evlenme yaşının on sekiz olmasının isabetine bir kere daha inandım. İnsanın henüz çocukluktan çıkmadığı bir çağda, duygularını abartabilmesi o kadar olağan ki, o yaşta yapılan evliliklerin çoğu mutsuzlukla bitiyor.

Bana bir lokma ballı ekmek daha uzattı

Gökşin.

"Verme canım, içim almıyor," dedim.

"Zorla da olsa ye. Kuvvetli olman lazım!

Önümüzde ÇYDD'nin yirminci yıl

kutlamaları var. Orada bulunmak

istemiyor musun yoksa?"

"Allahım, siz hasta olmayanlara laf

anlatmak ne kadar zor! Boğazımdan

geçmiyor, Gökşin."

"Üstüne düşülmesinden hoşlanmazsın

ama şimdi durum değişik. İstesen de

istemesen de, bir dilim ekmek bitecek."

Çaresiz uzattığı ekmeği alıp ağızıma

attım, çiğnemeye çalıştım. Gözlerini

dikmiş, ekmeği yutmamı bekliyor.

Dikkatini dağıtmak için, "Neler yaşadık, neler yaptık şu yetmiş küsur yıllık

hayatımız boyunca," dedim, "hele benim hayatım nerdeyse roman!"

"Hayatta çok şey yaptın da aşkı

yakalayamadın şöyle sıkıca saçlarından,"

dedi Gökşin, "üzerinde gerçekten derin

izler bırakmış bir aşk yaşamış olmak fena

olmazdı, ha Türkan?"

"Ali ile yaşadığımı yabana mı atıyorsun?"

Bir ömür boyu süren uzun ve derin bir

dostluk!"

"Sen dostluktan bahsediyorsun, ben

aşktan."

"Olsun! Yıllara yayılan güçlü bir dostluk yaşamışım. Birkaç yıllık aşklardan bence

çok daha değerli. Onunla hâlâ irtibatımızın

kopmamış olması, sıra sıra yazışmamız,

dertleşmemiz önemli değil mi? On yedi

yaşının heyecanıyla evlenmeye kalksaydık

herhalde bugün çoktan ayrılmıştık,

birbirimize ya kırgındık ya da küs."

"Belki de hâlâ evli olurdunuz. Onun aşkı her ikinize de yeterdi."

"Ne diyorsun yahu, adamın

düşüncelerini az <huc sen bana okumadın

mı? Ali benim zırt pırt

Anadolu'ya cüzam taramalarına gitmemi,

ihtisas yapacağım diye yurtdışında uzun

süreler kalmamı kabul edebilir miydi?

Birbirimizi yerdik."

71

Gökşin bir mektup salladı burnuma

doğru, "Bak, onun için neler yazmışsın

burada."

"Okusana," dedim.

"2 Ekim 1953'de yazmışsın. Diyorsun

ki,

'... Bu hafta iki mektup daha aldım

Ali'den. Eğer yanıt vermezsem, uyku v.s grevlerine

başlayacakmış.

Çarşamba

akşamı, bende bir sürü his kargaşaları

olduğunu anlatan ve dostluk yardımını

isteyen

bir

mektup

yazdım

ona.

Kendisine yavaş yavaş bildireceğim
ayrılmak istediğimi. Onu üzmemi iste-
miyorum. Bilirsin o saadeti hak etmiş,
tertemiz, asil bir çocuktur ve ben hiçbir zaman onu beğenmezlik etmedim. Benim
suçum yok bunda. Sadece Allah bende
ona karşı (hoş hiçbir kimseye ya) bir
nebzecik
aşk
hissi,
heyecan
yaratmamış..."

Bazı yerleri mırıldanarak atladı Gökşin,
sonra yine sesli okudu:

cc...

Ne

olur

onlar

benden

dostluğumdan fazlasını istemesinler. Ne

olur herkes bununla yetinse ve ben

memnun olsam. Biliyor musun, hakikaten

en doğru hareket, karşıdakinin ümidini

en baştan kırmaktır. Sevgili arkadaşım,

senin beni dinlemen, nasihat etmeden

sadece dinlemen büyük bir nimet.

Dinleyebilme; başkalarını anlayabilmek

ve kalpleri kazanmak hususunda en

kudretli anahtardır

Gökşin, elindeki mektubu burnuma

doğru salladı,

"Yani Türkan, sen daha o yaşta aşkı

dostluğun ardına itmişsin, âşık olmak çok

ayıp bir şeymiş gibi. İllaki aşka bir dostluk kılıfı geçireceksin. Senin kabahatin değil

elbette, bizleri öyle yetiştirdi ailelerimiz.

Bak bak dinle, seni sevenler niye sevmiş,

hatırla bakalım! Şimdi okuyunca çok

komik geliyor.

f<r... Ben dinlemesini bilirim. Nitekim kendilerini bana âşık zanneden gençler,

beni bu vasfımdan dolayı sevdiler. Belki pek

çoğunu

anlayamadım

ama

konuşmalarını, dertlerini dökmelerini

sabırla dinledim, tek tük teselliler

savurdum ve aniden gördüm ki hiçbir

hareket, taktik ve tahrikte bulunmadan

73

onları kendime bağlayıvermişim. Tabii

ardından da vicdan azapları..."

En büyük vicdan azabı da kuşkusuz

Ali'ye karşı duyulandı.

Lise üçe geçtiğim yıl, "saadet zinciri"

gibi oynanan, okudukça birbirimize

geçirdiğimiz bir "ki- t a p oyunu bana birçok mektup arkadaşı da getirmişti.

Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde

okuyan Ali, mektup arkadaşlarımdan

biriydi. Bir yıl boyunca birbirimizi

görmeden mektuplaşmış, hayatın çok

başında iki öğrencinin birbirine yaza-

bilecekleri şeyleri yazıp durmuştuk. Yaza

doğru Ali, beni görmek için İstanbul'a

gelmeye karar vermişti. Motorlu trenle

gelecekti, ben onu peronda

karşıluyacaktım. Derslerden sonra,

Gökşin'le birlikte Haydarpaşa'ya gittik ve

Ankara treninden inenlerin arasında Ali'yi

aradık. Bana bir resim göndermiş olduğu

için, elleri cebinde tek başına dikilen genci hemen tanıdım. Yolladığı resimde es-merliği belliydi ama ben nedense onu hep

daha uzun boylu hayal etmişim. Yanına

gidip kendimizi tanıttık. Mektuplarımda

ona uzun uzadıya Gök- şin'den bahsetmiş

olduğum, Gökşin'e de onun tüm

mektuplarını okuduğum için, ikisinin
kaynaşmaları kolay oldu. Karşıya geçip,
Karaköy'de bir muhallebicide oturduk, bir
şeyler yedik, sıkıcı derslerimizden, ilerde
yapmak istediklerimizden, okuduğumuz
kitaplardan, sevdiğimiz şairlerden söz
ettik. Zaman çabuk aktı, bir de baktık ki
Kan- dilli'ye gidecek vapur, iskeleye
yanaşıyor. Ali, birlikteliğimizi uzatmak için bizimle birlikte vapura binmek istedi. Bilet aldı, içeri
girdik. Bir de ne göreyim, babam ilk sırada, pencerenin kenarındaki yere
kurulmuş oturuyor. Aman Allahım!
Kalbime ateş düştü. Yanaklarımdan,
ellerimden alevler çıktığını, sırtımdan
soğuk terler boşandığını hatırlıyorum.
Ölmek üzereydim! Yakalanmıştım! Ne ya-
parken? Gökşin arkadaşımınla birlikte, bir
mektup arkadaşımınla vapura binerken! O
yıllarda büyük bir suçtu bu!
Babam, okuduğu gazeteden başını
kaldırıp bizim tarafa doğru baktı. Bizleri
görüp görmediğini bilmiyorum ama Gökşin
hemen babamın yanına gitti, "Siz de mi bu vapurdasınız? Ne güzel tesadüf, efendim,"
dedi. Ben pancar gibi kızarmış ya-
naklarımla, kapının önünde dikilip
duruyordum, arkamda da Ali, durumu

anlamış, ne yapacağını bilemeden

kıvranıyordu.

"İçeri girsene kızım," dedi, bana el sallayan babam. Yanına gittim, Ali

peşimden geldi. Babam, "bu da kim?" der gibi sorgulayan gözlerle baktı Ali'ye, "Sizin bu vapurda ne işiniz var Türkan?" dedi.

"Efendim, Ali benim kuzenim," diye atıldı Gökşin, "Ankara'da Siyasal'da

okuyor. Birkaç günlüğüne buraya geldi de,

annem onu karşılamamı istemişti, Türkan

da beni yalnız bırakmadı, sağ olsun!"

Benim canım arkadaşım! Has

arkadaşım!

"Nasılsınız oğlum?" dedi babam. Sonra bana döndü, "Buralara geldiğinden

annenin haberi vardır herhalde," dedi.

Yanıdamadım. Gözlerimi yerden

kaldıramıyor- dum. Babam, o mahcup

halimi genç erkeklerle konuşmaya alışık

olmamama verdi herhalde. Ali benim

karşıma, babamın yanına oturdu. Vapur

iskeleye yanaşana kadar ben bir daha

yüzüne bakama- mıştım, ne babamın ne

de Ali'nin.

Ali aynı akşam yataklıyla Ankara'ya

dönmüştü. Mektuplaşmalar devam

etmişti. Onunla ikinci buluşmamız ise bir

temmuz gününe rastladı. Ali'yi Kandilli

İskelesi'nden alıp evimizin önündeki kıyı

şeridinde bulunan ve üzerinde "HUSUSİ

PLAJ" yazılı, denize girdiğimiz yere

getirdim. Annem artık bir mektup

arkadaşım olduğunu biliyordu; çünkü

bütün mektuplarımı okuyordu.

Kardeşlerimle birlikte denize girdik, sonra

annem de geldi, bize katıldı ve Ali'yi çok

"efendi" buldu. Liseyi bitirince hangi fakülteye gideceğimi konuştuk. Ben orta-okuldan beri doktorluğu kafama takmış

olmama rağmen, nedense o gün mimar

olmayı düşündüğümü söyledim. Acaba

neden böyle yapmıştım? Ali'nin doktor

olmama itiraz edeceğini içgüdülerimle

sezdiğim için mi? Annem dahi şaşırды ben

böyle söyleyince, yakınımıdaki herkes

doktor olmak istediğimi biliyordu çünkü.

Babamın mide ameliyatı sırasında

hastanede ona günlerce refakat edip eve

çıktıktan sonra, 14 Eylül 1956'da,

Gökşin'e şöyle yazmışım:

"Gökşin,

Üç gündür, güneş evdeki yatağımın

üstüne doğuyor. Bütün varlığı ile hastane

geride kaldı. Benim ruhum, kalbimin

şefkati ve duyguları da beraber.

77

Şu 31 günlük devre, benim yeryüzündeki

yerimi katiyetle tespit etti. Bu yolu

tuttuğuma şükrediyorum ve bir nebze

mesut oluyorum. Bütün diğer şeyler, si-

nema, pastane, ayakkabı boyası ve

dışarının insanları bana bomboş ve

anlamsız geliyor. Manaların hepsi orada, çünkü mücadele ve zafer var... Kan da

var, lakin Nietzsche'ninki gibi insafsızca dökülen değil, verilen kan var, Gökşin.

Hastane gecelerinde Zerdüşt'ü okudum

biraz. Nietzsche, üstün insan- vdan

bahsediyor. Buna ermek için kan gerek,

harp gerek diyor ve hayatın yaratıcılık olduğunu söylüyor. Fikirleri dehşet verici

ve delice olmasına rağmen, şimdi

kendime göre manalandırabiliyorum.

Sönen bir bedeni yeniden hayata

kavuşturmak, yaratıcılığın ta kendisi;

daha da üstünü değil midir Gökşin,

bence bu böyledir...

Ve bence "üstün insan," ezen öldüren kumandan değil, yücelten, kurtaran,

yaşatan hekimdir!

Amma coştum değil mi? Senden başka

kimse de beni anlayamaz ya. Diyorum ki hastanede bıraksalar beni, iyi bir bilgim olsa ve durmadan nöbet tutul m, orada kalsam, hiç sıkılmam. Hele bir de mukabil ruhunu bulmuşsa insan... Daha ne ister? İşte simdi benim için gaye bu kadar. İyi bir doktor olmak ve iyi bir doktorla evlenmek! Çerçeve epeyce da-raldı. Hayırlısı Bunları yazan ben, Ali'ye mimar olmak istediğimi söylerken, tam bir yeniyetme şaşkınlığı içindey- mişim. Bir genç adamın bana ilgisi başımı döndürmüş. Nasıl döndürmesin, o kadar nazik, ilgili ve sevecendi ki Ali, kardeşlerimle bile yakından ilgilenmiş, annemin de gönlünü kazanmıştı. Güzel bir gün geçirmiştik. Ali bir türlü geri dönmek istemiyordu. 18.30 trenine binmek için bizden ayrıldığında saat tam beş buçuktu. Trenine yetişip yetişemediğini hiç öğrenemediğim arkadaşım, gelirken bana o yıl fiyatı 10 TL. olan Mehmet Akif in ciltli Safahaf 1 ile bir de limon kolonyası getirmişti. Karşılık vermem gerektiğinde, altından nasıl kalkacağımı bilemediğim için üzüldüğümü hatırlıyorum. Ertesi yıl, liseden mezun olup tıp okumak istediğimi söylediğimde, Ali

üzüldü. Çok uzun bir tahsil gerektirdiği

için seçimime itiraz ediyordu. Ben ancak

79

birkaç yıl sürecek bir fakülteye gitmeliydim ki bitirir bitirmez bir an önce evlenelim.

Onunla son derece masumane sürem

mektup arkadaşlığımız giderek başka bir

zemine kayıyor, artık bana sık sık

evlilikten, nişanlanmaktan söz ediyordu.

Elbette bu durum gururumu okşuyordu

ama o yaşta ne evliliğe hazırdım ne de

Ali"ye âşıktım.

KAN ATLARI MI YENİ UFUKLAR A

ÇIRP AR KEN BEN

Üniversitenin ilk yılında, bu kadar

korunmalı büyüyen, o güne kadar platonik

ve tek kişilik hayali aşkların dışında ilişki nedir bilmeyen ben, kendimi erkek

öğrencilerle dolu bir ortamda bulunca,

önceleri bocaladım, sonra alıştım. İkinci

sınıfa geçtiğimde artık etrafımda kimi

gerçekten sadece dost, kimi de bana

hayran sürüyle genç erkek vardı. Erkekler-

le birlikte derslere girmeyi, kantinde oturup sohbet etmeyi ve yolda yan yana

yürümeyi çoktan kanıksamıştım, doktor

olmak için ölüyordum ve evlenmek aklımın

ucundan dahi geçmiyordu.

Şu mektup, ne kadar da iyi anlatıyor,

okuldaki halimizi:

"... Senelerce lisede kapalı, yüksek duvarların ardında kendimizi hayallerle,

faziletler ve yeryüzünde bir damlası bile kalmamış

olan

iyilikler,

güzellikler,

safiyet ve heyecanlarla doldurmuşuz ki

Gökşin,

yakınlığımızla

beraber

dış

dünyaya uzaktık. Her şey dışarıdaydı, biz

ise bambaşka bir âlemde. Oysa şimdi sen ve ben ayrı dünyalarda, hayatın kendisi, yaşamının

özü

olduk,

bizi

eski

halimizden, safiyetimizden koparmayan

tek şey uzaklığımız..."

Bir mektup daha buldum, okul

anılarına dair, burnumun direği sızladı

okurken.

cc... Bugün bayram be kardeşim. 29

Ekim! Hani seninle yıllarca o külüstür
bluzlar, acayip şapkalarla, kurumlana

81

kurumlana iştirak ettiğimiz ve 10. sınıfta beni hasta eden bayramlardan biri. Ama
hem birbirimizden uzağız hem de
dışarıda esen rüzgârı dinlemek ve vapur düdüklere devamlı ötünce ürpermekten
başka yapabildiğim bir şey yok! Öylesine
tatsızlaştı ki hayati Nerde o şevk, o
heyecan ? Hatırlıyor musun, bir gün
önceden bluzları ütülerdik, ne de acayip kumaşları
vardı.

Flamalarımız

eski

püsküydü. Kimimize kordon düşerdi,
kimimize kalmazdı. O şapkaları kalıba
koymak, kıvırmak için ne uğraşırdık,
değil mi? Sonra vapurlarda insanları, yü-
lerini
görmeden
mektuplaştığımız
mephul
dostlum
benzetmek,

ŕiir

okumakla gecen zamanlar...

O zaman biz hayatı yaşıyorduk.

Hakikatleri keŕ- fedcli veya ezilelı beri, hayat bizi yaşıyor. Önümdeki hayat

apalık ama eskiden biri bizi o sıkıcı

konferanslara götürse diye ne çok

heyecanlanırdık. Artık filmleri önceden

biliyoruz, ışıklar söndükten sonra değil.

Her ŕey bu misal! Gidiyoruz! Rüzgâr

uğulduyor, güneŕ kaptı, belki fırtına ve yağmur gelecek. Acaba izciler kaputlarını

aldılar mı? Toksa üŕüyecekler miVy

Gökŕin'le ben izciydik. Okul yıllarımızda

hayatımızın en heyecan verici olayıydı bu.

İzci kıyafetine bürünüp törenlere katılmak,

ŕenlikti, keyifti. Yaşamımızın en renkli,

çoŕkulu olayıydı. Yağmur altında veya

rüzgârda kaldığımız için bizi zaman

zaman hasta etse bile, en

vazgeçilmeziydi, hayatımızın.

Ortaokul ve lise rüzgâr gibi geçti.

Üniversite yılları başladı. Gökŕin

Ankara'ya Dil Tarih'e gidince, onunla ayrı

düŕtük. ŕu anda okumakta olduğum

mektupları bu ayrılığa borçluyum.

Üniversiteler için, ha yat o kulla r 1

benzetmesi yapılır ya, ne kadar isabetli bir benzetmedir bu; Tıp Fakültesi- ,nin ilk yılında yazdığımı bakın:

all Mart, 1955

Gökşin Kardeş,

Kitabımı yanıma almadığım için şu

vapur

seferinde,

aziz

kemiklerimi

çalışamayacağım. Seninle sohbet edeceğiz

ve muhakkak ki bu daha zevkli olacak.

Canım kardeşim artık ben yavaş yavaş

başkala- siyorum. En başta, hayallerim

vizelerde

toplanıyor.

düşündüğüm,

dehşetine kapıldığım hep onlar,gerisi fasa

fiso.

83

İskenderun'la, Bandırma'nın önünden

geçiyoruz şimdi; aklıma şiirler ve hayali yolculuklar geliyor... Seninle buluşuyoruz

aya giden yollarda.

Öyle nezleyim ki hip sorma,

Anlarsın.

Nefes alamıyorum adeta. Derslerde

burun

silmek

başlıca

meşgalem,

dinlemek, çalışabilmek hak getire. Bir

hafta var önümde, öbür pazartesi ilk vi-ze... Allah! Ezberlenecek o kadar isim var

ki! Doktor olmak kolay değil. Bizim yeni sınıf bir âlem. Gözde olduğum da başka bir hakikat. Bugün ilk defa beyaz

önlüğümü giydiğim zaman, gözleri

harikulade, orta boylu bir kızla gezdiği halde, etrafa bakman bir talebe var, öyle tuhaf bir hayranlıkla tekrar tekrar baktı ki...

Özdemir'in mimarlıktan bir arkadaşı

bir portremi yapmış ki harika, bir de

piniyle Özdemir yaptı, şimdi de Can

yapıyor karakalem. Sükse babında her

şey tamam, hatta bugün Prof. Max bile

elini omzuma koyarak, preparatımı

tashih etti. Bana da bir güven geldi ki sorma, kendi evime girer gibi rahatlıkla giriyorum her yere.

Kız arkadaşlarım da çok. Bir Meryem

var, gökten inme bir melek, harikulade

bir kız, şahsiyeti öyle temiz ki! Nevincik, bizim Kandillimden 401 Türkan ve cici

Gülbin bana yetiyorlar. Ah şu nezlem

olmasa

da

ders

palışabilsem!..

Embriyoloji tercümanı Peter var, babası

Prof. ve babamın da dostu. Kızların hepsi

ona hayran. Ama sanırım o beni

beğeniyor.

Her hafta bir paya, partiye davet

ediliyorum. Hipbirine gitmeyeceğim ya,

ah şu burnum akmasa... Vaziyet böyle

süperken, ben de tuhaf bir boşluk var. Bir

el tutmak istiyorum, bana vizeleri,

anatominin dehşetini unutturacak ve beni

asla küçük düşürmeyecek bir el...

Anlıyorsun ya...

Gökşin, geliyoruz bizim köye. Eve

gidip pay içeceğim bol bol. Karnımı

doyuracağım, sonra uykum gelmezse

çalışacağım..v

Ben orta öğrenimimin ve evimin dört

duvarından ilk kez kurtulmuş, masum

bakışmaları heyecan verici, çaylı

toplantıları nefes kesici bulur, kanatlarımı ilk kez çırpar, özgürlüğü ilk kez tadarken,

Ali'nin evlenme planlarını nasıl kabul

edebilirdim. Büyüyor,, serpiliyor,
şahsiyetimi geliştiriyordum. Ali'ye bunlan
anlatabilmem kolay olmadı. Evlenmemizin
mümkün olmadığını, bana nişanlı mu-
amelesi yapmamasını, aramızda sadece
dostluğun olabileceğini ona defalarca
yazdım. Defalarca yanıtladı. Gökşin, ben
Ali'ye yazdıkça, ona umut verdiğim için
beni azarladı durdu. Bense, bende hep
dostluk duygulan uyandıran ve gerçekten
çok sevdiğim bu mektup arkadaşımı asla
kırmak ve kaybetmek istemiyordum.
uŞu Ali'li mektuplara bir göz atalım mı
birlikti" diye sordum Gökşin'e. Kucağımda ne kadar çok mektup var Ali'den
bahseden.

" Ali herhalde yakında buraya gelecek.

Eski plan böyleydi ama belki de bendeki değişiklik

yüzünden,

gelmekten

vazgeçer. Onu sık sık görürsün değil mi Gökşin? Hiç olmazsa haftada bir iki kere görür,
konuştuklarınızı, onun istediğimiz yönde salâha doğru gidip gitmediğini

yazarsın

değil

mi?

inşallah

diğer

arkadaşlar gaf yapmaz, onu üzecek hatalı

şeyler söylemezler."

24 Ekim 1953 tarihli olanı ise şöyle:

"Ali'nin

feryat

dolu

mektubuna

tatminkâr bir cevap yazmalıyım. Bilsen

bu hususa ne kadar üzüldüğümü, Gökşin.

Ona iki uzun mektupla hisleri- min

esasını acık ve samimi şekilde yazmış, her

şeye rağmen kararı ona bırakmıştım.

Tani, 'madem ki söz verdim, istersen

sözümü tutar, yazarım ama bil ki sana

âşık değilim.' O ise hâlâ mektuplaşmak

istediğini yazıyor. Bakalım bu mesele

nasıl hallolacak? Kendimi bedbaht etmek

pahasına da olsa, bu iyi, temiz ve candan

çocuğun saadetini istiyorum. Ama tek

tarafı sevgi, onu mesut etmekten çok

uzak olmalı T

«11 Kasım, 1953

... Seninkiyle birlikte Ali'den de bir

mektup

aldım.

Ankara'ya

dönmüş.

Sokağa çıkıp sizlerle karşılaşmaktan

çekiniyormuş. Acıyan nazarlarınızdan

gazaba gelerek, sizleri kırabileceğinden

korkuyor ve bana soruyor, istanbul'a

gelip gelmemesini. 'Atlatma, cevap ver,'

diyor. Şimdiye kadar, csana gel ya da

gelme

demek

hakkını

kendimde

bulamıyorum,' diyordum ve kararı ona

bırakıyordum. Ona şimdi tie yazacağımı

bilmiyorum. Gelirse babam istanbul'a

87

dönmeden gelsin. Ama artan bir düş

kırıklığı ile geri dönmesi daha mı hayırlı olacak? Öte yandan, gelmece, bütün kış

kendini yiyecek. Bilmem ki, belki gel

diyeceğim..."

Bir başkası:

"Rüyamda

Ali'yi

gördüm.

Mektuplarına hiç cevap yazmıyorum, sana

söz verdiğim gibi. Ama mevcudiyeti beni

öyle rahatsız ediyor ki... Ne zor şey!"

Bir başkası daha:

aAli

sitemler

edip

duruyor,

yazmıyorum diye. Gel gör ki içimden

gelmiyor."

gökşin, bu işi bir türlü bitiremediğim için

bana çok kızılıyordu. Sen kimseyi

kırmamak için kesin bir 1. 1v 11

koyamıyorsun, hayatın hep başkalannın

arzularına göre şekilleniyor, diye

yazmıştı bir keresinde. Hak vermiştim

arkadaşıma. Ağzımdan en zor çıkan söz

hep "hayır" olur benim ama bir kere çıkarsa, ıasla geri dönüşü yoktur.

Bu mektup da yine 1953'ün Kasım

ayında yazılmış:

"... Gözlerim acıyor. Dün gece çok az uyudum. Hep düşündüm ve sonra bir

rüya gördüm. Karmakarışık bir rüya!

Şimdi Ali'ye, 'Gel' diye bir telgraf

cekeceğim. Yakınımda olunca, belki

günahsız olduğumu anlar. Belki onu ikna

edebilirim

hayallerinin

imkânsız

olduğuna..."

Bu mektubu, Kandilli-Üsküdar

vapurunda fakülteye giderken yazdığımı

hatırladım. Dışarıda yağmur yağıyordu.

Rüzgârdan vapurun camları

zangırdıyordu. Üşüyordum. Üzgündüm.

Bıkkındım da biraz. Tek taraflı bir aşkın,

aşksız ucunda durmak kolay değildi. Ben

on beş on altı yaşlarımı, benden yirmi yaş

büyük keman hocama âşık geçirdiğim

için, diğer ucu da biliyordum ama inanın

birine platonik duygular besleyip hayallere

dalmak daha keyifliydi, âşık olmadığınız

kişiyi ikna etmeye çalışmaktan. Ayrıca,

annemin, fakülteye başladığımdan beri

artık başka adrese yollanmakta olan

mektuplarımı bulup beni babama şikâyet

etmesinden, Ali'nin arkadaşlarının
hışmından, ama en çok da Ali'yi üzmekten
korkuyordum. Bir mektup arkadaşlığı,
başına ne işler açmıştı!

89

Aynı gün, mektubun birkaç saat sonraki
devamında, "Şimdi Kocamustafapaşa'daki

sinemadayım. Rüzgâr Gibi Gecti'nin ilk faslı bitti. Film ciddi enteresan ve ben burada bir kere daha
anladım ki, aşktan da üstün olan

şefkat ve milli hisler vardır," diye
yazmışım.

Son nefesime yakınken dahi aynı
şekilde düşündüğüme göre, hak
etmemişim aşkı ben! Ee, ben hak
etmeyince, Allah da vermemiş elbette!

"... Sabah Ali'ye, 'gel,' diye telgraf pektim. 'Akşam hareket ederse, yarın
burada olur. Bakalım onu ikna edebilecek
miyim? Mühim bir şey olursa, Gök- şin, sana yazarım tekrar."

Mühim bir şey olmuş! Ama elim

varmamış hemen yazmaya. Ancak, 19

Kasım'da dökmüşüm derdimi Gökşin'e.

"Gökşin, Ah Gökşin,

Kime ne yazacağımı bilemiyorum.

Şiirli kartını alınca, sana haykırmayı arzu ettim.

'Bir dert ki

Dayanılır şey değil!

Haftanın Őiri, Şu son iki günün Őiri! Şu

iki misra yı milyarlarca kere tekrarladım.

Evet, tamamen yle Oh Gökşin, bilsen

olanları! Bilsen benim Alinin yüzüne

karşı,

onu

lâııkıyla

sevmediğimi

söylediğimi ve artık onun gittiğini ve bu gidiŐin son gidis olduğunu öylesine

hissettiğimi.

ırpındığımı,

kafesteki

kuşlar gibi. aresizlikle inlediğimi.

Ah

Gökşin,

duyuyor

musun

hıçkırıklarımı ve fark edebiliyormusun

gözyaŐlarımın akıŐını? Ali'yle karşılıklı ağladık aczimiz karşısında.

Ben neden böyleyim ? Şu anda yeni bir

pişmanlık duyup ondan aldığım, yok

ettiğim

hayalleri

tekrar

vermeyi

düşünüyorum. Her ne pahasına olursa ol-

sun, onunla evleneyim diyorum. Sonra

aklıma başka şeyler geliyor..."

İçine çeşitli şairlerden şiirler de

döşediğim mektup şu anda bile yüreğimi

yakıyor.

Elli beş yıl önceki sararmış mektubu

okurken, Ali'yle evlenmediğim için

pişmanlık duymadığımdan çok emin

değilim. Hayatımda dostluğunu hiçbir

karşılık beklemeden bana yarım asır

sunan bir başka erkeğin olmayışı, onun

91

değerini artırıyor, onu çok özel kılıyor.

Gökşin karşımda oturuyor olmasa,

kendimi bu kadar sıkmasam, gözlerimden

yaşlar düşecek elimdeki kâğıt parçasının

üzerine.

f<r... Ali, beni zora koşmadan senelerin geçmesini bekleyemez mi? Belki bir gün

etrafımdaki bütün insanları mesut görür, hayatımı sevdiğim dostlarımdan biri olan

onunla birleştiririm. O bunu anlamıyor.

Her şeyin bugün söze bağlanmasını

istiyor. Arkadaşlığımız devam etsin ve o küçük bir ümitle beklesin istiyor.

Ne yapacağımı bilmiyorum. Ona

senelerce acı çektirip sonra da benim

kuklamış gibi, ayağıma çağırmaya razı

olamam. Her şeyi, ümit ve hayallerini

yıktım. Evet Gökşin, bunu ben yaptım.

Ben! Sineği incitmeye korkan beni Ölüme

yaklaşan bir hastaya üç, dört saat sonra öleceğini söylemek gibi bir şey bul Nasıl yaptım, bilmemi

Taz bana dostum, ne olur bir şeyler

yaz.

Seni aramış geçenlerde, bulamamış

ama sen vakit buldukça onu ara. Onunla konuş. Onun ümitlerini tamamen yok et.

Neden karşısına beğenebileceği bir kız

çıkarsa, evlenmesin? Yeryüzünde bir tek

ben mi varım? Ona ümit vermek kolaydı.

Bekle demek kolaydı. Ama ya ilerde

çılgınca birini seversem ?

Gökşin, Gökşin, ah burada olaydın.

Berberer ağlındık halimize. Ölsem, şu

dünyadan yok olsam, kâr ıdır mi, söyle?.."

Çok iyi hatırlıyorum, Gökşin'in, en

doğrusunu yaptığım için beni hem

alkışlayan hem de teselli • den mektubu

hemen gelmişti ama beni teselli ı

dememişti, o başka! Benden ona gidende

şöyle satir lar varmış:

4 Kasım, 1954

İnsan

usandığı

bir

şeyin

son

bulmasını çılgın- ca ister ister de onun nasıl yegâne kurtuluş olduğunu görür.. ve

sonra bitişi neticesi nasıl hiçliğe gömülür Ali ile vedalaştık bugün... Bu anı nasıl bekliyordum

her

türlü

sıkıntımın,

kederimin yegâne müsebbibi oydu sanki...

Gel gör ki olagelmiş hadiseleri silemeyiz hayatımızdan ve böylece biz daima

bedbin olmaya mahkûmuz.

Artık azarlı mektuplara, dolambaçlı

yollara

lüzum

kalmadı,

her

şey

kendiliğinden oluverdi. Hayırlı olması

için dua etmeliyiz, ne olur siz de gördük-

çe normal davranın. Şaşırmayın ve

konuyu açarsa, 'Doğrusu buydu!' deyin.

Bilhassa Mesude'ye tembih et, bu konuda

dikkatli olsun..."

Ali'yi reddetmemin sonucunda, o

yıkılmıştı, ben de çok sarsılmıştım.

Geceleri yatağıma yattığımda, Ali'yle tüm

konuşuklarımızı baştan sona sarıyor,

tekrar tekrar düşünüyordum. Divanyolu

üzerinde bir öğrenci kahvesinin gözden

uzak bir masasında karşılıklı oturmuştuk.

"Bak Ali'ciğim, benim itirazım sana

değil, evlilik kurumuna," demiştim, "ben öyle bir meslek seçtim ki, evliliği

taşıyamaz."

"Ben anlayışlı davranacağıma söz

veriyorum."

"Ben, herhangi bir doktor gibi

davranamayacağını hissediyorum Ali.

Mesleğimi her şeyin üstünde tutuyorum.

Asla kimseye iyi bir eş olamam."

"Hiç evlenmeyecek misin yani?"

"Ancak kendim gibi mesleğine vurgun

bir doktor bulursam, evlenirim. O beni

anlar."

"Ben doktor değilim ama ben de seni
anlıyorum."

Konuşma uzayınca, ben sertleşmeye

başlamış, sonunda, "Evlenmek için birine delice âşık olmam şart," demiştim, "içim sana karşı
sevgiyle, temiz duygularla

dolu. Ama sana âşık değilim Ali. Evle-

nirsek ve ben bir gün birine âşık

olduğumu hissedersen, ne yaparız?"

Ali'nin beni dinlerken yüzünün soluşu,

sağ gözünün sürekli seğirişi, ellerinin

titremesi gözlerimin önünden gitmiyordu.

O, beni yüzünde ağlamaklı bir ifadeyle

dinlemişti ama ben konuşurken hüngür

hüngür ağlamıştım. Dudaklarımdan kalbini

kıran sözler dökülürken, içimden onu bir

anne şefkatiyle bağıma basmak, saçlarını

okşayarak teselli etmek geçiyordu.

Yapabildiğimse, parmaklarımin ucuyla

eline dokunmak olmuştu. Ateşe değmiş

gibi çekmişti elini hemen. Başka birini

sevebilme ihtimalim var, dediğim için, çok

kırgın ayrılmıştı benden.

Şimdi düşünüyorum da, korkum

boşunaymış, ben hiç kimseye çılgınca âşık

olmadım, ta bu yaşıma kadar. Ona
söylediklerimin arasında tek mutlak ■
dogru mesleğimi her şeyin üzerinde
tuttuğummuş!

95

Ali'nin mektupları, o dramatik ayrılışa
rağmen bir süre daha devam etti. Kimine
yanıt verdim, kimine vermedim.

Ayrılmamızın üzerinden aylar gecmişti,
ben ne kimseyle tanışmıştım, ne de arka- •
das olmuşum, nerede kalmış, âşık olmak!
Zaten buna meydan vermiyor, herkesten
kaçıyordum.

İşte kanıtı:

19 Ocak, 1955

... Canım sıkılıyor = hayatımdan
memnunum. Sen bu muammayı çözebilir
misin Göksin? Evet şu andaki durumum,
tamamen böyle! içimin birine bağlanmak,
sevmek, mesut olmak ve mesut etmek ar-
zusuyla dolu olmasına rağmen, etrafta bu
arzumda
birleşeceğim
şahsı

bulamıyorum...33

Bu muamma durumun, Şu yaşıma kadar

sürdüğünü

itiraf

etmeliyim.

Anı

heyecanlarımın, coŐkularımın, umutlarımın

arkası nedense hiç gelmedi. Beğendiğimi

zannettiğim genç doktorları biraz yakından tanıyınca, hep düş kırıklığına uğradım. Nitekim Gökşin'e laboratuarda birlikte deney yaptığımız biri için Şöyle yazmışım:

"... Onu yakından tanıyınca, sadece laboratuvardaki

amir

durumundan

dolayı hayranlık duyduğumu anladım ve

yine sukutuhayalV

97

Erkeklerden

ne

bekliyordum

acaba?

Müthiş bir zekâ mı, kültür birikimi mi, çok ince bir mizah duygusu mu? Ne? Üniversite kahvesinde, bir masanın etrafında toplanıp çaylarımızın Őekerlerini karıŐtırırken, havadan sudan söz ediyorduk. Benim birkaç gündür uzaktan

uzağa

beğendiğim,

göz

göze

geldiğimde kıpkırmızı kesildiğim kişi, eğer konuşmaya başlamışsa, ikinci çayımız gelene kadar, tüm esrarını kaybediyordu. Herhangi birimizden farkı olmayan, hocaları çekiştiren, pek sıradan bir genç adam! Ben bunun neyini

beğendim acaba, diyordum. Bu kadar büyük bir hassasiyede, özel biri için sakladığım kalbimi, bu kişiye verecek değildim elbette.

Akşam eve gidince, oturup Gök-şin'e boşa umutlandığımı yazardım hep. Ama pes etmiyordum, aşk bir gün gelecek, bulacaktı beni. On beş yaşımın karşılıksız kalmış platonik sevdasıyla kapanmayacaktı bu defter.

Kalbim bir kere daha çarpmalıydı, delice bir heyecanla. Zordu aşkı beklemek!

"Ah Gökşin, kalbimiz boş, kafamız

doluyken iradeye güvenmek kolay ve ben

en kritik yaşları dikkatli- atlattığımızı inanıyorum. Ama yine de belli olmaz, o saçma şey bizi kısıvrak bağlayabilir. Ben

isimlediğimi

sevmeyebilirim

ama

istediğimi sevmek hiç kabil değil.

99

Kimse kalıcı olmadı hayatımda, Ali'den

gayrı.

18 Mart'ta yazdığım mektup var şimdi

elimde.

..

Ali'nin

en

yakın

arkadaşı

Cengiz3den mektup aldım. Ali'den de

daha önce benim kendisinden ebediyen

kurtulacağımı müjdeleyen bir mektup al-

mıştım. Bu sefer Cengiz, Ali'nin çok ağır hasta olduğunu, kendisini çağırdığını

yazıyor ve beni onun askini anlamamış

olmakla suçluyor. Tabii ki allak bullak oldum."

Ali'nin hastalığına üzül müştüm ama ona

yazma fırsatı elde ettiğime de, için için sevinmişim. Gök- şin istediği kadar kızsın, elbette

hastalanan

arkadaşıma

şifalar

dileyecektim! Bir müddet sonra, kısacık bir teşekkür notu yollamıştı bana, iyileşmiş, merak edilecek bir durum yokmuş!

Kasım, 1954

101

Ali'nin üzerimde bıraktığı yük

nisbeten hafifliyor. Onun iyi olmasını

cok istiyorum. Ayrılırken de söylediği

gibi

biz

bambaşka

dünyaların

cocuklarıyız, anlaşma beklemek kabil

değil."

Bana eskisi gibi uzun yazmadığı için

alınmış olduğum, şu elimdeki mektuptan

belli değil mi? Biz bambaşka dünyaların çocukları

imişiz!

Gökşin'e

şikâyet

ettiğimde,

bana,

"Elbette

öylesiniz,"

demişti Gökşin, ccİsviçreli bir annenin

kızıyla Anadolulu bir annenin oğlu aynı dünyanın çocukları olabilir mi? Aradaki

kültür farkını düşünsene!"

Ben de giderek inanıyordum artık Ali'yle aynı dünyadan olmadığımıza. Onu sevmekten

bu yüzden mi kaçındım, korktum acaba?

"17 Eylül, 1953

... Ne yazık ki Allah bana hislerimi

ifade kudreti vermemiş. Ben daha çok

hissedemediklerimi ifade edegelmiş bir

biçareyim. Evet Gökşin, üç safha var

ortada.

1)

Hissetmek

istedim.

2)

Hissettiğimi sandım. 3) Hissetmediğimi

anladım

103

Uzun uzun Ali hakkındaki düşüncelerimi

yazmışım sonra, kim bilir kaçınıcı kez! Aradan iki yıl geçmiş, ben hâlâ aynı teranedeyim!

«2 Haziran, 1955

Ali artık benim ipin sıkıcı bir hayalden

ibaret tie yazık ki! Onun ipin döktüğüm gözy aşılarımı ve çektiklerimi düşündükçe

kızıyorum. Bu bayram Ali'den tebrik

falan almadım zira yolladığı o uzun

mektuba

cevap

vermemiştim,

ne

yazabilirdim ki Gökşin ?v

Ali'nin sıkıcı bulduğum hayali dahi beni rahat bırakmıyormuş nedense? Elli küsur yıl sonra,

geçmişe

bambaşka

bir

gözle

baktığımda,

mektuplarından

bir

türlü

vazgeçemediğim bu dostumu acaba kendime

bile itiraf etmediğim bir aşkla mı sevdim, diye düşündüm.

a... Dün akşam Ali'den uzun bir

mektup daha 'aldım. Eski halinin baki

olduğunu yazıyor, cHaber- u şiir indeki gibi. Fena halde bıkkınlık geldi her w yden, neyleyeceğim, bilmem. Teni ve

sarsıcı hadise- leı bekliyorum, beni

hayatla doldurup bambaşka ı d cc ek

fenomenler."

105

Ali'nin mektupları sonunda kesildi. Bir

süre mektuplaşmadık.

"... Ali'den hic haber yok! Herhalde mezun ve tayin olmuştur. Onu hep

tertemiz anıyorum, iyilik ve faziletine

hayranım ve saadetini diliyorum. Herhal-

de Allah bu kadar iyi ve masum bir insanı

gözetir. Kendi kendime bu fasılda pok

kızıyorum ve dikkat ediyorum artık, iyi bir tecrübe oldu bana; ama ona değil!

Eğer bu iş kötü bir realite ile kapansaydı,

ona da ders olurdu."

Sonra, Ali'nin bana evleneceğini bildiren mektubu geldi. Tuhaf bir duyguydu, o

mektubu

okumak.

Hem

artık

bana

yazmayacağı ve nihayet kendi yolunu bulmuş

olduğu için bir rahatlama hissi, hem

kıskançlığa varan bir burukluk, gözpınarları-

ma toplanıp akamayan gözyaşları, boğazıma oturan yumru ve ısrarla, "değer verilen bir dostu

ebediyen

kaybediyor

olmanın

huzursuzluğu," diye adlandırdığım halim!

107

Oturdum, çok karışık duygular içinde iki mektup döşendim o gece, biri mutluluklar dilemek için Ali'ye, diğeri duygularımı

paylaşmak için Gökşin'e. Gökşin'e yazdığım o mektup kaybolmuş herhalde, mektupların arasında aradım, aradım bulamadım. Sevgili arkadaşşıma bir ihtimalden söz ettiğimi

hatırlıyorum hayal meyal. Sormuştum, acaba ben Ali'ye âşıktım da bunu kendime itiraf mı edemiyordum?

Gökşin'in yanıtı, aşağıdaki sandığın içinde duruyor.

"Hayır sen ne Ali'ye ne Veli'ye

âşkınsın," diye yazmıştı, asen âşık olma haline âşkınsın Türkan!v

109

AŞ KIN ÇEŞİTLİ H ALLERİ

mm

Elbette her genç kız gibi ben de aşkın hallerine âşıktım. Şarkılar dinliyor, romanlar okuyor, sinemalarda seyrettiğim sevgililere özeniyor ve beni benden alacak büyük çok büyük bir aşk, "Yeni ve sarsıcı hadiseler, beni hayatla

doldurup

bambaşka

edecek

fenomenler," bekliyordum.

111

Beklediğim oldu, hayatıma birkaç ay sonra Atilla girdi ve yerden kesti ayaklarımı.

Atilla'yla evlenme konusu ciddiye binince, Ali'ye, benim de bir doktorla evlenmek üzere olduğumu yazdım. Yanıtı hemen geldi. O da beni tebrik ediyor, mutluluk diliyordu.

Zaman içinde, her ikimiz de evlenmiş, kendi

yollarımıza

gitmiştik.

Başka

şehirlerde

yaşıyorduk. artık bir gailemiz vardı. Ailelerimiz genişliyor,

iş

hayatımızın

zorluklarıyla

boğuşuyorduk.

Saçımı

tarayacak

zaman

bulamadığım

günler

oldu

ama

Ali'nin

mektuplarını hiç yanıtızsız bırakmadım. Yıllarca mektuplaştık. Bu mektuplar iki dostun birbirine yazdığı mektuplardı sadece; aşk geçmişte kalmıştı. Birbirimize çocuklarımızın doğumunu, iş hayatımızdaki terfileri müjdeledik, derdimizi döktük, sevinçlerimizi, kederlerimizi paylaştık.

Yolumuz ender de olsa, uzun yıllar sonra bir iki kere kesişti. Birbirimizi gördüğümüze sevinip, dertleştik. Çocuklarımın babasından boşandığım ve yapayalnız kaldığım günlerde dahi, keşke Ali'yle evlenseydim diyemedim ama onun

mektuplarına, fikirlerine, tavsiyelerine hep ihtiyacım oldu. Postacının getirdiği zarfın üzerinde yazısını her gördüğümde içime sevinç dolardı.

113

Yaa, işte böyle; bir zamanlar bizlere üzeri pullu zarflarda mektuplar getiren postacılarımız vardı ve dostlar mutlu olayları tebrik etmek, taziyede bulunmak ya da sırf haberleşmek için mektuplar yazarlardı birbirlerine. Ben mektup çağında doğmuş, büyümüş ama bilgisayar

çağında ölmeye hazırlanan biriyim. Herhalde çocuklarıma baş sağlığı dilekleri de zarflı mektuplarla değil, e-postalarla yollanacak, gittiğimde.

Gökşin, yeni bir lokma hazırlamış benim için, uzattı çaresiz aldım. Bir ara yine bırakıvereceğim saksının içine. O gidince, Bubı gelir, hepsini yalar yutar.

"Senin mektubun sonu şöyle bitiyor Türkan,"

dedi, hâlâ elindeki mektupla cebelleşen Gökşin,

"dinle bak:

Her şey bir yana, şu anda burada

olmalıydın ve güneşin harikulade batışını birlikte

seyretmeliydik.

Ufuk

mavi

semadaki uçsuz bucaksız bulutlar, güne-

115

şin son ışıklarıyla öyle bir aydınlanmışlar ki, gölgeler öyle harika ki, sanki koca bir Acem

halısını

gökyüzüne

tersine

tutturmuşlar. Olmuyor, şu kalem in iz bu güzelliği tasvirden, ne yazık!

Gerçekten de yazık oldu, o müthiş romantiz-

min boşa gitti, kızım. Hayatının en değerli yılları doğunun dağında taşında, suyu akmayan, helası olmayan köylerinde heba oldu. Yer yataklarında yatım, yer sofralarında yemek yedin. Yoruldun. Yıprandın."

"Yorulmuş, yıpranmış olabilirim ama heba olmadım. Cüzzam taramalarını yapmasaydım, Türkiye'de cüzamın önü alınamazdı. Cüzamlılar hâlâ in- •.a11 yerine konulmuyor olurdu..."

"Yaptıklarının önemini biliyorum. Ama bütün isim koşturma içinde, keşke yanında sana layık, kıymetini bilen biri bulunaydı."

117

"Kıymetimi hastalarım bildi. Yoksa beni rüyasında sıkıntılı gördüğü için taa Tunceli'den gelir

imiydi

Halime?

Varsın

kocalarım

bilmemiş olsun!"

"Allah hayatımızı güzel eyledi ama koca konusunda ikimize de cömert davranmadı,

Türkan," dedi Gökşin.

Gökşin'e, benim hayatım buydu, iyileştirdi-

ğim, kurtardığım, hayata kattığım insanlardı; belki de ben hep bunu istedim diyemediğim için, uzun bir süre sustuk. Ben şimdi ona hastalarımından

hangi

birinin

öyküsünü

nakledeyim ki? O ki benim en yakın arkadaşım, altmış üç yıllık dostum ama ben, sırf" o üzülmesin diye, pek çok şeyi sakladım ondan.

Sadece zavallı cüzamlıların kendilerinin değil, hasta olmayan çocuklarının, akrabalarının dahi mahallelerinden, sokaklarından dışlanmalarını, hayatlarını ancak

başka

yerlere göçerek

kurabildiklerini Gökşin'e ayrıntılarıyla hiç anlatmadım. Çok hassastır, kaldıramaz diye düşün-düm. Tıp fakültesinde okurken, mektuplarımda beni çok etkileyen kadavra derslerini, ilk kez şahit olduğum doğumları, ölmek üzere olan hastaları, hastanenin türlü türlü hallerini anlattığımda, "ipim fena oluyor, anlattıkların geceleri rüyalarım giriyor, lütfen bana böyle şeyleri yazma," diye beni uyarmıştı.

Atilla'dan asıl ayrılma nedenimi de sakladım arkadaşımın,

uzun

süren

hastalıklarım

sırasında çektiğim sıkıntıları, acıları da. Yarısı, sevdiğim insanlara acılarımla yük olmamak için, yarısı da gururumdan, çok şeyi içime attım.

Gökşin de benim üzülmem için hep dikkat ederdi. Şimdi düşünüyorum da hata etmişiz.

Anlatabilirmişiz,

119

paylaşabilirmişiz acılarımızı, insanlar her şeyi kaldı rabiliyor aslında.

Ali'yle ilgili mektupları bir kenara desteleyip rastgele bir başka mektup çektim saçılmış

olanların arasından.

"... Bir zamanlar, zengin olaydık neler yapardık, diye konuşurduk. Ben hep bir

ada tahayyül ederdim. () adanın ortasında ise koca bir bina. Kocaman ve hür tek! Etraf ağaçlık, çiçeklik ve sevimli hayvanlar,

kuşlar,geyikler, kangurularla dolu, hatta maymunlar, filler bile var. Konağın içinde koskoca bir kütüphane, yeryüzündeki

bütün kitapların bir kopyası mevcut ve

hepsi sıralanmış. Sonra bir bölümünde geniş bir müzik odası, bütün enstrüman ve notaları- Lı Orada, bu şirin ve şairane yerde her çeşit insan aradığını bulabiliyor.

İşte burada, sen, Ali, bütün sevgili

arkadaşlarım, yakınlık duyduğum insanlar

hep birlikte yaşıyor, mesut oluyoruz.

Orada bencil olmayan her iyi ve temiz

insan aradığını bulur. Gerçek aşk nedir, kardeşlik nedir? Bir erkek bir kızı denil, herkes birbirini sever, vs, vs..."

121

gerçekten ne kadar safmışım ben! Ne kadar

romantik ve çocukmuşum! Şu satırları 14)53'de yazmışım; fakülteye başlamadan birkaç hafta

önce, on sekiz yaşındayken! Bugünün gençli

min ihtiyaçlarını ve aşk kavramlarını düşünün-ce, benim birbirini kardeşçe seven, kitaplar, mü-

zik aletleri, geyikler ve kangurularla dolu bir evde mutluluk arayan insanların, kara mizahtan da öte kalıyor.

"Baksana Gökşin, bir hayalim varmış, bahçe içinde kocaman bir eve sevdiğim dostlarımı doldurup hep birlikte mutlu olmayı hayal etmişim. Oku bak, ne komik!" dedim.

"Sen bunu gerçekleştirdin Türkan," dedi Gökşin, "bahçe içinde bir eve arkadaşlarını

123

değil ama cüzamlılarını topladın ve onları mutlu ettin. Senin bir yaştan sonra, has dostların cüzamlılar oldu zaten. Bir süre gözün başka şey görmedi.

Kendini

onlara

feda

ettin.

Arkadaşlarını, evini onlar için ihmal ettin. Hep onlar için didindin, çalıştın, çabaladın. Allahtan

hayatına okula yollanamayan yoksul kız
çocuklarının eğitim işi de girdi de, başını cü-
zamlılardan kaldırıp, biraz nefes aldın."

"Hiç de senin söylediğin gibi değil," dedim,

"ben yaşamasını da bildim. Yığınla dostum var, ihtisas dalımın sayesinde birçok değerli insan tanıdım, konserlerden, sergilerden, tiyatrodan, mavi yolculuklardan, yurtdışı gezilerinden nasibimi aldım.

Kendimi

hiç de eksik

hissetmiyorum. Çocuklarıma da, ailemin bana tattırmadığı

özgürlüğü

tanıdığım

için

mutluyum."

125

"Hani nerede yanında duran ve seni seven bir erkek?"

"Ali var ya! O beni elli altı yıldır hâlâ seviyor."

"Artık sadece kız kardeşini sever gibi ve sadece mektup satırlarında."

"Kız kardeşi sevmek de bir sevgidir, Gökşin.

üstelik benim aşka değil, dostluğa ve dosta ihtiyacım var artık. Allah'a şükür, hepinizin sayesinde eksikliğini de hissetmiyorum bunun."

127

"Senin için, illa dostluk da dostluk. Herhalde ninenin seni yetiştirme tarzından böyle oldu.

Nerede o mektup, ver şunları bakayım."

Gökşin divana saçılmış mektuplara eğilip karistirmaya

başladı.

Birini

seçti

aldı

aralarından.

"... Ah Gökşin, en yakın zamanda

vaktiyle

kıymet

verdiğimiz

şeylere

güleceğiz, hayat hep böyle. Sen dr bilirsin ki insanlar verdiğimiz değere layık değiller.

Hakiki 'iyi'^yi bulmak çok güç, şüpheci

ruhunu, temkinini asla kaybetme...

... Ne yazık ki bütün acı ve heyecanlar kavuşmalını ardından biter, bıkkınlık o

anda başlar; bu hep hııyle ama biz daima istisnai vaziyetlere inanır, bekleriz, böylece kendimizi

aldatırız.

Bazen

birinden

hoşlanır gibi oluyorum, bir iki gün hayal ediyorum, düşünüyorum, aynı insanı

tekrar görünce her şey haşlamadan bitiyor.

Ben de öyle bir 'ne istediğini, bilmeme' var ki!.."

129

Gördün mü? Doğru söylememiş miyim?"

"Doğru söylemişsin," dedim.

"Bak bir tane daha okuyacağım, 1955

Haziran'ında yazmışsın:

... inan ki hakiki aşk diye bir şey yok.

Hepsi, hayal gücümüzün bir noktaya tasnif

edilmesinden ibaret bencil Tabii binde bir ihtimalle aksi varit olabilir.

131

Sen kendini aşka böylesine kapayınca, aşk

da gelip seni bulmaz." "Bulmadı zaten."

"Yetmezmiş gibi, bir de kendine vazife edindiğin yardımseverliğin vardı. O küçücük yaşında bile her derde deva lokman hekim gibiydin, ona da bir kanıtım var, dur bulacağım şimdi... Sen hayatını böyle şeylerle doldurunca, aşka vakit mi kalır... Al işte buldum:

aSütçü Ayşe Hanım'ın oğlu küçük

Doğan bizde idi bu akşam. Kardeşlerim

birer ikişer yatınca, yalnız kalan çocuğu evine götürmek bana düştü. Sütçü Ayşe

Hanım pek dertliydi. Kendisine fal

bakmamı istedi. Hiç inanmam ama

kıramadım. Öyle isabetli şeyler söylemişim

ki, kerametime hayran oldu. Halbuki

benim için uydur uydur anlat, ebegümece bunlar.

Görüyor musun, insanlan kırmamaya o

kadar kararlısın ki, sütçünün karısına fal bakabiliyorsun, sırf kadıncağz hoşnut olsun diye. Oysa sen ne fala inanırsın ne de bakmayı bilirsin."

133

Ortaokuldayken annemin elime süt şişeleri verip beni Kandilli'deki yoksul ailelerin çocuklarına

süt

dağıtmaya

göndermesini

hatırladım. Arkadaşlarım benimle Florence Nightingale diye dalga geçerlerdi bu yüzden.

"Tamam, yine haklısın," dedim.

"Haklıyım

elbette.

Şişli'de

açtığın

muayenehaneyi de üç beş ay sonra kapatman hep yufka yüreğinin yüzündendi."

"İşte şimdi saçmaladın, Gökşin! Ne alakası var, Allahaşkına! Muayenehanenin kirasını karşılayamamıştım."

135

"Neden karşılayamamıştın? Çünkü her gelen yoksula bedava bakmaya başlamıştın da ondan.

cüzzamlılar, uyuz olanlar, zenginlerin arasından çıkmıyor ki! Yufka yüreğin onlardan para almaya elvermeyince, elbette karşılayamazdın kirayı. Senin onda bir bilgine sahip olmayan bir başka dermatolog, para kesiyordu üç bina ötede."

"Başkasının kazancından bana ne! Benim, para kazanamıyorum, diye şikâyet ettiğimi duydun mu hiç?"

"Duymadım çünkü sen en büyük mutluluğu birilerine yardım ederken duyuyorsun. Para kazanmak umurunda değil."

"Para eğer güzel bir amaca hizmet etmiyorsa, olsa ne çıkar olmasa ne çıkar. Üç beş pahalı elbise giymek, mücevher takmak veya gösterişli davetler vermek için harcanan paralara o kadar acıyorum ki! 11 aklısın canım, ben ne paradan, ne

zenginlikten,

ne

lüksten

hoşlandım!

Alınteriyle kazanılmamış tek kuruş girsin istemem cebime."

137

"Hayatını yaşamak, âşık olmak, kendine bakmak da hep ikinci plana itildi senin hayatında. Var mı yok

mu görev aşkı! Al bak, bir mektup daha var, işaretlemişim kırmızı kalemle, al oku!"

Elime verdiği mektubu okudum:

"...

Dün

Ata'nın

ölüm

gününde

milletimin

gözyaşlarını

dinlerken

ve

onlarla aynı duygularda birleşirken, benim

ipin her şeyden önce bu aziz vatanın

gelmekte olduğunu anladım. O kadar çok

şey var ki kadın-erkek aşkıdan önce ve daha mühim, aşk filan bana vız geliyor!v

"Biliyor musun Türkan, bu mektubunu ilk okuduğumda, bizimki amma da ukalalık ediyor

diye düşünmüştüm. Meğer sen yolunu daha o günlerde çizmişsin. Bu çizginden de gerçekten hiç ödün vermedin."

139

"Gençlik işte! Ben de her genç gibi idealisttim, o yaşlarda."

"Şimdi farklısın sanki! Hayata bu duygularla başlamasaydın, sen de her genç kız gibi biraz flört, biraz serserilik edeydin, giyim kuşam düşünseydin,

hayat

boyu

kendini

böyle

paralamazdın hep başkaları için."

"Hayatımı geri sarıp yeniden mi başlayayım, kendimi ön plana koyarak?"

"O mümkün değil. Ama bizim dinimizde azizelik mertebesi olaydı, sana verilmesi gerekirdi. İyi

141

yok! Olsaydı, sana vermezlerdi, ben de

kahrolurdum."

Gökşin'in

benim

için

söylediklerini

düşündüm de

•

haklı, haklı sayılır, çünkü ben gerçekten

hayatım boyunca cinselliğimle algılanacağım diye hep korktum. Bu korkuyla dekolte ya da çok dar elbiseler giyemedim, fazla makyaj yapamadım, içimde kopan fırtınaları kimseye belli edemedim. Oysa on beş yaşından beri ne kadar çok istedim sevmek, sevilme, delice âşık olmak hatta cinselliği yaşayabilmek. Ama tüm yakınlaşmalarım, hep aşktan, cinsellikten kaçtım. Önceleri belki çocukluğum süresince maruz kaldığım baskıdan, sonraları belki bir doktor

•

olarak insan vücudunu her yönüyle,

mekanik bir varlık olarak algılamaktan; kim bilir? Ama Gökşin'e bu noktada katılmıyorum, sadece ben değil, o da

•

dahil

olmak

üzere,

biz

hepimiz

böyleydik biraz, Kandilli Lisesi'nin kızları.

Hayatımın tümünü meslegime ve hastalarima adadım diye, arkadaşım beni (günah keçisi ilan etmiş, belli. Camı sağ olsun!

143

Zeynep içeri gelip Gökşin'e bir çay daha içip içmeyeceğini sordu.

"İstemem, teşekkür ederim," dedi Gökşin, ben yavaştan kalkayım. Evime döneyim bir duş alıp gazeteleri okurum, dinlenirim biraz.

Vallahi,

kapaklarımın üzerinde uykusuzluktan kum

torbaları var sanki."

Bana kahvaltımı ettirebilmiş olmanın iç

rahatlığıyla, gitmeye hazırlanıyordu.

145

"Mektuplar n'olacak?" diye sordu, "onları okuduktan sonra bana iade edecek misin, sende mi kalsınlar?"

"İçlerinden seçmeler yapacak yine sana vereceğim. Günü geldiğinde değerlendiresin diye."

Sorgu dolu gözlerle baktı yüzüme.

"Kalemime güvendiğimiz biri çıkarsa... Yani var aslında da, hakkımda hemen her şeyin yazılmış olduğunu söyledi. Tekrara düşmek istemiyormuş. Bir gün bu mektupları okur, onlardan ilham alırsa..."

147

"Anladım," dedi Gökşin.

Bu konuyu daha önce de konuşmuştuk

aramızda.

Gökşin,

kimden

söz

ettiğimi

biliyordu. Zeynep kapıda dikilirken, konuyu kısa kesmeyi tercih ettik. Gökşin, "Sen bir göz at bu mektuplara, ben öbür gün yine gelirim, birlikte bir kere daha geçeriz üstlerinden,"

demekle yetindi.

"Gelmeden telefon et. Yarın kan alacaklardı.

Değerler izin verirse, hastaneye götürecekler kemo için. Buraya kadar boşuna gelmiş olma."

"Ararım gelmeden," dedi Gökşin. Mikrop ka parım endişesiyle öpüşmem yasak olduğundan, ba na eliyle öpücükler yolladı, çıktı.

149

Zeynep, Gökşin'i yolcu etmek için aşağıya indi ve geri gelmedi. Divanın yanına kıvrılmış

uyukla

yan

Bubu'ya,

"Gidip

Zeynep'i

çağırırsana," dedim.

Kuyruğunu iki üç kere yere vurup kalktı, sallana sallana merdivenlere yürüdü. Şu

köpeğe, "Bana bir yastık versene," desem, ağzıyla karşı divanda duran ya.stığı getirip arkama yerleştireceğinden eminim. Köpekliğine hanel gelmesin diye ona emir buyuramadım sehpa da duran çingırağa uzanıp, çaldım, zeynep yerine yukardan Çağlayan indi.

151

"Arkama bir iki yastık daha koysana, daha dik oturmak istiyorum canım," dedim.

"Bu mektuplar da neyin nesi anne?"

"Gökşin Teyzen getirdi onlan. Hayat boyu ya-zdiklarımız. Daha doğrusu bu gördüklerin benim yazdıklarım.

"Onları mı okuyacaksın şimdi?"

153

"Sen beni dik oturtursan her birine göz ataca-

ğ ı m . "

"Tarihin derinliklerine yolculuk!"

"Sondan bir evvelki yolculuk! "

"Şşşt! Olumsuz düşünceler yasak!"

155

"Pekâlâ, sadece tarihimin derinliklerine yolculuk."

"İyi yolculuklar, anne," dedi Çağlayan, yastıkları arkama koydu, yanımda duran

kahvaltı tepsisini alıp çıktı. Bubu geri gelip ayaklarımın dibine, eski y e r i n e yerleşti, ben de mektuplarımı kucağıma

•

döktüm ve kendi tarihimin derinliklerine

yolculuğa hazırlandım..

157

TARİ HİMİN DERİN Lİ KLERİNE

YOLCU LU K

m

"5 Şubat, 1957 Göksin,im,

. Demek hastane havadisleri canını

sıkıyor, onları okurken fena oluyorsun.

Ama biz onlarla öylesine hasır neşiriz ki Gökşin, sana kendimden söz ederken

bunları katmamak elimden gelmiyor. Senin

mektuplarında, Aykut'dan bahsetmemene

benzer bu Alışacaksın kardeşciğim, çünkü ben vakaları gördükçe, aman bunları

Gökşin'e iletelim, benim duygularımı

birtek o anlar,' diyorum...

Hocalar arasında, meslekte çok iyi

örneklerimiz var, çok kötülerini de var.

Hastalara bağırarak doktorları dövesim

79

geliyor. Herkes bir numara, bir rol tutunmuş gidiyor. Kızlar doktorların, hocaların peşinde

kırıtmalar,

sırıtmalar

gırla.

Doktorlar da teşne.

Bana ise en sulu adamlar bile tek bir defa takılmadılar. Bununla övünüyorum.

Biliyor musun, sana bu haftaki ruh

halimi aksettiren bir şiir yazacaktım her zamanki

gibi

ama

postanede

kart

bulamadım, bu mektubu, dişlerimi yaptır

mak için beklerken, dışıde yazıyorum. Bu

nedenle defter kâğıdına yazılıyor bu

satırlar. Ama ne öne mi var, yeter ki insan yazmak için vakit bulsun...

Her gün hastaneye iniyorum. Tıpkı doktorlar gibi Onlarla beraber çalışıyor, öğreniyorum. İçlerinde biri var, yanında bulunmaktan huzur duyuyorum, hep ona yardım ediyorum, içim dopdolu oluyor, hayatımı yaşıyorum. Arkadaşlar rest çektiler, kızıyorlar ona olan alakama ama bana vız geliyor. Üstün bir insanın yakın alakasına çok ihtiyacım | var. Sadece dost kalabileceğimiz ihtimali bile bana büyük huzur veriyor. Uğuru kaçır diye yazmak istemiyorum ama yazmak da bir ihtiyaç Uğuru kaçır diye!

On beş yaşımın tek taraflı ilk platonik aşkımdan | ve yüzünü ancak iki, üç kere gördüğüm mektup arkadaşımın satırlarında gelişen yine tek taraflı aşktan sonra, şimdi aşk

81

zannettiğim bir duyguyu, nihayet doludizgin ve karşılık görerek yaşıyordum.

Yaşadığım, hayal ve gerçekle iç içe örülmüş bir aşkı.

Bu kez, bir zamanlar mektup arkadaşımı tarif ederken kullandığım güzel sözcüklerin hiçbiri döküleliyordu

kalemimin ucundan. Atilla için, dünyanın en dürüst, en iyi kalpli, en yüksek ahlaklı erkeği diye

yazamıyordum; çünkü o beni huyuyla su-

83

vıyla değil, uzun boyu, renkli gözleri, dalgalı sarı saçlarıyla çekiyordu kendine. Onun ahlakının nasıl

•

»olduğunun peşinde değildim. Nasıl bir kişiliği olduğunu dahi merak etmiyordum.

Sadece onun yanında olmak istiyordum.

Küçücük bir kızken hayalini kurduğum, uzun boylu, çok yakışıklı prensim- di benim. Bu genç asistan, benim sınıfıma ders veriyordu. Onun ders verdiği günler, sabah dolabım-da ne varsa en az iki kere giyip çıkartıyordum üzenine.

Allahtan çok fazla giysim yoktu. Ellerimle diktigim iki üç etek, birkaç bluz, annemin ördüğü İmkanı, atkılarım ve berem. Giy çıkar, giy çıkar, en

onunda hep aynı kıyafette karar kılsam da bir atkiyle

bir

bereyle

farklılık

yaratmaya

•

çalışıyordum. annemin kırmızı rujunu parmak uçlarımla yanaklarima yedirişordum. Saçlarımı defalarca fırçalıyor, ya sim da n büyük durmak için, topuz yapıyordum. I a lbim küt küt atarak koşuyordum koridorlarda ve sinifa girince, hemen gözlerini arıyordum genç a sista nı n. Beni görünce gözlerinin içi gülüyor ya da ba na öyle geliyordu. Başıyla selam veriyordu kimse le r e belli etmeden ya da bana öyle geliyordu. O

O ders dünyanın en ilginç dersiydi,

anlatanın ağzından bal damlıyordu ya da bana öyle geliyordu. Aramızda belki çok şey vardı belki hiçbir şey yoktu, bilmiyordum. Bilmek istemiyordum. Hayatımın tüm ayrıntılarını, tüm ilişkilerini, saat saat, dakika dakika yazdığım Gökşin'e, hiçbir şey yazamaz oldumdu, Atilla'ya dair. Her hafta birbirimize yollamayı âdet edindiğimiz, ruh hallerimizi belirten şiirli kartları bile esirgemiştim.

Uğuru kaçır diye!

85

Oysa sevgili Gökşin'im de sırılsıklam âşıktı o sıralarda. Beni en iyi anlayacak kişi oydu.

Sonradan evleneceği sevgilisinin adı Aykut'du.

O bana her buluşmasını, her konuşmasını ayrıntılarıyla yazarken, benim birdenbire içime kapanmam, garip değil miydi?

Bugün geriye baktığımda, bilinçaltımda bir başka "ben"in var olduğunu biliyorum artık.

Yaşayan, nefes alan, düşünen, duygulanan, benden içeri bir ikinci "bilge ben"; işlerin yolunda gitmeyeceğini ta o zamandan bilmiş

gibi, kocaman laflar etmeyeyim, ilerde bir gün mahcup olmayayım diye, elimi bağlamış

meğer! Aşka dair sözlerde tutumlu davranmı şım. Örneğin, bir sayfada sadece iki satır yazılı:

"İcim buruk buruk! Doktorumu yolcu

ettim bir haftalığına."

87

Şimdi mektubu okurken, âşık olduğuma

inandı ğım adamın bir haftalığına nereye gittiğini anımsamıyorum ama ders verdiği sınıfa girip de onun ye rine başka bir asistan doktoru gördüğümde nasıl bir boşluğa düştüğüm, ders boyunca önümdeki defte re adını karalayıp durduğum dünrnüş gibi aklımda.

Aynı günlerde çok romantik bir mektup daha

yazmışım. Güya sırılsıklam âşığım ama kadim dostum Ali'den bir türlü kopamadığım da kesin.

"... İstanbul'da sonbahar bütün haşmeti ile hüküm sürüyor. Sana ve Aykut'a

bahçedeki armutların bir dalından iki

yaprak kopardım. Şahane bir renk karışımı

içinde bunlar. Eğer renklerini kaybetm

eden eline geçerse, çok şey bulacaksın, kırmızı, yeşil, sarı, kahverengi ve beyazda.

Bütünüyle tek bir yaprak bile bir âlem...

Dün Ali'den bir mektup aldım. Topçu
olarak askerlik yapıyormuş. Evliliğinden
hiç bahsetmiyor, mektup istiyor. Derhal
yazdım"

89

Niye derhal yazmışım? Niye?

Ali'nin mektuplan kesildiğinde, Gökşin'e,

"Oh! Nihayet bitti bu iş. Rahat ettim," diye yazan ben degilmisim gibi, Ali'nin elyazısıyla yazılmış zarfi sürdüğüm an suratıma kocaman bir gülümseme yayılmıştı.

Vefakâr dostun geri dönüşü! Nihayet!

Aşk ile dostluğu ayrı kutulara koymanın bir bedeli olacaktı elbet. Aşkı ve dostluğu bir türlü birbirinin içinde eritemediğim için mi aşklarımı dostluklara, dostluklanmı aşka dönüştüremedim ben? sadece kızların gittiği bir lisede okumaktan

91

veya asiri korumacı ailemin erkek çocuklarla arkadaşlığımı sıkı takibinden kaynaklanan bir davranış mıydı, bilemeyeceğim ama nişanlıyken dahi, âşık olmak ayıp bir duyguymuş gibi, mahcubiyet

duyardım,

hislerimi

dile

getiremezdim.

«12 Mart, 1957

Gökşin'çiğim,

Sizleri

hep

düşünüyorum.

Sana

kırıldığımı

sanma

kardeşim.

Kendi

hayatımı yaşamaya çalıştığım şu günlerde kalemim pek ksz kaldı. Ufacık ocuklar gibi yaşadım bir dostluk başlangıcını."

Yazdıklarıma bakılırsa, aşkımı dahi illa dostluğa dönüştürmeye abalıyormuşum!

aVe beğendiğim insan da ocuklaştı, ağır

hayat yükü ve yorgunluğuna rağmen.

Cumartesi günü 401, (bizim sınıfın ikinci Türkan'ına hep lisedeki okul numarasıyla hitap ettik.)
Özden, o ve ben tatlı neşeli saatler

geçirdik,

aklımdan

ıkmıyor.

Koskoca bir doktorun bizimle birlikte fal bakıp aptalca şakalar yapması, bol bol

gülmesi hayli enteresandı.

Ben de öyle geveze oldum ki, her gün

401'e ve annemle Turhan'a bir bir

anlatıyorum olanı biteni. Fakat bugndelik

ıvır zıvır sana yazmak saçma olacak.

Yalnız şunu bil, onu tanımanı çok isterdim."

93

Bir hafta sonrasının mektubuysa şöyle:

"Gökşin, ben de yazmak isterdim şu günleri ayrıntılarıyla; ama olmuyor. Kâğıda

dklemiyor duygular tam manasıyla."

Bir başkası:

uYazılamayan şeylerle doluyum

Ve kısacık notların, sonu getirilmemiş

cümlelerin acısını çıkarmak istercesine, içimi şarıl şarıl dökemediğim, ilk uzun mektup.

Nihayet!

"29 Mart, 1957

Gökşin3çiğim,

Nihayet

sana

yazabilecek

zamanı

bulabildim iuliba. Büyük kantinde, köşe masada kahve (nohut tabii) bekliyor; seni düşünüyorum.

Bilirsin tez canlıyım. Senin gibi

hadiseleri ay- lar sonra nakletmeye gönlüm

varmaz. Hoş bizim anlaşabilmemiz için

kısa yazışmalar da yeter ama ben sana her

şeyi satır satır nakletmek istiyorum.

Biz büyük duygular, yüce aşklar

bekleyen kişilerdik Gökşin. Oysa hadiseler öylesine kendiliğinden, öylesine tabii

gelişiyor ki, çırpınmak veya düşünmek mu

vakit kalmıyor. Bir bakıyorsun riske

girmişsin bile!

95

Aradığının ne olduğunu ben de

bilmiyorum.

Şimdilik

bulduğumla

yetiniyor ve bu iki mefhumu birleştirmeye gayret ediyorum.

En başta aradığım alabildiğine huzurdu

şüphesiz, karşılıklı güven ve hürmetti.

Bunlar var, halihazırda. Dilim geleceğe

varmıyor. Sukutuhayale uğrayabilmenin

korkusuna,

paniğine

kapılmak

iste-

miyorum.

Karşımda yaşça benden yedi, meslek

hayatında dokuz yıl büyük ve ileri birisi var. Bağlanma sebeplerimin en önemlisi bu

galiba. Sen de tahmin edersin, yaş insanları, bilhassa erkekleri, çocukluktan kurta-ramasa bile, neyi istediklerini bilmelerini sağlıyor.}}}

Akşam, 18.20, Vapur.

Kalemimin mürekkebi kalmamış, oysa

böyle aralarda yazmayı çok severim,

bilirsin. Mektuplarımın çoğu derslerde,

vapurlarda

veya

dişçide

beklerken

yazılmıştır ama yine de beni ifade ederler sana!

Kendimden bahsediyordum değil mi ?

Tuhaf bir kapıp koyuverme içindeyim. Her şeyi oluruna bıraktım, dinliyorum şimdilik, dinlemek, beraber olmak, elini tutmak, birlikte duygulanmak hoşuma gidiyor.

Eskiden

mukabele

edemezdim

97

karşımdakilere. Mevcudiyetleri ve üzerime düşmeleri sıkar, kahrederdi beni. Şimdi yok bunlar, ikimiz de hayatı ve korumamız gereken erdemleri biliyoruz galiba.

Gökşin, benim gibi meşakkatli bir

mesleği seçen biri için (ve elbette onun için de) meslekten birisiyle hayat paylaşmak

şart. Bunu sana dahi ifade edebileceğimi sanmıyorum. Ama bizim için eşlerimiz tarafından anlaşılmamak yıkımdır! (Bu

cümlenin

altı

çizilmiş

sonradan.

Hangimizin boşanmasından sonra çizmiş

Gökşin bu çizgiyi acaba?)

Hatırlarsan, lisedeyken bana, 'kocam

doktor alursa, kıskanırım,' demiştin. Bunu sen söylemiştin, senki bugün olgunluk

merhalesinin en üst noktasında sayılırsın Bir de vasat bir kadını veya erkeği düşün manasız anlayışsızlıklarla bizim hayatımızı

nasil zehir edebilirler.

Meslekten çok insan tanıyoruz. Gerçi

pek,

üstünleriyle

aşırı

yakınlığımız

olmuyor ama mevkiini hazmedemeyenleri

kolayca ayırt edebiliyoruz. Benim sectiğim insanın karakteri ve insanlığı sapasağlam.

Doktorluğu insanlığıyla birleşince de tabii üstünlesiyor.

Halic'in üzeri şu anda kıpkırmızı!

Şahane bir anıp var. İnşallah hava yarın güzel olur. Annesiyle babasını görmeye

gideceğiz.

Bilirsin Gökşin, etrafımızda parıldayan

erdemli t , üstünlükler ararız. Ben de hürmet edebileceğim, mı yenebileceğim bir

dost arıyordum. Tesadüf veya kader bizi karşılaştırdı. Önce o erişilmez gibi geldi bana. Daha doğrusu erişmek ihtimali

korkuttu

bent

Sonraları,

bunu

da

yadırgamam

ay

a,

yakınlığı

in

döküldüğü

bu

yeni

yolda

da

fevkaladelikler bulmaya gayret ettim.

Şimdi, iki cepheli bir hayatımı ■ var. Böyle oluşu bizi ve günlerimizi monotonluktan kurtarıyor.

Sabahları, o hoca bense ciddi ve dikkatli

talebesi zaten her şey böyle başladı, onu bu şartlarda tanıdım). Oyle tatlı oluyor ki, bu durum! Tamamen şartlara tabi oluyorum,

odasına kapıyı vurup giriyorum ve bir gün

evvel akşamüzeri, elele denizi seyredip

istikbale dair hayaller kurduğumuza inana-

mıyorum adeta!

99

Yolum

daha

ortaokul

sıralarındayken

çizilmiş. Dindar bir babaanneyle, gezmeye eğlenmeye sık gitmeyen, yakın dostları sayılı, hayatında hep çocuklarının öncelik aldığı, iyilik yapmaya düşkün bir annenin, muhafazakâr, disiplinli bir babanın elinde şekillenen bir çocuk kendine nasıl bir yol çizer, ile risi için?

Bu çocuğun kafasına dürüst, merhametli, iyi bir insan olması, insanlara hizmetten kaçınmaması gerektiği kazınmaz mı? Yol çizdim, beni doktor olmaya götürecekti eninde sonunda, hakkı var dı Gökşin'in. Bir doktorun ideal eşi de bir başka doktor olmalıdır; bilinçaltımda yatan hep buydu. Lisede okurken kendi masalımı kendim yazmışımı ve o masala uydurmuşum kendimi.

Şimdi okudu ğum mektup bunun açık kanıtı.

cc... Pazar akşamı Hümevra Hanım ve

kocası geldiler... Allem ettiler, kallem ettiler,

Tıbbiye'nın

zevkliliğinden,

kutsiyetinden,

hiçbir

zaman

doktor

olduklarına pişmanlık duymadıklarından

söz etti ler ve beni ta lise birdeyken göz dikmiş olduğum fa külteye bir kere daha yönlendirdiler. Zaten başka bir mesleği çok

kısa süreli ve gönülsüz olarak okşa misini kafamda. Kürkçü düknima döndüm!

Hayırlısı

olsun

Şimdi

önemli

olan,

Tıbbiye'nin bu devre kabul edeceği altmış

kişinin arasına girebilmek! Çok çalışmam lazım. Özellikle de biyoloji dersini..."

101

Meslek dalımı seçtikten sonra, sıra kendime

bir • Doktor koca bulmaya gelmiş! Ben meğer, daha zamanlardan teşneymişim bir tıbbiyeliyle arkadaş olmaya

Taa 1952 yılının Haziran'ında yazılmış mektuptan bir satır:

u Gökşin, sen de hep benim zaafımı

bulursun! Bir tıbbiyeli ile arkadaş olmak en büyük emelimdi..

cizgiliforum

Emelimin gerçeğe dönüşmesine ben de

inanamıyordum. Gece yatağıma yattığımda,

bana istediğim yolu açtığı için Allah'a şükürler ediyordum. aska ne isteyebilirdi, doktor olmak üzere yola çıkmış bir kız? Anlaşabileceği, seveceği bir doktor eş, Üstelik çok da yakışıklı!..

Köy

doktoru

olmak

isteyen

Türkan'ın sevgilisi bir köyde yaşıyordu. Köy halkının yardımına koşuyordu. Onları para almadan tedavi ediyor, eşantiyon ilaçları bedava veriyordu Mahallesindeki insanların gözünde adeta bir Tanrı gibiydi. Üstelik fakültenin bütün kızları da pesindeydi. O, hepsinin arasında, beni seçmiş! Beni1 Sevgilimle iftihar ediyordum. Bu rüya bitiverecek diye ödüm kopuyordu.

"31 Mart, 1957, Pazar.

... Sonra, öğleden sonraları, benim

pratikler

bitince

buluşuyor,

bazen

yolumuzu bekleyen bir hastaya teselli

vermeye gidiyor, caddeleri arşınıyor veya hava kötüyse bir pastanede oturuyor, çok zaman konuşmadan günün yorgunluğunu

gideriyor, huzura eriyoruz.v

"Dün, ikimiz, Kâğıthane Köyü'ne, anne ve

babasını

ziyarete

gittik.

Kendi

hallerinde, tertemiz, dünyanın kötülüğüne karışmamış insanlar. Bakalım ne neticeye

103

varacağız. O hemen babamla görüşmek

istiyor, ben de biraz zaman geçmesini

istiyorum. Günler acep ne getirecek bizeV}

"Fena nezleyiz ikimiz. Son kelime,

yazdıktan sonra hoşuma gitti!"

"Bu mektup burada bitsin, Gökşin! Beni ferahta

bil.

Rahat

bil.

ilerde

yeni

duygularım olursa, ilave ederim."

"12 Nisan, 1957

Bu mektupta, son günlerin heyecanı da

sana yazılsın bari. Dışarısı sıcak, bunaltıcı bir hararet var. Hayatın ilerlediğini

anlıyorum. Yaz geliyor, bahar geçti bile.

içimizin temiz ve cıvıl cıvıl olan baharı ise bugün, şu saatlerde, büyük fırtınaya

hazırlanıyor.

Hani senin anneciğinden sakladığın

hakikatler

vardı

ya,

bugün

babam

benimkilere vakıf olacak. Gökşin, duymak, hissetmek güzel şeyler ama bunları, bu

onlardan kopma dileklerini, üzerimize titreyen kimselere açmak, onları hayatın

gerçekleriyle

karşılaştırmak

hakikaten

azaplı. Sırası geldiğinde, İfedakarlıklar insanın canına tak edebiliyor. Bu büyüğünü

saymak, düşünmek, üzmemek şeklindeki

hassasiyetlere isyan edebiliyor. "

"6 Mayıs, 1957

... Duygular konuşurken kalem duruyor

galiba Gökşin. Etrafımdakiler, gözünün içi gülüyor,

diyorlar.

Bense

kendimi

saadetimin hüznü içersinde hisse diyorum.

Realiteleri de yüceltebilirmişim meğer,

(asikşin, (elele gezmek gibi masum

hareketleri nihayet 'realite' olarak görmeye başlamışım.) başkalarının ifade ettiği gibi ideali aramazmışım, sadece mukabil ruh imiş peşinde koştuğum. O ruh da sadece sis ve duman halinde gelmiyor insanın

karşısına.

(Gilen,

konuşan,

yorulan,

hastalanan, hatta ağlayan, velhasıl bütün diğerleri gibi bir insan olarak çıkıyor. İşte önemli olan da bu sıradan varlığı, diğer-

105

lerinden ayırabilmekteki keramet oluyor.

Şaşıp şaşıp kalıyorsun ve nihayet olduğu gibi kabule katlanıyor, kader deyip geçiyorsun."

"Durumumuzda bir başkalık varmış

gibimize geliyor. Bir safiyet, bir yücelme hissediyoruz adeta."

"Göksin, bugünleri de göre çekmişim ben ha!"

"Pederin havası gayet iyi, beni gözden çıkaracak çıkarmasına da, büyüdüğüm gerçeğini hazmedemiyor bir türlü."

"Ali'den haber var mı"? Mektubuna verdiğim cevapta, üstü kapalı şekilde,

durumumdan

bahsetmişim.

Cevap

alamadım."

Bu mektubun sonuna, kendi imzamin yanına

bir artı işareti koyup A.Ö. harflerini yazmışım, sanki mektubu Atilla ile birlikte yazmışız gibi.

Ah, her alanda birlikteliğin, ruh ve akıl uyumunun, yani boş hayallerin peşinden koşan saf Türkan! Giderayak nihayet, biliyorum ki yok böyle bir şey. İnsan tek! Gökşin'in bana söylediği gibi, tek ve tek başına! Bu yüzden, evliliklerin çoğu bir cendere! Aşkın sihirli okunun büyüğü kısa bir süre sonra kaybolunca, insan kendi gibi düşünmeyen, dünyaya kendi açısından bakmayan, kendine hiç benzemeyen biriyle kalakalıyor, güya hayatı paylaşmak ama aslında sürekli dalaşmak üzere.

107

Kendimi evlilik cenderesine sokmanın tam eşiğindeyken, 31 Mayıs 1957 tarihli mektup çok önemli:

f,r... Şu anda pederle benim istikbalim konuşuluyor, yazıhanede. Tarihi gün yani!"

Babam, o tarihi günde, benim tahminlerimin

.aksine

hemen

kabul

edivermişti

nişanlanmamızı ama sonraki günlerde ayak sürümeye başlamıştı. Fakülteyi bitirmeden evlenmemizi istemiyordu. oysa daha benim iki yılım vardı mezun olmaya. Doktor olmak, üniversiteyi

bitirmekle

gerçekleşemediğine

göre, nasılsa hayatımı kazanmaya başlamadan önce ihtisas yapmam gerekecekti. Babama iki doktorun, sadece fakülte yıllarında değil, ömür boyu çalışmak ve okumak zorunda olduklarını, o nedenle bu iki yılı bana zehir etmemesini söylüyor .una dinletemiyordum. Sonunda bir mektup yazmıştım babama,

"Babacığım,

Evlenme kararım kesindir ama sen bana

bir türlü nüfus kâğıdımı vermiyorsun.

109

Mevcut ve muhtemel tehlikelere karşı seni uyarıyorum. Lütfen nüfus kâğıdımı ver...2

Çok

düşünmüşümdür,

bu

mektubu

yazmasaydım evlenmeseydik, hayatım değişir miydi diye ve Atilla'yla azı uyumlu, çoğu uyumsuz geçen dokuz yıla rağmen, hep

2 Güneş Umuttan Şimdi Doğar, s. 114.

şükretmişimdir babamın evliliğimi/i kabul ettiğine. Çünkü biliyorum ki, evlenme- seydim benim hayat çizgim değişmezdi, ben yine kendimi cüzamlılara adardım; ama hayatımda Çağlayan ve Çınar olmazlardı ki, işte ona dayanamazdım. Çocuklarım benim hayatıma

renk, ses ve anlam kattılar, en zor geçen günlerin sonunda, eve dönüp onların gülen gözleriyle

ve

bir

sürü

arkadaşlarıyla

karşılaşmak, dinlendirdi beni. Hayatımın tüm evrelerini paylaştım oğullarımla. Onlar genç erkekler olana kadar hep yanımdaydılar.

Çocuklarımın

gürültü

patırtılarından,

hastalıklarından, türlü çeşitli sorunlarından hele de arkadaşlarımdan hiç gocunmadım. Beni,

hastanede içinde yaşadığım çileli âlemde alıp

111

gençliğin neşeli dünyasına uçururlardı. Bir koca tencere makarna pişirir, içine birkaç sosis doğrar, güle oynaya, afiyetle yerdik. Hep birlikte bulaşıkları toplardık. Arkadaşlarına yer yatakları

sererdim. Sevgililerine

yüreğimi

açardım. Günün siyasi olaylarını tartışırdık.

Benim koyu Demokrat Partili, tutucu babam ve aşırı muhafazakâr, disiplinli annemle hiç

yaşayamadığım bir samimiyet ve hoşgörü

ortamında, görüşlerimizi paylaşırdık. Çağlayan, arkadaşlarıyla kulağıma tuhaf gelen de ğişik müzikler yapardı, sabırla dinlerdim. Müzikle rine zaman içinde alışır, severdim. Bazen tempo bi le tutardım. Çocuklarım sayesinde, ayaklarım yere bastı, romantizmimden bir ölçüde sıyrıldım ve gençlerle ilişkim hiç kopmadı. Fakat babalarından ayrılmayı seçip, onlan analı babalı büyütememiş ol manın ukdesi hep içimde kaldı.

Boşanmamış olay dik, çocuklarım okuldan

okula savrulmayacaklardı, şehrin dört bir semtinde. Hayatlarında çok önemli yer tutan, eşsiz anılarla bezeli bir okul yaşamları ve birlikte

büyüdükleri

candan

çocukluk

arkadaşları olamadıysa, benim yüzümdendir.

Benim köklerim vardı oysa! Çocukluğumu,

gençliğimi, orta yaşımı, hiç ayrılmadan birlikte geçirdiğim

can

arkadaşlarım

vardı.

401

Türkan'ım, Mesude'm, Yurdağül'üm (Gokşin'im

vardı, hayatımın ilk hasta ölümünü, ilk bebek doğumunu, ilk otopsisini birlikte izlediğim Ayla'm, Nevin'im, Raci'm, Kâzım'ım, Çan'ım, l

113

<Ferruh'um, Aygen'im, Tomris'im, ve Özden'im vardı.

Kandilli Kız Lisesi'nin hasreti ise hep hüküm sürdü yüreğimde. Ne zaman geçmişe doğru yolculuga çıksam, çocukluğumun geçdiği eve ya da üniversite yıllarıma değil, ortayı ve liseyi okuduğum • okuluma dönerim hep. Boğazıma bir tıkaç oturur, gözlerim yanar. Bilirim ki en masum, en idealist, en romantik ve en mutlu Türkan, Kandilli yıllannın Turkan'ıdır.

"... O defterde senin 23 Kasım 1953

tarihinde yazdığın şiir var. Onu okuyunca alabildiğine duygulu, ıstırap çekmeye,

harcanmaya hazır bir imkan buldum. Tok

yere iplenen, yapraklardan, adardan, aşk mektuplarından, hislenen, heyecanlanan,

kendi kendine ıstırap yaratan, biraz

delişmen ve aksini iddia etse de hayat ile kucak kucağa bir kız..."

115

Gökşin'in, "İnsan arkadaşım Türkan'a," diye ithaf ettiği şiirini okur okumaz hemen

ezberlemiştim. Bunca yıl sonra, bakalım hâlâ ezberimde mi?

-cBir rüya gördüm bu gece3- Gar

ip si garip si bakıyordun Güzel

kirpiklerinin ardından

Bakışlarında bizim ışığımız 'Gel3,

diyordu cğiittiğim yere3

Bakışlarında öylesine engin bir

sevgi Kucaklar insan

kardeşlerimizi...

Ah! Aradaki mısralar gelmiyor aklıma.

Neydi? Neydi?

Ellerimi tutmak istiyordun

İnsanlık yolunda el ele koşmak

ipin Ellerin uzanmış insanlığa

doğru Sevgi dolu sıcak ellerin...

Evet, gerisini de hatırladım.

-cSen neydin ki?3-

Sen benim gözüm, kulağım,
canım Sen insanlar arasında

117

kardeş bildiğim Dost elleri,
temiz kalbi bana acık Kimsesiz
rüyalarımı ısındıran Sen her
şeyden önce insan arkadaşım...

Bu şiiri yazdığında Gökşin, ikimiz de on sekiz yaşındaydık. Bana geçenlerde, "Türkan, sana seni anlatan o şiirimi hatırlıyor musun?"

demişti, "sen elli altı yıl hiç sapmamışsın çizginden.

Ne

de

bizim

arkadaşlığımız

değişmiş. Senin insan sevgin ve aramızdaki dostluk 'körfezdeki su gibi, duruyor yerli yerindeP

Lisedeyken Gökşin bana bir şiir defteri hediye etmişti. O deftere sevdiğimiz ve anılarımızı dile getiren şiirleri yazmaya karar verdik. Şiir yazışmalarımız yıllarca sürdü.

Defter, kâh ona, kâh bana geçir Sonra

geçenlerde aradım onu, defteri getir de giderayak bir şiir günü yapalım ve defterde yoksa e^cr Tevfik Fikret'in sis,ini, Özdemir Asaf,la Nâzimin en iyilerini ilave et dedimdi.

Bakalım nasip olacak mı?

119

Biz ne çok şiir okur ve edebiyat üstüne ne çok .ahkâm keserdik o yaşlarda. 8 Eylül 1954

yılında bir mektubunda mesela şöyle yazmışım:

"...

Nefret
ediyorum,
romantik
kişilerden, sembolistlerden, bohemlerden,
maddiyatçı
olanlardan,
şair
artist
geçinenlerden. Kısacası, eskiden beğendi-
ğimi sandığım her şeyden. Kendinden emin
insanların etrafa dimdik bakışları hoşuma gidiyor, galiba acı hakikat şu: Romantik ve
pejmürde
insanlar,
bedbinler,
hayalperestler benim en candan arkadanım
olabilirler, zira ben de bu sınıftanım; ama, hayatımı emniyet edeceğim insan, mağrur, mütehakkim,
kendinden
ve
hareketlerinden emin olmalı... Böyle birine öyle muhtacım ki... Emniyet edebileceğim biri... Kâinatın,
ufukların, her şeyin
gerisinde gibi... Belki de bütün bu
duyguların etkisiyle, 'Quitizm3e merak
sardım son zamanlarda. 'Benim ya-
pamadığım pek çok şey vardır ki başkaları
yapabilir,3 diyor. Ne sevimli değil mi? Sen de 'existentia- lism'i boşver kardeşim. Nasıl inanabilirsin

Sartre'ın şu iddiasıyla hülasa edilen gerçeğine. Diyor ki: 'insan her

istediğini yapmaya kadirdir. Akla gelen en

ilk varlık veya en sonuncusu insandır ve bunun gerisinde mutlakiyet aramak boştur,

her şey insandan çıkar.' Tabii bu dinsiz existentialistlerin tezi. Gene de tavsiye ettiğin Gizli Oturum'ı okuyacağım. Ama

bana quitizm çok munis geliyor bunu bil.

Geçenlerde A. Camus'nün Tabancasını

okudum. Ben tiksindim o tipten,33

Gençliğin çelişkileri ve hamlığıyla yazılmış

gözlemlerimi hayretle okudum.

121

Bir yıl sonra 30 Haziran'da başka edebi göz-

lemlerim olmuş:

"... Lermantov'un mısralarını unutabilir miyim kardeş, o her şeyi ifadeye kâfi:

'Hem üzüntü, hem keder, kime el

uzatırsın ?

Bu bahtsız anlarda, tutacak kim var?

Ve etrafa dikkatli bakınca, zaten hayat

Adeta bir şaka, boş ve aptalca3

2 Ağustos 1956'da ise yazdığım bir mektubun

m sonu şöyle:

"... Kutsal Yoksullumu bugün bitirdim.

Çok kuvvetli işlenmiş. Bana Gazap

Üzümlerini hatırlattı. Steinbeck'le şiddetli bir benzerlik buldum. olur, Açlık'ı alır okurum...

Şiir defterimi ne zaman yollayacaksın?

Hey

Allah'ım,

bu

suali

okumaktan

bıkmadın mı hâlâ? Şiirli kartlarınla

yetinemiyorum

123

Elimin tersiyle gözpınarlanma biriken yaşları ildim. Ne sık ve kolay ağlar oldum ben son zamanlarda! İlaçların etkisinden olmalı. Neyse, mektubun devamına döneyim yine.

"... 'Bir rüya gördüm bu gece/ diyorsun...

Biz de yedi senelik bir rüya gördük. Sonra uyandık

hayata,

hakikatlere.

Yaşadıklarımız defterlerde, mektuplarda,

manzaralarda, şiirlerde kaldı."

Ahh o Kandilli Kız Lisesi'nde geçirdiğimiz yedi essiz yıl! Sadece ben değil hiçbirimiz untabilmiş degiliz okulumuzu. Bir araya gelince önce okulu konuşuruz. Öylesine yer etmiş o yıllar, yüreğimizle Yukarıdaki mektubu yazmaya başladığım gün bitirmemis, dokuz gün sonra getirmişim devamını.

çünkü mektup yazmaktan çok daha önemli

olaylar "olmuş hayatımda!

"9 Haziran, 1957

Canım Gökşin 'çiğim,

125

Mektubunu dün gece okuduk. Uzun bir

ihmalkârlık sürecinden sonra bana yazmak

arzusunu duyduğun saatler ve tarih, bizim

nişan yüzüklerimizi alıp taktığımız zamana

rastlıyor. Böyle şeylere nasıl kıymet veririm bilirsin.

Nişanı yaptık Gökşin. Yüzükleri alıp

bize geldik, yemek yedik ve pedere

taktırdık. Ertesi gün de Atillalara gidip akşam yemeği yedik, el öptük, oldu bitti.

Kimseye sıkıntı vermedik böylece, ipimiz ferah!..

... Tahsil, tahsil, tahsil. Biri bitiyor, diğeri başlı yor. Biz bir çıkmaza girdik ki kurtuluş yok.

Altı ders yılı, dört ihtisas yılı. Düşün daha senelerce başka bir şeyle meşgul

olamayacağım. Üstüne bir de aile yükü

binerse, vaziyeti tasavvur et!..

<c... Bu işler pek kolay olabiliyormuş, Gökşin, ben ne kadar ümitsizdim babamın

rıza göstermesi hususunda. Hiç öyle

olmadı!"

"... Bilirsin kendimden çok sizleri mesut görmek isterim. Benim bağlı olduğum aziz

bir mesleğini var. Sukutuhayale uğrarsam bir gün, mesleğim bana destek olur."

"... Aradan on üç sene geçti, her hadise seninle dostluğumuzu bir kat daha

kuvvetlendirdi. Son dön yıllık ayrılığımız ise, dostluğumuzun olgunlaşması bulanda

bir devre oldu, galiba. Kopmadık..."

"Saat 22.25'de ayrıldık Atilla ile. yarın ders çalışacağım, ancak öbür gün öğleden sonra

görürebiliriz.

Berberken

hiç.

çalışamıyoruz.

Herhalde

ilerde

bunu

beceririz...

Gözlerimden uyku akıyor. Ah Gökşin,

bugün

mehtap

var

ve

Boğaziçi

fevkaladeydi. Balkondan seyrettik. Işıkların denizdeki aksi ve sükûnet içimize isledi, bahtiyarlığımızı bir kez daha fark ettik."

127

AŞ KIN BÜY ÜSÜ ÇÖ ZÜ LÜ R KEN

Ben hep mehtaba ayarlamıştım kendimi.

Oysa mehtapsız geceleri de varmış meğer hayatın! Gençliğim gözlerimize mil çeken iyimserliği, bir tiyatro sahnesi gibi yavaş

yavaş aralanmaya başladığında, ayaklar yere basıyor, gerçek sırtı veriyor çirkin yüzüyle.

129

Gecemi

gündüzümü

ve

arkadaş

mektuplarıma ka da r her şeyimi paylaşmaya hazır olduğum adam- l, 1 ite kaka ancak dokuz yıl götürebilmişim evliliği, İ m m de iki küçük çocuğa rağmen. Benim dünyayı (uylaşmak

istediğim kocam, benimle hayallerimi | pay laşmıyordu. Yıllar önce, Ali açıkça yazmıştı bana bir kadın için en kutsal meslek, eş ve anne olmaktır diye. Ben eş ve anne olmanın yanı sıra doktorda olmak istiyordum. Ali'nin samimiyeti,

sonunu

getirmişti

yeni

filizlenmeye başlayan ilişkinin, oysa kocam açık

oynamadı

kartlarını.

Meğer

onun

gönlünde de kendini ev işlerine verecek bir eş

yatarmış! İlk çocuğumun doğumundan sonra, ara verdiğim tahsilime dönmek için mücadele etmek

zorunda

bıraktı

beni.

Fakülteyi

bırakmam için öne sürdüğü mazeret çok

geçerliydi. Hamileliğim sırasında vereme

yakalanmışım. Sağlığıma özen göstermemi

istiyordu, benim de doktor olma yolunda biri olduğumu unutarak. Elbette özen gösteriyor-dum sağlığıma. Ama beden sağlığımın yanı sıra, ruh sağlığımın hiç mi önemi yoktu?

cc13 Haziran, 1958

... Ben sıhhatçe iyiyim. Geriye kalan iki

ayımı geçirmekle meşgulüm, imtihanlara

giremedim pünkü çok fazla şişmanladım.

O

halimle

derslere

girmek

doğru

olmazdı. Oturup işlerimi ayarlıyor, ciciler

dikiyorum. Doktorlar karnim büyük diye

bir de ikiz şüphesi soktular kafama. Biz de iyice kabullendik, hani tek olursa

üzüleceğiz adeta. Neyse, hayırlısı!v

Mektupların tonu değişıyor giderek. Her

türlü

konfordan

yoksun

köy

evinin

şartlarında, kayınvalide, kayınpederle birlikte yaşanan hayat, beni romantik bir kızdan, sıradan, pratik bir gebe kadına dönüştürüyor.

131

Artık duygular, duygulanmalar, heyecanlar, mehtap tarifleri yok satırlarda, gündelik yaşantının sıkıntıları ve kuru havadisler var.

"Kayınpederimin de kalcası tutulmuş, kımıldayamıyor,

zavallı.

Herhalde

havalardan oldu. Evi iyi isitamıyoruz

ki..."

Evimiz o yıllarda bir köy görünümünde

olan Ka.ığıthane'de, bahçesinde inek, koyun, tavuk hatta tavsan bile bulunan küçük, derme çatma bir köy eviydi. Kayınvalidem ve

kayınpederimle birlikte kalıyorduk. Zerzevat ve meyvelerimizi kendimiz yetiştiriyorduk.

Havası tertemizdi ama kış aylarında evi iyi ısıtmak, rutubetini kırmak mümkün olmuyordu. O yıllarda aklımın ucundan

geçmemişti ama bunca yıl sonra acaba

diyorum, Çağlayan'a hamileyken vereme

yakalanmama kışları çok üşümem mi sebep oldu?

1958 yılı benim için ilklerle dolu, hem acılı hem sevinçli, ayrıca hayatıma yön veren çok önemli bir yıldır! O yıl, çiçeği burnunda bir

133

yeni evliyken, babami kaybettim. Hayatımın ilk büyük acısını yaşarken hamile kaldığımı öğrendim. Staj yaparken Bakir köy Akıl

Hastanesi'ni ziyaretimizde, ömrümde ilk defa cüzamlıları gördüm, sarsıldım, perişan oldu m ve doktorluk hayatımın hangi mecraya doğru akması gerektiğine kesin kararı o gün verdim; hamileliğim sırasında vereme yakalandım ve ilk çocukum Çağlayan'ı dünyaya getirdim.

Hepsi, 1958 yılında oldu!

Kucağıma dökülmüş mektupları eşeleyip

duru yorum o günlere ait bir şeyler

okuyabilmek için. ya ben yazmamışım

Göksin'e üzülmesin diye ya da o, saklamaya dahi dayanamayacağı için yırtıp atmış acı lı satırları. Ancak şöyle bir mektup geçiyor elime:

fr... iyi ki evlenmişsin, diyorsun. Ben bu kanaate bir türlü varamıyorum. Sana

da yazamıyorum Göksin, başka insanları

kendi derdimle dertlendirmeye hakkım

var mı? Hep bu endişe içindeyim."

Bu mektubu yazdığımında, ikinci oğlum

Çınar da doğmuş. Hem de ne badirelerden sonra.

İkinci

hamileliğimde

de

tüberküloza

yakalanmışım. Çağlayan'ın kalp damarında doğuştan bir tıkanıklık vardı, bu sorunla uğraşmak

gerekiyordu.

Atilla

ihhtisasını

bitirmişti fakat üniversitede kalması zor gözüküyordu. Geçindirmesi gereken bir ailesi vardı ama üniversitede önünün açılması için nerdeyse şart olan kayırıcı bir vasisi yoktu!

Üniversitede

kalıp

akademik

kariyer

yapmasına

bir

başka

engelde

lisan

bilmemesiydi. Belki sırtında bizleri ta şıyor olmasa, zaman ayırır, İngilizceyi öğrenirdi ama geçindirecek ailesi olan her insan gibi, o da hemen ekmek parası kazanmayı seçti. Bir fabrikada hekimliğe başladı.

Hayatımız hayal ettiğimiz gibi bir peri masalı tadında geçmiyordu. Karı koca çok çalışıyorduk,

cok

yoruluyorduk,

aradıklarımızı

bulamamış

oldu kta n

düş

kırıklığı yaşıyorduk ama aramızdaki fark ben her şeye sessizce katlanırken, onun sınırlarını

137

etrafına

bağırarak

boşaltabilmesindeydi.

Kocamin bu kadar asabi olmasının kabahatini önceleri kendimde aradım, azarlamalarına hiç ses çıkarmadım. Zaman içinde bağırıp

çağırmalarına alıştım ve tekrar hamile kaldım.

İkinci çocuğumuzun doğumuyla her şeyin

yoluna gireceğine kendimi inandırmaya

çalışırken, içimde yaşamakta olan verem mik robu omuriliğime sıçramaz mı!

İşte o hastalıkla mücadele ettiğim bir buçuk sene. hayatımın en meşakkatli devresidir.

Çocuklarımın biri iki yaşını sürüyordu,

diğeri

yedi aylıktı teşhis konduğunda.

Önceleri hastalığı celik bir korse giyerek ve sürüyle ilaç alarak atlatmaya çalıştım.

Beceremedim.

İkinci

seçenek

olan

ameliyati kabul etmek zorunda kaldım ki, bu, ameliyat öncesinde ve sonrasında hiç kalkmadan on üç ay boyunca yüzükoyun

yatmak demektir.

139

çocukların

doğumundan

sonra,

kayınpederimin bahçesindeki bir oda bir

holden ibaret küçük eve geçmiştik. Ev, kışın pencerelerinin aralığından rüzgar alıyordu ve perişan vaziyetteydi. Benim sağlık durumunu

düşünerek, Atilla'nın, Mecidiyeköyde ön

tarafını muayenehane olarak kullanacağı bir daireye kiracı olarak geçtik. Hastalığım teşhis edilip ben ameliyata karar verince, bir üçgen tahtanın üzerine yastık koyup yattım ve evimi bu şekilde idare etmeye çalıştım. Elbette beceremedim. Çaresiz, çocuklarımızla birlikte kayınpederin Kağıthane Köyü'ndeki evine

geri döndük.

On üç ay sonra ayağa kalkmama izin

verildiğinde, otuz kilo olarak seksen kiloya çıkmıştım.

Hamilelikleri

hariç,

hayatı

boyunca elli kilonun üzerine çıkmamış biri için, taşınabilir bir yük değildi bu. Ayakta durmakta zorlanıyordum. Fizik tedavilerin sayesinde ancak bir ay sonra yürüyebildim ve basta giymek istemediğim çelik korseyi iki yıl boyunca sabahları yataktan çıkar çıkmaz

giyip ancak gece yatağa girerken çıkardım.

Bu zaman zarfında hastalıkla, korseyle

süren mücadelenin yanı sıra bir savaş daha

vermekteydim ki, en yıpratıcı olanı buydu: Kocam yarım kalan üniversite tahsilimi tamamlamamı istemiyordu.

"Hastalığın tekrar etmesinin tek nedeni, aşın yorgunluk,

Türkan!

Çağlayan'ın

doğumundaıı sonra evinde oturup çocuğuna bakaydın, bu hale gelmeyecektin!"

"Ne alakası var! Verem mikrobu içimde yuva lanmış! Ne yaparsam yapayım, bir gün ortaya çıka çaktı. Fena mı oldu, tedavisi yapıldı, geçti işte!"

"Tamam öyleyse, şimdi artık akıllan ve fakülteye koşturmaktan vazgeç. Evinde otur, çocuklarınla meşgul ol!" Gözlerini aç aça, bağırıyordu Atilla.

"Bunca yıllık emeğimi sokağa mı atayım?"

"Valla ben hasta bakmaktan bıktım, kızım!

Bir •daha hastalanacak olursan, başının

çaresine kendin bakarsın..

Atilla, haklıydı, hastalıklarımın ben de bıkmıştım ama bunca yıl emek verdiğim mesleğimden va z /geçmem mümkün değildi.

Kocamın bağırıp çakılmalarına göğüs gerecek ama hedefimden de vazgeçmeyecektim.

Sonuçta ben kazandım. Eksik kalan

derslerimin sınavlarını verdim, fakülteyi

bitirdim. İki dişçi arkadaşımınla birlikte Çağlayan'daki

muayenehaneyi

açtı

Hastalarımın sayısı azdı ama pratisyen hekim olarak iyi kötü bir tecrübe ediniyordum.

Gökşin'e im mektuplanmda yazdığım gibi,

145

endişeler içindeyim ı, bilgilerimin yeterli olduğundan

emin

değilim

1

Özgüven

kazanmak için, ihtisas yapmamın sart

olduğuna

karar

verdim.

Uzun

tahsil

yaşamımın kı merhalesini daha atlatmak

zorundaydım.

|

PRIMU M NIL NO CERE*

"Gökşin'çiğim, İki gündür Berlin Üniversite-sinden bir Ord. Prof. jinekoloji konferansları veriyor hastanede. Anlattığı mevzular için,

'enteresan yeni şeyler,' diyor. Oysa, bizim kıymetli doçentlerim i z büyük bir tevazu içinde, geçen dönemlerde bize bunların dersini vermiş ve gerektiğe de başarılı ameliyatlara yapmışlardı. Yani, ilim bakımından hicde gerisinde değiliz Batı'nın. Sadece teşkilatımız k isir, o da zamanla düzelir inşallah."

126

Yarım asır önce yazdığım mektup, hocalarıma ve Türk bilim insanlarına olan güvenimin kanıtı a de ta Duygulanm bugüne dek hiç değışmedi. Ben hala sadece en değerli doktorların değil, en yetenekli mimarların, en bilgili mühendislerin ve en yaratıcı sanatçıları kendi topraklarımızdan çıktığına inanırım. Üstelik hiçbir ırk veya din ayırmı yapma dan. Türkiye'de yaşayan insanlar, kendilerini hangi kimlikle tanımlarlarsa tanımlasınlar, bence, suyun dan mıdır, havasından mıdır bu memleketin, çok marifetli insanlardır, yeter ki önleri açık olsun, eği tim ve çalışma olanakları sınırlanmasın. Bunca gıı vendiğim hocalarıma, ihtisas dalım için danışma dım. Hangi dala ayrılmak istediğime öğrencilik yıl lanmda karar vermiştim çünkü!

127

Çağlayan'a iki aylık hamileyken, akıl hastalıkları ihtisasımız için, yirmi beş kişilik bir grupla Bakır köy Akıl Hastanesi'ne götürülmüştük.

Hastanenin hali perişandı. Parmaklıkların ardın da çoğu çırılçıplak, kimisi pijamalı ama hepsi de avazı çıktığı kadar bağırarak, bize ellerini kollarını sallayarak bir şeyler söylemeye çalışan hastaları göi düğümde, bu gördüğümde daha beter bir man zara olamaz, diye düşünmüştüm. Yanılmışım.

128

Rehberimiz, "Hazır buraya kadar gelmişken, bir de cüzamlıların pavyonuna uğrayın," dedi, "onlar hakkında da bilgi edirsiniz."

Bahçenin ucuna doğru yürümeye başladık

Rehber doktor, biz yürürken bir yandan da bize cüzamlılar hakkında çeşidi bilgiler veriyordu. Öi neğin, Akıl Hastanesi'nde elliye yakın numaralan dırılmış ahşap bina vardı. Bunlardan bir tanesi cüz

zamlılara verilmişti. Dikenli tellerle ayrılmış olan

129

Binada yaşayanlar, yalnızlığa terk edilmiş insan-lardı Akıl hastalannın artıklarıyla karınlarını doyurur, kendi aralarında yaşar, diğer hastaların yanına gırmezlerdi. Hastalıkları, hastaneye başvurduklarında fiziksel görünümlerine uzaktan bakılarak teş-

his edilir, hemen tecride alınarak yirmi sekiz numaralı pavyona gönderilirlerdi. Başvuranlar burayı adeta bir sığınma evi olarak kabul eder, memleketlerine geri dönmek istemezlerdi. Köylerde kasabalınla adı cüzamlıya çıkandan herkes kaçardı çünkü.

• cüzamlı kızlar kocaya varamaz, erkeklerine kimse ne kız ne de iş verirdi. Askere alınmazlar, insan arana karışamazlardı. Sokakta oynayan çocuklar cü-

zzamlıları taşlardı. Büyükler onları görünce yol de-gistirir rlerdi.

130

Bu açıklamaları dinlerken, yüreğim parçalanı-yordu.

"Arkadaşlar, tel örgülerin ardındaki pavyona giderken yanınıza yaklaşanlar olursa sakın onlara ellerinizi değıdirmeyin, hep uzak durun," diye tembih etti rehberimiz.

131

Bahçe duvarının dibine yakın bir küçük tepenin

önünde durduk. Önümüzdeki çukur alanda

boyalın dökülmüş, tahtalan kararmış üç bakımsız baraka vardı. Rehber seslendi. Paçavralar içindeki hastalar barakalardan birer ikişer dışarı çıktılar.

Gözleri

görmeyenler

diğerlerinin

omuzlarına

tutunarak, - sakaatlar değneklerine dayanarak titrek bacaklarının u/erinde yavaş yavaş bulunduğumuz yere yaklaştı - lar. Ben donup kalmıştım, bir korku filmi seyrediyordum gibiydim.

Rehber seslendi, "Ellerinizi gösterin!"

132

Öğrencilerden yana hayvan pençesini andıran eller uzandı.

"Şimdi de ayaklarınızı gösterin!"

133

Cüzamlılar bu kez de ayak parmakları deforme olduğu için ayakkabı giyemediklerinden, paçavrala sarılı ayaklarını kaldırıp uzatmaya çalıştılar, bize doğru.

Tepede duran bizler, Hoca hastalık hakkında bilgi verirken, çukura hapsedilmiş cüzamlılara, sirk hayvanlarına bakar gibi bakıyorduk. Öğle saati gelmiş olmalı ki, tam o sırada hastaneden geniş bir lenger içinde yemek geldi. Hastalar barakalarına döndüler, bakraçlarını alıp çıktılar, görevli uzun saplı kepçeyle onlara mümkün mertebe uzak kal maya dikkat ederek bakraçlarına yemek doldurdu ve gitti. Hastalardan bazıları oldukları yere çöme lerek yemeklerini yemeğe başladı. Bazıları da parmakları kaşığı kavrayamadığı için tıpkı bir hayvan gibi

134

başlarını yere bıraktıkları yemek kabının içine soktu.

Mideme bir sancı saplandı. Gözlerim karardı, sendeledim. Yanımda duran arkadaş, rengimin uçtuğunu görünce, "İyi misin?" diye sordu.

135

"İyiyim."

"Sen keşke hamile halinle bu fasıla hiç katılma saydın, bak rengin kül gibi oldu."

136

iyiyim demiştim ama aslında hiç iyi değildim.

İnsanların vahşi hayvanlarmış gibi muamele görmeleri karşısında, perişandım. Üzgündüm. İsyan miktasındaydım.

Bu halim, hastaneden ayrıldıktan sonra da geç-

medi. Etrafi tellerle çevrili yirmi sekiz numaralı barakanın o gün hafızama kaydedilen görüntüsü günlerce, gecelerce peşimi bırakmadı. Ben cehenne mi görmüştüm. Cehennemde henüz ölmemiş ama yaşarken ölüden betere dönmüş elliye yakın insan vardı. Kiminin yüzünde kadere boyun eğmiş, kimininde acı, kimininde nefret ama her birinde umarsız bir çaresizlik ifadesi, dudaklarında bir sessiz çığlık! O sessiz çığlığı duymuştum. Du-yabilmistim. O çığlık hep kulağımdaydı. O görüntü

gözlerimin önün *1*

de *3*

y *7*

di . Şahit olduklarıma isyan

duygusu, içimde büyüttüğüm bebeğimle birlikte büyüyordu. Yepyeni bir canı dünyaya getirmeye hazırlanırken,

hormonlanm

coşmuş,

algılanm,

duyularım keskinleşmiş, hassasiyetim artmışken, hayatın en alt çizgisinde duran insanları unutamiyordum.

(cüzizam hakkında geniş bilgi edinmeye işte o uy- kuşuz geçirdiğim haftanın sonunda karar verdim. İ hıversite kütüphanesinden cüzamla ilgili kitapla- ıı buldum, okumaya başladım. Kitaplarda hastalımın tanısı yapılıyor, evreleri anlatılıyor, nelerden bulaşacağı yazıyordu ama tedavinin güncellenmiş reçeteleri verilmiyordu. Hayatını cüzamlılara adanmış bir Türk hekiminin, rahmetli Etem Utku Hoca'nın son kitaplarından birinin peşine düştüm.

138

Etem Utku Hoca cüzamla ilgili pek çok kitap yazmış, Van'da cüzam mücadelesi verirken genç yaşta geçirdiği bir trafik kazasında vefat etmişti. Bu ülkenin cüzamlılarını, hastalığın nedenlerini ve tedavi yöntemlerini ondan iyi kim bilebilirdi? Üşenmedim, Hoca'nın ailesinin adresini öğrendim, eşi ni aradım, maksadımı anlattım ve nihayet aradığım kitaba eriştim.

Utku Hoca'nın kitabını okuduğum ânı hiç unutmam. Bir akşamüstüydü. Üniversiteden eve yorgun dönmüştüm. Evin تنها olduğu nadir an lardan biriydi. Odamda yatağıma uzanmış, elimde Hoca'nın kitabı, solgun başucu lambasının ışığın da, sayfaları çevirirken, aradığımı bulmuş, hamam da cismin ağırlığını keşfeden Arşimet gibi hemen yerimden fırlamıştı **13**

m. **9**

Kesin tedavisi vardı cüzamın!

Odanın içinde, pencerenin önünde durmuş, Kâğıt hane çayırılarına doğru avazım çıktığı kadar haykır- mıştım, "TEDAVİSİ MÜMKÜN! TEDAVİSİ

MÜMKÜN!"

Kayınvalidem başımı uzattı aralık duran kapı dan,

"Bir şey mi istedin kızım?" diye sordu.

140

"Yoo!"

"Bağırdın da..."

141

"Öyle mi?" Farkında bile değildim bağırdığımın.

"Yüzüne al basmış, iyi misin Türkan?"

142

"İyiyim," dedim, "çok çok iyiyim. Çok»iyiyim."

"Hayrola?"

143

"Şey, şu size geçen hafta anlattığım cüzam has-taligi var ya... Hani sokaklarda burnu düşmüş, elleri ayakları kasılmış dilenen insanlar... Hani herkesin görünce dört nala kaçıştığı, dışlanmış, tiksiniyen zavallı insanlar var, bilirsiniz işte."

"Ne olmuş onlara?"

144

"Çok basit bir tedaviyle iyileşebilirlermiş meğer.

hastalık erken teşhis edilirse, sakatlanmalann önüne bile geçilebilirmiş."

"Sana ne onlardan kızım. Hamile halinle sakın yaklaşmaya kalkma cüzamlılara filan."

145

"Peki," dedim ve kayınvalidem odadan çıkınca, bu sefer defterime bazı notlar alarak bir kez da- ha okudum kitabı.

Üniversitedeyken, fizyoloji dersimize Prof. Sadi irmak gelirdi. Felsefi konulara da girerek, fikir pen- relerimizi aralar, dünya görüşümüzü etkilerdi. < onun dersini dinlemeye bayılırdık. Bir gün, elinde tebeşir, kara tahtaya bir doktora olması gereken ilk seyleri sıralarken, en başa, "Primum Nil Noce- rr,"

yazmıştı; yani, "Önce Zarar Verme!" Çok et-kienmişim. Üzerinde uzun uzun düşünmüştüm.

benim doktorluk ilkem, yaşamım boyunca bu cümle oldu,

diyebilirim *1*

. **46** İnsanlara, öncelikle zarar vermemeyi ilke edinen bir doktor, cüzam hastaları na yapılan muameleye göz yumabilir miydi?

Bu kadersiz insanları, tedavi için hastaneye alsak da, onlara kötü muamele ederek, onları dışlayarak, yaşam alanlarımızın dışına iterek, ruhsal bakımdan da büyük zarar veriyorduk. En azından, elime ilk fırsat geçtiğinde, bu zararı önlemem gerekiyordu.

147

Atilla eve gelince ona da anlatacaktım planımı ama ne kocam ne de diğer doktor arkadaşlarım benim duyduğum heyecanı duymayacaklardı, yapma ya kalkıştığımı öğrendiklerinde.

"Yaralarla, cerahatarla mı uğraşmak istiyorsun, Türkan? Madem illa uzmanlaşmak niyetindesin, çocuk hastalıkları ya da kadın doğumu seç. Hem hastan ömür boyu garantidir, hem de bulaşmayan kokuşmayan..."

148

"Atilla! Hemen sus," demiştim. Yıldırım hızıyla, bir zamanlar bana Ali'nin yazdıkları geçmişti akıldan, "Mesleğini seçerken, para düşünme..." İn cecik bir sızı yoklamıştı yüreğimi. Aslında kimseye kızmaya hakkım yoktu, kocam ve arkadaşlarım, benim iyiliğim için vazgeçirmeye çalışıyorlardı beni kararimdan. Osman Yemni Hoca bile, bu hastalığa fazla sıcak bakmadığını söyleyecekti ama ne gam İçimde kıpır kıpır bir can, dünyaya gelmeye hazır lanıyordu. Belki de beni en iyi anlayan, henüz doğ, mamış olan bu candı. Sanki bu can, ana-evlat ara

149

sında örülü çok özel duygu telleriyle, annesine, bu dışlanmış insanlar için yardım çağrısında bulunuyordu. Cüzamlıların da hepimiz gibi birer insan ol-duğunu, yaşam haklarını, dosta, sevgiye, işe, eşe ihtiyaçlarını hatırlatıyordu.

Ben, cüzam hastalığının üzerine gidebilmek m, m dermatoloji dalını seçmeye, cüzam tedavisinin mümkün, üstelik çok kolay olduğunu öğrendiğim o günlerde karar verdim. Bir akşam, incecik hilalin

150

gökyüzünde yükselişini seyrederken, ellerimle karnımı iki yandan kavradım, içimdeki yavruma; "Madem çaresi var, söz veriyorum bu hastalığın peşini bırakmayacağım," diye fısıldadım ve sanki bebeğimin anında kıpırdanarak, bu kararımı onayladığını hissettim.

Bu ânı, ne Atilla'yla paylaştım ne de Gökşin'e yazdım. İlk kez, kendi başıma aldığım kararı, zamanı

gelene kadar tek başıma taşıyacaktım. Sadece o sırada karnımda olan bebeğim bilecekti bunu.

151

Yıllar sonra, ihtisas dalına karar verme zamanı geldiğinde, o ânı hatırladım ve altı yaşını süren (caglayana ciddiyle sordum, "Hangi ihtisas dalını seçtiğimi biliyorsun, değil mi oğlum? Ben bu yola baş koyarken sen içimde, karnımdaydın benim."

Koyu yeşil gözlerinden öyle bir bakış geçti ki oğlumun, bildiğini sezdim.

152

Atilla'yla paylaştıklarımız giderek azalırken ara mızı açan hususlar da çoğalıyordu. O, üniversitede kalmayı, geçerli nedenlerle seçmemişti. Şimdi ben, ihtisas yaparak, ondan daha üstün bir mevkiye gelmek üzere yola çıkmıştım. Önüm açıktı. İlerde bir gün profesör dahi olabilirdim. Aynı meslek kolun da eşlerden kadın olanının erkeğin önüne geçmesi, ancak çok olgun bir er kişi tarafından kabul görbilirdi. Atilla ihtisas yapmama itiraz etmeyerek bii yüklük göstermişti ama bu jesti hemen her gün kafama kakılıyordu. Evime ve çocuklarıma daha çok vakit ayırmalıydım. Benim bir doktor olacağımı ev-lenirken bilmiyor muydu kocam? Hep çok sinirliy-di. Her geçen gün bana giderek daha çok sinirlen-diğini seziyordum.

153

Dalımı seçtikten sonra, merkezi sistemle girdi ğimiz sınavın sonunda, SSK'nın Nişantaşı Hasta nesi'nde, zamanın ünlü doktorlarından Dr. Ali Atal'ın yanında ihtisas yapmaya başlamıştım. O yıl larda Amerikan Hastanesi'nin civarındaki apart manların bazıları SSK tarafından hastane olarak kı ralanmıştı. Kiminde ameliyat yapılıyordu, kiminde poliklinik vardı. Yollarda pelerinli doktorlar, hem şireler oradan oraya koşuşurlardı. Biz de Nişan ta şı'nda küçük bir apartman dairesine taşınmıştık.

Evin ön odalarını Atilla, muayenehane olarak kul lanıyordu. Sabahları çocuklarla hep birlikte evden çıkıyorduk. Atilla fabrikasına gidiyordu. Ben, sa

154

bahci olan çocukları, Selim Sırn Tarcan İlkokulu'-

n.ı bırakıyor, işime gidiyordum. Dersleri öğlen saatlerinde biten çocukları, öğlen tatilinde okuldan alıyor eve getiriyor, yemeklerini verip işe geri do-nuyordum. Eve bir de yardımcı tutmuştuk. Hafta iclerinde öğlene doğru geliyor, çocuklara göz kulak oluyor, saat üçte hasta bakmaya başlayan Atilla'nın hastalarına da kapı açıyordu. Akşamüzeri ben eve dönünce, o da kendi evine gidiyordu. Evin gündelik işleri bu genç kızın sayesinde aksamıyordu ama çocuklara sözünü geçiremediği

için, onların

disiplinini sağlamak bana düşüyordu. Çünkü babaları çocuk yetiştirme işinden elini ayağını çek-miş gibiydi. Şikâyetçi değildim bu durumdan.

Çocuklarima babaları tarafından bile olsa el kalkmasını

ya

da

sürekli

azar

işitmelerini

istemiyordum.

155

Çocuklar çok yaramazdılar, yaşları icabı birbirleriyle sık sık dalaştıkları için, Atilla çileden çıkıyordu. Hasta muayene etmekteyken, işimi bırakıp

Atilla'nın,

"Öldüreceğim

bu

senin

çocuklarını," diye bas bas bağırın telefonlarına cevap vermek zorunda kalıyordum.

Sonunda, bu işin böyle yürümeyeceğine karar verip Nişantaşı'nda bir yuva buldum, çocukları okul sonrasında yuvaya bırakmaya başladım. Yuva

156

maceramız kısa sürdü, şikâyet üzerine çocukları yu-vadan almak zorunda kaldık. Çağlayan'la Çınar, di-

ğer çocukları dövüyor, okulu talan etmişlerdi. Evdeki huzursuzluğun ve sürekli asabi olan babalarının üzerlerindeki olumsuz etkisi besbelliydi. Oysa görünürde, biz iki güzel çocuk sahibi, uyumlu bir çifttik. Meslektaşlık üstelik!

Dün akşam, Atilla'yla yeni tanıştığımız günlerde Gökşin'e yazdığım mektupları okurken güleyim mi ağlayayım mı bilemedim.

157

"Birbirlerini çok iyi anlayacakları için, hekimlerin

hekimlerle

evlenmesi...

Bir

doktorun ancak başka bir doktor ile ideal eş

olabileceği..." İşte bunları okurken, gözümün önüne evimizden bir sahne geldi.

"Bu yemeği dün de yemedik mi?" diye soruyordu Atilla, bir tabak kabak dolmasını burnuma doğru sallayarak.

158

"Yedik ama artmıştı. Çöpe mi ataydım?"

"Yeni yemek yapaydın."

159

"Dün gece nöbetim vardı biliyorsun."

"Aynı yemekleri yemekten, aynı cevapları almaktan, aynı şikâyetleri dile getirmekten bıktım.

Çocuklarının gürültüsünden patırtısından bıktım.

Karımın eve benden sonra gelmesinden bıktım.

Bıktıııııı!"

160

"Nöbetçi olmadığını zaman paydos olur olmaz eve koşuyorum. Sen zaten evde çalışıyorsun, sen den önce gelebilmem mümkün değil ki!"

"Bana cevap verme!"

161

Vermiyordum zaten. Belki de kocamı bu kadar sinirli yapan, benim ağız dalaşlarına hiç girme-memdi Yemediği dolmaları daha cazip hale getire-bilmek için, mutfağa götürmüş, üzerlerine koydu-gum yoğurdu kırmızıbiberle süsleyip geri getirmiş-

imi sofraya.

"Kaldır şunları gözümün önünden demedim mi sana?"

162

"Ben yerim anne, götürme," demişti Çınar.

Çağlayan, babası bağırmaya başlar başlamaz odasına gitmiş, kapıyı hızla çarparak kapatmıştı.

163

Ne ideal bir çifttik, biz iki doktor!

ev işlerinin daha düzenli yapılması, yemeklerin her gün taze pişirilmesi için, yardıma gelen genç k ıza daha uzun saatler kalmasını isteyerek zam yaptım. Ayrıca benim nöbet gecelerimde akşam ev-de kalacak, kocama ve çocuklara yemek servisi ya-pacakti. Ne de olsa evimize çift maaş giriyordu, bunun altından kalkabilirdim.

164

Akşam yatağımızda yine aynı pozisyondaydık.

ben arkam kocama dönük, yatağın gidebileceğim •

en kenarında, o elleri başının altında sırtüstü.

"Yorgun olduğunu söyleyeceksin yine, değil mi?"

diye sormuştu kocam.

165

"Sadece yorgun değilim, Atilla. Kırgınım, bez-ginim, umutsuzum da," dedim.

"O halde evinin kadını ol, yorulma."

166

Duymazlığa geldim. Kocamın azarlarına tepki, hoyratlıklarına karşılık vermiyordum. Bu hayata nasıl dayanacağımı, her ikimize de zor gelen b11 ev liliği daha ne kadar sürdürebileceğimi bilmiyordum.

Asla yapmayacağımı bildiğim tek şey, mesleğimden vazgeçmeyeceğimdi. Asla!

Zaman akıyordu. Bazı günler yorgunluktan ölüyordum. Hele de gece nöbetlerine kaldığım za manlar. Aslında yorucu olmakla birlikte, gece nö betleri çok öğreticiydi. Ben çoğu kez nöbetlerde tek başıma oluyordum. Aramızda "icapçı" denen şef,

167

genellikle evinde geceler, ancak altından kalka mayacağımız bir durum olursa, çağrıldığında gelir di.

Hiçbirimiz şefi çağırmak istemezdik. Bu, bece riksizliğimizin kanıtı olurdu adeta. Cerrahi nöbet leri daha da yorucu oluyordu. Hastaların kimi ba yılıyor, kimi altına kaçırıyor, kimi korku, kimi de ağrı nöbetine tutuluyordu. Ben, bir hademe ve bir hemşireyle birlikte, yataktan yatağa koşuyor, her kese yetişmeye çalışıyordum. Çok yoruluyordum ama bütün bu koşuşturmalar, cerrahi ve dahiliye nöbetleri, bana inanılmaz deneyimler kazandırdı Bu nedenle şikâyet etmeye hakkım yok!*

* *Güneş Umutt 1*

an68

Şimdi Doğar, s. 132.

Bir sabah eve, nöbetten biraz erken çıkıp gel dim. Anahtarım la kapıyı açamadım. Kapının öte ta rafında da bir anahtar olduğu için, elimdeki anah tari çeviremiyordum. Şaşırdım. Zile basmaya başla

•

dim Kapı hemen açılmadı. Sonunda Atilla,

söylenerek kapıyı açtı.

"Kapıyı neden açmadın?" dedim.

169

"Duymadım," dedi.

"Çocuklar nerede?"

170

"Okula gittiler."

"Kız?"

171

"Ne bileyim ben! Mutfakta olmalı."

Banyoda elimi yüzümü yıkarken, olayın üstünde hic durmadığımı, hatta durmak bile istemediğimi fark ettim. Kapının geç açılmasındaki ihtimali hiç

•

önemsememistim. Muhtemelen tamamen

benim hayal ürünümdü. Ama insanın içine böyle bir şüphe düşerse, içi acımaz mı, kıskançlık

hissetmez mi? Olayın üzerine gitmez mi? Aldırmazlığım, kocamı çöktan gönlümden çıkartmış olduğumun bir kanıtıydı.

172

Uzun hastalıklara duçar olarak, kendimi işime adayarak, nöbetlere kalarak onu bıktırmış olabilirdim ama sürekli asabiyeti, hoyratlığı, yüksek sesli azarlarıyla o da beni tüketmişti. Üstelik aramızdaki I-,erginlik, çocuklara da sirayet etmeye başlamıştı.

küçük oğlum ara sıra babasını taklit ederek bana bağıyordu. Büyüğü ise iyice içine kapanıyordu.

Bc11, ölesiye mutsuzdum. Boşanmak istiyordum ve bunu dile getirmeye çekmiyordum.

Sık sık annemi düşünürdüm o günlerde. Annem, yabancısı olduğu bir memlekette, birbiri ar-dına doğan beş küçük çocukla, sert mizaçlı bir kocayla, Müslümanlığı kabul etmesine rağmen, kendini hiçbir zaman beğendiremediği bir

173

kayınvali deyle, korkunç parasızlıklara göğüs germişti. Kimbilir ne acılar çekmiş ama hiç

şikâyet etmemişti Çünkü babam ona sevgisini

hep belli etmişti. Mek tuplanmın içinde biri var ki, gözlerim yaş doldu.

"... Zaten bana en fazla tevekkül tesir ediyor, Bak bunu şimdi fark ettim Gökşin. Bazen annemi bakar bakar ağlarını. Onun hayatı olduğu gibi al ması, şikâyet etmeden canla başla uğraşması eritü beni... Oysa bizim icimiz şikâyet dolu, mücadele do lu, isyan dolu, şüphe dolu ki hiçbir zaman huzur bu lacağımızı sanmam. Belki ilerde öyle bir zaman dı gelecek, o vakit de bir başka hassas kişi bizim için ağlayacak.,}

Annem gibi tevekkül içinde değildim ama hır

çın kocama karşı sessizdim. Ağız dalaşına

meydan vermiyordum. Ben kavga etmeyi hiç

beceremem Belki de iyi bir şeydir bağıra çağıra bir ağız dalaşı İnsanın içindeki kötü enerjiden kurtulmasının bil yoludur. Büyük kavgaların

barışması da iyi olur dı yenleri duymadım değil.

Ama ben kocamla hiç kav ga etmeye

yanaşmadığım için, zavallı adama barış manın hazzını da hiç yaşatamadım. O azarladıkca

ben sustum. O bağırdıkça alttan aldım. Şöyle ağız tadıyla bir kavga edemedik. Kızgın olduğu zaman

Lardaki son bir iki yılımızda hep ya yaramaz oldukları için çocuklara, ya da vaktimi evime ayırmıyorum diye *I*

7

b 4

a

na kızgındı, onun

bulunduğu odadan usulca çıkar, başka yere

geçerdim, homurtusunu • duymamak için. Ben

de hiç farkına varmadan, için için yanan ve

zamanı gelince patlamaya hazırlanan bir

volkana dönüşmüşüm, meğer.

Dokuzuncu evlilik yıldönümümüzdü, bir arka-

lıklarımıza yemeğe gitmek üzere hazırlanmıştık.

Yine kaybettiği bir şeyi bulamadığı için kızgındı Atilla. Bağırıp çağınıyordu. Yatak odasının kapısı

•

önünde duruyordum, birden, "Evlilik

yıldönümümüzde bana bir hediye vermeye ne dersin?" diye soruverdim.

"Bir hediyemiz eksikti," dedi, "ne istiyorsun, söyle bakalım."

"Özgürlüğümü istiyorum. Boşa beni."

Bulunduğu yerden bana doğru yürüdü,

önümde durdu, bir şey söyleyecek zannettim.

Bir anda suratıma şimşek hızıyla bir tokat indi.

Sendeleyip kaçıya yaslandım. Yanağımdan

ateşler çıkıyordu ama yüreğimdeki ateş çok

daha güçlüydü. O güçle

dayandim,

ağlamadım.

Hiçbir

şey

söylemeden, gidip beş parmağının izi kalmış

yüzüme soğuk su cirptim, kuruladım, pudra sürdüm, saçlarımı tarayarak hiç konuşmadan çıktık evden, gideceğimiz \ yere o kıpkırmızı, ateş gibi yanan yanağım la gittik. Kimseye bir şey belli etmemeye çalıştık.

iyi ki yemiştım suratıma o tokadı! Bana

vuraca gına, her zaman yaptığı gibi bağıırıp

çağırarak itiraz etseydi, ya da kalbimi

kazanmaya çalışarak beni ka rarımdan

vazgeçirmeyi deneseydi, eminim aynı minvalde

175

devam ederdik. Fakat çocukluğumda an nemin

birkaç küçük fiskeinin dışında hiç dayak yememiş olan ben, hayatımın ilk ve son tokadını, as la unutamayacak, sindiremeyecektim.

O gece gittiğimiz arkadaşımızın evinde ne ka dar renk vermemeye çalıştıysak da, yakın

dostları mız, aramızda bir şeylerin geçmiş

olduğunu hemen fark ettiler. Ben, evlilik

yıldönümümüz şerefine ya pılan gecede

neşesizdim, durgundum, Atilla ise dut yemiş

bülbül gibiydi. Sanırım kendini tutama yıp

yüzüme indirdiği şaplağın getireceği sonucun farkındaydı. Benimle konuşmaya cesareti yoktu ama bütün gece etrafımda dolandı durdu.

Barda ğım boşaldıkça hiç konuşmadan

şarabımı doldur du, bir ara sigara dumanı çıksın diye açılan pençe renin önünde otururken,
şalımı getirip sırtıma koy du. Ben, hislerimi belli etmemek ve elimde olma dan gözümden
yuvarlanıverecek yaşlara mani ol mak için,

yüzümde manasız bir gülümsemeyle otu

ruyordum bir köşede. Dans etmiyordum.

Yemek davetini yapan arkadaşşıma yardım

etmiyordum Sohbetlere katılmıyordum. Bir ara hastanede birlikte çalıştığım doktor arkadaşım Özden
yanıma geldi,

"Sende bir tuhaflık var, Türkan," dedi, "tansi-yonun düşmüş olmasın sakın?"

"Tansiyonumda bir şey yok," dedim.

Etrafa belli etmeden bileğimi tutup nabzımı

saymaya başladı.

176

"Elini bileğime değil de kalbime koysan, belki daha isabetlii bir teşhis kordun."

"Aşık mı oldun yoksa?"

"Nerede o günler!"

"Karı koca kavgası, o halde. Önemseme,

birkaç güne kadar her şey düzelir. Kim

atışmıyor ki? Normal ev hali!"

"Öyle," dedim.

Bizim için hazırladıkları pastaya mumlar koy-muş, salona getiriyorlardı. Mecburen kalktım, masanın
başına yürüdüm. Atilla yanıma geldi.

Mumlu pasta önümüzde, biz suratlarımızda

inandıncı olmayan tuhaf bir gülümsemeyle,

birbirimize bakmadan, dokunmadan hatta

değmemeye çalışarak yan yana durduk.

"Daha nice nice yıllara," diye bağıştı arkadaşlarımız. Ben eğildim, arkadaşların

alkışları arasında mumları üfledim. Kimi söndü, kimi sönmedi, 'sönmeyenleri Atilla üfleyerek söndürdü. Pastayı kesip tabaklara dağıttım. Bu maskaralık bir an örice bitsin ve evime döneyim istiyordum. Evime döneyim, başımı yastığımın altına sokayım ve yastırın altında, bir yaralı hayvan gibi kış uykusuna yatayım. Kırık

kalbimle, kırılmış gururumla aylarca

Ev sahibemiz pikapa bir plak koydu, Ada

mo'nun ballı sesi To mbe La Ne ig e söylemeye başla dı. Bir başka arkadaş karşımızda durmuş,

"Haydi bakalım, dansı siz açacaksınız!"

diyordu.

Bütün gücümü topladım, "Çocuklar, gecenin keyfi kaçmasın diye söylemek istemedim ama,

tam evden çıkarken bir küçük kaza oldu,

177

merdivenler den kaydım. Sağımı solumu biraz

incitmişim," dedim, "dans edemeyeceğim.

Hatta biraz erken ayrı lıp evde dinlenmek

istiyorum."

"Tevekkeli değil, sende bir tuhafılık vardı,"

diye bağışarak, etrafıma toplandılar. "Ağrın var mı?" "Nereni çarptın?" "Başına bir şey oldu mu?"

"Bı röntgen çektirelim mi?"

Düştüğümü söylediğime bin kere pişman ol

dum, yaşlar gözlerimden fişkırılmak üzereydi.

Tek is tediğim herkesin beni rahat

bırakmasıydı. Yalnız, kalmak istiyordum.

Yalnız! Yapayalnız! Tek başıma!

Atilla'nın, "Önemli bir şeyi yok ama hakika ten dinlenmesi iyi olur," diyen sesini duydum.

Biraz sonra, sokaktaydık. Koluma girmek istedi, kolumu şiddetle geri çektim. Yan yana, hiç konuşmadan, yürüyerek eve geldik. Evde,

yatağın üzerinden yorganı, çarşafı ve yastığı alıp kocama uzattım.

"Ben yatağımdan çıkmam!" dedi.

Uzattıklarımı göğsüme bastırıp salona

yürüdüm, (ç,arşafı kanepenin üzerine serdim, elbisemi çıkarmadan uzandım, yorganı başımın üzerine çektim, kentli karanlığında, yaralı ve yapayalnız kaldım. * * *

Bir ay boyunca Atilla ile birbirimize bakarak hiç konuşmamıştık. Sabah kalktığımızda,

yemek masasına oturduğumuzda veya

akşamları yatmadan önce her ailenin arasında

geçmesi beklenen, normal ev sohbetleri bizim aramızda da olmuyor değildi. Ekmeği

geçirsene, çay demlendi mi, anahtarlarımı

178

gördün mü, telefona baksana gibisinden

konuşmalar elbette oluyordu. Ama hepsi o

kadardı. Çocuklar benim neden salonda

uyduğumu sormuşlardı. babanız çok horluyor, uykusuz kalıyorum, demiştim. Bu açıklama

onlara yetmişti.

Anneleriyle babaları birbirlerine dargındılar ama çocuklar bunun farkında bile değillerdi. Demek ki kokuşan bir şey vardı Nişantaşı'ndaki küçük evimizde. Demek ki Atilla ve ben, dargın olmadığımız günlerde dahi, iletişimden uzaktık ki, dargın halimiz normal geliyordu

çocuklarımıza. Bu iyi delildi! İyi olan tek husus, bu yeni durumumuzda, Atilla'nın gün boyu

telefona sarılıp beni tacizden vazgeçmiş

olmasıydı. "Bu senin çocukların yine ağlıyorlar, gel başlarında dur," diye telefon etmiyordu ikide bir.

Bir ay daha geçti. Evdeki gerginlik haliyle

azalmıştı. Bir akşam Atilla odasına yatmaya

gitmeden önce, "Artık fazla uzatma da odana geri dön, Tür kan," dedi.

"Asla geri dönmeyeceğim, Atilla," dedim, "bi zim evliliğimiz çoktan bitti. Boşanmak istiyorum."

"Hayatında biri mi var?"

"Hayatımın akışım sen de biliyorsun. Her anını biliyorsun. Hayatımda hastalanımdan başka kimse yok."

"Eee, o halde?"

"Özgür olmak istiyorum. Bir daha aynı

yatakta yatmayacağım biriyle evcilik oynamak doğru olmuyor." *179*

"Neden aynı yatakta yatmayacakmışız bir daha?"

"Sana olan sevgim bitti. Bana vurduğun gün saygım da bitti. Bu evlilik bitti Atilla, bunu anla artık!"

Kocam yatak odasına geçip kapıyı çarparak

kapattı.

Hayatımızda fazla bir şey değişmedi. Günler

akmaya devam etti. Bir iki ay daha geçti. Bir akşam, çocuklar uyuduktan sonra, bir tokat

daha yemeyi göze alarak, odasına girdim,

kapıyı kapattım. Kocam başucundaki ışığı yakıp yatağında doğruldu,

"İnadın nihayet kırıldı mı?" diye sordu.

"Konuşmak istiyorum," dedim, "çocuklar duymasın diye uyumalarını bekledim. Atilla,

ciddiyim. Boşanmak istiyorum. Mutlu değiliz.

Huzurlu degiiliz. Eğer sen dostlarımızın

boşanacağımızı duyduklarında, hakkımızda

konuşacağından ve seni •.suclayacaklarından

korkuyorsan, dışarıya karşı kabahatli ben

olayım, sana bunu söylemeye geldim."

"Zaten sensin!"

"Tamam işte. Ben evine zaman ayıramayan eksik bir kadınlım ya, benden boşanmayı sen

arzu ediyor ol. Herkese bu ayrılığı senin

istediğini söyleyelim."

"Bunu yapacağımıza, mesleğini bırak, evinin kadını ol, huzur içinde yaşayalım."

"Ne kadar zor olursa olsun, sonunda senden boşanacağım, Atilla."

180

"Çocukları asla alamazsın, bunu biliyor musun?"

"Onların bir saatine dahi dayanamıyorsun.

Çocukların yine azıyor, diye her gün telefona sarılan sen değil misin?"

"Çocukları karıştırma. Aslında ben biliyorum senin neden boşanmak istediğini. Sen benden, şu Gökşin arkadaşın kocasından boşandı diye

boşanmak istiyorsun. Okuldan beri hep birlikte hareket eder birbirinizi etkilersiniz. O senin aklını çelmiş olmalı."

Bakakaldım. Söylediği o kadar saçmaydı ki,

boğazımdan ses çıkamadı bir süre.

"Öyle değil mi?"

Sessizce oturma odasına döndüm,

kanepenin üzerine serili yatağıma girdim.

Peşimden geldi.

"Sana soruyorum, öyle değil mi?"

"Değil! Onlar ayrılırken birbirlerine sarılıp ağladılar. Biz böyle mi olacaktık, dediler.

Birbirlerine olan saygı ve sevgilerini hiç

kaybetmediler. Oysa biz çok şey kaybettik.

Üstelik ayrılmak istediğim den Gökşin'in henüz haberi yok ki, aklımı çelsin! Şimdi, ışığı kapat ve odana git! Uyuyacağım, yor gunum," diyebildim.

"Ne zaman değilsin ki?" dedi, odasına dönerken.

Boşanmanın kolay olmayacağını anlamıştım.

Çocukları kullanacağını seziyordum. Ama er

veya geç boşanacak, çocuklarımı da alacaktım, bunu da iyi biliyordum. Ben evi terk ederken oğullarımı almama izin vermeyeceğini, onlara

181

bakması için yaşlı annesini evine getireceğini tahmin ediyordum. Zavallı kadın iki yaramaz

çocukla baş edebilir miydi? Altı ay sonra

çocukları bana geri vereceğinden adım gibi

emindim.

Artık evin içinde hiç konuşmaz olmuştuk.

Bana bir şey söylediği veya sorduğu zaman,

sadece, "özgürlüğümü istiyorum," diyordum.

Böylece birkaç ay daha geçti. Bir akşamüstü, bana dolabında bulamadığı bir eşyası ile ilgili bir soru sordu ve benden yanıt yerine, her zamanki gibi, "özgürlüğümü isti yorum," lafını duyunca, artık onun da sabn taşmış olmalı ki, "Defol!"

diye bağırdı, "Defol!"

() an, yatak odasına koştum, dolabın

üzerinden küçük valizimi indirdim, içine

çamaşırlarımı, birkaç elbisemi koydum, hemen çıktım. Uç erkek kardeşimin Şişli'de birlikte oturdukları apartmana gittim Kapıda beni

elimde valizimle görünce, "Nihayet gelebildin!"

dediler.

Şaşırdım. Onlara Atilla'yla aramızda
geçenlere dair hiçbir şey anlatmamıştım çünkü.

"Ne demek bu şimdi?" diye sordum.

"Türkan," dedi Tuğrul, "bu eve her gelişinde -
etrafını kolaçan ediyor, gözlerinle hep yatağını hangi adanın hangi köşesine sereceğinin
hesabını yapıyordun. Fark etmedik mi
sanıyorsun?"

"O kadar mı belli ediyordum?"

182

"Mutsuzluk da, tıpkı mutluluk gibi insanın gözlerinden yansır," dedi, en küçük kardeşim G
ündüz.

Akşamüstüydü. Bir gün daha batmaya
hazırlanıyordu, şehrin beton apartmanlarla
dolmuş, gürültülü bir sokağında. Günbatımının
muhteşem renklerini görebilmeme uzun binalar izin vermiyordu. İnceden bir yağmur başlamıştı.
Hava birden kararıverdi, gece oldu. Hevesle, aceleyle, aşk sandığım duygularla içine
balıklama atladığım evliliğim, batan günle
birlikte yitti gitti.

Sıra şimdi beni evlilik cenderesinden

kurtaracak bir avukat bulmaya gelmişti. Elbette hemen her derdimde başvurduğum arkadaşım

Gökşin'e koştum. Onun tanıdığı bir avukatın bürosuna birlikte gittik. Boşanmak için vekâlet verdim.
Avukat, çok çocuklu aileleri bir arada

tutmayı vazife bildiği, Gökşin ise, Çağlayan'la Çınar çok üzülecekler diye, beni vazgeçirmeye
çalışıyorlardı. Büroya girene kadar belki de boşanacağıma inanmayan Gökşin, ben ve

kâleti imzalayınca serseme dönmüş gibiydi.

"Sen her zaman yapıcı bir insan oldun,

Türkan Şimdi yıkıcı olmaya kalkmamalısın.

Atilla dersini al mıştır, ne olur bir şans daha tanı," deyip duruyordu Gökşin. Dil dökmekten vazgeçip arkadaşımı kırmak pahasına, "Benim mutsuzluğum mu seni mutlu edecek?" diye sordum. Sustu. Gökşin'le avukatın bürosundan çıktık, hiç konuşmadan Taksim'de, Di van

Oteli'nin önündeki otobüs durağına geldik

183

Başımı kaldırıp gökyüzüne baktım. Gökte, inanıl maz güzellikteki yeniayı görünce,

dudaklarımdan bir çılgılık fırladı. Ben bağırınca, Gökşin irkildi,

"Ayyy! Ne oldu Türkan? Ne var?" diye sordu telaşla.

"Şöyle baksana, muhteşem bir hilal var

yukarı da," dedim elimle işaret ederek, "bu bana iyi şeyler olacağına müjdesini veriyor."

"İnşallah öyledir fakat unutma ki arak tek ve tek başına olacaksın. Bunun da bir bedeli var Türkan," dedi arkadaşım.

Tek ve tek başına! Tek ve tek başına! Her

bedele değersin diye düşündüm, ey özgürlük!

TEK VE TEK B AŞIN A

m

Tek ve tek başına olmak, bana iyi

gelmişti. O güne dek sekerek yürüdüğüm

yolumda, şimdi kosarak gidiyordum, hiç

durmadan, soluklanmadan, yorul madan,

pes etmeden! Tek derdim, boşanabil-

mekt. Bu işin kolay olmayacağını

başından biliyordum. İlk başvurduğum

184

avukatın barıştırmaya çabalayan
davranışları yüzünden uzun bir zaman
kaybedince, kendime, tuttuğunu koparan
bir başka avukat bulmuştum. İkinci
avukatım çok kararlı .davrandı ve kocamı
ayrılmaya ikna etti.

Atilla, çocukları bana bırakmamış,
tahmin ettiğim gibi annesini devreye
sokmuştu. Zavallı yaşlı kadın benim
yaramaz oğullarıma göz kulak olmak icin
oğlunun evine yerleşmişti. ağlayan'la
ınar •nceleri her cuma günü okul
sonrasında beni ziyarete geliyorlar, hafta
başı babalarının evine dönüyorlardı
Babalarına dönme saatleri biraz kayşa,
Atilla telefona sarılıp şikâyet ediyor,
söyleniyordu Bir müddet sonra, işler
değişmeye başladı. Cuma akşamları bana
gelen çocuklar, geliş günlerini perşembe
gününe, daha sonra da arşamba gününe
evirdiler ama babalarından hiçbir itiraz
gelmedi Ne mutlu hepimize ki, eski kocamın

hayatına bir kadın girmişti. Tam da onun

istediği gibi, ev işle rinden çok iyi anlayan, yemek yapmasını, dikiş dikmeşini bilen, enstitü mezunu hanım hanımcık, iyi bir kadın. Atilla kısa bir süre sonra, bu hanımla evlendi.

Böylece çocukların programları ters yüz ol du ve benim daha önceden tahmin ettiğim gibi,

185

bütün haftayı benim yanımda, hafta sonlarını ise babalarında geçirmeye başladılar. Fakat aile içi sorunlarımız bitmemişti. Çınar'la sorun yaşamazken, cumartesi sabahlarımı, babasımn evine gitmek istemeyen Çağlayan'ı ikna etmek için yalvarmakla geçirirdim. Büyük oğlumun babasıyla anlaşması nedense hayat boyu kolay olmadı. Anlaşmamaların da her ikisinin de suçu vardı. Çağlayan asla kural tanımayan, zor bir çocuktur. Babası da, oğlunun söz dinlemeziğinin nedenlerini hiç araştırmayan, aşırı disiplinli, hoyrat bir babaydı.

Anlaşmazlıkları na ilişkin sürüyle tatsız anım vardır. Mesela bir cıı martesi günü, çocukları babalarına yalvar yakar yol cu ettim, evde

ayaklarımı uzattım, dinleniyorum. Birkaç saat sonra kapı çalındı, gittim açtım. Kar şımda saçı başı dağılmış, gözleri çakmak çakmak,

Çağlayan duruyor. Yanağında, babasının tokat izleri de bir hafta önce dayısının ona hediye ettiği onca çok kıymedi pul defteri, paramparça vaziyette.

"Ne oldu oğlum? Ne bu halin?" diye sordum.

dokunsam ağlayacak. Parçalanmış pul

defterini uzattı, "Baksana anne, babam

defterimi ne hale soktu?"

"Oğlum, ne yaptın da parçalattın defterini?"

"Kapıdan girer girmez, 'baba bak benim bir pul defterim var,' dedim, defteri elimden çekip fırlattı attı. Pullar döküldü, ben toplamaya çalışırken üzerlerine bastı. Yırtıldı bütün

pullarım. Ben bağırmaya başladım. Büsbütün

186

kızdı, defteri parçaladı, beni de dövdü. Çıktım geldim. Bir daha babama gitmeyeceğim."

"İnanmıyorum, Çağlayan. Bir şey

yapmışsındır. Ne yaptın söyle!"

"Vallahi anne, aynen böyle oldu."

Telefona sarılıp babasının evini aradım. Eşi açtı. Zavallı kadıncağz benimle konuşurken, eski kocamın bağırın sesini duyuyordum,

benim için, çocuklarına terbiye veremeyen

kadın, diye bağıyordu. Eşi, bir ona şşşt, diyor, bir benimle konuşmaya çalışıyordu. Sonunda

anlaşıldı, Çağlayan kapıdan girer girmez, el öpeceğine, selam vereceğine, "baba, pul defterime baksana," dediği için, babası sinirlenmiş ve olay aynı Çağlayan'ın bana

aktardığı gibi olmuş. Telefonu kapattım.

Odasına kapanmış oğluma gittim. Kapısını

açmıyor. Hepimize küs!

"Çağlayan, ben bu hafta bir başka pul deften alırım sana, üzülme," diye seslendim.

"Başka defter istemiyorum. Dayımın

verdiğini istiyorum. Aynı pulları bulamazsın,"

diye bağırdı içerden.

"Peki, aç kapıyı da konuşalım."

"Beni rahat bırak!"

Çocuğumu rahat bıraktım. Odama gittim. Bu

travmayı yaşayan çocuktan, iyi not ve itaat

bekle mek mümkün olabilir miydi? Bin bir türlü cilt has talığına deva bulan ben, çocuğumun

ruhsal sorunları karşısında, çaresiz kalıyordum, terzi kendi sökiğini dikemez misali.

187

Bir anım daha var ki, hatırladıkça gülerim.

Sık sık okuldan kaçan Çağlayan yine okuldan

kaçmış. Ben kongredeydim, o yıllarda cep telefonu filan da yok, okul müdürü beni bulamayınca, babasını ara mış. Babası da o kızgınlıkla kalkmış, oturduğumuz eve oğluna hesap sormaya gelmiş. O yıllarda Şiş li'de bir apartmanın çatı katında oturuyorduk. An laşılan aralarında bir kovalamaca başlamış ve Çağ layan balkondan, önce bizim dama tırmanmış, ora dan da komşunun damına atlamış. Ben dünyadan habersiz, kongre bitince eve döndüm ki, yatak odamın balkon kapısı ardına kadar açık. Oysa evden çıkarken kapatmıştım. Hırsız girdi diye ödüm patladı, balkona çıktım bir de ne göreyim, yan evin damında Çağlayan duruyor, bizim evin damında im", Atilla Çınar'ı rehin almış, bir yandan Çınar'ı 1. "tokatlıyor bir yandan da Çağlayan'a, "Buraya gel cabuk!" diye bağıyor. Bir an hayal gördüğümü zannettim. Kendimi toparlayıp sakin olmaya çalışarak, "Ne yapıyorsun Atilla? Ne işin var damda?" diye sordum.

"Bu senin haylaz oğlun teslim olana kadar Çınari döveceğim," dedi.

Aslında kızgınlıktan deliye dönmem gerekirdi ,ama onları mart kedileri gibi damda görünce, birden sinirlerim boşaldı, katıla katıla gülmeye başladım. Atilla'nın kızgınlığı benim gülmeme yönelince, Çınar elinden kurtulup kardeşinin yanına, komsu dama kaçmıştı.

188

Keşke çocukların babalarıyla davalan, her zaman bu kadar komik olabileydi. Bazen çok daha vahim olaylar yaşıyorduk. Benim yurtdışına iki gün seminere gittiğim bir sürede, oğlanlar yatılı okudukları okuldan kaçıp bir arkadaşlarının evinde kılmışlar. Okul beni bulamayınca yine babalarına haber vermiş. Bir gün sonra, her ikisi de öğlen yemeğinde masalarında otururlarken, birden yemekhaneye babalarının avukatı Melih Bey girmiş, ikisinin de

suratına herkesin içinde, babalarının adına birer tokat patlatmış.

Herkesin içinde yedikleri tokat, o güne kadar yedikleri bütün sopalardan daha ağırlarına gitmişti. Ben de duyduğum zaman kızgınlıktan delirmiştim.

Fakat olayların üzerinden yıllar geçtikten sonra düşündüğümde, canavar bir baba değil, bütün gücüyle iki haylaz oğlunu yola getirmeye

çalışan, ça resiz bir baba görüyorum. Belki de sorun çok sert bir babayla, çok yumuşak bir annenin neden olduğu dengesizlikten

kaynaklanıyordu.

Evimizin halleri bu durumdayken, meslek

haya tınıda işler yolunda gidiyordu.

İşçi Sigortalı Hastanesi'nde önce hariciye

son ra da dâhiliye servislerindeki üç aylık

rotasyonlarımı bitirerek üç yıllık cildiye

ihtisasımı tamamlamış, uzmanlık sınavına

girmiştim. Sınavda başarılı olunca, uzman

olarak bir başka hastaneye tayin olmam ge

rekiyordu. Tayinim Bursa'ya çıktı.

189

Çocuklanmdan ayrı bir şehirde yaşamama

imkân yoktu. Ankara'ya kadar gidip tayininin İstanbul'a çıkması için dilek çe verdim ama

hiçbir işe yaramadı. Çaresiz, Bursa'ya gidecek, çocuklara okul bakacak, ev tutacak, düzenimi kurunca onları yanıma aldıracaktım.

İstanbul'dan ayrılmadan önce, Osman Yemni

Hocam'a uğrayıp bir dilekçe bırakmayı ihmal etmedim. Olur ya, belki cildiye bir yer boşalırdı, böylece ben de İstanbul'a dönerdim.

1967 yılında Bursa'da, çalıştığım hastanede

ben den başka cildiyeçi yoktu. Tıpkı ihtisas günlerimde okluğu gibi, günde yüz hastaya bakmaya başladım.

Hıstaneye

bir

cildiyeçi

atandığını

duyan

geliyordu. hiç gocunmadan her bir hastamı soyuyor, delilerini inceliyor ve hepsini aynı ciddiyetie muayene • diyordum. Aynı odada çalıştđım doktorlar, ilk hastaya baktđım enerjiyle nasıl son hastaya bakabildiğime şaşır kalıyorlardı.

Öyleydi,

çünkü

işimi

çok

seviyordum.4

Bursa'da, ay sonunda taşınacağım evin

yakınlarında iyi bir okul bulmuştum çocuklar için. Kayıtlarin açılmasını bekliyordum.

Çocuklarım gelir gelmez, yemek ve temizlik

işlerini görececek bir yardım-

4 Güneş Umutt 19

an 0

Şimdi Doğar, s. 138-139.

* tutacaktım.

Hayatımız

İstanbul'da

nasıl

geçiyorsa, burada da öyle geçecekti. Bursa küçük ve sempatik bir şehirdi. Havaası temizdi.

Trafiği İstanbul'la kıyaslandığında nerdeyse yok gibiydi. Hayat, İstanbul'da olduğundan çok daha ucuzdu. Çocukların bu şehirde çok daha rahat edeceğini varsaya- tak kendimi teselli ediyordum ama sanki İstanbul'da ailemi ve dostlarımı pek sık görebiliyormuşum gibi, onlardan ayrı düşeceğim için üzülüyordum.

Mesleğim, hayatımın üzerine geniş bir şemsiye gibi açılıvermişti, üç yıldır nerdeyse aynaya bakmaya vakit bulamadan çalışmışım. Şimdi, Bursa'ya yerleştikten sonra, belki bazı hafta sonları,

çocuklarıda

babalarına

götürme

bahanesiyle, Yalova'dan vapura bindim miydi kendimi İstanbul'da bulur, bir nefes alırdım.

Annemi,

kardeşlerimi,

eşini

mi

dostumu

görürdüm. Çocuklarımı da böyle ikna etmişim zaten! Bir vapur mesafesi uzaktık şehrimi, ha trafik

saatinde

Kâğıthane'den

Kandilli'ye

gitmişsin,

ha

deniz

yoluyla

Yalova'dan

Fındıklı'ya 1

Bursa'da işbaşı yapmamın üzerinden ancak yir mi gün geçmişti ki, beni İstanbul'dan çağırıyorlar Meğer Osman Yemni Hoca, kendi bölümünde başasistanlığa beni önermiş! Bir mucize miydi bu? Hemen İstanbul'a gittim.

Dermatoloji Bölüm ü'ndeki diğer hocalarla teker teker görüştüm. Başasistanın bir erkek olmasının daha hayırlı olacağı kanısındaydı.

Bölümde, bir kadının kaldı ramayacağı kadar

191

çok iş vardı, çünkü. Hocaların hepsini tüm işlerin üstesinden geleceğime ikna ettim.

Sonuçta beni başasistan kadrosuna almayı kabul ettiler. Ama önümde bir engel vardı.

Bursa'da ki Başhekim'den izin almam gerekiyordu. Yüreğim ağzımda Bursa'ya döndüm. Pek ümidi değildim çünkü o dönemde

Bursa'da hiç cildiye yoktu ve başhekimin bana izin vermesi mümkün gözüküyordu.

Ama bir mucize daha gerçekleşti!

Güzel keman çalan, ince ruhlı, anlayışlı,

baba can başhekimim bana, "Yavrum,

üniversite öğretim üyesi her hekimin

gönlünde yatan aslandır. Ben de çok istemiştim ama şans herkese gülüyor.

buf irsatı bulmuşken, kaçırma. Senin çok iyi bir hekim olacağına inanıyorum, bu yüzden bütün sorumluluğu alarak sana izin veriyorum. Yolun açık olsun dedi.

Önümde uzun ve aydınlık bir yol açılmıştı.

Uzun ve aydınlık yolumda ilk adımımı, emekliye ayrılmak üzere olduğundan kendini kızağa çekmiş, bu işini hademelere yaptıran bir

hemşirenin eline bırakılmış, yüz yataklı bir klinikte attım. Koğuşlar tıklım tıkış doluydu. O kadar çok hasta geliyordu ki, gün oluyor yataklarda ikişer üçer yatıyorlardı.

İşe başlayacağım gün, Osman Yemni Hoca

beni karşısına alıp, "Bak sultanım," demişti,

"sen şimdi buranın başasistanı oldun. Ama yalnızca başasistan değil, aynı zamanda

buranın hemşiresi ve hademesisin de. Daha da ileri git; bu gördüğün kliniği evin farz et! Sen bu

192

evin kadınısın! Bunu bil, ne yapacaksan ona

göre yap! Yetki de sorumluluk da sendedir!"5

Osman Hoca'nın odasından çıktım, uzun

koridorda, sırtımda ağır bir sorumlulukla

yürüdüm, geniş koğuşa girdim. Koğuş tıklım

tıkış hasta doluydu. Hoca'nın sözlerinin etkisi altında, yataklarda yatan insanlara baktım.

Madem klinik bugünden itibaren benim evimdi, o halde hastalar da benim çocuklarımdı.

Yataklan tek tek dolaşacak, her bir hastanın derdini, şikâyetini dinleyecek, onları rahat ettirmek, mutlu etmek için elimden geleni

yapacaktım. Bir hasta inliyordu, diğeri kendi ken dine sargılarını açmaya çabalıyordu, başka biri

"çi şim geldi," diye bağıırıyordu. Stetoskopumu odası nda unuttuğumu fark ettim, onu almak

için korido ra çıktım, odama doğru koşmaya

başladım.

İşte o gün bugündür, kansere yenik

düşüğüm son haftalara kadar, hep koştum

ben!

Koğuşlarda rüzgâr hızıyla koşarken, kliniğin ha demeliğini, hemşireliğini, ev kadınlığını yaparken, öğrencilik yıllarımda beni çok

etkilemiş olan cü zam pavyonu hep aklımdaydı.

Klinikte işlerimi yo luna koyar koymaz, orayı tekrar ziyaret ettim. Ne yazık ki 1958'den bu yana, hiçbir şey değişmemiş di. Zavallı

cüzamlılar, hâlâ Akıl Hastanesi'nin has

talandan artan yemekleri yiyorlar ve hâlâ terk

5 A.g.e., s. 140.

193

edilmiş barakalarda yaşıyorlardı. Hâlâ hocaların ba zıları, hastalara yaklaşırken, beyaz

önlükleriyle yüz lerini örtüyor, onları uzaktan bakarak muayene ediyordu. Yüreğim onlar için bir kere daha burkul du. Ama ben artık yıllar öncesinin öğrenci Türkan'ı değildim, defalarca ölüme ve doğuma şahit olmuş tum, pişmişim,

bu hastalar için bir şeyler yapabilıı dim. Çok yakında bir gün, buraya el atmaya kendi

me bir kere daha söz verdim. Cüzamla ilgili

kitaplın okumaya, hastalık hakkında güncel bilgi ve tulumları öğrenmeye başladım. Daha sonra

cüzam dersini vermeyi üsdendim ve her öğrenci grubunu |cüzamlıların pavyonuna bizzat

götürerek yeni yetismekte olan hekimlerin, bilim dışı önyargılardan kurtulmaları için elimden geleni yaptım. Öğrencilerimle birlikte hastalarla konuşuyor, hal hatır soruyor, şikâyetlerini

dinliyorduk. Sonra, yaralanna pansuman

yapıyor, ilaçlarını veriyorduk. Öğrencilerime, hastalara hiç çekinmeden dokunmalarını

tavsiye ediyordum. Çünkü dokunmadan tedavi

olamaz Hasta doktorunun elini üzerinde, ilgisini yüreğinde hissetmelidir. Benim ve

öğrencilerimin yakın alakası sayesinde, cüzam hastaları, kaçınılması gereken mahluklar değil, insan olduklarını hatırlamaya başlamışlardı.*

ben, Dermatoloji'nin koridorlarında, Osman

hoca'nın sultanı olarak koştururken, benim de bu sultanım oldu. Bölümde çalışan hemşiremiz ayrılmış, yeni bir hemşire alınması şart olmuştu.

İlk gelen, Florence Nightingale Hemşire

194

Okulu'ndan mezun olmuş, iş tecrübesi

olmayan, Sultan adında gencecik bir kızdı.

Başvurular arasından seçilenlere sinavi benim yapmamı istediler. Heyecandan eli

ayağı titreyerek geldi odama. Karşıma oturttum heyecanı geçsin diye biraz havadan sudan konuştum, sonra sorularımı sordum. Hemşirelikle ilgili sorularıma çok doğru yanıtlar verdi.

Sonunda ona şöyle bir soru yönelttim, "Sultan, ben sana bir telefon numarası versem ve

desem ki, bu numaranı ara ve sonra bana

bağla. Sen başlasan aramaya, . numara hep

meşgul çıksa. Arıyorsun, arıyorsun, meşgul

çalıyor. Ne yaparsın?"

"Bulana kadar uğraşınm hocam," dedi, "nasıl sa bir ara kapatacak telefonu. Vazgeçmeden

ararım " "Aferin," dedim, "sabrını ölçmek istemiştin) Bizim mesleklerde çok önemlidir, sabır. Senin lisen hangisiydi? Nereyi bitirdin sen?"

"Kandilli Kız Lisesi'nde parasız yatılı okudum, Hocam," dedi, "ben Muğla'nın Yerkesik ilçesinde nim ama liseyi çok güzel bir okulda, İstanbul'da okudum."

"Kardeşim benim, niye daha önce söylemedin, diye yerimden fırlayıp boynuna sarıldım. Şaşırıldı

"Ben de Kandilli Kız Lisesi'ni bitirdim. demek!

aynı yollardan geçmişiz, aynı kültürü almışız.

Abla kardeş sayılınz biz," dedim, "Sultan, aldım işe seni"

Ertesi gün Osman Hoca'ya, "Size gerçek bir Sultan geldi efendim," dedim, "ben sultanlıktan istifa edebilir miyim?"

"Edemezsin sultanım," dedi, "o, servisin Su!

tan'ı olur, sen benim gönlümün sultanısın!"

Sultan Hemşire ile sekiz yıl birlikte çalıştık.

Lepra Hastanesi'nin daha tamamlanmadığı dö-

nemde geç saatlere kadar odamda hasta

bakar, bazende hastayı servise yatırırdım. Pek hoşlanmazlardı ama ses etmezlerdi. Böyle

durumlarda hep sultana'a güvenirdim. Bana hiç gıcunmadan yardımcı olurdu. Hastalardan

basil almayı ilk ona öğretmistim. Basil alır, boyar, değerlendirirdik. Sonla, onu da Ayşe

Yüksel'e yaptığım gibi, Halk Sağlıca Yüksek

Lisansı'na yönlendirdim. Çok yetenekliydi

benim gönlümün sultanı oldu. Yorulumak!

bilmeyen, benimle birlikte her işe koşan

Sultanima, genç doktorların oynadığı bir oyun vardı.

O yıllarda leprada armadillo çalışmaları yapılmaya başlanmıştı. Armadillolar, kedi

büyükliğünde » , Orta Amerika'da yetişen, kalın derili deney havanlarıydı. Bizim genç doktorlar, resimlerini -sultana göstermişler ve demişler ki, Türkan Hoca, bu hayvanlardan ısmarladı, artık deneyleri bunlarla yapacaksın. Sultan bana bir şey söylemedi ama çok üzülüm, ben bunca

işin yanı sıra bir de hayvan bakamam, demiş ve karar vermiş geldikleri zaman istifa etmeye.

Çocuklar sonra, armadillolar yolda gelirken

ölmüşler, diyerek konuyu kapatmışlar. Sul-

hemşire,
hiçbir
yere
gitmedi,
armadillolar gelsede de, beni bırakıp gitmezdi zaten. Halk Sağlığı Yüksek Lisansı yaptı, yıllarca
başhemşireyiz oldu,

•

evlendi iki kız çocuğu doğurdu. Emekli
olunca da memleketine yerleşti.

197

Osman Hoca, kliniğin hemşiresi, hademe 1

doktoru ve dert dinleyen Marko Paşa'sı olarak kendimi kanıtladığıma emin olunca, bir gün

beni yanı na çağırdı ve masasının üzerinde

durun bir takım kâğıtları göstererek, "Türkan,"

dedi, "bak bunlar benim bölümüme yollanmış

burs başvuruları v.n Pek çok hoca, bu kâğıtları genç doktorlar görme sin de akılları çelinmesin diye
ya atar ya dosyaları saklar. Ben öyle

yapmam, yetiştirdiğim doktorların en yüksek

seviyeye gelmelerini isterim. Yürekli ve

çalışkan bir doktorsun ama daha iyi yerlere

gelmek, doçent olmak istiyorsan mutlaka

yurtdışında bir süre çalışmalısın. Bu belgeleri oku ve kendine bit burs bul, sultanım."6

Başvuru belgeleriyle odama döndüm. O

gece evimde, kendime uygun bir burs

bulabilmek için hepsini güzelce inceledim.

İstediğimi buldum .um bursu hak edebilmem

için dil sınavına girmem gerekiyordu. İyi de, sınavı geçersen ne yapacaktım

6 Güneş Umutt 1

an48

Şimdi Doğar, s. 141.

Çocuklanm artık tamamen benimle birlikte

ya şıyorlardı. Onlan yanımda götürmek, başka bu kültürle tanıştırmak, İngilizce öğrenmelerini sağ.lı
mak iyi olurdu ama hangi para ile

yapacaktım bu nu? İngilizlerin bana verdikleri 70 sterlin, ancak kalacağım pansiyonun ücretini ve
gündelik yenii içmemi ödeyebilirdi. O

parayla çocukları yanımda götüremezdim ama

onları geride de bırakamazdım. Bu sevdadan

vazgeçmeye karar verdim.

Vazgeçme kararını alınca rahatlardım ama

aklım sinava takılmıştı. Dil bilgimi sınamak fena mı olurdu' Ne yapabileceğimi görmek istedim.

Kazanamazsam, içimde ukde kalmazdı!

Sınava, adeta kazanmamayı arzu ederek

girdim ve kazandım!

Sınavı kazandığımı öğrendiğimin akşamında,

evime dönerken otobüsün penceresinden gökte

yükselmekte olan yeniayı gördüm. Hava henüz

yeni kararmamıştı, koyu mavi gökte incecik ve beyaz bir tırnak gibiydi ay. Otobüs ilerledikçe ara sıra
kayboluyor, sonra yine ağaçların,

binaların arasında birdenbire gözüküveriyordu.

Saklambaç oynuyordu sanki benimle.

Neşelendim. İçime bir çare bulacağıma dair bir umut düştü.

Aynı akşam, mutfakta çocukların yemeğini

hazırlarken aklıma geldi, oturduğumuz evi

kiraya ve- lebilirsem, kira parasını çocukların masrafları için harcardım! Ne şanslıydım ki, bir iki yıl önce babamdan kalan bir arsa satılmış, elimize geçen parayı beş kardeş aramızda

bölüşmüştük. Ben bu parayla Bahçelievler'de

149

oturmakta olduğumuz küçük evi almış,

çocukları da evimizin yakınındaki okula yaz-

dırmıştım.

Ertesi sabah erkenden mahallemizdeki

emlak bürosuna gittim, dayalı döşeli bir

apartman daire - sine bir yıllığına kiracı

aradığımı söyledim. Tek bir şartım vardı, altı aylık parayı peşin istiyordum.

Benim çok sevdiğim, üniversiteden beri hiç

ay nlmadığımız arkadaşım Özden, o günlerde

buna lımlı bir dönemden geçiyor, ihtisasından bıktığını söylüyordu. Benimle birlikte gelmesi için Özden'i ikna ettim. Bir kursa yazılır İngilizce öğrenirdi, belki ilerde ihtisas dalını değiştirirdi.

Özden'e St. Thomas Hastanesi'nde narkoz

bölümünde gönüllü asistanlık bulduk. Benim

inceleyeceğim konu ise dermatopatolojidi.

Her şey gönlüme göre geliyordu. Kısa

sürede evimize peşin para ödeyebilen bir kiracı bulduk, çocukların nafakası da böylece çıkmış

oldu. Kira parasını cebime koydum, Özden ve

çocuklarla birlikte Londra'ya gittik.

Hep birlikte önce bir pansiyon bulup yerleştik. Sonra Özden'e dil kursu, çocuklara okul baktım. İngiltere'de devlet okulları parasızdı. Ayrıca biz Londra'ya gitmeden birkaç yıl önce, normal eğitim veren okulların yanı sıra özel eğitim veren bir sistem geliştirmişler, her çocuk alacağı dersi kendi seçiyor ve ne istiyorsa onu okuyor. Tam benim Çağlayan'a göre bir okuldu.

150

O okulda, Çağlayan'orta birine, Çınar'ı beşinci sınıfa kaydettirdim ve dünyanın dermatoloji konusunda en önemli referans merkezi olan,

Piccadilly Circus daki hastanemde çalışmaya

başladım.

Hayat, hiç dil bilmeyen iki çocuğun

sorunlarını ve ev işlerini de üstlenmiş bir doktor için pek de kolay değildi. Allaha Özden

yanımızdaydı. Hesabı kitabı o tutuyor,

üzerimden bir yük alıyordu. Çocuklara gelince, Çınar okuluna çabuk alışmıştı. İma Çağlayan

eve sık sık üstü başı didiklenmiş, o yıllarda sokak başlarını tutan 'skin heads'lerden dayak yemiş ve yol parasını kaptırmış olarak dönüyor, haklı olarak da ertesi gün okula gitmek

istemiyordu. Ama bana hayatın kolay olacağını kim söylemişti ki?

Bir iki ayın sonunda; çocukların İngilizceleri ilerledikçe her şey rayına oturdu. Çağlayan da sınıfına intibak etti ve yıl sonunda başarılı ve sevilen bir öğrenci olarak ayrıldı okulundan.

Londra'da geçirdiğimiz bir yıl bana ve

çocukları çok iyi geldi, hayatımıza pek çok dost ve bilgi kattı. Çalıştığım hastanede edindiğim akademik bilgilerin yanı sıra, katıldığım

etkinliklerde Hintli, cinli Afrikalı pek çok doktorla tanışmıştım, onlarla bilgi alış verişini yapmıştım. Böylece cüzamın sadece kendi

ülkemdeki değil, dünya üzerindeki seyrini de öğrenmiş oluyordum. Fakat İngiltere serüveni-nin benim için en büyük kazancı, Dr. Jopling'i tanımam oldu. Bu iriyari güzel adam,

konusunda eşi bulunmaz bir uzmandı.

Rodezya'da cüzamlı hastaların tedavisinde

başarılı olduktan sonra, memleke tine dönmüş, İngiliz hastalar için bir hastane kurmuş, on sekiz yıl içinde tüm hastalarını sağlıkların.) kavuşturup hastaneyi kapatmıştı. Benim onu

tanı dığım yıllarda, Tropikal Hastalıklar

Hastanesi'nde çalışıyor, cüzam konusunda

eğitim veriyordu Doktor Jopling'e çok şey

borçluyum. Hasta hekim ilişkisinin en sıcak

yaklaşımını, takipçiliği, sevecen liği, yeni bir şey öğrenmenin ve öğretmenin do yumsuz keyfini

onda gördüm ve kendi hayatımda hep tatbik

ettim.7

Yine İngiltere'de öğrenip burada uyguladığını bir başka şey de, gönüllü çalışmalar yaparak cüzam hastaları için kaynak yaratmaktı.

Oturduğumuz evin hemen arkasında Soho ve

Chinatown vardı. Bıı semtlerde Oxfam adıyla

ikinci el giysi ve eşya satan dükkânlar

bulunurdu. Ox/«w'larda emekli olmuş yaşlı

kadınlar büyük bir ciddiyetle vardiya usulü ça lışır, kazandıkları paraları cüzam hastalarına yardım için kullanırlardı. İngiltere'de cüzam ne arar diyeceksiniz değil mi? Yoksul ülkelerin hastalığı olan cüzamı bu memlekete Afrika,

Hindistan, Çin gibi Uzak Doğu ülkelerine giden İngiliz gezginler ge tirmişlerdi. İnsanlara konan sınırları, geçiş vizeleri ni ne yazık ki mikroplara tatbik edemiyorlardı.

Örgütlü ve gönüllü çalışmayı, ayrıntılara dik kat etmeyi, bildiri hazırlamanın inceliklerini de

7 Merhaba Yaşam 15

ak, 2

s. 52.

İngiltere'de bulduğum o bir yıl içinde

öğrenmistim.

Memlekete dönme vakti gelince, dönüş

yolculugumuzu trenle yapmaya karar verdik.

Özden ve çocuklarla Londra'dan trene bindik, Manş'ı ve Fransayı boydan boya geçerek,

Cenova'ya kadar geldik cenovada trenden inip vapura bindik, Napoli de 11 Vezüv'ü seyrederek geçtik, Atina'ya ve Pire 'ye de uğrayarak,

sonunda da İstanbul'a vardık.

•

cok maceralı bir yolculuk olmuştu ama

hem çok eğlenmiş hem de pek çok yer

görmüştük.

özden'le keyfine doyum olmayan mavi yolcu-

lluklardan tutun, baş başa çıkıp bin pişman

döndüğümüz yolculuklarımıza kadar, hayatımız boyunca daha pek çok macera yaşayacaktık.

istanbul'a dönünce, Çağlayan'la Çınar'ı

Büyükçekmece Lisesi'ne yatılı verdim. Bir okul yılı kaybetmişlerdi ama İngilizceyi ve değişik bir ülkede hayatla başa çıkmayı öğrenmişlerdi.

Hafta sonları da

•

artık benimle geçiriyorlardı çünkü o

sırada iki küçük kardeşleri daha doğduğu için babalarının büyük oğullarına ayıracak zamanı iyice azalmıştı.

Bense o günlerde, bütün gücümle

İngiltere'de öğrendiklerimi değerlendirerek

doçentlik tezimi yazıyordum. Bugün

"dermatopatoloji" diye adlandırılan dokuların mikroskopik muayenesi ile ilgili bir çalışmaydı bu

tezim.

Bir yıl sonra doçent oldum.

153

Doçentlikte mutlaka bir kadro sorunu yaşanır dı. Bunu bildiğim için, İstanbul'da boşuna zaman kaybedeceğime, yeni kurulan Bursa Tıp Fakültesi'ndeki kadroya geçmeyi ve orada bir

dermatoloji kürsüsü kurmayı düşündüm. Beş yıl önce de hayal ettiğim gibi, Bursa'da çocuklara okul ve hep birlik te oturacağımız bir ev

bulacaktım. Oğullarım büyüyorlardı, onları çanta gibi koluma takıp gezdirmem giderek

zorlaşıyordu. İstanbul'dan ayrılmayı

istemeyebilirdiler. Ama başka çarem var mıydı? (, çocuklarla bir Bursa yolculuğu yapmayı

planladım Hafta sonunu Bursa'da geçiririz, hatta Uludaga çıkarız, sonra gidebilecekleri okullara birlikte bakarız, ikna olurlarsa ne âlâ! Olmazlarsa, ben İstanbul'da kadro beklerim.

Bursa'ya gitme planımı Osman Yemni Hoca'ya

danıştım. Beni heyecanla desteklemesini,

yüreklen dirmesini bekliyordum. Hocam sadece,

"Olabilir, neden olmasın," demekle yetindi. Biraz hayal kırıklığına uğramıştım doğrusu. Oysa

İngilterede staj yapmam için ne kadar çok

desteklemişti beni, o olmasa Londra'ya gitmek aklımın ucundan bile geçmeyecekti.

Eskiden cumartesi günleri öğlene kadar

çalışılırdı. Bir cumartesi sabahı, eğer hastanede fazla iş çıkarsa, Bursa'daki kadroya başvuru formlarımı hazırlama

düşüncesiyle yola düştüm, hastane bahçesine

ine girmek üzereydim ki, kapıda Osman

Hoca'nın o yayla gibi geniş, gösterişli, mor renkli arabasına rastladım. Beni görünce camı

154

indirip elini sallayarak beni yanına çağırırdı.

Arabaya gittim. Başını pencereden sarkıtarak,

"Sultanım, dinle," dedi, "şimdi ben fakülte kuruluna gidiyorum. Bir doçendlik kadrosu var bu kadroyu sana almaya çalışacağım."

hiçbir şey söyleyemedim, ağzım açık

bakakalldim Hocanın arabası hızla yola

koyulurken ben binaya girdim, odama yürüdüm, masamın başına geçtim ve bir süre ne

yapacağımı bilemeden öylece oturdum

iskemlemede. Çekmecemdeki formları ne

doldurmaya ne de çöpe atmaya elim varmadı.

Dolabimde asılı doktor gömleğimi giyip sabah vizitelerine başladım. Aklım bir karış havada, dolandım durdum koşullarda. Öğlene doğru

Hoca beni yine kapiya, arabasına çağırıtı. Yine arabamın camını indirip, başını pencereden

dışarı uzattı ve "Onlara dedimi ki, biz acele etmezsek, Türkan'ı Bursa kapacak.

• kadronu aldım, burada kalıyorsun. Bir daha ağzından Bursa lafı duymayacağım, tamam mı?" dedi.*

tamam hocam, tamam!" diye bağırdım. İçeri

• kostüm eve telefon ettim. Çınar açtı. "Geldiniz mi oğlum?" diye sordum.

"Hayır anne, gelmedik, telefona okuldan cevap iniyoruz."

(i i i n e / U m u t t a n Ş i m d i D o ğ a r , s . 1 5 3 .

155

Güldüm, "Ben hemen eve geliyorum da,

ondan aradım. Sakın bir yere çıkmayın."

"Arkadaşlarla sinemaya gidecektik.

Gecikme sakın!" dedi.

"Hiçbir yere gitmeyin. Bekleyin. Size bir sürprizim var."

Çantamı aldım, fırladım, otobüs durağına

kadar koştum. Eve varıp kapıyı açarken bir de ne göreyim, üstümden beyaz doktor önlüğümü çıkarmayı unutmuşum!

Benim meslek hayatım rayına oturmuştu oturmasına da çocukları kendi hayatıma uydurmaya calisarak onlara kötülük mü ediyorum diye düşün meye başlamıştım.

İngiltere'ye giderken, onları peşime takmamın dil öğrenecekler gibisinden bir izahi olabilirdi ama evime ve işime yakın olsunlar diye

okullarını değiştirip onları sıradan bir okula vermek doğru olmuş muydu? Yüksek okullara girebilmek için sınava girmeleri gerekiyordu.

Üniversiteye giremedikleri takdirde, babaları başarısızlıklarının hesabını bana soracaktı.

Zaten iki de bir çocuklaın daha iyi eğitim veren bir başka okulda okumalari gerektiğini söyleyip duruyordu.

Doçent kadrosuna geçtiğim yıl, Çınar'ı

babası nın arzusu üzerine yatılı olarak

Kabataş'a verdik Çağlayan'ı dersleri ağır ve disiplini katı bir okulu vermeye gönlüm razı olmadı. Fazla disipline gelemeyen, özgür ruhlu fakat çok yetenekli bir çocuktu çağlayan.

Dedesı ve anneannesi gibi mucit ruhluydu ama okumayı pek sevmeyen erkek kardeşlerime

156

benziyordu. Okuluna da tam alışmaya başla-

misti fakat babası onu, o okuldan almaya karar vermişti bir kere. Yine babasının ısrarıyla, Çağlayan'ı Maçka Meslek Lisesi'ne yazdırdık, elbette çocuğun eski okulunda kalma isteğine karşı gelerek!

"Baban senin için en iyisini istiyor, oğlum, inat etme bak orada bir meslek sahibi olacaksın," demişimi.

"Anne boşuna ümitlenme, çünkü o okul beni kabul etmeyecek!" diye yanıtlamıştı.

"Neden?"

"Çünkü giriş sınavında bütün soruları yanlış
isaretledim

Çağlayan'ın açığızlülüğü sökmedi, babası
bir torpil ayarlamış olmalı ki, okula kabul edildi.

Aslında Çağlayan'ı alıştığı okuldan alıp meslek lisesine göndermek ne kadar akıllıca olmuştu hiç
emin delilim, çünkü tam o sıralarda

İstanbul'da tam bir kargasa yaşanıyordu ve

Çağlayan'ın anlattığına göre, öğrenciler şehrin merkezindeki okuldan çıkıp durmadan

yürüyüşlere katılıyorlardı, mecburen. Çocuklar, neden yürüdüklerini bilmeden bir siyasi duruşu ya
desteklemek ya protesto etmek için koyun

gibi yürüyorlardı yollarda. Çağlayan bir keresinde yanında yürüyen arkadaşının, bir ara

polis babasıyla karşılaştığını ve babanın

oğlunun başına bir şey gelmesin diye, dil

dökerek, çocuğu gruptan cikardigini ve evlerine yolladığını anlatmıştı. Ayrıca bana da sık sık okuldan
çıkıp okey veya bilardo oy namaya

gittiğini, sokaklarda gezdiğini anlatıyordu Onu

157

zorla meslek lisesine veren babasından inti

kam almak için mi böyle yapıyordu, yoksa

uyduruyor muydu bilemiyordum ama anlattıkları doğruysa, Çağlayan'ı yatılı okulda bırakmanın daha
dogru olduğu kesindi de kim anlatacaktı bunu Atilla'ya

Çınar'a gelince, onun da babasını çileden ci karttığı olurdu ama küçük oğluyla ilişkilerinde hep daha
kontrollü olmuştu Atilla. Örneğin,

ortaokulu Büyükçekmece Lisesi'nde bitirip

Kabataş'a gönderildiği yıl, çok sıkıntı çekmişti Çınar. Ortaokulda hiç zorlanmadan okurken

birdenbire kendini çok disiplinli, çok kalabalık bir okulda bulunca ilk yıl çok fena bocalamış ve yıl

ortasına kırık dolu, son derece kötü bir karne getirmişti. Karneyi babasının da gösterecekti elbette, ama kopacak kıyametini korkuyordu.

Ben de onun kadar korkuyordum Babasının

kızgınlığına hiç tepki vermemesi için bir nasihat ettikten sonra, karnesiyle birlikte baba evine yollamıştım. Evde son derece tedirgin bekli

yordum, Çınar muhtemelen dayak yemiş

olarak, sinir içinde geri gelecek diye. Fakat çocuk dönmüyordu. Cumartesiye endişeli bir

bekleyle gecirdim. Pazar akşamı okuldan

telefon etti Çınar.

Korka korka, "Baban karneni görünce ne

yaptı?" diye sordum.

" Babamı bilirsin anne, karneme baktı baktı, on bes dersten on ikisinin kırık olduğunu

görünce, bu ne rezalet böyle!" diye bağırdı,"

dedi.

"Vurmadı mı?" **158**

"Vurmadı ama başka şey yaptı."

Korkudan sesim titreyerek sordum, "Ne yaptı

' cınar?

"Karnemin arka yüzündeki Onuncu Yıl Mardin ezberletti!"

Ben o günlerde dört ay için Fransızcamı

ilerletip* ve yurtdışına gidecektim. Çağlayan benim yokluğumda, okuluna yakın bir yerde

oturan babasında kalacaktı. Profesör olabilmek için ikinci bir yabancı dil gerekiyordu.

Annemden öğrendiğim Fransızcam iyi derecede

değildi ama bir kursa yazılır anı, sınavı

geçebilecek hale gelebilirdi.

Sigorta Hastanesi'nde ihtisasımı yaparken,

Hocam Ali Atal, beni İstanbul'u ziyaret eden meslekdaşları Dr. Grupper ve eşiyle tanıştırmış, onları gezdirme görevini bana vermişti.

Hocamın dostlarına İstanbul'u gezdirmiş,

alışverişlerinde yardım etmiş, tercümanlıklarını yapmış, evimize bile konuk etmişim. Grupperler de karşılığında beni Paris'teki evlerine davet etmişlerdi. Paris'teki evlerinin yanındı,

misafirlerini konuk ettikleri bir stüdyoları vardı, bunca zaman onları ziyaret nasip olmamıştı.

Fransızca dil kursunu ayarlayıp onlardan bir ev bulmam için yardım talep edince, beni

stüdyolarında kalmaya davet ettiler. Hazır

Paris'e gitmişken, bir taşlı iki kuş vuracak, Fransızcamı ilerletirken, bir yandan da St. Louis Hastanesi'nde 'immunoflor esans yöntemi'ni

öğrenecektim. Üniversiteden izin aldım,

159

çocukların okul dönemleri başlar başlamaz,

hazırlıklanımı tamamlayıp yola çıktım.

Dört ayın sonunda, İstanbul'a döndüğüm za

man, Çağlayan beni karşılarırken, "Anne, bir üçün cü dil öğrenmen gerekmiyor değil mi?"

diye sordu

"Hayır oğlum. Neden sordun?"

"Yine gidecek olursan, beni mutlaka yanında götür. Babamda kalmak istemiyorum."

"Çağlayan, o senin baban! Babanı sevmek ve saymak zorundasın."

"Ben sevmeyeceğim, saymayacağım

demedim ki. Sadece senin evinde oturmak

istiyorum, dedim Orada kalmaya devam

edersem, babama sevgim dı saygım da

azalacak çünkü pek anlaşıyoruz, bili

yorsun."

"Pekâlâ, o halde hemen eşyalarını topla, evimi ze geri dön," dedim Çağlayan'a, "her gün Macka'ya kadar gidip gelmen zor oluyorsa,

evimizi okula yakın bir yere taşıyoruz."

Ertesi gün Çağlayan evimize geri geldi ve

kısa ziyaretlerin dışında benden hiç ayrılmadı.

Bugün dahi, benim bir üstümdeki müstakil katta oturma ya devam ediyor.

160

DOLU DİZGİN

Ben meslek hayatımda, işimden,

hastalarımın başka hiçbir şey görmemeye,

yaşamamaya kararlı, gözlerime at gözlükleri

takmış doludizgin koşarken, bir güzellik girdi yaşamımıza. Sütlü kahve- lengi, bir Murat 124.

Muhteşem! Çağlayan'ın Çınarın ve benim

sevgilimiz! Altmış sekiz bin lirayı on takside bölerek sahibi olduğum, alındığı gece, kapımın önünden çalınan, sonra Dolapdere'de bulunan, bulunduğu takdirde hayatım boyunca ona insan muamelesi yapacağıma ant içtiğim, ilk arabam!

Murat, hayatımı nasıl kolaylaştırıyor, nasıl hareket imkânı veriyordu bana, anlatamam.

Direksiyona geçiyor, güzergâhımda dört

dönüyordum. Akşam eve dönerken, artık geç

saatlere kadar açık olan marketlerden

alışverişimi yapıp doğru evime, gocuklarımı ve onların bizde kalan arkadaşlarını doyurmaya

koşuyordum. Otobüs veya dolmuş duraklarında

bekleme eziyeti bitmişti. Hele de yazla niple çektiğimiz tatilimize kavuşunca, otobüslerde yer kaldı mı, heyecanını hiç yaşamadan, oğlanlarla

161

atlıyorduk arabamıza, ver elini bizi bekleyen Ege sahilleri! Veya tadına doyum olmayan mavi yolcu luklar!

Mavi Yolculuklar! Yaralar, bereler,

cerahatler, sargı bezleri, hasta kuyrukları

arasında geçen haya tıma, denizin ve göğün en güzel mavilerini katan, beni en yorgun halimde alıp yeni baştan enerjiyle, yaşam sevinciyle dolduran tekne gezintileri.

Mavi yolculuğa ilk kez galiba 1969 yılında çık mıştım. Çıkış o çıkış, on yılı aşkın koca bir zaman diliminde, mavi yolculuksuz yaz

geçirmeyecektim artık! Bu yolculuklarımı da

aslında sevgili Özden'c borçluydum. Çünkü

sonradan çok yakın dost ol duğum, İstanbul Kız Lisesi'nin Latince öğretmeni Leyla Özbay'ı

bana o tanıştırmıştı.

Leyla Ablamız bizi bir gün Sabahattin

Eyüboğ lu'nun evinde bir pazartesi toplantısına götürdü. Hiç unutamayacağım günlerden biridir.

O evde, başta Azra Erhat olmak üzere, hep

tanımaya can attığım, uzaktan hayran olduğum pek çok kişiyle tanıştım. Konuşmalarda arada sırada bir mavi yol culuk lafı geçiyordu. Bu grubun yaz aylarında, Cevat Şakir'in

önderliğinde, Ege'de salaş bir tekne ile koy koy gezdiklerini, rastladıkları antik kentler ve eserler hakkında, sohbet havasını bozmadan pek çok

bilgi edindiklerini öğrendiğimde, ne yalan söy liyeyim, geziye katılanlara çok gıpta etmişim.

Yaz başında yapacakları mavi yolculuğa beni

de çağırdıkları zaman, çok sevindiğimi

hatırlıyorum.

162

Azra Erhat o yıllarda Nişantaşı'nda küçük bir evde oturuyor, çeviriler yapıyordu. Başta Azra Hanım olmak üzere, o gece tanıştığım kişilerle dostluğumuz ilerledi, sık görüşmeye başladık.

Önceleri Sabahattin Eyüboğ lu'nun evinde

pazartesi günü yapılan toplantılar,

Eyüboğlu'nun ölümünden sonra perşembe

geceleri Azra Erhat'ın evinde devam etti. Bu toplantılara Ruhi Su da gelirdi. Özellikle Özden, Karadeniz türkülerini çok iyi söylediği için Ruhi Bey'in gözdesiydi ama ben de ondan geri

kalmazdım doğrusu.

Mavi yolculukları uzun zamandır yapan

dostlarımla ilk seferime çıktığımda, ne yazık ki Balıkçı arlık hayatta değildi. Zaten Sabahattin Eyüboğlu da rahatsızlığı nedeniyle bir süredir gezilere katılamıyordu. Onlarla birlikte koyları dolaşmış, efsaneleri onların ağzından dinlemiş

olanlar, Hürriyet isimli teknede, yokluklarını aratmamak için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Bu geziler sadece denize girme, güneşlenme

ve Ege sulannda dolaşma gezileri değil, eskiyi yeniden keşfetme, arkeoloji ve sanat tarihinden nasiplenme, aydınlanma ve bilgilenme

gezileriydi aynı zamanda.

O ilk seferden sonra, yakın dost olduğum

gemi grubuyla, defalarca çıktım bu yolculuğa.

Her pazartesi Azra Erhat'ın evinde buluşur,

gezimizi kış aylarından itibaren planlamaya

başlardık. Hangi tarihte yola çıkılacak, hangi rota izlenecek, kimler katılacak, kararlaştırılırdı.

Küçük çocuklar ve köpekler bu yolculuğa dahil edilmezdi ama geziyi ucuza getirebilmek için,

163

mutlaka on sekiz kişi olmak gere kirdi ve

mutlaka Hürriyet teknesine binilirdi. Yolcular ve güzergâh kesinleşince, Azra Hanım işbö lümü

yapardı. Herkes yol üzerindeki bir yöreyi

araştırır, çalışır, diğerlerine anlatabilecek kadar öğrenirdi. Geceleri vakit geçirmek için

oynayacağımı/ oyunlar, sahneleyeceğimiz

skeçler seçilirdi. Grubu muzda yazar, şair,
mimar, sanatçı dostların yanı sıra, daha önce Sabahattin Eyüboğlu ve Balıkçı ile yolculuk
yapmış eskiler de bulunurdu. Biz yeniler,
onların sanat, tarih ve edebiyat üzerine
tartışmalarını dinler, bilgilenirdik. Yemeklerimizi kendimizi/ yapardık. Her gün bir başka ekip,
kaptan ve miçolar dahil, yirmi kişiye hiç
gocunmadan yemek hazırlardı. Oltayla ya da
ağ atarak balık yakalayabilmişsek, ne âlâ!
Yoksa makarna, pilav, menemen, salata
hazırlar, onca bulaşığı da yine hiç gocunmadan yıkardık. Günümüzün lüks teknelerinin teknoloji
sinden ve hizmet ekipmanından yoksunduk
ama hiç bozulmamış doğanın, tertemiz denizin, gele neksel yapısını koruyan köylerin, taptaze, hormon
suz sebzelerle meyveların tadını da biz çıkarırdık Hasretle, sevinçle beklediğim, iple çektğim gün
lerdi, salaş tekneye binip
dostlarımla birlikte Ege'nin mavi sularına
açılmak. Bir keresinde, yeni evlenen bir çift arkadaşımız da katılmıştı bize. Yeni evlendikleri için,
eğlence olsun diye, onlara teknede her gece farklı bir nikâh kıymıştık. İlk gün imam nikahı, ertesi gün
Yahudi nikâhı, sonra Rum
nikâhı gibi. Ben kız annesi olmuşum, kendimi

164

rolüme öyle leşine kaptırmışım ki, teknedekiler bir ara tiyatro eğitimi aldığımı zannetmişlerdi.

Oysa ben sadece babaannemi taklit ediyordum.

Konuşmasını, durunun, bakışını. İyi taklit

yapardım, severdim de taklit yapmayı.

bir keresinde de 1984 yılıydı galiba, Muğla'da altmış kadar lepralı hasta var diye haber

geldiydi, Ayşe Yüksel ve Tülay hemşireler, iki de stajyer kız

örgenciyle birlikte gittiydik tarama yapmaya.

Yanımızda bir de Bursa'dan Prof. Hamdi Hoca vardı. SaG,lık Müdürü bize Devlet Hastanesi'nin doğum servisinde yer ayarlamış, kalmamız için.

Hamdi

Hoca,da

bizlerle

mecburen

doğumhanede kalacaktı.

İsimiz bitti, akşama doğru ambulansı andıran bir araçla hastanenin doğum servisinin önüne geldik Üzerimde her zaman giydiğim tarzda,

bele oturmayan bol bir elbise vardı, birden aklıma bir hinzirlik yapmak geldi, kızlara da söyledim, biri arabadan inerken acil doğum var diye bağırmaya başlayacak kollarıma girdiler, ben sancılı kadın rolü yapıyorum, yavaş yavaş

yürüyerek

servise

gırdık,

hastabakıcılar

koşuştu, beni hemen bir yatağa yatırdılar. Hep doğuran kadınlarda izlediğim gibi, karyolanın demirlerine yapışıp kıvranmaya başladım. Bir taraftan da kocama söyleniyorum güya, beni yalnız başıma bıraktığı için.

Tülay Hemşire, "Kendinizi çok kaptırdınız ro lünüze, hocam," dedi.

"Dünyaya bir can getirmek kolay mı?" dedim

165

Kızlar ve ben çok eğleniyorduk ama Hamdı

Hoca, ciddiyetini bozmuyor ve oyuna katılmıyoı du. Sonra Ayşe Yüksel, battaniyeye sardığı bir yastığı bebek gibi getirip kollanma verince, "Siz hepi niz delisiniz," diyerek kaçmıştı yanımızdan.

Oysı lepra ekibi olarak yaptığımız iş, o kadar acı vericiy di ki, böyle kırılma noktalarına ihtiyaç duyuyorduk arada bir. Bu sırada doğum

doktoru alı al moru mor, koşa koşa geldi.8

"Yetişemediniz doğuma, Doktor Bey," dedim Bir bana baktı, bir kollarımdaki battaniyeye.

Koskoca profesörün böyle bir şey

yapacağını inanamıyordu.

"Siz emekli olduktan sonra, mutlaka tiyatro ya pın hocam," demişti. Çok gülmüş, çok eğlenmiş tik. İşte tekne gezilerimizde de böyle skeçler hazi lardık vakit geçsin diye.

Bir yaz, mavi yolculuğa o güne kadar hiç gör memiş olduğum yeni biri katıldı. Adı Cevdet'dı Ünlü bir heykeltıraş olduğunu söylemişlerdi

ama

çekingen ve alçak gönüllüydü. Anadolu çocuk-

larına has safiyetini, uzun yıllar büyük

şehirlerde yaşamis olmasına karşın hiç

kaybetmemişti. Hoş, , bir insandı. Kadınların beğendiği bir tipti ama ilgiye de çok ihtiyacı varmış gibi duruyordu. Yemeklerde yanıma

oturmak için gösterdiği çabadan, sürekli

benimle meşgul olmasından hoşlanmıştım. I

fazla alakadan her zaman sıkılan ben, nedense bu adamin üstüme düşmesinden, etrafımda

8 Hekim Olmak, Haz: Prof. I

D 6

r. **Ş 6**

ef ik Görkey, İskele Y.1y (2007) s. 101.

dolanmasından daralmadım. Aksine, mutluluk

duydum. uzun zamandan beri yalnızdım.

Hayatımda sadece çocuklarım ve hastalarım

vardı. Fakat dostllarım o kadar çoktular ve o kadar değerliydiiler ki, belkide o yüzden, bir sevgiliye hiç ihtiyaç hissetmemiştim. Ya da

gündelik koşuşturmam içinde, aska zaman

yoktu.

Ay ışığının altın gibi denize döküldüğü bir ak-

.samdi. Kekova'nın eşsiz doğasında,

yakamozların suda çırpıştırdığım ellerimdeki ışık oyununu seyrediyordum. Parmaklarımın

arasında minik ateş zerrecikleri çakıyordu. Bir erkek bana âşık olduğunu söylüyordu. Çok

güzel şeyler söylüyordu. Kulağıma bir müzik

gibi geliyordu sözleri. Sihri bozmak istemedim direnmedim, kendimi ilk kez olayların • akisina bıraktım. Karşımdaki adam evli değildi, başka birine bağlı değildi. Benim gibi yapayalnızdı. I

'Melik bir sanatçıydı. Ben sanatçılara

ilkgençliğimden beri hayranlık duyardım. Onları hayal güçleri geniş, ayrıcalıklı insanlar olarak düşünürdüm. Sa natçı olmasına rağmen,

Cevdet de benim gibi, yap tığı işin yükü içinde kaybolmuştu, kırık bir insandı Hüzünle bakan gözleri vardı. Yüreğimde müthiş bir şefkat

duydum ona karşı.

İstanbul'a döndükten sonra da görüşmeye

de vam ettik.

Ben bu sayede fark ettim ki nicedir kendimi

hıs lerime kaptırılmış, uzun süredir alışverişe çıkmamış', üstüme başıma yıllardır yeni bir şey almamışım Bir erkeğin benimle ısrarla

167

ilgileniyor olması, sacıma başıma özen

göstermeme, dükkânların vitrin lerine

yapışmama, birkaç giysi, bir çizme almama

vesile oldu. Hayatıma bir heyecan gelmişti. Hey keltıraş sevgilimin Bebek'de, postanenin

sırasında, arka odalarını atölye, ön tarafını yaşam alanı olarak kullandığı bir evi vardı. Evin önünde bir sucuk fabrikası için yaptığı kocaman bir inek heykeli duruyordu. Arka bahçesindeyse fiberglass'dan bir tekne yapıyordu. AKM'deki birbirine sarılmış balerinleri de o yapmıştı.

Yapıtlarını gördüğüm za man yeteneğine

hayran olmuşum. Gerçekten çok iyi bir

heykeltıraştı. Hastalarım nasıl benim hayatimin en kıymetlileriyseler, alçı, mermer, yontu \« elleriyle şekil verdiği yapıtları da onun kıymetli leriydi. Ben insanda can kurtarmaya baş koymuştum, o maddeye ruh kazandırmaya.

Hayatlaını can ve ruh üstüne kuran iki kişinin birlikteliği yu rür diye düşündüm.

Yeni bir dönem başlamıştı hayatımda. Tekne

yolculuğundan döndüğümünden beri, artık işten

çıktıktan sonra, eve gidip kitaplarıma,

dosyalarıma gömüleceğime, Cevdet'le akşam

yemeklerine çıkıyorduk. Tanışalı uzun zaman

geçmemişti ama Cevdet bana sahiden

sırılsıklam âşıktı. Bana düşkünlüğü, hayranlığı gururumu okşuyordu. Ona duyduğum yakınlığı

tetikleyen çok önemli bir şey daha vardı; bu sırada okulunda sorunlar yaşayan ve giderek

içine kapanan Çağlayan'la çok iyi anlaşmıştı.

Cevdet'in dostluğu oğlumda bir terapi etkisi yapmıştı adeta. Ona, yeteneğini geliştirmek için

168

önüne bir kapı açmış, Çağlayan'la benim

konuşmadığım bir ile iletişim kurmuştu. Onun atölyesindeki malzemeye, kendini ifade olanağı bulmuştu çocuk. cinarin Cevdet'i Çağlayan

kadar yakından tanımaya fırsatı olmamıştı ama onun da bu yeni ilişkiye hiçbir itirazı yoktu.

Mutluydum. Nihayet, işimle özel hayatım

arasında sağlıklı bir denge kurmaya başladığımı düşünüyordum ki, Cevdet, bir adım daha attı, bir akşam beni evime bırakırken kapının önünde bana evlenme teklif etti.

Önce, bunu o anki ruh haline verdim, hiç üs-

tünde durmadım. Çağlayan evde olduğu için,
mutlaka geceleri evime dönmek, sabah
yatağında uyanmak istiyordum. Geç saatlerde
yolda araba kullanırken beni tek başıma
bırakmak istemeyen cevdet, benimle birlikte
eve kadar geliyor, ben evime girince Bebek'e geri dönüyordu. Elbette o saatlerde vasıta
bulmak kolay olmuyordu. Ben önceleri, onun bu zahmetten kurtulmak için böyle bu teklifte
bulunduğunu düşündüm.

"Ben daha önce taa Bahçelievler'de oturuyordum. Şişli'ye taşınmamış olsaydım, yıldırım
nikâhı mı kıyacaktık?" diye dalga geçtim.

Cevdet böyle düşündüğüm için bana çok gücendirdi. Teklifinde ciddiydi. Israrlıydı. Teklifini kabul etmezsem, incinecekti. İlişkimizi
hırpalamak istemediğim için evlenme işini
ciddiyetle düşünmeye söz verdim.

Tek başına yaşamak hoş olduğu kadar
zordu da. Bir evin hem erkeği hem kadını
olmak, bir hasta nenin aynı anda doktoru,

169

hemşiresi ve hademesi olmaktan daha zordu.

Oğullarımla anne olarak hatta bir arkadaş gibi de iletişim kurabiliyordum ama delikanlı
çocuklarımla baba ihtiyacını karşıla

yamıyordum. Evin kınlan, bozulan ıvır zıvınnı tamir edemiyor, tamire gelen ustalarla başa
çıkamıyordum. Arabamın çalındığı akşam,

kendimi kanadı kırık kuş gibi çok çaresiz

hissetmişim. Fakat be ni gerçekten rahatsız eden, içimde giderek büyüyen boşluğun farkına varmamdı. Tuhaf bir boşluk tu bu. Bir gün hasta olursam ne yaparım? Bana kim bakar? Çocuklarla kim ilgilenir? Ben ömrümün sonuna kadar tek başına mı yaşayacağım? Çocuklarla bir on yıl içinde çekip gittiklerinde, yapayalnız mı kalacağım?

Bütün bu sorular üst üste biniyor, derin bir kuyuya düşer gibi yüreğime düşüyorlardı.

Hastane yeni kurulan dernek ve ev üçgenimde, Murat 124'ümle dolaşıp durmaktan bıkmaya başlamışım. Sanırım, hayatı biriyle paylaşmanın zamanı gelmişti!

Böyle düşünüyordum ama mavi yolculuk grubunun dışında kimseye Cevdet'ten söz

etmemişimi. Sırrımı paylaştığım kişi, teknede birlikte olduğumuz için, Özden'di. Kardeşlerime, anneme ve Gokşin'e hiçbir şey söylememiştim

henüz. Onlarda n gelecek olumsuz tepkilerden korkuyordum. benim hayatıma nihayet bir erkeğin kalıcı olarak girmesine sevineceklerdi ama eğitimi olmayan, kendi kendini yetiştirmiş alaylı bir sanatçı olan cevdet'le tanıştıklarında ne yapacaklardı? Yakınlanma Cevdet konusunu

170

açmayı erteleyip duruyordum. Belki de bu kadar çabuk evlenmeye kalkışmış olmaktan utanıyordum. Tekneden indiğimizden bu yana,

bize çok uzun gelen zaman dilimi, aslında bir buçuk aydan fazla değildi. Ama ne demişti bana Cevdet:

"Kırkklı yaşların başındayız güzelim, gençlik avuçlarımızdan uçtu uçacak. Düşünmeye vakit yok, ver olurunun gitsin!"

Kararlı adımlarla mutfığa yürüdüm, yardımcı-

mın bir gün önceden hazırlayıp bıraktığı köfteleri buzluktan çıkardım, çözülmeleri için ocağın yanına bıraktım. Sepetten patatesleri aldım, yıkadım soymaya başladım. Akşama Çınar, hafta sonunu geçir mek için okuldan eve çıkacaktı. Çocuklarıma en sevdikleri yemek olan köfte ve kızarmış patates zi yafeti çekecek ve kararımı açıklayacaktım. Bakalım ne diyeceklerdi? Onların onayını alabilirsem, baş kalari ne söylerse söylesin, dinlemeyecektim.

Bu, benim hayatımdı çünkü! Ara sıra da kendim için yaşamak hakkımdı benim. Hatalar yapsam bile!

Çocuklara konuyu açtığım akşamın ertesinde, erkenden telefonu çevirdim ve Cevdet'e, "Çocukların itirazı yok. Teklifine evet diyorum," dedim. "Desene, Şişli-Bebek arasındaki sefer işkencesi bitiyor!" dedi Cevdet. Önce teknede bizlerle olan arkadaşlarımıza kararımızı açıkladık. Biraz çabuk karar

171

verdiğimizi düşünüyorlardı ama hepsi de memnun olmuş gi biydi.

"Bu çok önemli kararı aramızda kutlamalıyız," demişti Leyla Abla. "Hafta sonu hepinizi evime davet ediyorum. Türkan'cığım, nerdeyse nişan mahi yetindedir bu davet, çağırmak istediğin başka arka daşların ya da akrabaların varsa lütfen onlara da haber ver."

"Akrabalanma ben kendim bildiririm sonra, ama bir iki arkadaşım var, mesela Gökşin'i

çağırarak istirdim," dedim.

"Kimi istiyorsan getirebilirsin. Yeter ki bana bir gün önceden haber ver, hazırlığımı ona göre yapayım."

"Leyla Abla, evini bize açman kafi değil mi?"

Yemekleri ben hazırlarım."

"Sen sabahdan akşama kadar çalışan bir doktorsun. Yemek yapmaya vaktin mi var?"

Düşünme bile! ben yeni damadımızın sevdiği gibi bir rakı sofrası hazırlayacağım hepimize."

"O halde müsaade edin, ben de yeni öğrendiğim rizottoyu pişireyim, ana yemek olarak. Zaten son dakika pişmesi gerekiyor.

Biraz erken gelir yaparım. Malzemesini de ben getireceğim," dedim.

"Yeni gelin olarak marifetini göstermek senin hakkın," dedi Leyla Abla.

Gökşin'i tekmeden döndükten sonra hiç araya- mamıştım. Hayatımdaki bu önemli gelişmeyi onunla paylaşmadığım için kendimi suçlu hissediyor, kararımı ona nasıl

172

söyleyeceğimi de bilemiyordum. Çok iyi olacaktı bu üç gün sonraki davet.

"Leyla Abla, Gökşin'i siz çağırın lütfen," dedim, "Cevdet'ten hiç haberi yok, ona sürpriz olsun."

Cumartesi akşamı Leyla Abla'nın mutfağında

ben rizottoyu pişirirken, Cevdet de bana yardım elliyordu.

"Herkes geldi ama Gökşin nedense gecikti,"

diye mızıklandım.

173

"Bu Gökşin adını duymuşluğum var,
arkadaşını tanıyorum sanki, adı hiç yabancı
gelmiyor," dedi Cevdet, "bir yerde çalışıyor mu?"

"Yapı Endüstri Merkezi'nin müdiresidir."

"Hah, tamam işte! Bir iş dolayısıyla bir toplan tıda tanıştık. Adı Ayşe, Fatma olsa
hatırlayamazdım ama Gökşin pek duyulan bir
isim değil, onun için aklımda kalmış."

"Daha önce tanışmış olmanıza sevindim,"

dedim, "benim en eski arkadaşlarımdan biridir, çok yakınımdır."

Tam o sırada kapı çaldı. "Bak, bu gelen Gökşin'dir işte!"

Cevdet kapıyı açmaya koştu. Ben altı

tutmasın diye sürekli çevirdiğim pirincin

başından ayrılamı yordum. Kulağıma kapı

önündeki konuşmalar çalı nıyordu. Gökşin'in

Cevdet'i kapıda görünce, "Aa a, siz de mi buradasınız bu akşam?" diye soran sesini, Cevdet'in,
"Leyla Ablaaa, bakın Gökşin Ha nım geldi!" diye seslenişini duydum. Sonra, "Aaa siz tanışıyor
musunuz Cevdet'le?" diyen Leyla Ab la'nın ve "Evet, bir iki kere iş toplantılarında birlik te
bulunduk," diyen Gökşin'in sesini ve yine Leyla Abla'nın, "Ah Gökşin'ciğim, darısı senin de başına
inşallah, hem de tez vakitte.

Bak bu akşam Tür kan'ı nişanlıyoruz, Cevdet'le.

Ani bir aşk hikâyesi! Cevdet nereye gittin

yahu?" deyişini, sonra yine Gökşin'in "Özden, neler oluyor kuzum? Ne nişanı bu? Şaka mı

yaptı Türkan bana?" diyen şaşkın sesi 111

174

duydum.Ve sonra Özden, "Bırak Allah aşkına!"

dedi.

Gerisini duymamak için mutfak kapısını

kapatılın. Kimseyi karıştırmayacaktım kararırma.

Kimseyi!

Cevdet rakı bardağını yeniden doldurmuş,

çoktan mutfağa geri dönmüştü. Rizottoya

dökmek için ucuz şarap şişesini açmaya

çalışıyordu, farkında bile değildi benim kapı önündekilere kulak misafiri- 11 olduğumun.

"Evet, oymuş! Yani daha önce tanıştığım kişi senin Gökşin'inmiş," dedi.

"Şaşırdı mı seni görünce?"

"Biraz ama onu esas şaşırtacak haberi

almadı henüz."

Pirinci karıştırmaya devam ederken içimden,

"sen öyle zannet!" diye geçirdim.

Az sonra Gökşin mutfağa geldi, "Mutfakta mısın Türkan'cığım?" dedi, "Mis gibi kokular geliyor, ne pişiriyorsun orada?"

"Elimdekini bırakamıyorum, dibi tutmasın di-ye, kusura bakma," yanağımı uzattım, öpüştük.

"Beni aramadın döndükten sonra. Nasıl geçti tekne yolculuğun?"

Kıkırdadım, "Çok iyi geçti, sana anlatacak çok şeyim var."

"Gökşin Hanım'a müjdemizi versene

Türkan," dedi Cevdet.

175

Benden ses çıkmayınca, "Biz Türkan'la

nişan landık," diye ilave etd.

"İkinizi de tebrik ederim. Hayırlısı olsun,"

dedi Gökşin, buz gibi bir sesle.

"Sevinmediniz mi?"

"Şaşırdım Cevdet Bey," dedi Gökşin, "bunu Türkan'dan duymak isterdim, belki biraz da gii cendim bu yüzden. Yoksa sevinmez olur

muyum!"

"Çok ani bir karar oldu bizimki," dedim.

"Ben çıkayım da siz rahat rahat konuşun aranızda," dedi Cevdet.

Cevdet çıkınca, "Neden benden sakladın, Tür kan?" diye sordu Gökşin, "ilk benim duymam gerekmez miydi?"

"Daha kardeşlerime bile söylemiş değilim.

Bu akşam açıklayacaktık işte."

"Ne zaman taktınız siz bu nişanı?"

"Nişan filan takmadık. Yani nişan takmaklı yüzük kastediyorsan, yok öyle bir şey. Genç kızmıyım ben Allah aşkına Gökşin! Lafin gelişi öyle söylüyor, evlenme kararımıza nişan diyor Cevdet."

"Annene ne zaman söyleyeceksin?"

"Yarın birlikte ziyarete gideceğiz annemi. O

za man öğrenecek."

"Bir 'oldu bitti' yapıyorsun yani!"

"İzin alacak yaşı geçmedim mi sence?"

"Çocuklar biliyor mu? Onlar ne diyor?"

"Elbette biliyorlar. Özellikle Çağlayan, çok memnun! İyi anlaştı Cevdet'le. Bebek'te arka tarafı heykel atölyesi olan bir evde yaşayacağı

176

için çok heyecanlı. Çınar zaten yatılı okulda, hafta sonları ara sıra babasına çıkıyor,

biliyorsun. Onun hayatıyla pek değişen bir şey olmayacak."

"Bebek'de mi oturacaksınız?"

"Cevdet'in oturduğu evin ön tarafı oturma ve yemek odası, arka tarafı atölye ve yatak odası olarak bölünüyor. Onun atölyesini ve işlerini başka yere taşımak mümkün değil zaten. Bir

zaman böyle idare edeceğiz. Ben de böylece

kiradan kurtulmuş oluyorum, elim rahatlıyor."

"Allahtan parayla olan ilişkini biliyorum da, elin rahatlıyor diye evlenmeye kalkmadığından eminim, im, olmazsa!"

"Âşık oldum Gökşin."

"Ben bilirim senin aşklarını..."

"Ayyy," diye bir çığlık attım birden, "baksana, beni lafa tuttun, yaktım yemeği. Hay Allah!"

cızırdıyan tencereden dumanlar

yükseliyordu.

"dur! Dur! Sakın karıştırma, dibi tutan yemek karıştırılmaz, bana bırak," dedi Gökşin, tahta kaşığı icinden alırken.

"Ne pişmez rizottoymuş bu," diyen Özden'le, diğer arkadaşlar mutfağa doluştular.

yaktım galiba," dedim suçlu suçlu.

boş ver! Sana yemek yaptıranda kabahat,

tatlim, aşıkların akli bir karış havada olur. Bırak rizot- toyu da, gel aramıza katıl," dedi Leyla Abla. yani bu yaşımda, âşık kız rolü

biçmelerinden basbayağı utanıyor, rahatsız

oluyordum.

177

Cevdet, "Senin ellerin daha önemli işlere lazım, güzelim," diye mutfak kapısında bitince,

"İşte bu kadar! Nişanlını mutfaktan çıkar, balkona götür, bir bardak da şarap ver ona,"

dedi Leyla Abla. Cevdet kolunu omzuma attı,

dışarı yürüdüm. Çok fena bir rol sayılmazdı

ihitimam gören, âşık olunan bir kadını oynamak.

Bana çok yabancıydı, acemi siydim ama yavaş

yavaş buna da alışacaktım herhal de. Yeni

rolümün ilelebet değilse bile daha senelerce süreceğini zannediyordum.

Bir sonraki cumartesi sabahı Çağlayan'ın

odası nı topluyordum. Telefon çalınca koşup

açtım. Se lamsız sabahsız, hemen sadede

geldi Gökşin:

"Ben o günden beri hep seni düşünüyorum, sen de iyi düşündün mü Türkan?" diyordu, her zamanki şüpheciliğiyle, "Biraz aceleye gelmiyor mu bu izdivaç? Atilla'yla evliliğine de böyle çarçabuk karar vermiştin!"

"Ama artık yirmi yaşında değilim, sevgili karde şim."

"Olsun! Sen bir kere daha düşün!"

"Ben on yıldır yalnızım, Gökşin. On yıldır tıp kitaplarından, çocuklarımlın sorunlarından ve has talanmın dertierinden başımı kaldıramadım.

Mavi yolculukların dışında, hiçbir keyif ânım olmadı.

178

Şimdi ilk defa bana sevgisi yüreğinden taşan, gözlerinden fişkıran..."

Sözlerimi bitirtmiyor Gökşin, "Onunki sıırıslıklam aşk olabilir, seninkiyse her zamanki gibi, âşıkl olmaya âşık olma hali!"

"Varsın öyle olsun. Hayatıma bir erkeğın girme anın zamanı gelmişti."

"Keşke bir doktor olaydı, daha iyi anlaşma şansiniz

(onun sözünü de ben bitirtmiyorum, "Doktoru denedik"

"Doğru! Pekâlâ, madem bir hayat arkadaşına

• ihtiyaç duyuyorsun, Ali'yle beraber olmayı düşünmez misin? Bak aradan bunca yıl geçti,

dosduğunuz mektuplaşmalarınız hâlâ sürüyor,

madem mutsuz bir evliliği varmış, eşiyle

anlaşamıyormuş, belki de boşanır..."

Lafını kestim, "Gökşin, o mutsuz değil."

"Anlayamadım."

"Ben boşandıktan sonra bir iki kere görüştük Ali'yle. Çocukları var, aile hayatı var, mesleği, iti- barı var. Mektuplarında hep şikâyet ederdi evliliğinden, ama karşı karşıya gelince anladım ki aslında mutsuz filan değilmiş, benim

mutsuzluğuma bir tescili olsun diye yazmış. Her karı kocanın evliliğinden sızlanması gibi bir durum, yani. Düzenini bozması için hiçbir

nedeni yok!"

Gökşin'in beni hemen yanıtlayamamasından,

derin bir hayal kırıklığına düştüğünü anladım.

Aslında, Ali'yle karşılaştığımızda ben de

düşmüştüm aynı hayal kırıklığına. Bana pek çok sefer, "Benim le evleneydin, şimdi boşanıyor

179

olmazdın," diye ya zan adam, ben serbest kalınca, "benimle evlenir misin?" demedi hiç.

Ya, yine reddedilmekten kork tuğu ya da hayatı bu kadar dolu bir kadınla baş edemeyeceğini

bildiği için. Belki de, eşine ve ailesine gerçekten çok bağlı olduğu için!

"Kısacası, Ali'den bana hayır yok,

arkadaşım!"

"İçimden bir ses, yine de acele etmemeni söylü yor, Türkan'cığım."

"Zaman hızla akıyor Gökşin. Yalnız başıma yaş lanmaktayım."

"Ben de öyle değil miyim?"

"Senin dertleriyle boğuştuğun hastaların, sorunlarıyla baş edemediğin çocukların yok, sana hep destek olan bir annen var. Benim de bir

desteğe ihtiyacım var, sevgili kardeşim. Bak, Çağlayan ne ka dar iyi anlaştı Cevdet'le. Onu tanıdığından ben bambaşka bir çocuk oldu.

Cevdet'in evine geçip atölyesinde çalışmak için can atıyor. Az şey mi bu?"

"Çağlayan'ın uğruna yanlış bir adım atma da!"

"Yanlış yaptımsa, geri adım atmasını da bilirim, üzülme sen!"

"Benden söylemesi. İçimde kalmasın dedim ama madem sen kararını verdin, inşallah çok ama çok mutlu olursun canım."

"Olacağım. Söz!"

"Nikâhında ne giymeyi düşünüyorsun?"

"Beyaz tayyörümü."

"Şapka?"

"Daha neler!" **180**

"Olur mu ama! Sen gelinsin!"

"Merak etme şık olacağım makyaj bile

yapacağım," dedim, "değiştiğimin farkında değil misin? Bu adam bana iyi geldi."

Biraz daha çene çalıp kapatmıştık telefonu.

Gökşin'in benim için çok endişelendiğini biliyordum. Ama ben endişelenecek bir durum

göremiyordum. Uzun zamandan beri ilk kez

hayatımda benden hiç talebi olmayan,

gözlerimin içine bakan biri vardı ve doktor

olmaması, aman ne kadar da iyiydi! Akşamları eve döndüğümde benden daha yorgun,

dolayısıyla daha gergin birini değil, benimle romantik duygulan paylaşacak, doğanın içinde kaybolmaya h^zır, duyarlı, hassas, doğal bir adam bulacaktım. Bir sanatçı! Bir heykeltıraş!

O, beni ölesiye sevmeye hazırdı. Ben

sevilmeye inanılmaz açtım. Güzel sözler

duymaya, sevgiyle dokunulmaya, hayran

olunmaya, takdir edilmeye ne kadar çok

ihtiyacım varmış meğer! Çocuklanma, kar-

deşlerime, anneme, hastalarım, hocalarıma,

birlikte çalıştığım meslektaşlanma, hemşirelere, hatta hademelere sevgi vermekten bitkin

düşmüştüm. Birileri de beni sevsin, el üstünde tutsun, şımartısın istiyordum. Çok istiyordum bunu çünkü yalnızdım. Onca değerli

arkadaşımın, yüzlerce hastamın ve sevgili

çocuklanmanın varlığına rağmen çok ama çok

yalnızdım. Telefonu kapattıktan sonra, "Gök şin, ne olur anla beni," diye birkaç kere tekrarladı ğımı şu anda bile anımsıyorum. Bir çılgınlık yaptığımın ben de farkındayım ama öte yanda,

181

hayatım boyunca hiçbir çılgınlık yapmamış

olmanın daya nılmaz ağırlığı altında da

eziliyordum! İşte bana bir fırsat çıkmıştı, çılgınlık nasıl olurmuş denemek için.

Denedim ve öğrendim!

Evlendiğimiz zaman balayına çıkamamıştık.

Yaz başı baş başa bir deniz yolculuğu yapmak için, Çağlayan'la Çınar'a İngilizcelerini

ilerletebilecekleri bir yaz kampı bulduk. Önce çocuklardan yaz günlerinde asla okula

gitmeyeceklerine dair ciddi itirazlar geldi.

"Çocuklar, görmeden karar vermeyin," dedi Cevdet, "burası sizin bildiğiniz okullardan değil.

Hele hep birlikte bir gidelim, görelim,

beğenmezseniz sizi bizzat ben İstanbul'a kadar geri getireceğim, söz veriyorum."

Ben de çocukları o kampa yollamak

konusunda biraz kararsızdım çünkü kamp

hakkında duyduklarım inanılır gibi değildi.

Limasollu Naci dedikleri bir Kıbrıslı, işlettiği, İngilizce konuşma kampının hocalarını,

İstanbul'a tatile gelmiş hippilerden seçiyor, onları az miktarda bir para ödeyerek hoca olarak tutuyordu. Kasabanın evlerini kir alıyor, genç kızları bir eve, delikanlıları bir başka eve, hocalık yapacak hippileri de bir başka eve

yerleştiriyor, köy meydanındaki çay bahçesini de dersane olarak kullanıyordu. İngiliz

gençler, Türk gençlerle, sürekli İngilizce

konuşuyor, birlikte top oynuyor, denize giriyor, şarkı söylüyor, dans ediyor, müzik yapıyorlardı.

182

Tam benim çocuklara göre bir yerdi. Ama önce gidip görmemiz gerekiyordu. Arabamıza doluşup Kastamonu'nun Abana ilçesine gittik.

Sınıfın toplandığı çay bahçesine vardığımızda, gördüğüm manzara o kadar sevimliydi ki, ben bile halayından vazgeçip orada kalmayı tercih edebilirdim. Güle oynaya İngilizce öğrenen gençlerin etrafında halka olmuş yerli halk da, onlarla birlikte dil öğrenmeye çalışıyordu.

Limasollu Naci, öğrencilerini Aslanlar,

Kaplanlar gibi isimler taktığı gruplara ayırıyor, gruplar her konuda kendi aralarında yarışıyor. Öğrenmenin eğlenceye dönüşmüş

haliydi bu. Çağlayan'la Çınar, onlar için

hazırladığım sırt çantalarını kaptıkları gibi, rengârenk giysili, uzun saçlı, kızlı erkekli kalabalığa doğru koştular ve sanırım

hayadarının en güzel tatilini yaptılar.

Biz de kendi mavi yolculuğumuzu yapıp

İstanbul'a döndük. Yaz sonu Çınar yatılı

okuluna, Çağlayan Maçka Meslek Lisesi'ne

başladı. Her şey yolunda gidiyordu önceleri.

Ben Cevdet'in çocuklarıma gösterdiği ilgi ve sevgiye minnettardım. Özellikle de Çağlayan'la kurduğu iletişime. Oğlum okulla ve hayatla

barışmış, sosyalleşmişti.

Bir akşam Çağlayan, Bakırköy'de otururken edindiği mahalle arkadaşlarını görmek için, eski semtine gitti. Akşam yemeğini arkadaşlarıyla birlikte yiyip dönecekti. Biz evde yemeğimizi yedik, Cevdet atölyesinde çalıştı, ben dosyalarımı ve yeni yayınları inceledim. Saat on bir oldu Çağlayan yok. On iki oldu, yok! Bir oldu, yok! İki oldu yok!

"Cevdet, bu oğlanın başına bir şey geldi galiba," dedim.

"Erkek annesi mangal gönüllü olmalı," dedi kocam, "Çağlayan artık bir delikanlı.

Arkadaşlarıyla eğleniyordun"

"Bu saate kadar eğlence olur mu?"

"Olur, olur!"

"Polisi arasak mı? Bir kaza olmuş olmasın?"

"Biraz daha bekleyelim de polise rezil olmayalım," dedi Cevdet.

Saat üç oldu. Ben evde bir o pencereye bir bu pencereye saldınyorum. Polisi veya babasını aramak istiyorum, Cevdet mani oluyor. Üç buçukta, Bakırköy civarındaki hastaneleri arayıp bir kaza olup olmadığını

sormaya başladım. Hayır, benim oğlumun

adını taşıyan bir yaralı ya da ölü yoktu!

190

"Cevdet, belki hırsızlar bunun cüzdanını, kimliğini çalıp, bıçakladılar," diyorum, "bir yerde yaralı yatıyor olabilir mi?"

Cevdet beni sakinleştirmeye çalışıyordu

ama onun da giderek endişelenmeye

başladığının far- kındaydım. Yatak odasına

gidip giyindim. Birlikte karakola gideceğiz, orada öğrenmeye çalışacağız, bir vaka olup

olmadığını. Tam kapıdan çıkmak üzereydik,

telefon çaldı. Benim rengim uçtu, telefona

gidemiyorum. Cevdet ahizeyi kaldırdı, biraz

dinledi, telefonu, bana uzattı.

Telefondaki ses, Bakırköy Karakolu'ndan

arıyor ve karşısında oturan şüpheli

delikanlının oğlum olup olmadığını

öğrenmek istiyordu.

"Yaralı mı?" diye sordum, "Bir kaza mı oldu?"

"Hayır," dedi, polis.

"Niye karakolda?"

"Sokaklarda serserilik yapıyordu, içeri aldık."

"İyi," dedim, "otursun orada sabaha kadar, aklı başına gelsin." Çat diye kapattım telefonu.

Güleyim mi ağlayayım mı bilemiyordum.

Elim ayağım boşalmış, duvarın kenarına

çöküp, kalakalmışım. Mutfaktan bana su

getirdi Cevdet. İçtim. Kiraz kendime geldim.

191

"Çocuğu karakolda bırakamayız,

Türkan," dedi.

"Bırakırız! Çeksin cezasını. Bıktım ben bunun haylazlıklarından. Küçükken de

böyleydi bu çocuk. Nerdeyse gestapo

disiplini uygulayan anneme bırakırdım

yazları, annem Çubuklu'da eski bir yalıda

otururdu. Çaktığı dersleri çalışması için, onu bir iki saatliğine eve kilitlermiş. Pencereden denize
adayıp Çubuklu sahilinde balık

tutmaya gider, annemi görünce Kanlıca'ya

doğru kaçardı. Zavallı annem onca

kilosuyla badi badi peşinden koşardı, nefes

nefese... Kalsın sabaha kadar, aklı başına

gelsin."

Biraz sonra, Cevdet'le birlikte Bebek'ten

kalkıp Bakırköy Karakolu'na yollanmıştık.

Yol boyunca bende surat bir karıştı.

Karakola geldik. Ben hışım la içeri girdim.

Bir de ne göreyim, üç iskemleyi yan yana

koymuş yatak yapmışlar, Çağlayan

uzanmış is kemlede uyuyor.

"Ben Doktor Türkan Saylan," dedim,

"uyuyan gencin annesiyim. Suçu nedir?"

Polisler yüzüme nedense bakmıyorlardı,

büsbütün telaşlandım.

"Sarhoş muydu? Bir kıza sarkıntılık filan mı etmiş?"

"Hayır efendim, yok öyle bir şey."

192

"Niye karakola aldınız oğlumu,

öğrenebilir mi yim?"

"Efendim," dedi en kıdemlileri gibi duran polis memuru, "aslında gencin pek

kabahati yok. Bizim çocuklar

şüphelenmişler öyle gecenin geç saatinde

tek başına sallana sallana, evlere baka

baka bir aşağı bir yukarı yürüdüğünü

görünce..."

"Yani bir saldırganlığı filan yok?"

"Yok!"

"Şimdi bana olayı baştan anlatın,"

dedim, "su çu yoksa onu niye karakola

aldınız?"

"Efendim, Doktor Hanım, bir yanlışlık

olmuş. Bizim komiseri üç gün önce bir

serseri bacağından vurdu, haliyle tedirgindi arkadaşlar, sinirleri bozduktu..."

"Eee?"

"Bu sizin oğlan da öyle amaçsız

dolaşınca buralarda... Burada hırsızlık çok

olur, malum."

Çağlayan'a duyduğum kızgınlık giderek

polise kızgınlığa dönüşmeye başladı.

"Siz sokakta yürüyor diye bir genci içeri mi aldınız? Ben evde neler çektim, biliyor musunuz?"

193

"Efendim, cebinden bir de sivri uçlu

nesne çık- 11. Kapı kilitlerini açmak için

kullanıyor zannetti, bizim çocuklar."

Masanın üzerinde Cevdet'in Çağlayan'a

verdiği ufak yontu duruyordu.

"Benim eşim heykeltıraş. Oğlum da

sanatla uğraşır. Meslek lisesinde okuyor."

"Evet öyleymiş."

O sırada Çağlayan kıpırdandı yattığı

yerden, tek gözünü açıp baktı, bizi görünce

doğruldu. Bir gözü kapanmış, belli ki

dövmüşler.

"Ulan ben size sorarım bunun hesabını,"

diye atıldı Cevdet.

Çağlayan yattığı yerden fırladı, araya

girdi, "Dur Cevdet Abi, bir şey yok, iyiyim ben."

"Oğlum suratın haşat olmuş."

"Efendim, bir yanlışlık yapmışız. Sonra anlayınca durumu... Anlaştık biz, öyle değil mi delikanlı?"

"Öyle, öyle!" dedi Çağlayan.

"Niye sokaklarda aylak aylak
yürüyordun? Neden evine dönmedin
Çağlayan?" diye sordum.
"Anne, arkadaşlardan ayrıldım, onlar
evlerine gittiler, ben otobüs durağına
yürüdüm. Bir de baktım cebimde para
kalmamış."

194

"Otobüse verecek bozuğum yok.
Arkadaşların evlerinin önüne gittim, ışıklan kapalı. Yatmışlar yani. Ben de sabaha
kadar dolanırdım sokaklarda, sabah olunca
çocukların birinden yol parası alır, eve
dönerim diye düşündüm. Vakit geçmek
bilmiyordum, bir aşağı bir yukarı yürüyordum
işte, birden polisler bitti yanımda. Niye
buralarda dolandığımı sordular. Anlattım
ama inanmadılar."

"Delikanlının saçları uzun, ayaklarında spor ayakkabılar vardı, yanıldık işte Doktor Hanım," dedi
polis, "üstüne varsak bir türlü, varmasak bir türlü. Sonra şüpheliyle
ilgilenmedik diye fırça yiyoruz, sicile
geçiyor. İşi sıkı tutalım dedikti..."

"Kalk bakalım Çağlayan," dedim,
"toparlan eve dönelim şimdi. Yann
avukatım gelir, sorar hesabı m."

Kurumla çıktım karakoldan. Cevdet

çıkarken işaret parmağını polis memuruna

doğru salladı, hiçbir şey söylemeden.

Çağlayan polislere elleriyle çaresizim der

gibi bir işaret yaptı. Çıktık. Çağlayan hafifçe topallıyor.

"Dayak mı yedin?" dedim.

"Hayır," dedi. Üstüne gitmedim. Belli ki yediği dayaktan gururu fena incinmişti.

195

Arabamıza bindik. Birden üçümüz de

kahkahalarla gülmeye başladık.

"Sabaha kadar bunlara uyku yok

şimdi," dedi Cevdet.

"Sabah ne olacak?" diye sordu

Çağlayan. "Hiçbir şey," dedim.

Şafak söküyordu. Direksiyona geçtim,

gazladım arabamı Bebek'e doğru. Eve

varana kadar güldük.

196

"Etek benim tarzım değil. Üstelik

hastaneye gı derken de eteklik giyiyorsun

hep."

"Elbette. Mayoyla hastaneye gidilmiyor."

"Pantolon giyebilirsin," dedi Cevdet. Bir an şa ka yaptığını düşündüm.

"Pantolon giydiğim de oluyor."

"Hep pantolon giymelisin."

"Neden hep pantolon giyecekmişim?"

"Çünkü ben öyle istiyorum."

Şaka uzuyordu. Ne söyleyeceğimi
bilemeden sıkıntıyla kıpırdandım.

"Bu elbiseyi de giyme lütfen, fazla seksi."

"Benim gençliğimde bile seksi
elbiselerim olmadı," dedim, "herhalde şaka yapıyorsun!"

"Hayır, şaka yapmıyorum. Ben kadınının
bacaklarının görünmesinden
hoşlanmıyorum. Ben kıskanç bir erkeğim."

"Ben yokken evde içki mi içtin?"

"İçtim bir şeyler ama bu söylediğimin
içkiyle ilgisi yok!" dedi Cevdet.

"Keşke içkiyle ilgisi olsaydı. Saçma
sapan sarhoş konuşması der, geçerdim.

Gerçekten benim etek giymem seni
rahatsız ediyorsa, burada oldukça derin bir
sorunumuz var."

"Nedenmiş o?"

194

"Çünkü ben etek de giyerim, pantolon
da."

"Hatırım için etekten vazgeçebilir misin?

Çok rica etsem?"

"Bu da nereden çıktı şimdi, birdenbire?"

"Birdenbire çıkmadı. Ben hep içerledim
senin kısa eteklerine ama sen hiç
anlamadın."

"Yaz gelince de mayoyu mu
yasaklayacaksın bana Cevdet?" dedim.

"Daha yaza çok var," dedi.

Yatak odamıza gittim, dolabın içinde o
akşam giyebileceğim bir pantolon
araştırdım. Bir sürü kıyafeti olan biri
değildim ama Allahtan bir siyah
pantolonum vardı. Sinirden ellerim
titreyerek, kırmızı bir bluz seçtim. Üzerimi değiştirmesem, akşamı hadisesiz
geçiremeyeceğimizin farkındaydım. Bizim
için yemek vermek zahmetinde bulunmuş
arkadaşlarımızın davetine bir kaş şurada
gitmek ya da önlerinde kavga etmek ve
gecenin keyfini kaçırmak istemiyordum.
Etek kavgasını yann sabaha bırakacaktım.
Cevdet'in henüz içkiye başlamadığı ve
kafasının makul bir insan kafası kadar
çalışabildiği bir saate!

195

O akşam konuyu kapattık ama sonra

etek sorunu iyice büyüdü. Ben, kocamın
bacaklarım gözüüyor diye eteklik giymeme
üzülüyor olmasını asla kabul edemiyordum.

Evlendikten bu kadar kısa zaman sonra
boşanmayı da kendime yediremiyor- dum.

Aklın nerdeydi, bu evliliğe niye balıklama
atladın, diye sormazlar mıydı insana?

Gökşin başta olmak üzere, kim bilir kaç
kişiden, "Ben sana dememiş miydim?" lafını duyacaktım. Dişimi sıkma-

196

Evlendikten sonra ev hayatı içinde içkisinin azalacağını boşuna umut etmişim. Ona içki

konusunda yardım edecek kurum ve

kişilerin olduğunu söylediğimde, öyle bir
reaksiyon vermişti ki söylediğime pişman

olmuştum. O bir sanatçıydı sonuçta, içki

içmezse, yaratıcı ruh haline

kavuşamıyordu; beni, onu rahat bırakmam

konusunda ikna etti. Ama ben onu, beni

rahat bırakması konusunda bir türlü ikna

edemedim.

Sabahları erkenden kalkıyor, arabama

biniyor, Çağlayan'ı mektebine bırakıp

Çapa'ya gidiyordum. Şehrin en ağır trafiğini geçip hastaneye ulaşmam bazen bir

saatten fazla sürüyordu. Odama giriyordum

ki, masamın üzerinde bir not: "Hemen evinizi arayın."

İlk seferinde evi, elim ayağım titreyerek
aramıştım. Telefon açılana kadar akla
karayı seçmiştim. Cevdet sabahları çıkmaz,
evde çalışırdı. Evde ayağı kaydı, düşüp
başını mı çarptı? Tanrım, kaza mı oldu,
mesela karşıdan karşıya geçerken! Deli gibi
sürüyorlar arabalarını Emirgân yönünden
gelenler. Ya da kocam kalp krizi geçirmiş

198

olmasın! Her an beklenen bir şeydi, bu
kadar içkiye yürek mi dayanırdı!
Telefon nihayet açılmıştı. Telefonun öteki
uçundaydı Cevdet.

"Cevdet! Ne oldu? Bir terslik mi var?"

"Ne tersliği güzelim? Sesini duydum,
bütün terslikler bir anda düzeldi."

"Neden aramamı istedin?"

"Oraya sağ salim vardığını duymak için."

"Delisin sen!" Gülüyorum, "yüreğime indiriyordun. Kötü bir şey oldu sandım."

"Kaçta döneceksin eve?"

"Daha ofisime şimdi adım attım. Gün
nasıl gelişecek bilmiyorum henüz. Belki bir
toplantı koyarlar."

"Saat beşte paydos yap, bir saatin yolda geçse, altıda evdesin."

"Söz veremem."

"Birkaç arkadaş çağırdım içkiye. Altıda evde ol!"

"Emredersiniz efendim," diyorum

telefonu kapatırken.

Elbette önce ciddiye almamıştım

kocamın sözlerini ama o akşam eve sekize

doğru döndüğümde, ciddi olduğunu

anlamıştım, heyhat! Cevdet bana kurallarını

sıralamıştı. Her sabah hastaneye vardı-

ğında telefon edilecek. Akşam yola

çıkarken arayacağım, çıkışımı bildirmek

199

için. Gün arasında eğer yerimde yoksam,

nerde olduğumun hesabı verilecek. Beni

aradığında eğer koğuşta dolaşıyorsam,

yemeğe inmişsem, yerime döndüğümde,

endişelerini gidermek için onu mutlaka

aramalıydım. Keşke bu istediklerini

yapabilmek etek giymekten vazgeçmek

kadar kolay olsaydı; ben aynı anda dört bir

zi de mutlaka akşam yemeğine bekliyorum,

bu hal" ta içinde."

"Biz şimdi çarşamba diyelim de

gelemiyorsak sana haber veririm," dedim

"ama sakın zahmete girmesin annen. Ben bilirim, Őimdi sofrayı donat maya kalkar. Bizim için yorulmasına katiyen műsaade etme, olur mu!"

"Söz, yemekleri ben kendim yapacağım," dedi Gökşin.

arŐamba akŐamı hastaneden çıkınca, Bođaz yolunun akŐam trafiğine takılmamak için, eve kadar gitmedim, Cevdet'le Taksim'de buluŐtuk, GökŐin-lerin TeŐvikiye'deki evlerine birlikte gittik. GökŐin bana söz verdiği gibi, yemekleri kendi hazırlamıŐtı ama onun yaptıklarını az bulan annesi de ilavelerde bulunmuŐtu. Gerçekten de műkellef bir sofraya hazırlanmıŐtı bizim için.

203

Oturma odasında biraz oyalandıktan sonra, yemek odasına geçtik. Masayı gűren Cevdet, "İŐte ben sofraya diye buna derim!" diye bađırdı, "Bak Tűrkan, bak da ibret al! Sofra dediđin bűyle olur, senin kurdukların gibi deđil!"

Ana kız, kocamın bana karşı yaptığı

kabalığı duymazdan gelmeye çalıştılar.

Gökşin atıldı, "Biz her zaman böyle sofrayı kurmayız Cevdet," dedi, "Türkan bizim için çok değerlidir, bugün çok özel misafirlerimiz var diye, özen gösterdik."

"Ben Türkan'ın özel misafir sofralarını da bilirim," dedi Cevdet.

Sofraya yerleştik. Bu kötü başlangıçtan

sonra, sohbet bir türlü koyulaşamıyordu.

Zaten hangi konuyu açsak, Cevdet ne

yapıp edip sözü hep benim mutfaktaki

beceriksizliğime getiriyordu.

"Biliyor musunuz bizim Türkan sadece

iki tas yemek pişirmeyi bilir, bir pilâki bir de makarna!"

"Ben pilâkiye bayılırım yavrum," diyordu annesi, "pek güzel yapar Türkan'cığım."

"Ama her gün yerseniz bayılmazsınız

efendim. Ne demişler, papaz her gün pilav

yemez!"

204

Ben kendimle dalga geçmeye

çalışıyordum, "Omletimle ızgara etimin

üzerine yoktur ama, öyle değil mi Cevdet?"

"Elbette yoktur. Başka bir şey

pişiremediğin için, onları yapa yapa ustası

oldun!"

"Eh, ustanın elinden zehir olsa yenir!"

diye beni kollamaya çalışıyordu Gökşin.

"Yenmiyor efendim, yenmiyor! Her öğün

önümde kayış gibi bir et! Çekilmiyor."

"Eve döndüğümüzde bana bir liste ver,

ya da en iyisi bir saatli maarif takvimi

edineyim, orada günün menüsü ne

yazıyorsa, onu pişiririm artık!"

"Pişirebilmen için evinde olman gerekir.

Sen koğuş koğuş gezerken, nasıl

pişireceksin takvim menülerini?"

Ben yüzümde aptal bir gülümsemeyle,

her lafi şakaya vurmaya çalışırken,

Gökşin'le annesinin göz-

205

işte tam da o günlerin birinde,

ingiltere'deki Tropikal Hastalıklar

Hastanesi'nden bir mektup geldi. Zarfın

üzerinde, Dr. Jopling'in adını görünce

heyecanla açtım zarfı. Dr. Jopling beni dört ay sürecektir bir cüzam çalışmasına

Londra'ya davet ediyordu. Mektup elimde

kalakaldım. Sevineyim mi, üzüleyim mi

bilemedim. Bir an mektubu yırtıp atmayı

düşündüm. Yapamadım. Mektubu

çekmeceme koydum, varlığını unutmaya

çalıştım. Böyle bir mektup hiç almamıştım.

Jopling beni davet etmiyordu. Ben bir rüya görmüştüm, hepsi bu! Koğuşa viziteye çıktım. Hastalarımla ilgilendim. Fakat ne yaparsam yapayım, çekmecemdeki mektup aklımdan çıkmıyordu.

O günü mektubu düşünmemeye gayret ederek geçirdim. Ertesi gün öğlen tatilimde Özden'i aradım. Dertleşmeye ihtiyacım vardı. Birlikte yemek yeme teklifimi duyunca çok şaşırdı arkadaşım çünkü ben öğle tatillerimi ya dernek çalışmalarında ya da hasta bakarak geçirirdim. Buluştuk, hastanenin yemekhanesine inmedik, yakınındaki kebabçıya gidip oturduk.

206

Düşünceli yüzümü gören Özden, "Bir derdin mi var, Türkan," diye sordu, "evde sorun çıkmaya mı başladı?"

"Sen de Gökşin gibi, illa evimde sorun çıksın diye mi bekliyorsun, Özden?"

"Sorunsuz ev var mı?"

"Yok mu?"

"Olmadığını sen de bilirsin. İçinde büyüdüğün evi düşün! Hiçbirimiz kavgası, düş kırıklıkları olmayan evlerde büyümedik.

Hayat böyle! Huzuru yakalamak zor!"

"Yakın arkadaşlarımdan hepsi bana aynı soruyu sorduğuna göre, gülmeyen yüzüm huzursuzluğumu ele veriyor olmalı."

"Hemen alınma! Hangimizin yüzü gülüyor ki?"

"Ama ben daha yeni evliyim. Sorunun bu kadar çabuk çıkmaması gerekirdi."

"Sorun içki mi?"

"İçki olsa üstesinden gelebilirdim, doktorum ben. Ama kıskançlıkla nasıl başa çıkılır bilemiyorum. İlk kez başıma geliyor."

"Kıskançlık mı?" Özden gülmeye başladı.

Utancımın yanaklarım kıpkırmızı oldu.

Aslında bizim yaşlarımıza gelmiş insanların ağzına bile yakışmıyordu kıskançlık sözü.

Kıskançlık delikanlılık çağına, lise haydi bilemediniz üniversite yıllarına aittir diye düşünürdüm, zaman içinde, insanlar

207

olgunlaşır, hamlıkları törpülenir, akıllanırlar, kıskançlık filan kalmazdı! Hayatın

düşüncelerimde - ki gibi olmadığımı

tecrübelerle öğreniyordum.

"Cevdet seni kıskanıyor mu?"

"Her yânımı kontrol altına almak istiyor.

Alamayınca, bana kabalık ediyor, yoksa

ruhen kaba biri değil. Bana söz

geçiremediği için, üstüme başka yürümeye
devam ettim. Belki de bugün gelen mektup
benim kurtarıcım olacaktı. Evliliğimi
yürütmek istiyorsam, mektubu unutmak
yerine, kullanmalıydım. Kocama bu fırsatı
kaçırmak istemediğimi açık kalplilikle
anlatmalıydım. İsterse birlikte gidebilirdik.

Bir pansiyonda kalırdık. Belki ona uygun bir atölye bile bulurduk, heykel çalışmaları için.
Dil bilmemesinin hiç önemi yoktu, sanatın
dili evrenseldi, nasılsa.

İçime bir ümit doğdu. Belki her şey
rayına oturacaktı, böylece. Yeni bir ülke,
yeni bir şehir, yeni bir başlangıç! Ürperdim, kimbilir belki de bir sonun başlangıcı!

Hastaneye döndüm. Beni yemekten
beş kere aramış Cevdet. Eve telefon ettim,
"İçin rahat etsin, şu anda odama girdim,"
dedim.

208

"Neredeydin?" diye sordu. İçimden
gelen, "Bu seni hiç alakadar etmez,"
cümlesini zor bastırdım, "bir arkadaşım ile yemekliydim."

"Arkadaşın kadın mıydı?"

"Evet."

"Kimdi?"

"Özden."

"Neler konuştunuz?"

"Akşam eve gelince anlatırım Cevdet,"

dedim, "lütfen bugün kimseye söz verme.

Çağlayan da babasında kalıyor zaten, hazır

baş başayken, bu gece seninle konuşmak

istiyorum."

"Tatsızlık çıkarmayacaksın inşallah!"

"Tatlı veya tatsız, uzun zamandan beri

söylemek istediklerim var. Erken döneceğim

merak etme."

"Hastaneden ayrılırken beni ara."

Telefonu kapattım. Boğulma hissi geri

geldi. Blzumun üst düğmelerini çözdüm.

Gidip muslukta yüzüme su çarptım.

Boğulma hissim geçmiyor. Camı açıp

önünde durdum, derin nefesler aldım

Evleneli bir yılı geçmiş. Bu iş, bu akşam bitmeli. Yoksa ben biteceğim. Çekmecedem

mektubu cikardım. Büyüsüne kapılmamak

için bir an yırtmayı bile düşünmüştüm, iyi ki yırtmamışım. Daveti kabul etmeye kesin

211

karar verdim. Sadece, dört aylı I bir bilimsel çalışmaya katılmak adına değil, kişiliğimi

kurtarmak adına! İsterse benimle gelir iste-

mezse gelmez. Ama bana mani olamaz!

Olmasına izin vermeyeceğim! Kopacağı
varsa, inceldiği yerilen kopsun ip!
Saat altı buçukta hastaneden ayrılırken,
ilk kez eve telefon edip yola çıkışımı
kocama haber vermeyeceğim Oh be,
dünya varmış!
Cevdet benimle gelmek istemedi. Bu
birlikteligi yürümeyeceğini o da anlamıştı.
Günde on kez heni kontrol etmekten
usanmış, ızgara et ve omlet yemekten
bıkmış olmalıydı. Yaşam alanı kısıtlanan
..idece ben değilim bu birliktelikte, o da
evinde sere serpe yaşayamaz,
arkadaşlarını istediği anda ça- ve
Uygulama Merkezi'ni bu evdeyken kuracak
ve bu kurumun müdürü olacaktım. İngiltere
derma tologlarının kulübü olan Dowlinf
Clubünün onur üyeliğine de yine bu evde
yaşarken seçildim. Aynı yıl içinde
Çağlayan'la Çınar yüksek öğrenime baş
ladılar.
Her ikisi de lise yıllarında parlak
öğrenciler de gillerdi. Çınar ağlayıp

sızlanarak yatılı okuduğu Kabataş Lisesi'ni bitirmiş, üniversite sınavlarında tıp fakültesini kazanmıştı. Başanlı olması için ona ne hoca tutmuşuk, ne de kursa gitmişti. Fakat okuduğu lise o kadar kuvvetliydi ki, orada edindiği bilgilerin sınavı kazanması için yeterli olacağına inanıyordum. Çağlayan'ın işi daha zordu. Okulu hiç sevmeyen bir çocuktur. Sık sık okuldan kaçır, ödev yapmaz, hocalarla başı hep belaya girerdi. Ona kalsa liseyi dahi bitirmeyecekti ama Cevdet'in son yılındaki yardımları, benim ve babasının zoruy la, hiç sevmeyerek okuduğu meslek lisesini bitirmiş, Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun sınavlarına girmeye hazırlanıyordu. Kazanacağına dair ümidi yoktu. Bu yüzden morali de bozuktur biraz. Akademi'de tanıdığım hocalar vardı ama onlardan oğlum için yardım istemeye yüzüm tutmı yordu. Oysa bana, "Akademi'de o kadar çok tanıdığın var, birinden yardım isteyiver, herkes öyle yapıyor," demişlerdi. Kendi yaşamımda, hayatım boyunca ne

kimseye ödün vermiştim ne de torpil kabul

etmiştim. Üni veı sitede okuduğum yıllarda,

sınav sorularının pa- 1.1 karşılığı satıldığına dair bir söylenti çıkmıştı. Ba- lum, istersem bana para vereceğini söylemişti de,

215

hırşımdan deliye dönmüşüm. Asistanlık

dönemimde ise beni en tiksindiren

davranış, bazı arkadaşların bazı hocaların

kanatlan altında hak etmedikleri

yükselişleriydi. Sigorta Hastanesi'nde çalı-

nırken de, sendika temsilcilerinin benden

birileri için sahte rapor istemelerine ifrit olurdum. Sendikacı dikilirdi karşıma, elinde bir kâğıt, "Doktor Hanım, şu kişi benim adamım, ona yirmi günlük rapor lazım,"

derdi.

"Hasta nerde?" diye sorardım.

Adam yanıtlardı, "Hasta işyerinde ama

rapor gerekiyor."

"Hastaya söyleyin, gelsin, göreyim.

Muayene etmeden rapor veremem ki!"

"Doktor Hanım, cebinizden mi çıkıyor,

verseniz ne olur?" diye pişkinlik ederdi.

"Kusura bakmayın kardeşim, ben bunu

yapamam," der, geri çevirirdim her

defasında. Sonunda gelmez olmuşlardı.

Beni tanıyanlar, bu konuda ne kadar titiz

olduğumu iyi bilirken, şimdi ben nasıl gider de kendi çocuğum için yardım

isteyebilirdim!

Geç saatlere kadar homurdanarak

çalışan, saç başı dağınık, kitaplarına

gömülmüş, sıskası çıkmış oğluma bakıyor,

216

"Allah kahretsin Türkan, bıktım senin

ilkelerinden, hiçbir işe yaramıyorsun!" diyor-türlü yaklaşıydık ve bu ülkede yeteneği

bulup çıkararak sistemler olabileydi, yıllardır yıldız gibi parlama- bilirdin, sevgili oğlum.

Odama giren hemşire endişeyle,

"Hocam, neyiniz var, niye ağlıyorsunuz?"

diye sordu.

"Ağlamıyorum."

"Gözlerinizden yaşlar akıyor ama!"

Çağlayan'ın telefonu o anda çaldı,

"Anne! Anne! Kazandım! Kazandım!" diye bağıyordu diğer uçta. "Biliyorum canım,"

dedim.

"Nerden biliyorsun?"

"İçime doğdu!"

"Söyle o halde anne, Çınar da tıbbiyeyi kazanabilecek mi?"

"Kazanacak!" dedim, "İnan ki kazanacak!"

Artık her şey bizim için çok güzel olacak,

Çağlayan!"

HER ŞEY ÇOK GÜZEL OLACAK

Akademisyen olarak yerimi sağlama
aldığımdan İteri, cüzamlıları ilk gördüğüm
gün yapmaya karar verdiğim reforma,
kendimi artık hazır hissediyordum. Tropikal
Hastalıklar Hastanesi'nde öğrendiklerimle,
katıldığım kongrelerde tanıştığım dünya
çapında uzmanlardan edindiğim bilgiler,
kendime güvenimi artırmıştı. Türkiye'de de
cüzam konusunda bir an önce yasal
sorumlulukların alınma- '■1 gerektiğine
inanıyordum, ingiltere örneğinde »rmüş
olduğum gibi, ülkemdeki cüzamlıların
yasadıkları alanların düzeltilmesi,
sayılarının saptanması, hastaların
hastaneye şevki şarttı. Bu konularda sağlık
müsteşarına yazılar yazmaya, telefonlar
nineye başladım. Ne yazılarıma yanıt
alabildim ne dc telefon görüşmeleri bir işe
yaradı. Cüzamlılar için bir şeyler
yapılabilmesi, ancak toplumda farkındalık
yaratabildiğim takdirde mümkün olacak-
bedensel acı çekmekle kalmıyor, dışlanıyor,
en doğal haklarından ediliyor, özel

adalarında, özel mekânlarda tecrit ediliyor,
insanlık dışı davranışlara maruz kalıyorlardı.
Ben de bu duruma hiç olmazsa kendi
ülkemde bir sınırlama getireyim derken,
Sağlık Bakanlığı ile karşı karşıya gelmiştim.

222

Çizgimden hiç ödün vermedim. Onlara
Hindistan'da, Güney Amerika'da, Afrika'da
kısacası dünyanın pek çok yerinde cüzam
olduğunu, bu gerçeğin o ülkeler tarafından
kabul edildiğini ama hiçbirinin turizminin
engellenmediğini söyledim. Gerçeği açıkça
kabul etmezsek, cüzamla mücadelede
başanlı olamazdık. Cüzamın sonunu, ancak
kurulmakta olan Lepra Derneği, Üniversite
ve Bakanlık el ele verdiğimiz takdirde,
getirebilirdik. Cumhuriyetin ilk yıllarında
devletin yardımıyla sıtmanın, trahomun,
frenginin üstesinden gelmemiş miydik?
Neden cüzam için de aynı şeyi
yapmıyorduk?
Sonuçta Sağlık Bakanlığı ile bir protokol
imzaladık ve Veremle Savaş Derneği'nin
örgütlendiği biçimde bir örgütlenmeye

giderek, 1976 yılında Cüzamla Savaş
Derneği'ni kurduk. Unkapanı'nda bulunan
Veremle Savaş Derneği'ne ait bir dispan
seri, Cüzamla Savaş Dispanseri'ne
dönüştürdük. Ben öğleden sonraları bu
dispanserde değerlendirmeye başlamıştım.
Cüzamlı hastalar arasında haber hemen
duyulmuştu, hiç hastasız kalmadık. Çe şitli
etkinliklerle, kermeslerle, bilimsel ve sosyal toplantılarla para toplamaya ve hep daha

223

çok hasta- el uzatmaya çalıştık. O günlerde
sokaklarda dilenen cüzamlılar vardı. Zabıta
bunları toplar, dilenciiler kampına götürür
sonra da il dışına bırakırdı .nıma hepsi
hemen geri dönerdi. Biz onları tek tek
topluyor, kayıt altına alıyor, tedavilerini
yapıyor, ilerlemiş vakaları hastaneye
yatırıyorduk. Hastanede bazen yataklar
yetişmiyor, bir yatağa iki hasta yatırdığımız oluyordu. Yer sıkıntısı çekiyorduk ama
benim Bakırköy'deki cüzam pavyonlarını
henüz hastaneye çevirme cesaretim yoktu!
Dispanserdeki çalışmalarım sürerken,
İstanbul Tıp Fakültesi Dekanımız Güngör
Ertem, bize fakültesinde bir de Lepra

Araştırma ve Uygulama Merkezi kurmayı önerdi. İsim başımdan aşkındı ama oyle bir teklife hayır denebilir miydi? Yıllardır halini kurduğum bir çalışmaydı bu. Elbette kabul ettim. 1977 yılından itibaren, dernek, dispanser ve merkez olarak, lepra çalışmalarında birkaç koldan ilerlemeye başladık. Hayatım, cüzamlıların oluşturduğu bir kısır döngüde geçmeye başlamıştı.

Aslında bundan hiç gocunmuyordum.

Birkaç işi birden götürmeye ne zamandır alıştım. Sabahları derslere giriyor, öğrencilerle ilgileniyor, vizite çıkıp bir sürü

224

hastaya bakıyordum. Öğleden sonraları dispanserimize koşup oradaki hastalarla meşgul oluyordum. Ayrıca, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ndeki lepra pavyonunda yatan hastalar madan hastalığa yakalanıyor ve tedavinin artık mümkün olamayacağı evrelere geliyorlardı, üstelik hastalığı başkalarına da bulaştırıyordu. Uğruna fuhuş yaptığı çocuklarının da bir gün kurban olma ihtimalleri vardı. Bulaştırdığı kişilerin adını verirse, biz onları gizlice bulacak, tedavilerini yapacaktık. Kimse adlarını onun verdiğini bilmeyecekti.

Bir kere daha düşünmez miydi?

O da bir insandı. Üstelik iyi bir insandı.

İlişkide bulunduğu kişilerin adlarını verdi, ben de bu isimleri gereken mercilere

bildirdim. Bana gelince, bu kadıncağıza

hakikaten bir iş ayarlamaya çalıştım. İş-

lediği dantelleri bulduğumuz semt

pazarında bir pazarcının satmasını

sağladım. Fuhuştan vazgeçti mi bilmiyorum

ama frengi konusunda iyice bilgilendiğine

ve duyarlılık kazandığına emindim.

Bu olay bana ders oldu. Olaya hep

polisiye boyutuyla baktığımız ve insan

unsurunu gözden kaçırdığımız için, frengi

ile mücadelede başarılı olamıyorduk.

İnsanlara insanca yaklaşmadığımız, in-

227

sanca sorgulayamadığımız için, dört

iğneyle tedavi si mümkün bir hastalığın

bulaşma zincirini bir türlü kıramıyorduk.

Seksenli yılların başındaydık, tedavi ettiğim hastalıkların toplumsal boyutunu yerinde

öğrenmek ve faydalı olabilmek için,

genelevler ve fahişelerle ilgili bir çalışma yapmaya karar verdim.

İyi ki vermişim bu kararı! Genelevleri

inceleme ye başlayınca, o güne dek

küçümsediğini, ayıpladığı bu çevreyi yani sermayeleri, mamaları, eşcinselleri ve travestileri yakından tanıdım. Bu insanla- ının acılı dünyasına girince, aslında ne kadar pırıl pırıl ve iyi yürekli kişiler olduklarını gördüm. Hepsi, damgalanmış ve dışlanmış olmanın ağır yükünü tadıyorlardı. Hele de eşcinseller ve travestiler, değer yargıları oturmamış bir ülkede, yalnızca farklı ol- dukları için, akla hayale gelmeyen eziyetlere duçar oluyorlardı. Genelevlerde, sokaklarda, karakollarda dövülüyor, taciz ediliyorlardı. Bir keresinde Emniyet 'le yaptığımız bir toplantıda, bir resmi görevli, "Hocam," demişti, "bunlar toplumun yüz karası. I tepsinin halktan uzakta, ormanda yaşaması lazım! Ne yaparlarsa yapsınlar, defolup gitsinler!"

228

Ben bu adama yarım saatten beri, eşcinselliğin bir yaradılış durumu olduğunu, her insanın cinsel tercih özgürlüğüne sahip olması gerektiğini, Avrupa'da eşcinsellere nasıl davranıldığını anlatmakla meşguldüm. Hiçbir şey anlayamamıştı, algılayama- mıştı. Bu duruma düşmelerinin gerçeğini görmeye, gönlünü kapatmıştı. İşte biz de böylece olduğumuz yerde saymaya

mecburduk, ne yazık! Oysa ÷lkemizde bu konuda müthiş trajediler yaşıanıyordu. genç çocuklar eşcinsel eğilimlerini önceleri ailelerinden gizlemeye çalışıyorlardı. Aile fark edince, konu komşuya, eşe dosta rezil olmamak için, çocuğun üzerine gidiyorlardı. Çocuk evden kaçıyor, işinden veya okulundan kovuluyordu. Sonunda toplum tarafından da dışlanarak sokağa düşüyordu.

229

rekli incindiklerinden, etraflarına bir kabuk örmüş gibiydiler. Bir kısmının çocuğı vardı. Çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek istiyor ama onların yaptıkları işi bilmelerini istemiyorlardı. Hepsinin en azından çocuklarına dair umutları vardı. Çocukları olmayanlar da bir gün beyaz atlı bir prensin gelip onları bu hayattan kurtaracağını ümit ederek yaşıyorlardı. Pek çok erkek onlarla dertleşmeye gidiyordu. Dertlerini dinliyor, onlara sadece seks işçiliğı değil dert ortaklığı da yapıyorlardı. Her açıdan sömürülen kadınlarımızdı onlar. Eski tapınak fahişeleri gibi, sömürölmelerine izin veriyorlardı. Birçoğı dindardı. Namaz kılıyor, oruç tutuyor, Ramazan'da çalışmıyor, sık sık dua ediyorlardı. Ne

müthiş bir çelişkiydi bu!

Hayatın aslında bir çelişkiler yumağı olduğunu, yaşadıkça öğreniyordum.

Cüzamlılardan yola çıkmış, yüreğimi giderek başka nedenlerle de dışlanmış

insanlara açmaya başlamıştım. İnsanların

sadece fiziki acılarını değil, yürek acılarını da dindirmek için çok çalışmam; daha çok, daha çok çalışmam gerekiyordu.

Bir taraftan da biliyordum ki, sadece

benim çalışmamla hiçbir şeyin

düzelebilmesi mümkün değildi! Ama ben

230

bana düşeni elimden geldiğince

yapmalıydım. Ben etkileyebildiklerimi

etkilerdim. Onlar da başkalarını etkilerdi.

Böyle böyle, bir yerlere varabilirdik.

Örneğin fuhuş sektöründe çalışan

insanların sigortalanması, her birinin

düzenli olarak doktorlara bağlanması için mutlaka girişimlerde bulunmalıydım. Her

insanın cinsel özgürlüğü var mıydı? Vardı!

Her insan kendi bedeninden sorumlu

muydu? Evet! Ama hiçbir insanın kendi be-

denindeki hastalığı bir başkasına

bulaştırmaya hakkı yoktu! O halde, bu

sektörde doktor kontrolü şarttı.

Genelevlerin dışında çalışanlar da

sigortalanırlarsa, her istediklerinde

ulaşabilecekleri bir dok- lor sağlanırsa,

hastalık taşıyıcı olmalan sona ererdi. Ezerdi de, yetkililer böyle düşünmüyorlardı. O halde kollan- sıvayacaktım.⁹

Yapacaklarım fuhuş sektörüyle

bitmiyordu elbette. Ayrıca Bakırköy'deki

lepra pavyonlarını ayn bir hastane haline

getirmek için de bir şeyler yapmak lazımdı.

70'li yıllarda bakanlar ikide bir değıştikleri için, her yeni Sağlık Bakanı'na konuyu sil

9 Günef Umuttan Şimdi Doğar, s.

228-231.

231

baştan anlatmak gerekiyordu. Diğer

meslektaşlarıma da danışarak bir protokol

hazırlamıştım. Bakanlar değıştikçe,

kolumun altında protokol dosya- sı, yeni

atanan bakanla görüşmek üzere, Sağlık

Bakanlığında arzı endam ediyordum. Ben

pes etmiyordum ama hiçbir şey

değişmiyordu, hiçbir şey yürümüyordu. Tam

bir müsteşarla nihayet anlaşılıyor, imza

aşamasına geliyordum ki, sabah uyanı-

yordum, yine değışiklik olmuş, benim

anlaştığım adam gitmiş yerine başka biri
gelmiş!

Aynı yıllarda Elazığ'daki cüzam
hastanesiyle de ilgilenmeye başlamıştım.

Oranın da hali haraptı ve düzeltilmesi
gerekiyordu. Bir dönem, hemen her ayın bir
hafta sonunu Elazığ'da geçirmiştım. Anka-
ra'da da, Ankara Tıp Fakültesi'ne bağlı bir
cüzam merkezi vardı. Ankara merkezi daha
çok istatistikler üzerine çalışıyordu. Biz
İstanbulular ise, bütün ülkede ve ayrıca
yurtdışıyla da ilişkili, uluslararası bir çalışma yapmak istiyorduk.

Bir gün, zamanın Sağlık Bakanı'nın
Bakırköy Hastanesi'ni ziyaret edeceğini
duyduk. Müthiş bir fırsat ayağımıza
geliyordu. Ben soluğu, Başhekim Yıldırım
Aktuna'nın yanında aldım. Acaba Sayın

232

Aktuna, Bakan ziyarete geldiğinde, onu
Lepra Pavyonlarını da gezmeye ikna
edebilir miydi? Aktuna'nın yüz ifadesini
görünce, ümitlenmenin boşa olacağını
anladım. Kös kös servisime döndüm!
Bakanın ziyaretinin ardından birkaç gün

geçti, Sağlık Bakanlığı'ndan beni aradılar. O dönemin İsviçre Büyük Elçisi, bir karşılaşmalarında Bakan'a benden söz etmiş, bizim bir büyük kuruluşumuz, Türkan Saylan'a destek veriyor, siz kendisiyle tanıştınız mı diye sormuş.

Biz, Cüzamla Savaş Derneğimizi kurup çalışmalara başladığımızda, Dünya Sağlık Örgütü'nden tedavi ve ilaç masraflarını karşılayabilmek için yardım alıyorduk. Fakat bu hastalığın diğer hastalıklara benzemeyen bir yönü vardı, hastalar toplumun dışına itiliyorlardı. Hastalığı tedavi ediyor ama bu itilmişliği tedavi edemiyorduk. Tedavi olan cüzamlıların topluma katabilmek için bir sosyal projeye ihtiyacımız vardı. İsviçre'de bulunan ve Dünya Yoksullukla Mücadele Derneği gibi çalışan, em m a üs kuruluşla temasa geçmiştik.

Cüzam hastaları, bu çok saygın kuruluşun çalışma ve destek alanına giriyordu. Onlardan yardım almayı başardık, çünkü başvurduğumuzda beş bin kayıtlı hastamız

233

vardı ve bu rakam, diğer ülkelere göre oldukça düşük bir rakamdı emmaüs sosyal

projeler konusunda bize çok yardımcı

olmuştu.

Sağlık Bakanı, bu bilgileri İsviçre Büyük

Elçiliginden duymuş, görüşmek için beni

çağırıyordu. Hakan, hastaneyi ziyaret

ederken onunla görüşme fırsatı

bulamamıştım ama, iyi olacak hastanın

doktor ayağına gelir misali, Allah bana

derdimi daha da etraflı anlatmam için

müthiş bir fırsat yalattıyordu. Hemen

Ankara'ya uçtum ve elim boş dönmedim!

Bakırköy Hastanesi'ndeki Lepra Pav-

yonlarının çalışma protokolünü sonunda

imzala- 1 a bilmiştim.

İstanbul'a varınca, doğru hastaneye

koştum ve hemen Çağlayan'ı aradım.

"Ankara'da ne oldu biliyor musun

Çağlayan," dedim, "söylesem inanmayacaksınız!"

"Bakırköy'deki cüzamlılılarıyla ilgili iyi bir şey mi oldu anne?" diye sordu, sezgileri güçlü oğlum.

Evet! Evet! Nihayet, çok iyi bir şey

olmuştu. İmzalattığım protokol sayesinde

bu hastane ilginç

234

bir şekilde siyasetçilerin hiç karışmadığı bir hastane olarak kalacak, mucizeler yaratacak, ben de orada yirmi bir yıl başhekimlik yapacaktım.

Cüzamlılara yardım etmenin yolu sadece onların hastalıklarını tedavi etmekten geçmiyordu. Toplumun dışına atılmış, insanların yanına yaklaşılmaya korktuğu bu zavallı kader kurbanlarının, çevreleri tarafından kabul görmelerini de vazife edin miştim. İyileşip çıkanlara iş bulmak, aileleriyle, ço cuklarıyla ilgilenmek de bir yerde, tedavinin devamı gibiydi bence.

Bu yüzden, önce kalktım, hastanenin bulunduğu Bakırköy'ün en büyük camisinin imamına git tim. Adamdan bir randevu istedim. Şaşırdı. "Ölü nüz mü var?" diye sordu.

"Hocam," dedim, "ölüm yok ama yaşarken ölü yerine konan sürüyle hastam var. Bana bir saatinizi ayıracak olursanız, büyük sevap işlersiniz."

Anlayışlı bir adamdı, ertesi gün kalktı hastaneye geldi.

Çay ikram ettim. Çayını içerken, cüzam hastalığının kolayca bulaşmadığını, tedavisinin hem mümkün hem de kolay olduğunu, hastaların dışlandıkları için çok acı çektiklerini, artık yepyeni bir çağda yaşarken, onlara ortaçağdaki mu amele yapımanın yanlış olduğunu, uzun uzun anlattım.

"Bana bunları niçin anlatıyorsunuz Doktor Hanim,"

dedi.

"Hocam," dedim siz her cuma vaaz veriyorsunuz, cemaatinize benden dinlediklerinizin ışığında bir şeyler söyleyin."

"Bize vaaz konuları merkezden verilir."

235

"Olsun. Vaaz bitince sohbet havasında da anla-tabilirsiniz. Buraya yepyeni bir anlayış getirmeye çalışıyorum. Cüzamlılar da hepimiz gibi, Allah'ın kulu Onlara belki varlıklı birkaç hayırsever yardım eli uzatmak ister.

İyileştikten

sonra

çalışabilmeleri

için,

bazı

şeyler

öğretebiliriz. Kadınlara dikiş, erkeklere tamir işleri gibi.

Bütün bunlar akçeli işler. Dikiş ma-kinesi de parayla alınmıyor, öğretmen de parayla tutuluyor. Yardım

eden çıkmasa da, en azından insanlar bilinçlenir, bunlardan bucak bucak kaçmazlar. Gelin benimle, koğuğu birlikte dolaşalım.

Siz de görün ne iyi ama ne çaresiz insanlar olduklarını."

Birlikte koğuğa gittik. Ben yatakların arasında dolaşıyorum, hatırlarını soruyorum, kimine sarılıyorum, kimini okşuyorum, kimiyle öpüşüyorum. İmam peşimden geliyor, hastalan başıyla selamlayarak. Hasta turumuz bitti, koğuğtan çıktık, hastanenin kapısına doğru yürümeye başladık.

"O uzun saçlı kızla, şişman kadını öptünüz," dedi İmam,

"hiç korkmadınız mı Doktor Hanım?"

"Hiç korkmadım çünkü bulaşmayacağını biliyorum. İşte siz de gördünüz, kendimi niye tehlikeye atayım. Ama müsaade edin size veda etmeden ellerimi yıkayayım, çünkü sizin içinizde hâlâ bir şüphe kalmış."

236

"Estağfurullah," dedi ama lavaboya girip elimi yıkamama mani olmadı. Kapının

önünde elini sık tim, "Her zaman beklerim,"

dedim, "komşu sayı liriz. Bir derdiniz olursa hiç çekinmeden gelin."

İmam teşekkür edip gitti. Onu etkileyip

etkilemediğimi anlayamamıştım. On gün

sonra haber yollattı, cuma vaazından

sonra, istediklerini söyleyeceğim diye.

Gerçekten de İmam'ın konuşmasının

ardından çok yardım yağdı hastanemize.

Yemek getirenler bile oldu. Bizim hastalar

da imama teşekkür için, bir hırka, bir de tığ

işitakke örüp yolladılar.

Böylece, Bakanlık'tan hiçbir şey talep

etmeden kendi yağımızla kavrulmaya

başlamıştık ama her yaptığımız işten,

Bakanlığı mutlaka haberdar edi yorduk.

Böylece onlar da Dünya Sağlık Örgütü'ne

rapor veriyorlardı. İlk kez, Ulusal Lepra

Progra- mı'nı hastanede yürütmeye

başlamıştık. Dr. Mustafa Sütiaş bir

bilgisayar programıyla donanımlı bir

dokümantasyon hazırladı. Bize başvuran

has talanmızı ilk geldikleri günden itibaren takibe alı yorduk. Hastalığın seyrini ve neler başarmış oldu ğumuzu bir düğmeye

basarak ekranda görebiliyorduk. Oysa

236

eskiden hastalar kendileri gelir, yerlerine

yerleşirlerdi. Sabah bir de bakardık, gece

üç hasta gelmiş, bir yatağa girmiş

yatıyorlar. "Siz nereden çıktınız?" diye sorardık, "Kış geldi, biz de sokaklar da kalmamak için kalmaya geldik," derlerdi.

Kış ay

larında elli yataklı koğuşa yüz kişi

doluştukları olurdu. Yemekleri beğenmez,

kendileri yaparlardı. Akıl almaz bir çay

takıntılan vardı. Her biri çayını ayrı yapardı.

Kahvaltı dışında üç beş kere çay yapmak

yetmiyordu, her an çay içmek istiyorlardı. I devletin verdiği bütçeyle hastalara kahvaltı dışında bir kere bile çay vermek zorken, bu

hale çareler aramış, sonunda Çaykur'dan

çay bağışını almayı bagisi almayı basarmış

tik. Zor insanlardı cüzamlılar. Kan davaları, düşmanlıktan bitmezdi. Kimileri birbirleriyle aynı koğuştta, aynı odada yatmak

istemezlerdi. Aralarında çatışmalar olduğu

gibi kadın-erkek ilişkileri de olurdu, aşklar, sevdalar, kıskançlıklar da yaşanırdı.

Zaman içinde bütün bu düzensizlikleri

düzene koymayı başardık. Doktor sayısını

değil ama hemsire sayısını artırdık.

İyileşmiş hastalanmızı yetiştirilip personel olarak kullanmayı akıl ettik. Üniversiteden

birkaç elemanımız oldu, Bakanlık bize bir

237

de müdür tayin edince, yönetimi giderek

profesyonelştirdik. Hastanede atölyeler de

kurmaya başladık. Ayakkabı atölyemizi

kurduk örneğın.

Paul Brand, cüzamlı hastaların el ve

ayak cerrahileri konusunda dünya çapında

bir ortopedistti. Karısı da göz cerrahisinde sayılı bir uzmandı. Dünyanın nerdeyse tüm

lepra uzmanlarını onlar yetiştirmişlerdi.

İlerlemiş cüzam vakalarında eller

pençeleşir, ayaklar deforme olur.

Cüzamlılar normal ayakkabıları giyemezler,

onlar için özel ayakkabılar gerekir. Biz

hastane olarak, Ayşe Yüksel de

çıktıklarında onlara para kazandırabilecek

bir beceri sahibi oluyorlardı.

Hemşirelerimizin ve çalışanlarımızın
küçük çocuklarını oyalamak için
kurduğumuz kreşte, bir çocuk bahçesi de
yapmıştık. Bahçe işlerinden anlayan bir
hastamız bahçıvanlığı üstlenmiş, bahçeyi
çiçeklerle, meyve ağaçlarıyla donatmıştı.

Tüm bu işleri kotanırken, sabah
erkenden Çapa'ya gidiyor, akşam geç
saatlere kadar çalışıyor, öğlen tatilinde
yemeğe çıkmıyor, o saaderi de Lepra
Hastanesi'ne ayınyordum.

238

Bir gün Lepra Hastanesi'nin bütangaz
tüpü bitmiş, ben tüpçüden aldığım dolu
tüpü arabanın arkasına yatırmış hastaneye
götürürken, Çapa'nın bahçesinde bir
arkadaşıma rastlamıştım. Bana birlikte
öğlen yemeğine çıkmayı teklif edince, tüpü
göstermiş, acelem var, hastaneye tüpü
götüreceğini demiştim. Ertesi gün telefon
edip bana rastlamak tan ne kadar rahatsız
olduğunu anlatmıştı. O ağız tadıyla
yemeğini yiyip özel muayenehanesine
giderken, ben maaş dahi almadığım

hastaneye tp taşıyordum.10 İnanın hiç
gocunmadan yapıyordum bu işleri. Akşam
yatağıma yattığımda, o gün bir hasta ya
daha umut verebilmişsem, onu hayata
katabilmişsem rahat ve mutlu bir uykuya
dalıyordum. Za ten huzurlu ve mutlu
olmamam için bir neden yok tu, son derece
iyi şardarda çalışıyordum bir sreden beri.
Dekanımız Cemalettin Öner Hoca, nazik ve
iyimser bir insandı. Dekanlığı sırasında,
ondan manevi destek görmek bana çok iyi
gelmişti. Yapmak istediklerimi olumlu
karşılamanın, beni dinlemeye vakit
ayırmasının, önerilerimi geliştirmemde çok
katkısı olmuştu. Zaten bizim hastane

10 Güneş Umuttan Şimdi Doğar, s.

204-205.

241

protokolünü de fakülte dekanı olarak o
imzalamıştı.

1981 yılında bir gün odama geldi,
masamın karşısındaki koltuğa oturdu ve

"Dermatoloji Ana- bilim Dalı Başkanlığı'nı size veriyorum," deyiverdi.

"Aman Hocam, beni onurlandırdınız, çok

teşekkür ederim ama ben çok fazla yerde
çalışıyorum, hem merkez müdürüyüm, hem
hastanenin başhekimiyim. Siz de
biliyorsunuz, projeler üretmek zorundayım
ve ayrıca bir sürü hastam var. İlımların
hepsinin altından nasıl kalkarım? Bu bana
çok fazla gelir," diye itiraz ettim.

Cemalettin Hoca, ayağa kalktı, kapının
yanına gidip durdu, "Yaparsınız,

yaparsınız!" dedi, "İtiraz kabul etmiyorum, efendim!" Fırladı gitti. Arkasından ağzım açık bakakaldım.
Beş yıldır yapmakta olduklarımın yanı sıra, bir de Anabilim Dalı

Başkanlığı yapacaktım, bundan böyle.

242

da ölen öğrencilerin cenazeleri
sokaklardan geçiri liyor, öğrenciler bu
cenaze yürüyüşlerine katılmaya mecbur
ediliyor, katılmayanlara zor kullanılıyordu.

Üniversitelerde ders vermek ve ders
görmek, im kansız hale gelmişti. Artık ne
eğitim yapılabiliyor du ne de can güvenliği
sağlanıyordu.

Çok daha ağır darbelere maruz kalanlar
vardı ama bizim küçük ailemiz de terörden
nasibini alı yordu. Çınar örneğin, okula
giderken yol boyunca sık sık ülkücüler

tarafından çevrilip, tehdit ediliyor du.

Devrimcilerin tehditleri de cabasıydı! Bir öğ

rencinin siyasi tutumlardan bağımsız

kalabilmesi bile tehlikeliydi çünkü tarafsız olmanın da cezası ağırdı. Çınar'a dersleri

zaten zor geliyor, nereden seçtim bu

fakülteyi diye söylenip duruyordu. Bir de

ortam böyle olunca, oğlumun tahsili yanm

bırak masından ödüm patlamaya

başlamıştı.

Çağlayan'ın da durumu değişik değildi.

Tamı 12 Eylül öncesi, Çağlayan'a okuldan

Ihlamur'dan Beşiktaş'a giden yolda

fotoğraflar çekmesini geri l' tiren bir ödev vermişlerdi. Çocuk, bir iki arkadaşıyla

birlikte fotoğraf çekerken, polisler gelmiş,

244

hepsi ni dertop edip karakola

götürmüşlerdi. Polisi onla nın öğrenci

olduklarına, gizli film çekmediklerine bir art niyetleri olmadığına ikna etmek için akla k.1 rayı seçmiştik.

Bir başka sefer de, çocuklarla birlikte,

benim arabaya tıkmış, Bomonti'nin arka

sokaklarındı oturan bir arkadaşımıza

yemeğe gidiyorduk. Arabayı durdurdular.

İçinden uzunca saçlı iki genç .idamın

indiğini görünce, uzun uzadıya sorgu sual

ettiler. Kimdik? Ne iş yapıyorduk? Nereye
gidiyorduk? Niçin evimizde yemek yemiyor,
sokaklarda geziyorduk? Sonra ikna olup,
bırakmışlardı.

Bir başka anımız daha var ki, çok
komiktir. Çağlayan, cep harçlığını çıkarmak
için, dayılarının atölyesinde gece
vardiyasında çalışıyordu. Güneş battıktan
sonra yollar hele de gençler için hiç tekin
olmadığından, akşamları onu işe ben
bırakıyordum. Bir gece yine benim arabayla
yola koyulduk, tam Tekel

•

Fabrikası'nın
yanından
dönüp

caddeye çıkacağız, baktım bir polis aracı yanlamasına durmuş, yolu kapatmış, geçit vermiyor. Hemen
geri vitese takıp ge-

• geri gittim, bir sonraki yola sapıp oradan çıkacağı m ana caddeye. Sokağa girer

245

girmez sağdan soldan önden, arkadan

polis arabaları bizi sardı. Siren seslerinden kulaklarımız sağır olacak. Arabalardan

fırlayan bir sürü silahlı adam tarafından ablukaya alındık. Bir tanesi koca uzun

silahını

benim

pencereme,

kafama

doğrultmuş! Penceremi indirdim, ga- yet

sakin, "Hayrola arkadaşlar? Bir kaza filan mı oldu? Doktora mı ihtiyacınız var?"

dedim.

"Niye kaçtınız?"

"Nereye kaçtık?"

"Geri geri kaçtınız!"

246

"Polis bey oğlum, niye kaçayım, yolu

kapatmış olduğunuzu görünce, diğer yola

girmek için geri reksiyonda, doktor

olduğunu iddia eden bir kadın! Polis

torpido gözünü açıp elini içeri uzattı ve

deh şetie geri çekti.

"Ne var orda?" diye sordu.

"Hiçbir şey."

"Nasıl hiçbir şey? Elime dikenli bir şey battı."

Birden hatırladım, bizim cüzamlılar,

bana k11 çük boncukları, iğnelerle

birbirlerine geçirerek, bir top yapmışlardı.

Ben de onu arabamın aynasına as

mıştım. Ucundaki ip kopunca torpido

gözüne koymuş, orada unutmuşum!

Adamın eline topun iğneleri batınca topu
el bombası zannetmişti. Gülmek ten
konuşamıyorum.

"Çocuk orduya teslim olmaya gidiyor,
otobü sünü kaçırsa, ceza yer, ne olur
bırakın," diye yal varıyorum. Benim çocuk dediğim, polislin gözünde koca bir adam.
Polisler bazen benimle ne yapacak larını
şaşırdılar, böyle.

Çağlayan ve Çınar'ın dışında başka
çocuklarını da oldu böylece, her birini çok
sevdim. Fakat son zamanlarda, kendi
çocuklarım bu işleri abarttığımı söyleyip
şikâyetçi oldular. Belki de biraz abartmış

250

tim. Çocukların kendi arkadaşlarının yanı
sıra, biı lepralının çocuk felci geçirmiş
oğlunu okula kolay ca gidebilsin diye, bir
üniversite öğrencisini sokak ta kalmasın
diye, İDİL Projesi kapsamında okuttu
ğum dünya akıllısı Vahap'ın bir yaş büyük
ablasını da Vahap sıla hasreti çekmesin
diye eve sokunca, benim oğlanların
tepesi atmıştı. Bu kalabalıkta sere serpe
uzanacak yer bulamayan Bubu da

kızımı bana ama onun Allahtan şikâyet
dillendirecek dili yoktu.

Bunca erkek çocuğun yanında bir de
kızım oldu, yetmişli yılların içinde; Ayşe
Yüksel! O benim sadece hemşirem değil,
npkı Sultan gibi, kızım, arkadaşım, dert
ortağımı. Ayrıca, ben gittikten sonra
lepralılanımı teslim edeceğim kişiydi.

Benden sonra bayrağı o taşıyacaktı.

Ayşe benim için çok özeldi ama başka
hemşirelerimin de hakkını yememeliyim.

Tülay Çakıner hemşire vardı, ilk doğu
taramasına birlikte çıktığımız. Müthiş
çalışkan, üretken bir insandı, kendini çok
iyi geliştirdi.

Hemşirelere benim büyük saygım
vardır. Onlar, sağlık sisteminin en önemli
taşlarından biridir. Hasta onların eline
bırakılır. Hemşire hastayı devraldı mı, her
şeyiyle ilgilenmek zorundadır. Ateşi,

251

nabızı, tansiyonu, idrar ve dışkı durumunu
doktora hemşireler bildirir. Benim hiçbir
zaman beceremediğim gibi, bembeyaz

çarşafı jilet gibi dümdüz ederler.

Hastanın ilaçlarını içirir, enjeksiyonlarını

yapar, serumunu takar ayrıca bir de

hastayla sohbet ederler. Onlar doktorun

emirlerinin uygulayıcısı değil, bence sağlık hizmetlerinde, hekimin eşit bir

parçasıdırlar. Hayatım boyunca, bu

düşüncelerimin savaşını verdim, çalıştığım

hastanelerde.

Güneş Umuttan Şimdi Doğar, s. 259-

260.

252

1980 yılının Eylül ayında, korktuğum

başımıza geldi, askerler bir darbeyle ülke yönetimine el koydular. Bütün partiler, odalar, dernekler geçici olarak kapatıldı.

Terör

korkusu

yerini

yeni

korkulara

bırakmıştı.

Tüm

toplumsal

ve

siyasi

yapılanmalar

altüst

olmuştu.

Terörün

odaklarından

biri olarak gösterilen

ve

saygınlığını kaybeden üniversite, işte o günlerde ne yazık ki bence en büyük

darbelere birini aldı. 12 Eylül anayasasını yapma görevi, üniversiteye değil Milli

Güvenlik Konseyi'nin emirlerine uyan bir grup

öğretim

üyesinin

sorumluluğuna

bırakıldı. Zaten 27 Mayıs darbesi sırasında, 147'ler

olayından

dolayı

üniversitelerde

bozulma başlamış, birçok değerli öğretim

253

üyesinin askere garmazlanarak görevlerinden

atılmasıyla içten içe bir çürüme yaşanmış, kurum saydamlığını kaybetmişti. Şimdi bizi daha da zor günlerin beklediği besbelliydi. Ne yazık ki, üniversite, sivillerin hazırladığı anayasanın bize bol geldiği gerekçesiyle, or-tadan

kaldırılmasına

karşı

koymadı,

koyamadı. Oysa sığ politikalara karşı tavır alıp söz söylemesi gereken en önemli

kurumdur üniversite; aklın, bilimin sözcüsü olmalıdır.

Üniversite,

akıl

ve

bilimle

siyasetçilere

yol

gösteremezse,

yapılan

hatalarda onun da payı olur.*

* *Güneş Umuttan Şimdi Doğar*, s. 175.

254

Üniversitenin sus pus olduğu, sistemin tek

tip

öğrenci

yetiştirmeye

başladığı

bir

dönemde yaşa maya başladık. Gençlere

sadece bir mesleğin teknik yanları öğretilmeye başlandı ama çağdaş, düşünen, tartışan,

kendini ifade edebilen, onuruna sahip,

eşitlikçi bir insan olabilmeleri için gereken donanım verilmedi. Bir mesleğin toplumla bağlantıları,

ülke

kalkınmasındaki

ve

uluslararası ölçütlerdeki yeri ihmal edildi.

255

Hayat öyle ya da böyle devam ediyordu, ben

her

zamanki

gibi

işten

başımı

kaldıramıyordum.

Elazığ'daki

Cüzam

Hastanesi'nin iyileştirilmesi gündemdeydi, sık sık Elazığ'a gidiyordum. Dermatoloji Ana Bölüm Başkanı olduktan sonra, Van'da cüzam

taramalarını başlatmıştım. Öğrencileri mi örgütlemiş, köy köy geziyor, ülkedeki

cüzamli sayısını saptamaya, hasta olanları tedavi etmeye, cüzamlılarla aynı evlerde yaşayanları korumaya çalışıyorduk. İşime

odaklanmadığım, başka şeyler düşünmeye

vakit bulduğum zamanlar ise, memleketteki gelişmelere çok canım sıkılıyordu.

256

Bütün bu kargaşanın, koşuşturmanın ve

endişenin arasında, beni mutlu eden ve huzur veren; yeniden mektuplaşmaya başladığım

Ali'nin dostluğu oldu

Cevdet'den boşandıktan kısa bir zaman

sonra aramıştı beni, nereden duyduysa

boşandığımı. Hatirimi sormuştu. Telefonu

257

kapatmadan, uzun uzun konuşmştük. Sonra bir akşam, hatıralara dalmış düşünürken bir sayfa kâğıt çekmiş, geçmiş günle-

258

rin

nostaljisine

ilişkin

duygularımı

yazmıştım. Yaz dıklarım önce bir sayfa, sonra üç, derken beş, altı, on sayfa olmuştu.

Bir nevi geçmişle hesaplaşmaydı adeta. Bir süre başucumdaki çekmecede durmuştu

mektup. Atmamıştım. Bir gün hastaneye

götiir düm mektubu ve postalanacakların

254

arasına koy dum. Yanıtı hemen geldi.

İnsanların birbirine mek tup yollamayı

unuttuğu bir çağda, ne hoş oluyor du bir dosttan, halini, ahvalini, düşüncelerini anla tan bir mektup almak! Elbette gençliğimizde oldu ğu sıklıkta değil ama yılda birkaç kez yazışıyor,

ar.1

sıra

da

telefonda

konuşuyorduk.

Bana

gençliğimi,

öğrenciliğimi, baba evimi ve Kandilli'yi hatırlatan kaya gibi sağlam bir dosttu Ali, zaman içinde uzak taki vazgeçilmezim

olacaktı.

255

Bir akşam mutfakta çocukların akşam

yemeğini hazırlarken, radyoda yine marşlar çalıyor, ben de bazılarına ıslıkla eşlik ederek sıkıntımı dağıtmaya ça lıştıyordum ki, birden çocukluğumuz boyunca kardeşlerimle bir

ağızdan bağıra çağıra söylediğimi/, vc pek sevdiğimiz Onuncu Yıl Marşı'nı çalmaya

başla dılar: aÇıktık açık alınla on yılda her savastan!"

256

Patatesleri tepsideki etin etrafına dizdim, tepsi yi fırına verdim. Ellerimi yıkayıp kuruladım. Mut fağın duvarında asılı Saatli Maarif Takvimi'nden o günün yaprağını

koparmak için uzandım ve tarihi görünce radyodaki şarkıya, "Çıktık\ "ciktim"a çevirerek, şarkıya yüksek sesle eşlik etmeye başladım.

"Çıktım Açık Alınla Girdiğim Her Savaştan!v

257

Gerçekten, girdiğim her savaştan açık

alınla

çıkmiş

mıydım?

Geriye

doğru

düşünmeye başladım!

İki kez vereme yakalanmama rağmen

fakültemi

biti

re

bilmişim.

İhtisasımı

yapmışım. Yürümeyen evliliğimi cesaretle

sona erdirmişim. Zaman içinde çocuklarımı

258

yanıma almışım. Bursumu kazanıp İn-

giltere'ye gitmişim. Bir yılın her saatinden her anından

istifade

etmiş,

öğrendiklerimi

değerlendirmiş, doçent olmuşum! Çapa'da

doçent kadrosuna geçmişim! İkinci yabancı dilimi

mükemmelleştirmek

üzere

dört

aylığına Fransa'ya gittiğimde, dil öğrenmekle kalmamış, Lepra çalışmaları da yapmışım!

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Cüzam Pavyonları'nda çalışmaya başlamışım.

Bir arkadaşımın Şişli'de ortak muayenehane açmış yü- rütememiş, çocuklarımla birlikte yine Şişli'de bir küçük daireye kiraya

çıkılmışım! Taksitle altmış sekiz bin liraya ilk arabamı almış mıyım? Almışım! Aldığım

gece arabayı evimin önünden çalmışlar ama

259

on gün sonra da Dolapdere'de bulmuşlar, ne gam! Çocuklar televizyon seyretmek için

mahalledeki evleri dolaşmasınlar diye Aygaz marka televizyon almışım ama başta Gökşin ve küçük kardeşim Gündüz olmak üzere

herkes bu televizyon aygazla mı çalışıyor diye alay edince, götürüp Profilo markayla

değiştirmişim! Çocukların her hafta bisiklet kiralamalarından bıkip birer de bisiklet almış

mıyım onlara!

260

Efendim, bu arada bir de ünlü bir

heykeltıraşla evlenmiş, evliliğim ikinci yılını dolduramadan ama dost kalarak, birbirimizin gözünü oymadan boşanmayı da becermişim!

Cüzamla Savaş Derneği'ni kurmuş, cüzam

taramalarını başlatmışım. İngiltere Tropikal Hastalıklar Hastanesi'nde Dr. Jopling'le dört ay çalışmış, gelir gelmez öğrendiklerimi uygu lamaya koyulmuşum. Bu koşuşturma içinde, tezimi yazıp, profesör olmuşum. İstanbul Tıp Fakültesi

Dekanı

Güngör

Ertem'in

öncülüğünde kurulan Lepra Araştırma ve

Uygulama

Merkezi'ne

müdür

olarak

atanmışım. İngiltere dermatologlarının ünlü kulübü

Donvling

Club'm

onur

üyesi

261

seçilmişim. Yetmezmiş gibi, Dermatoloji'nin Anabilim Dalı Başkanlığı'na atanmışım.

Bir de arkadaşım var uzaklarda, beni hep kollayan,

düşünen

ve

asla

gönlünden

çıkartmayan!

262

Yirmi yılda her savaştan açık alınla çıkmış

mıyım?

Şüphesiz evet!

263

Aferin bana!

Hayatım

boyunca,

hiçbir

başarımla

böbürlen- memiştim o ana kadar. Belki de kibir eksikliğini, evimde babaannemden

başlayarak, diğer büyüklerimden ve din

hocamdan aldığım terbiyeye borçluydum. İyi bir Müslüman olmanın en önemli şart

264

larından

birinin

alçak

gönüllü

olmak,

böbürlenmemek olduğu yüreğime kazınmıştı

adeta. Buna rağ men sen tut, bir gün marş

dinlerken, "piktim açık alınla her girdiğim savadan," diye avaz avaz şarkı söyle! Allah'ın gücüne

gitti

işte!

Anabilim

Dalı

Başkanlığı'nda düş kırıklıkları yaşamaya

başladım.

265

Benim, üstlendiğim işleri en iyi şekilde yapabilmek

gibi

bir

takıntım

vardı.

Başkanlığa getirildiğim zaman da, burada neler

yapabilirim

diye

düşünmüştüm.

Bölümde herkes çok yorgundu, herkes fazla mesai yaptığından şikâyetçiydi. Hasta kuyrukları

oluşuyor,

doktorlar

gün

sonunda

hastaların ancak yarısına bakabildiklerini görüyorlardı dehşete. Hakim alamayan hasta bir

gün

sonraya

sarkıyordu,

tipki

ödenmedikçe büyüyen faizler gibi. Durumu düzeltmek için bir plan yapıp uygulamaya çalıştım. Arkadaşlara, ellerine birer kâğıt almalarını, yaptıkları tüm işleri, saat saat bu kâğıda dökmelerini

söyledim. Maksadım,

hastalan randevu ile çağırarak yığılmaya mani

266

olmaktı. Sonra sabah sekizde asistanlar ve hocalarla birlikte bir seminer yaptık. Di- ger görüşleri öğrendim. Bir yol haritası çizip uygulamaya koyduk. Sabahları saat dokuzda polikliniğimi/ açılacak, randevu ile akşama kadar

hasta

bakacaktık.

Öğlen

tatilini

kaldırıyorduk.

Öğlen

saadetinde

herkes

nöbetleşe hasta bakacaktı. Yemeğini yiyen, gelip nöbeti devralacaktı. Böylelikle bir hoca ve

beş

asistan,

günde

yüz

hastaya

bakabilecektik.

267

Kurduğum sistem bir süre yürüdü. Sonra

orta yaşlı ve yaşlı doktorlar şikâyet etmeye başladılar. Rahatlığa, gevşekliğe alışmışlardı.

Disiplinli

çalışmayı

kaldıramıyorlardı.

Hocaların bu davranışları asistanlara da sirayet ediyordu. Arkamdan, terör estiriyor diye söylenenler olmuş. Bunu duyunca

üzüldüm

elbette.

Ben,

Osman

Yemni

Hoca'daıı alıştığım şekilde özveri gerektiren, dinamik bir a lışma sistemi oluşturmuştum.

Benim bildiğim, alıştığım çalışma temposu ve felsefesi buydu. Hastayı geri göndermemek!

Ama

arkadaşlarım

bu

tempoyu

kaldıramamışlardı. Alıştıkları tarzda anabilim baş kanlığı yapacak başka doktorlar vardı.

Görevi almasını bildiğim gibi, bırakmasını da

268

bilirdim. Onlarla uyumlu bir beraberlik

kuramayınca, başkanlıktan istifa etmeye karar verdim.

Hekimlik

mesleğini

seçen

insanların

özveriden kaçınmaları ne büyük bir yazıktı!

Dünyada binlerce meslek ve iş dalı vardı.

Fedakârlık

etmekten

gocunanların,

bu

meslekten

uzak

durmaları

gerektiğini

düşünmüşümdür hep. Çünkü hekimlik, acılara

eğilmektir, acıları dinle mektir, acıları dindirmektir. Sonsuz özveri ister. Lepra Hastanesi'ne başhekim tayin edildiğimde,

Bakanlık bana ancak tek bir ay için ödeme yapa

bilmişti.

Sonra,

bu

paranın

verilemeyeceği anlaşıl dı ve ödeme kesildi.

Ne başhekimliğimden ne de diğer ek

görevlerimden bir kuruş para almadım. Para alamıyorum diye görevden çekileydim, kim bilir kaç hasta bakımsız, sahipsiz kalırdı. Bir heki min en büyük ödülünün manevi getiriler

olduğu na inanırım. Para kazanmak, zengin

olmak iste inek çok güzel bir duygu ama bunu isteyenler, ti- 1 aret yapmalı.

Bir başka büyük yazık da zamanı ve emeği

doğ- 111 değerlendirerek kullanamamaktı.

Oysa zaman ve emek doğru kullanılabilse, ne

çok iş yapılabilirdi!

271

Kliniğimizde, histopatolojiyi kurmuştuk

mesela! Dünyanın pek çok yerinde yapıldığı gibi, kendi biyopsilerimizi kendimiz yapıyor, bünyemizde değerlendiriyorduk. Ama olmadı,

arkadaşlar

bu

işleri

tekrar

patalojiye

döndürdüler, laboratuvarımız kapatıldı Oysa orası düzeyli bir araştırma kaynağı olabilirdi.

Ayrıca, bir de Cinsel İlişkiyle Bulaşan Hastalıklarla

1

Merkezi

kurmuştuk.

Bu

merkezimizde mikrobiyoloğumuz ve kadın

doğumcumuz vardı. Her öğle saatinde,

hastaların telefonla başvurularını alıyor, hastaları bilgilendiriyor, gerekirse muayeneye çağırıyorduk. Diğer bölümler, bu projemize hiç sıcak bakmadılar. Bir üroloji hocasının, telefonla cinsel tedavi olur muymuş diye

272

bizimle

dalga

geçmesini

dünmüş

gibi

hatırlarım. Oysa biz derdini yüz yüze

anlatmaya çekinen, utangaç hastaları bu

sistemle,

muayeneye

yönlendiriyorduk.

Telefonla muayene olmayacağını biz de

biliyorduk

elbette!

Dünyada

bu

iş

yaygınlaşırken, bizdeki olumsuz tutumlardan dol-layı önce telefon nöbetlerimiz kalktı, sonra hizmet eski canlılığını kaybetti ve yitti gitti!

273

Allahtan bu arada hayatıma sevinç katan başka olaylar oluyordu. Çınar, tıbbiyeyi bitirmiş,

mecburi

hizmetini

yapmaya

hazırlanıyordu. Ben yine oğ lum için

kimseden

torpil

isteyemedim.

Kurada

Hakkari'yi

çektii,

mecburi

hizmetini

Uludere'de yaptı Çınar. Bir anne olarak, üzüldüğümü, telaş landığımı itiraf etmeliyim.

Ama Doktor Türkan Saylan olarak, çok

sevinmiştim. Çünkü benimle ay nı branşı seçen oğlum, benim tecrübelerime erken yaşta sahip olacaktı. Cüzamı yöresinde görecektii, memleketini, en kötü şartlarını, yaşayarak tanıya çaktı. Onun orada, o şartlarda

geçireceği bir yılın deneyimini, ona on yıl boyunca hiç durmadan anlatsam, tüm

274

ayrıntılarıyla aktaramazdım. Çınar mecburi hizmeti sırasında, bitlendi, pirlendi, yok luğun, yoksulluğun ve cehaletin ne olduğunu öğrendi. Döndüğünde bambaşka bir Çınar'dı.

Sonra Çınar, evlenerek Almanya'ya yerleşti.

Biz Çağla yan'la baş başa kaldık ve birlikte yaşamaya

devanı

ettik.

Bu

yüzden

Çağlayan'la pek çok anlatmaya değer komik anım vardır benim.

275

Bir keresinde, Muğla'ya bir seminere davet

edil

miştim. Çağlayan'ın tatiline denk

gelmişti. Semi nere giderken onu da yanıma aldım ama bir taraf tan da düşünüyordum, çocuğun saçları nerdeysc omuzlarına degecek

kadar uzun, kılık kıyafeti ise, tam bir hippi.

Genellikle bir yere konuşma yapma ya

gittiğim zaman, gittiğim yerin resmi erkanıyla bir araya geliyorum. Kaymakamlar, valiler, Çağla yan'ı bu haliyle nasıl kabul edecekler?

Ama yapacak bir şey yoktu, çocuğa gel

demişim bir kere. Kalktık gittik. Tam da korktuğum gibi, Vali bizi makamına davet etmez mi! Orada bir terslik olmadı. Fakat sonra bizi arabalarla Fethiye'ye götürdüler gezmeye. Vali de yanımızda olduğu için, Fethiye'deki resmi heyet, bizi karşılamaya gelmiş. Arabalardan indik, Çağlayan en sona kalmış. Alayış sevmediği için biraz beklemiş

olmalı arabada. Biz korumaların arasında yürümeye başladık. O da bize yetişmek için peşimizden koşmuş. Birden arkamızda bir va-veyla koptu. Çağlayan, "Bırakın beni yahu!"

diye bağıyor. Bir de ne göreyim, benim saçlı sakallı oğlumu korumalar terörist diye

yakalamış, hırpalıyorlar. Uzun saçları hayatı boyunca sorun çıkartmıştı oğluma.

276

AĞLASAM SESİMİ

DUYAR MISINIZ?

Gelenin gidenin çok olduğu bereketli bir gündü,

bugün.

Öğleden

sonra,

Çağdaş

Yaşam'dan, kırsal alan burslarının başındaki Sema gelmiş, bana son durumlar hakkında bilgi

261

aktarıyordu, Zeynep elinde tepsiyle kapıda gözüktü.

"Yine mi yemek geldi? İstemiyorum,"

dedim.

262

"Ama bu yemeği kim yedirecek biliyor musunuz?" dedi Zeynep.

"Gökşin mi geldi yine?"

263

"Bu sefer ben geldim!" diyerek içeri Ayşe Yüksel girdi. Kızım benim! Ece'yi kucağına almış, okşuyor, kedi, kimi seveceğini bilir, gurlaması

sokanın

nerdeyse

başından

duyulacak.

264

"Bu kedi seni çok seviyor Ayşe, benim için özel olduğunu anladı herhalde," dedim, "hani gidiyordun sen?"

"Ben de sizi çok seviyorum," dedi Ayşe, kediyi

bırakıp

tepsiyi

aldı

Zeynep'den,

dizlerimin dibine oturdu.

265

"Bana yemek verme. Aç değilim."

"Olmaz Hocam. Yarın erkenden dönüyorum

ben. Siz de kemoya gideceksiniz. Birkaç gün hiç yemek yiyemezsiniz artık. Ne olur benim gözümü

arkada

bıraktırmayın,

içiverin

çorbanızı."

266

Yemek

vakti

değil

ama

doktorların

talimatıyla bana az ve sık veriyorlar gıdamı.

Tepsiyi dizlerime koydu Ayşe, Sema'yı öptü, karşıma geçip oturdu. Van'a dönüyor yine. 100.

Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı oldu. İftihar ediyorum kızım la ama çok da göreceğim geliyor.

267

"Özleyeceğim seni," dedim.

"Ben de sizi özleyeceğim, canım benim,"

dedi Ayşe.

268

"Büyük aşk!" dedi Sema.

"Hem de nasıl! Ben Hoca'ya nasıl ve ne zaman vuruldum, biliyor musun sen?"

269

"Tahmin ediyorum. Seni onun servisine verdi ler Lepra Hastanesi'nde..."

Sema'nın lafını kesti Ayşe, "Bilemedin!"

270

"Anlat o zaman," dedi Sema.

"Taa 1977-78'e gider, Türkan Hoca'yla tanışmam.

Ben,

Florence

Nightingale

Hemşirelik Yük sek Okulu'nu yeni bitirmişim.

Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına hazırlanı yordum, bizim orada lepra konusunda bir panel yaptılardı. Türkan Hoca'yı

271

da konuşmacı olarak d.ıvet etmişler. Adını ve namını duymuştum ama ilk kez orada gördüm,

yanında tedavi olmuş iki Icpralı hastayla geldi.

Kırmızı üzerine siyah puanti- ycli bir döpiyes giymiş, saçları da alev gibi kırmızı, kısacık.

Nasıl güzel, nasıl hoş bir kadın, kimsenin aklına gelmez lepra gibi bir hastalıkla uğraşacağı. (ok etkileyici bir konuşma yaptı. Panelin sonunda ise yanında getirdiği lepralıları bağlama çaldılar, türkü söylediler."

272

"Hemen yanına gidip kendini mi tanıştırdın?"

"Hayır, o gün tanışmadık. Aradan epey bir zaman geçti. Halk Sağlığı'nda öğretim üyeliği yapan Müeyyed Hanım'la, Türkan Hoca,

Cüzamla

Savaş

Derneğinde

de

birlikte

çalışmışlar. Hoca bir gün telefon etmiş

Müeyyed Hanım'a, Lepra Hastanesi için bir hemşire arıyorum, demiş. Müeyyed Hanım

bana, 'Türkan Hoca, aynen seni tarif etti. Ona adını verdim, lütfen git konuş,' dedi. Ben,

'Kusura

bakmayın

efendim,

kabul

edemeyeceğim,' dedim. Aklımda başka projeler

273

vardı. Bir süre sonra Müeyyed Hanım yine çağırdı beni, niye işe başlamadığımı soruyor.

'Efendim, ben anladım, siz kabul etmediğimi söyleyemiyorsunuz, müsaade edin Hoca'ya ben kendim gidip, hayır, diyeyim, siz de arada kalmayın, bitsin bu iş,' dedim. Telefon ettim, iandevu alıp gittim. Girdiğim oda, Hoca'nın Çapa'daki

meşhur

odası.

Pencerelerde

yazmalar, duvarda heybeler asılı. Saksılarda sardunyalar, vazoda karanfiller. Odasında Sultan adında bir hemşire ile Adil adında bir hademe vardı. Beni onlara tanıttı, onlar çıkınca, konuşmaya başladık. Ben derdimi anlatırken, Sultan Hemşire'yle Adil, çeşitli neden lerle girip çıkıyorlardı odasına, soru soruyorlar, bir şeyler söylüyorlardı. Onlarla olan iletişimine şaşırıp kaldım. Sanki o kişiler hemşire ve hademe değil de onun arkadaşlarıydı,

öylesine sıcak ve eşit bir ile tişim içindeydiler.

Sultan Hemşire'nin arkasından, 'Sultan benim sadece hemşirem değil, aynı zaman da kızımdır, çok değerlidir benim için,' dedi, 'on suz bu servis, böyle örnek bir servis olamazdı.'

274

Bir şeye daha dikkat ettim, telefon çalıyor sık sık, telefonu koskoca profesör, 'Ben Doktor Tür kan,' diye açıyor. Çok etkilendim.

'Efendim, size hayır demeye gelmişim ama vazgeçtim. İşi kabul ediyorum,' deyiverdim.

275

'Hemen evet deme,' dedi, 'ben birazdan

Lepra Hastanesi'ne gideceğim, sen de benimle gel, ora daki vaziyeti gör. Hoşuna giderse kalırsın.'

Birlikte çıktık, bej rengi bir Murat'a bindik.

Ben yanına oturdum. Adil bir sürü kutu, sargı bezi, alet edevat yükledi arabaya, arka koltuklar

276

da tepeleme doldu, bagaj da. Bakırköy'e, hastaneye geldik. Ge tirdiğimiz eşyalann bir kısmını kendi yükledi, ba zılarını bana verdi.

Tabii geldiler yardıma ama o da taşıyor, hademe gibi. Hastanedeki odasına girdik.

Gömleğini giydi, 'Şimdi hastalan dolaşacağım, sen de gel ki, yapacağın işe dair bir fikrin olsun,' dedi. peşine takıldım, koğuşa gittik.

Yataklar dolu. Has- taların her biriyle el sıkışıyor, hatırlarını soruyor, kimine sarılıyor, kimini öpüyor. Ben hayreder içindi bu

manzarayı seyrediyorum. Derken beni çok •

ikileyen bir şey oldu, Hoca, elleri pençeleşmiş, yüzünün şekli deforme olmuş, kör bir kadının yangının kenarına oturdu, elleriyle yüzünü, kollarını okşadı, 'Senin bu ipek gibi tenine

277

bayılıyorum, biliyor musun?' dedi. Hastanın yüzü aydınlandı. Ben dehşetle hastaya baktım ve gördüm ki, o çirkin kadının cildi nasıl olmuşsa, gerçekten pınl pırıl. Türkan Hoca'yı seyrettikçe anladım ki bir sihirli formülü var, kiminle olursa olsun, önce o kişinin en iyi tarafını görüyor ve o iyi şeye vurgu yapıyor. < Masına dönmemizi hiç beklemeden, 'Hocam,'

dedim, 'işı gördüm, anladım, kabul ediyorum.

Çok isliyorum yanınızda çalışmak!' İşte Sema, ben o gün vuruldum Hoca'ya."

278

"Abartma Ayşe," dedim.

"Hiç abartmıyorum. Sonrası zaten malum, sizin sayenizdedir mesleğimde buralara kadar yükselmem, profesör

olmam.

Siz

yüreklenmeseydiniz, yaptıklarımın hiçbirine cesaret edemezdim. Af- ıka'ya da sizin

sayenizde gidip ayakkabı üretmeyi öğrendim, onca tecrübe edindim. Az şey mi bunlar?"

Sema da geri durmuyor, beni övücü bir

şeyler bulup söylüyordu.

"Siz buraya şakşakçılığa mı geldiniz kızlar?"

Bini övmeyi bırakın da eğlenceli bir şeyler anlatın, içim açılsın, haydi!"

"Benim aklıma ne geldi biliyor musunuz Hocam," dedi Ayşe, "hani yıllar evvel, sizin arabayla Bakırköy'den evlerimize dönüyorduk ikimiz, bizi bir araba izlemeye başlamıştı.

Korna çalıyordu sıı rekli. Siz yavaşladınız, onlar da yavaşladı, baktık bıı araba dolusu genç, elleriyle kollarıyla işaretler yapıyorlar.

Biz lastik patladı zannettik ama baktık lastiklerde bir kötülük yok, ışıkları, sinyali kontrol ettiniz, hiçbir sorun yok! Hızlandık, yine peşimizde ler, korna çalarak. Hasta mı var arabada diye telaşlandınız. Kenara çekip durmuşunuz. Onlar da ya nımıza çektiler arabayı, yavaşladılar, pencereyi indi rip, 'Ne var çocuklar?' diye sormuşunuz, hatırladı nız mı?"

Hatırlamaz

olur

muyum?

Ne

kadar

gülmüştük sonradan! Diğer arabada, benim tarafımdaki çocuk, camını indirip, "Kızlar, hep birlikte bir şeyler içelim, diyecektik," demez mi!

"Oğlum, benim senin yaşında oğullarım var," demiştim."

"On yaşında mı evlendiniz?" diye sormuştu.

"Hatırladım Ayşe," dedim, "gençtim o zaman Baksana şimdi ne hale geldim!"

284

"Siz hep güzelsiniz," dedi Ayşe, "Sizin içiniz güzel. Biliyor musun Sema, çok da marifetlidir ha! Biz yıllar önce doğuya gitmiştik, Van'ın köylerine,

Bahçesaray filan oralara. Oralarda hiçbir şey bulunmaz.

Hoca,

biz

gençler

taramaya

çıktığımızda, bazen Sağlık Ocağı'nda kalırdı,

285

döndüğümüzde bize mutlaka bir yemek

pişirmiş olurdu oranın kısıdı imkânlarıyla.

Kısır, menemen, ne bulduysa artık, su ile kek bile yapmıştı, bir keresinde."

"Kocalarım

adımı

'kötü

ev

kadını'na

çıkarınca, gayrete gelip öğrendim," diye güldüm.

286

"Nankörler!" dedi Sema.

"Kıymetini bilen de var," dedi Ayşe. Ali'yi kastediyordu. Benim çok yakınım olduğu için, bir tek o biliyor taa lise yıllarından beri süregelen 'yazılı' ilişkimi. Önceleri her doğum günümde isimsiz gelen beyaz gülleri merak etmiş, sormuştu. Bir arkadaşımın, demiştim.

287

"Bir hayranınız yani?" demişti.

"Kim bilir?"

288

"Yok! Bir hayrandan öte biri olmalı."

"Neden?"

289

"Bin tane hayranınız var Hocam sizin. Ama hiçbiri cesaret edip böyle her yıl çiçek yollamıyor."

"Paralarına kıyamıyorlardır," diye şakaya vurup geçiştirmiştim.

290

Yıllar geçti, Ayşe'yle iyice yakınlaştıktan sonra, bir öğleden sonra, hastaneye biraz gecikerek döndüğümde, onu telaş içinde beni beklerken buldum.

"Nerelerdeydiniz Hocam?" diye nerdeyse üzerime atıldı, "Telefonunuz kapalıydı. Oysa biliyorum hic kapatmazsınız cebinizi. Evinizi

291

aradım yoksunuz! Çapa'yı aradım yoksunuz!

Ne yapacağımı bilemedim, çok merak ettim çok!"

İşte o zaman ona, "Ayşe," demiştim, "sana bir sıırım vereceğim. Hani o her yıl bana doğum günümde çiçek gönderen arkadaşım var

292

ya, İstanbul'a bir iş için gelmiş, onunla yemek yedik."

Başka bir şey söylememiştim ama Ayşe, bu

kişinin benim için özel biri olduğunu anlamıştı.

293

"Bunları anlatacağına, beni sevindirecek bir şeyler anlatsana," dedim.

"Biliyorum ne duymak istediğinizi," dedi Ayşe, Sema'ya döndü, "ben 15 Ocak'ta Cenevre'ye gitmişim, Hoca'yı temsilen. Onu anlatayım istiyor."

"Anlat o zaman," dedi Sema.

"Şimdi bizim Hoca, lepralıların toplumdan dışlanmamaları için, çalışmalar başlatmıştı ya, Sosyal Hizmetler adı altında. Sorardı mesela Ahmet Efendi'ye, iyileşip hastaneden çıktıktan sonra nasıl geçi neceksin, diye. Ahmet Efendi der ki, benim beş ko yunum olsa, çocuklarımla

güderdim koyunları, sütünü, kırpıklarını satar, geçinirdim. Hemen Ahmet Efendi'ye beş koyun

alabilmek için, imkân yaratır. Ahmet Efendi'nin böylece, hayatı kurtulur, köyüne döndüğünde bir işi olur, yılların içinde borcunu da azar azar öderdi geriye. Kimseyi ayırmadan, herkese göre bir iş bulduydu. İşte İstanbul'da başlattığı bu

projeyi,

uluslararası

bir

projeye

dönüştürmek is tedi. Geçen yıl, ekim ayında, Teknik Üniversite'de bir çalıştay yapmıştık, Hoca bildirgemizi, Birleşmiş

Milletler

Genel

Sekreteri

B.

Moon'a

göndermiş. O da dosyayı, Cenevre'deki İnsan Hakları Yüksek Ko- misyonu'na vermiş.

Komisyon, Hoca'yı çağırınca, hasta olduğu için gidemedi, beni yolladı. Ay Sema, ne sükse yaptı bizim proje, bilemezsin! Biz bu ça- lışmalara otuz yıl önce başlamışız, diğer ülkeler daha

yeni öğreniyor. Benimle tanışmak

isteyenler, önümde kuyruk oldular. Hepsi özellikle

çocuklara

burs

projesini

nasıl

başardığımızı öğrenmek istiyorlardı. Hoca'nın anlat anlat dediği, bu işte!"

297

"Onlara ÇYDD'den de söz etseydin."

"Ettim. Ama onların başında bir Türkan Hoca

olmadığı

için,

aynı

başanyı

yakalayabilirler mi, bilemem."

298

"Saçmalama Ayşe," dedim, "önemli olan kişiler değil, projeler ve sistemlerdir. İyi bir projeyi, sağlam bir sisteme oturtursan, başarılı olur, benimle ne alakası var?"

"Hiç de değil. Bu işler özveri de ister.

Sema'cı- gım, bu Türkan Hoca var ya, Lepra'nın başındayken, tek bir kurban bayramı bilmem ki,

299

gezmek için bir yerlere gitsin. Gitmez. Neden, çünkü her bay- tam hastanede kurbanlar kesilir.

Kimsenin hakkı kimseye geçmesin diye Hoca başında durur, derisini, etini, kavurmalığını ayırtır. Yoksula gidecek kısmı eliyle hazırlar.

Bir keresinde, hastanın birinin canı işkembe çorbası çekmiş. Bizim Fatma Hanım vardı, o sırada yemeklerimizi yapan. Hoca dedi ki, 'Ha-zır koyunu kestik, hastamızın gönlü olsun, bir işkembe çorbası yapıver, Fatma.' Fatma, 'Ben dünyada elimi süremem işkembeye,' demez mi!

Tiksinir- miş. Hoca giymişti eline eldivenleri, kendi temizlemişti, hiç unutmam. O hastaya, işkembe çorbasını içirmişti, o bayram. Kimde var böyle bir Hoca?"

"Bende de ne hikâyeler var, ona dair ama kaçmam lazım," dedi Sema, "bir gün buluşur, konuşuruz, olur mu?"

"Ben de çıkıyordum zaten. Yolcu yolunda gerek. Çağlayan evde mi?" diye sordu Ayşe,

"Evdey se ona da bir Allahaısmarladık diyeyim."

"Seslen yukarı," dedim. Ayşe hole çıktı, seslendi. Çağlayan Ayşe'yi duyunca, paldır küldür indi merdivenlerden. Sema ayaklanmış, duvardaki

aile

resimlerini

inceliyordu.

Annemin,

babamla

evlen

diği

yıllarda

çektirdiği o güzelim gençlik resmine uzun uzun baktı, "Hocam, ne kadar güzelmiş an neniz,"

dedi, "güzelliğini ondan almışsınız."

"Asıl teyzem benzerdi anneanneme," dedi, içe ri giren Çağlayan, "san uzun saçları vardı, incecik ti. Bir gün teyzemle durakta otobüs bekliyorduk, tesadüfen Güzel Sanadar'dan bir arkadaşım da dıı raktaki o sırada. Bana kaş göz işareti yapıp duruyor, yanına gittim, 'Nerden buldun bu leylek bacaklı fıstığı?' diye sordu. 'O, benim

teyzem,'

demiştim

ama

inandıramamıştım."

Ayşe ellerimi tuttu, "Kendinize iyi bakın Ho cam. Yaz için döndüğümde, ben de sizi fıstık gibi görmek istiyorum," dedi.

"Sen de kendine iyi bak, canım kızım,"

dedim, "Van'dakilere benden selam söyle!"

Çıktılar. Çağlayan onlan geçirmek için aşağı indi. Karşı duvarda asılı annemin resmine baktım,

"Çok

güzeldin

anne,

çok

da

marifedliydin," dedim içimde bir sızıyla, "ama

çok şanslı değildin. Sana neler çektirdik ve duygularını anlamaya hiç yeltenmedik.

Gençliğinde

Atatürk'ün

bir

Limoge

vazosuna benzettiği anneciğimi, 1986 yılında kaybettim.

•

icimde, keşkelerle, hayıflanmalarla ve

özlemle dolu, derin bir kuyu açılmış gibi oldu.

Ben evimden yirmi iki yaşında ayrılmıştım.

Ayrıldığım günden

• ibaren
de
nefes
nefese
bir
maratona
başlamıştım.
Annem,
kendi
evinde
kız
kardeşim Turhan'la birlikte oturuyordu. Vakit buldukça onları ziyarete gidiyordum ama bazen de birkaç hafta yüz yüze göremediğimiz
oluyordu.
Bana
evlenene
kadar
yaptığı
baskılardan illallah dediğim, eleştirilerinden goc unduğum ve diğer kardeşlerime benden daha fazla
düşkün olduğumu düşündüğüm
anneme pek yakın sayılmazdım ama ölümünün
beni böylesine sarsacağı da hiç tahmin etmemişim. Onun gidiciyle, birden kendimi yaşlanmış ve yapayalnız hissettim. İnsanlar galiba anne ve babalarının ikisini birden kaybettiklerinde,
yaşlandıklarını
anlıyorlar.
Hem de birdenbire!

Duvardaki resimde, annemin ince ve

muntazam

hatlarına

bakarken,

çocukken

annemin davranışlarından nasıl yaralandığımı hatırladım, içim sızladı. Belki de en büyük ben olduğum için, hep beni haksız bulur, beni azarlardı annem. Çok acı çeker, isyan

duygularıyla dolardım. Ondan dolayı her tür lü haksızlığa bu kadar tahammülsüz olduğumu düşünürüm. On iki yaşlarındaydım galiba, üvey çocuk

olduğumu

zannettiğimde.

Annem

üzülmüştü, se nin iyiliğin için, daha başarılı, daha parlak olman için böyle davranıyorum, demişti. Kim bilir belki de hakkı vardı çünkü toz kondurmadığı ve çok şı marttığı küçük kızı, onun

kanatlarının

altından

çıkıp

hayata

uçamadı. Evlenmedi, liseyi bitirdikten sonra bir

ara öğretmenlik, kısa bir süre de sekreterlik yaptı ama sürekli bir işe girip çalışmadı, sık sık bunalımlar geçirdi, hep annemle birlikte yaşadı ve onun ölümüyle yapayalnız kaldı. Oysa ne kadar duygulu ve ne kadar güzel bir kızıdı.

Ben ancak çalışmayı, koşturmayı bırakıp

mec buren yatağa bağlandığım ve geçmişi fazla

düşün düğüm şu son günlerde fark ettim annemin bana olan sert tutumunun çok yararını gördüğümü. Ve yine giderayak anladım ki ben ailede en çok anneme benziyorum. Evimizin en tutucu, en sağcı, ayrıca orucunu hiç

kaçırmayan en dindar kişisi, an nemdi.

Babaannem de dindardı ama onunki, hura

felerin yarattığı, korkunun da etkilediği, bilinçsiz bir dindarlıktı. Benim muhafazakâr görüşlere, duruşlara uzaklığım annemin

tutuculuğuna

tepkiden

olabilir

ama

yardımsaverliğimi ve kafama koyduğumu illa yapmak istememi, annemden aldığım genlere borçluyum.

Annem

mahalledeki

herkese,

maddi manevi yardım ederdi. Oysa babamla evlendikten sonra hayatının büyük bölümünü

309

ciddi maddi sıkıntılar içinde geçirmişti. Eve gelen yardımcı kızlara da, dikiş olsun, yemek olsun mutlaka bir şeyler öğretmek isterdi.

Güleceksiniz ama bir de İngilizce! Bir

keresinde

Türkçeyi

bile

doğru

dürüst

konuşamayan bir kızcağz gelmişti doğuda bir yerden. Birkaç ay sonra ne göreyim, annemi ziyarete

gelmiş bir İngiliz hanıma, "How would you like your tea?"12 diye soruyor.

12 Çayınızı nasıl alırsınız?

310

Annemin

bir de

mucitliği

vardı ki,

tutturabiley- di, satmak zorunda kaldığımız bütün arsalanımızı ve evimizi geri alabilecektik!

Ben egzamaya karşı bir ilaç geliştirdiğini, bu ilacı

küçük

şişelerde

bazı

eczanelere

pazarlamaya

götürdüğünü

hatırlıyo-

rum.

Ayrıca soba borulanyla, evin bütün odalarını ve sıcak suyunu ısıtacak bir sistem bulup, babama patentini alması için ısrar ettiğini de. Fakat şu pro- jesi bence en takdire değer olanı: Artık nasıl ol- caksa Baltalimanı ile Kâğıthane arasındaki dere ıslah edilip oraya bir yat limanı yapılacak; böylece İstanbul'un başındaki en büyük sorunlardan biri olan Haliç, tertemiz bir hale gelecek! Bir taşla kim- bilir kaç kuş? Tabii bu projeyi Çağlayan'a çizdirtip, zamanın

311

Belediye Başkanı Bedrettin Dalan'a gön-

derdiğini ve elbette Çağlayan'ın kapıdan kovulduğunu ölümünden sonra öğrenmişim!

Evet, annem baş koyduğu işi tamamına

erdirmeye çalışan biriydi, tıpkı benim gibi.

Annemin ölümü o kadar kendine yakışır bir şekilde tecelli etti ki, arkasından Allah'ın

312

sevgili ku- luymuş, diye düşünmüştüm. Annem

çok güzeldi, her zaman bakımlıydı, kimsenin karşısına

rujunu

sürmeden

çıkıyordu,

çocuklarının bile. Kendine de iyi bakardı, sağlıklıydı bu yüzden. Uzun ömrünün sonunda, bir gün aynanın karşısında, makyajını yaparken, hiç acı çekmeden kalbi duruvermiş.

Evdeki yardımcı kız haber verdi, gittim, onu rujunu sürmüş, sevdiği mor sabahlığını giymiş, yerde yatarken buldum. Sarıldım anneme.

Sımsıkı sarıldım. Bana yapmış olduğunu

düşündüğüm haksızlıklar o anda kalbimden silinip gitti. O benim canım, tom bul, cefakâr annemdi. Annesizliğin ne demek oldu ğunu işte o an, keskin bir bıçak yarası gibi hissettim, yüreğimde. Tuhaf bir şekilde yalnız kaldım.

313

Annemi kaybettiğim yıl benim sağlığım da bozuldu. Hamileliklerim sırasında geçirdiğim veremlerden sonra, artık hastalık sıramı savdığımı düşünüyordum. Oysa daha verilecek diyetim varmış! Bir gün banyoda, aynanın karşısına geçmiş, erken teşhis için hastalanma göstermek üzere, meme kontrolünün provasını yaparken, elime sağ göğsümde sert bir nodül geldi. İçime doğmuş gibi, hastalara meme kontrolü yapmaya karar vermem, ne tuhaf bir tesadüftü! Kimseye hiçbir şey söylemeden, ertesi gün meme uzmanı bir arkadaşşıma gittim. Hemen bir mamografi istedi. Mamografide büyükce bir kitle bulundu. Biyopsi de iyi çıkmayınca ameliyat şart oldu. Doktorlar sadece kitleyi yada tüm memeyi almak üzere

314

cizgili forum

fikrimi sordular. Bu dertten bir vuruşta kurtulmak için, mememin bütünüyle alınmasını istedim.

Hastalık teşhis edildiğinde, moralimi fazla boz-
maınıştım ama işlerimi aksatacağım diye çok
üzülmüştüm. 1986 yılı, Gandhi Ödülü' nü

aldığım, yorun lepra çalışmaları yaptığım, çok

315

hareketli bir yıldır Bilimsel toplantılarım, derslerim, lepra taramalarının vardı. Cüzamla Savaş Vakfi'ni kurmak üzeydik. Hasta olmanın hiç de sırası değildi ama Tanrı beni nedense hep dar zamanlarımda yakalıyordu, hastalıklarla sınamak için.

316

Ameliyatımın öncesinde, artık Almanya'da

çalı smakta olan Çınar, bana destek vermek üzere, istanbul'a geldi. Ameliyata gireceğim günden bir gece önce, evimizde iki oğlumla baş başa oturuyordum. Ben kasvetli havayı dağıtmak için ha bire bir şeyler anlatıyordum ama onlar suskundular. Odalarımıza dağılmak üzereydik ki, Çınar, "Anne," dedi, "sana bir şey söylemek istiyorum."

317

"Söyle oğlum," dedim, merak içinde.

"İlkokuldayken, sınıfıma puf börekleri kızarttı ğın günü hatırlıyor musun?"

318

Güldüm. Nasıl unutulabilirdim o günü. Akşa müstü geç bir saatte yorgun argın eve

geldiğimde Çınar'ı kapıda beni beklerken bulmuştum.

"Sıra bana geldi, anne!" demişti.

319

"Ne sırası oğlum?"

"Okula beslenme götürme sırası."

320

O yıllarda benim oğlanların gittiği okulda, ço cuklann anneleri okula sırayla beslenme yollarlardı Sınıf öğretmenleri, benim evimin dışındaki ağır programımı bildiklerinden, Çınar'dan

ve

Çağla

yan'dan

beslenme

istememezlerdi.

321

Çınar, duraladığımı görünce, "Bu işten kurtulmuşsun yok! Yarın beslenme götürüleceğime söz verdim. Elim boş gidemem, anne!" demişti.

Sokağa çıkıp alışveriş etmek için çok geç olmuştu. Ellerimi yıkayıp mutfağa girmiştik.

Mutfakta, her evde bulunan un, yağ, peynir gibi malzemeler

vardı.

Çaresiz

onları

322

kullanacaktım. Hamur açmış sınıftaki her çocuğa üçer börek hesabıyla, bir suni börek hazırlamış, onları sabahın ikisine kadar, teker teker kızartmıştım.

"Evet Çınar, hatırlıyorum" dedim.

323

"İşte o gün için özür diliyorum, anneciğim/'

"Neden özür diliyorsun ki?"

324

"O gün beslenmeyi sana yaptırtmak, öğretim nin değil, benim fikrimdi. Ben beslenme sırasını zorla almıştım öğretmenden. Senin, hepimiz yatuktan sonra kan ter içinde börek kızartman ve ertesi sabah erkenden kalkıp hastaneye koşman, o gün bugündür içimde ukde kaldı. İnsan çocukken ne kadar hain olabiliyor! Lütfen beni affet."

325

"İlahi Çınar," dedim, "ben de o börekleri hazırlarken ne düşünmüştüm, biliyor musun?"

"Ne düşünmüştün?"

326

"Ne kadar kötü bir anne olduğumu! Anneanneniz, hayatı boyunca dayılarına, teyzene ve bana börekler, kekler, pandispanyalar pişirdi, mutfaktan

yıkamadı.

Hırkalarımızı,

kazaklanmızı elleriyle ördü. Teyzenle benim giysilerimi, kendi biçer, Singer makinesinde tıklar tıklar kendi dikerdi. Ben o gece börekleri yaparken, anneme kıyasla hiç de iyi bir anne olmadığımı düşünüyordum. Kırk yılın birinde bana bir şey yapma fırsatı verdiğin için, ne kadar memnun olmuştum, bilemezsin."

327

"Madem günah çıkarma seansları başladı, benim de diyeceklerim var anne," dedi Çağlayan.

"Sana

beslenme

hazırladığımı

hiç

hatırlamıyo- ııım ama!"

328

"Ben senden, babama gitmemek için sana ettiğim eziyetler yüzünden özür dilemek

istiyorum."

"Eziyet mi ederdin bana?"

329

"Hem de her hafta sonu! Hatırlamıyor musun anne hafta sonları onu ziyarete gitmem için ne diller döker, bazen bana para bile teklif ederdin? Bir keresinde elli lira koparmıştım senden."

"Hiç hatırlamıyorum."

330

"Anne, niye o kadar korkardın babamdan?"

"Bak, niye korktuğumu söyleyeyim sana,"

dedim, "boşanırken

velayetinizi

babanıza

bırakmış tüm. Israrla istemişti. Vermeyecek olursam, boşana mayacağımı biliyordum.

Ayrıca, ilk fırsatta sizleri geri alacağını da biliyordum. Nitekim tam da düşündüğüm gibi

331

oldu, ikiniz de bir müddet sonra ya nıma geldiniz ama ben babanızdan ne bir kuruş pa ra, ne de velayetinizi istedim. O para vermekte ısrar etti başka! Ama velayetin onda kalması, Demok les'in kılıcı gibi sallanıp durdu başımın üzerinde. Ya kızar da sizi geri alırsa, ya sizi bana göstermezse! Hep bu korkuyla yaşadım, boşanırken velayeti al madığımı hep çok pişman oldum. Bu yüzden yal vanır yakanrdım sana, babanı kızdırmayalım diye."

332

Çağlayan'la Çınar uzanıp ellerimi sımsıkı tuttu lar. Onların sağlıklı genç bedenlerinden, ellerime geçen yaşama sevincinin ve sevginin damarlarımda dolaştığını, yüreğimi ısıttığını hissettim. Ben o deneyimsiz yaşlarımda,

nereden bilebilirdim anneler le evladarının arasına, değil velayet hakkının, hiç kimsenin ve hiçbir şeyin giremeyeceğini! Boşuna telaş edip üzölmüşüm! İşte şimdi de her zaman ol duğu gibi yine yanımdaydı çocuklanm. Bana sevgi, cesaret ve güç veriyorlardı. Kanseri yenmem için çok nedenim vardı, çok! Göz kırptım çocuklarıma, "Bu maçı ben kazanacağım, çocuklar," dedim.

333

"Kazandın bile, anne!" dedi Çağlayan.

Ameliyat esnasında, memeyi alırlarken sağ

kolin kaltı lenflerini de aldılar, çünkü orada da başlangıç halinde birkaç beze bulunmuştu.

Sonradan, k eşke öteki mememi de aldırısaydım diye düşündü- güm anlar çok oldu, çünkü tek memeyle Amazon gibi yaşamak hiç kolay

değildi.

334

Ameliyattan

sonra

Çınar,

pataloglan,

cerrahlan, onkologlan bir araya getirdi ve bir konsültasyon isledi. Doktorlar beş seans kemoterapi görmeme karar verdiler. Kemo

seanslan üç saat kadar sürüyor ve beni hiç yormuyordu. Kemo bittikten sonra, ayaklanıp derslerimi vermeye, hastalanmı görmeye gidiyordum. Zaten ameliyata girerken, şöyle

demiştim kendime "Bunu bir diş çektirmek gibi düşün,

ameliyatını

ol,

günlük

yaşamını

aksatmadan hayata devam! et Kanserin seni alt etmesine izin verme, Türkan!" Nitekim bir kemoterapi seansından kalkıp Antalya'daki kongreye katılmak üzere havaalanına gittim.

Alanda bana kemoterapi veren doktorum Erkan

335

Topuz'a rastladım. Adamın beni görünce

şaşkınlıktan dudağı uçuklayacaktı neredeyse!

Kanser hastalığını arkamda bırakıp, yoluma hiçbir şey olmamış gibi devam etmiş olduğum, Göksine yazdığım şu mektuptan da belli.

Sevgili arkadaşşıma, 1987 yılında, doğum

günüvü vaktinde kıyamamış olmanın ezikliğı

336

içinde yazdığım mektubu, 30 Kasım akşamı başlayıp

ancak

Aralık'ta

bitirmişim.

Kanserden, hastalıktan, kemo se- anslanndan tek bir satır yok mektupta. Sadece işlerimin yoğunluğundan söz ediyorum.

"Sevgili Gökşin,

337

Yıllar geçtikçe elimizde olmadan
hücrelerimiz eskiyor, günlük koşuşturma
ve sorunlar gözlerimize, beyinlerimize
öyle kalın bir perde çekiyor ki, anlatı
lamaz. Ben artık kendimi asla planlayamaz
hale geldim, inan! Tapmak istediklerim
veya yapmam gerekenlerle, yaptığım,
yapmaya zorunlu kılındığım şeyler,
düşünmek istediklerimle düşünmeye
zorlan dıklarım da böylece birbirinden
farklı oluyor.

338

işte, 30 Kasım'da seni düşüneceğime,
bin bir saç ma işle günün her saati dolup
geçti. Kendimi yata ğımda bulduğumda
gecenin kim bilir kaçıydı? Son ra da
unutup gittim. Bunu kendi açımdan
affetmi yorum, sen hoş görsen bile! Neyse

canım kardeşim, gerçekleri yok sayamayız

ama biraz çekidüzene gir memiz şart

oluyor, sanırım.

339

Göksin'çiğim, dünya devinip duruyor
yıllardır Biz de bu çarkın içinde dönüp
durduk. Kendi adı ma duyarlılığımdan,
algılama gücümünden memnu num. En iyi
koşullarda dahi, iki kişilik bir dünyada
asla yaşayamayacağımı, bu nedenle de
içinde bu lunduğum koşulların bana en
uyanı olduğunu bili yorum.

340

Umarım senin seçimlerin de bugüne
kadar iv bugünden, 30 Kasım 1987*den
sonra, hep dilediğin gibi olur.

Yorgunlukları, sorumlulukları biz secmiş-
sek onlara katlanmamız da o denli kolay
olacaktır. Mutluluk, kanımca vıcık vıcık
bir muhabbet değil, hangi bağlamda
olursa olsun, yaratmaktır.

341

Sevgiler,

Türkan v

Kanser tanısı bana 1986 yılında konmuştu.

2002'de, tam on altı yıl sonra, davetsiz ve sinsi bir misafir gibi, hayatıma geri döndü kanser.

Yine bir kanser vakası için hastaneye gitmiş

342

olmasaydım, belki sere serpe yerleşecekti vücuduma.

Kız kardeşim Turhan, akciğer kanseri

olmuştu. onun tedavisiyle meşgul olmak için sık

sık

hastaneye

gidiyordum.

Doktor

arkadaşlardan biri, "Sen tetkiklerini yaptırıyor musun Türkan?" diye sordu. () kadar

343

unutmuşum ki, tek göğsüme rağmen, kanser geçirdiğimi, "Ne tetkiki?" diye sordum.

O gün benden kan aldılar ve değerler

sakıncalı bulununca, birkaç gün sonra MR

çektirdim.

344

Teşhis: Karaciğer metastazı!

İsyan ettim bu kez. Yarabbim, dedim, çok üstüme geliyorsun! Şu yaşa geldim, emekli oldum, yapmak istediğim bir sürü şey var.

Şimdi ben kemote- lapilerle elden ayaktan düşersem, nasıl üstesinden geleceğim o işlerin?

Sonra kızmanın yararı olmaya- ı ağını

345

düşündüm, "Ey kanser," dedim, "bu kez, ben seni yenmesini iyi bilirim! Yine, geldiğin gibi gidersin!"

Kemoterapilerimden

kalkıp

hastalarım,

kongrelerime, dernek toplantılarına koştum.

Hayatımı hiç değiştirmeden yaşamaya devam ettim. Dolu dolu, doya doya yaşadım. Üstelik

346

bu kez ölümün nefesini biraz da enseme hissettiğim için, daha hızlı, daha çok çalıştım.

Daha fazla insana el uzatayım diye, hem kendimi hem çevremi zorladım.

Yedi sene müsaade etti bana. Sonra geri döndü. En az benim kadar ısrarcı ve kararlı

347

çıktı, son gelişinde. Ben onu iki kez yendim, şimdi zafer sırası onda, heyhat!

Uykum var ama mektuplar beni bırakmıyor.

Onları okudukça, baştan yaşıyor gibi oldum hayatımı. Tarihimin derinliklerine yolculuk, sabaha kadar devam edecek, böyle giderse.

Yüzümü

aldığım

mektuplara

gömdüm,

348

kokladım kâğıdan. Çocukluğumu, gençliğimi ve özgürlüğe kavuştuktan sonraki ilk yıllarımı özledim. Burnuma bastırıp teker teker koklasam mektupları, annemin çamaşırların da tüten lavanta çiçeği kokusunu, babaannemin pışirdiği mısır ekmeğinin, bindiğim Boğaz vapurları mn kömür, deniz, tuz ve demlenmiş çay kokusunu, fakültenin laboratuvarlarındaki kimya kokusu nu, gençliğimin ve umutlarımın kokusunu

burnum ayrıştırabilir mi, satır aralarında...

"Ağlasam sesimi duyar mısınız

349

Mısrararımda

Dokunabilir misiniz

350

gözyaşlarıma

ellerinizle

351

Bilmezdim şarkıların bu kadar

güzel Kelimelerin kifayetsiz

olduğunu Bu derde

düşmeden önce."

Ey Orhan Veli, günlerden bir gün, bu

akşamı yaşayacağımı nasıl bildin de kaleme

aldın bu şiiri?

352

BASKIN

m

13 Nisan 2009,

Arnavutköy

296

Gece

Gökşin'in

getirdiği

mektupları

okuyacağım diye geç uyudum. Sabaha karşı derince bir uykuya dalmıştım ki, hastaneden gelen ekip

tatlı uykumdan uyandırdı beni. Kan almaya gelmişler. Hastabakıcı odama girince,

"Yatak odamda yapmayalım bu işi," dedim,

"şimdi siz gider gitmez kahvaltı vermek isteyecekler bana, kahvaltıyı yatağa getirtmeyi sevmiyorum. Geçen gün çayı döktüm, şilteyi akşama kadar zor kuruttuk. Üzerime bir şey verin de oturma odasına geçeyim."

297

Yatağın ucundaki ince şalı sırtıma koydu hastabakıcı, koluma girdi. Kendi kendime yürüyebilirken,

koluma

girenlere

bozuluyorum ama gücenmesin diye ses

etmedim. Yavaş yavaş oturma odasındaki

divana doğru yürüdük. Yerime yerleştim,

298

Zeynep,

önümde

duran

sehpaya

cep

telefonumu, telefon defterimi ve yatağımdan topladığı mektuptan koydu. Hemşire uzun bir lastikle sağ kolumu dirseğimin üzerinden sıktı, işe yarar damar bulmaya çalıştı.

Bulamayınca, lastiği söktü, sol koluma

bağladı. Kollarım ve ellerimin üstü kan vermekten, serum almaktan delik deşik.

299

Şişmiş ve morarmış ellerime bakarken,

annemin dikiş kutusunda duran ve çocukken bana hep çok gizemli gelen iğne yastığını hatırladım, kendimi üzerinde değişik boylarda iğneler bulunan o küçük yastığa benzettim.

İğne yastığıyla oynamam yasaktı. Her yasak şey gibi, merakımı çekerdi. "Niye bu kadar çok iğne saplı buraya?" diye sorduğumda,

"Çünkü o bir iğne yastığı," demişti annem,

"işi bu!"

300

Sonraki yıllarda iyice haşır neşir oldum iğne yas- tıklanyla. Evde patron çıkartarak çocuklarına elbiseler diken annem, bana da öğretmişti dikiş dikmesini. Az mı dikiş

diktim, nerdeyse on iki, on üç yaşımdan beri.

Benim çocukluğumda ve gençliğimde hazır

giyim yoktu. İç çamaşırından en şık giysilerimize kadar her şeyimiz evde dikilirdi. Ben annemin dikişe yatkın el becerisini almış

olmalıyım, severdim kendime bir şeyler biçip dikmeyi. İstanbul'da eğitilmiş bir aileye doğacağıma, bir Anadolu kasabasında, kendi halinde bir evde doğaydım, o kasabanın terzisi ben olurum kesin! Dün akşam karis- rıp durduğum mektupların arasında, pek çok kanıt var, amatör terziliğime dair.

301

5

Ağustos

1950'de

Gökşin'e

şöyle

yazmışım:

cc... Gecen gün bir kırmızı mayo diktim,

iki par - falı. Artık terziliği ilerlettik. Sanat okulu talebelerine meydan okuyorum.

Dün bir de basma bitirdim. Hiçimi, kendi

icadım. Fena olmadı, köy içinde giyilir»

Yirmi gün geçmemiş ki, yine makine

başınday- mışım:

«24 Ağustos, 1950

302

... Dün öğlene kadar dikiş diktim.
Diyeceksin ki bayram günü dikiş dikilir mi ? Bu, benim aklımdır, daha doğrusu akılsızlığım. 16 Ağustos eğlencesinden sonra, ben bayramın geleceğinin farkında değilim. Dün baktım ki geliyor, bayramlığım yok, aslında bluzum var da eteğim yok. Evde çok güzel bir lacivert kumaş vardı. Annem elbise yapacaktı. Ondan hemen bir eteklik yaptım, oldu bitti!"

303

Bir başka mektubumda yine bu marifetimden bahsetmişim Gökşin'e: a... Annemin geçen sene yaptırdığı bir basma vardı. Artık dar geliyor. Onu aldım. Mayo yapacağım. Bugün kestim, işim çok zor, zira bütün mayo yapacağım.

Bakalım nasıl olacak? Akşamüstü kumaşı

oturtmak için çok uğraştım. Terzi

olmadığım için usulünü bilmiyorum.

Epey zorluk çektim...v

304

Bu yazıların sonuna bir de mayo modeli çizmişim, külodu, eteklikli bir model. Arka ortası beş sıra çapraz bağ ile kapatılıp bele oturtuluyor.

Anneme

çok

yakışan

bir

elbiseydi. Ama zavallı anneciğim her yıl, aldığı kilolara yenilerini eklerdi. Bu yüzden benim genç kız olduğum senelerde, mevsim başında kendi için özene bezene dikdiği

elbiseler, mevsim sonunda, benim ya da kız kardeşim için küçültülürdü.

305

Terziliğim üniversite yıllarında da devam etti. Kendime etekler, ceketler ve onlara uygun çantalar bile diktim. Artık hayatımda sınıf çayları başlamıştı ve bana o güne kadar benimsettirilen sadeliğe ve ciddiyete rağmen, kendime itiraf etmesem bile, güzel giyinmek, şık olmak istiyordum.

«25 Kasım, 1954

... Ne olur burada olsaydın da çaya

beraber gitseydik. Ben ne yapacağım

bilmem. Bütün arkadaşları, çoluk

çocuğumu toplamak lazım, iki çift gitsek,

vay gele hocaların kavalıyeyi tenkidine!

Boş yere tenkit edilmek doğru olmaz

değil mi? Ne giyeceğim Gökşin, yeni bir

şey dikmek için vakit de yok!..v

306

a9 Aralık, 1954

... Geçen cumartesi eşantiyonla tıp
cayma gittik... Çayda bizim çocuklara
hediyeler verildi, çok eğlendik. Bu benim
ilk çayımdı ama pişkin davrandım, hani.
Mezunlar çayına da gideceğiz, kızlar ka-
valyesiz olalım diyorlar, ben de
göğüslük, kara çorapla gidelim diye teklif
ettim! Olur mu ya kardeş!..

307

Bir mavi yün vardı evde, çok cici,
onunla bir bluz başladım, bakalım neye
benzeyecek? Görüyordun ya ben hamarat
bir kız oldum artık, evde olduğum günler
silip süpürüyor, bulaşık ve ütü yapıyo-
rum, dikiş de keza...v
Neyse çaya gittik, epey eğlendik.
Babam ve Meryem'in kocasıyla dans
ettim, iyi de oldu. Sevinç ve bir kız
arkadaşı gelip masamıza kuruldular. Oy-
sa onlara kavaliteli gelin demiştim.
Meğer tıp çayı zannetmişler

Düşünün, benim kavalylem babam! Ama

ne kadar mutluymuşum buna rağmen. Diğer arkadaşları 111a da kavalyelerinizle gelin derken, kastettiğim, sevgilileri değil, erkek kardeşleri,

dayıları,

yeğenleriydi

zaten.

Masumiyet çağının, azla yetinen, kolayca sevinen ve her şeye üzülen çocukları, bizler!

B11 yaşa geldik, kimimiz hâlâ izlerini taşıyoruz o safiyetin.

"27 Aralık, 1954

... Ve kızıyorum başkaları yorulurken

benim boş kalmama. Hoş pek de boş

sayılmam, dikiş dikiyorum, çanta v.s

yapıyorum, ev işleri filan... Epey hamarat

oldum... Sabah ders çalışmadım.

Kendime etek ve çantamla bir örnek

kapişon yaptım. Gri, kenarlarına kırmızı

biye geçirdim..."

Dikişle bu kadar içli dışlı olan biri, delik deşik kolunu iğne yastığına benzetmez de neye benzetir? İğne yastığı olmanın dışında, başka işlere de yaradı kollarım, Allah'a bin şükür! Hastalarım ve öğrencilerini hep

sevgiyle kucakladı bu kollar. Onlar da benim kıymetimi bildiler, doğrusu. Yolun sonuna geldiğim

şu

günlerde

beni

yalnız

bırakmıyorlar.

Hemşirenin elindeki tüpe akmakta olan

kanım da, eğer değerler iyi düzeylerde

çıkarsa,

yarın

hastaneye

gideceğim,

310

kemoterapi için. Yine bir başka iğneyi elimin üzerine saplayacak ve ilaç aktaracaklar

damarıma. Aldırdığım yoktu bunlara. Aklım fikrim derneğin birkaç hafta sonra kutlanacak yirminci yılında. Fazıl Say'dan o gece konser vermesini rica etmiştik. Dernektekiler henüz yanıt alamamışlar. Programı elbette çok

yüklüdür ünlü piyanistin. Üs telik daha önce de derneğin yararına bir konser vermişliği vardı, kabul etmeyebilir. Ne yapacaklar

bizimkiler, o zaman? Kimi bulabilirler bir konser için, bu kadar az zaman kalmışken? Şu kutlama programını kemoterapiden önce

halledebilseydik keşke! Kemolar giderek daha çok yorgunluk ve sıkıntı vermeye başladı çünkü. Eskiden kemodan kalkar kalkmaz

işlerimin başına koşabilirken artık günlerce dinlenmem, mide bulantılarının geçmesini

beklemem gerekiyor.

311

Odaya geldiğimde, televizyonu sabah

haberlerini almak için açtırmıştım ama

hemşireyle sohbet ederken sessize almış, Zeynep. Kan verirken, sesi sonuna kadar kısılmış

televizyonda

sabah

haberlerini

okuyan sunucunun, arka planında akaduran resimlere bakıyordum gözucuyla. Birden gözüme pek tanıdık görüntüler takıldı.

Kapısında

ÇAĞDAŞ

YAŞAMI

DESTEKLEME DERNEĞİ yazan dernek

binasını gördüm bir an.

312

"Şu televizyonun sesini açar mısınız lütfen," dedim, hemşireye, "bakın kumanda şurada."

Hemşire,

kumandaya

uzandı,

sokak

kapısının zili de işte tam o anda çaldı.

313

"Aman siz kımıldamayın," dedi hemşire, bir eliyle bir parça pamuğu kan aldığı noktaya bastırıyor,

diğeriyle

televizyonun

sesini

açmaya çalışıyordu. Sesi yükselttiğinde,

görüntü değişmişti ve Çağlayan, paldır küldür merdivenlerden aşağı iniyordu. Herhalde

bakkal çırağı gazete getirdi, diye düşündüm.

"Çağlayan," diye seslendim, "sonra gel de bir bak, televizyonda bizim dernekle ilgili bir haber geçti ama kaçırdım oğlum, başka

kanalları ara, belki yine çıkar bir yerde."

314

Birkaç dakika geçti. Hemşire koluma

bastırdığı

pamuğu

tablaya

bıraktı.

Merdivenlerde yine ayak sesleri duyuldu.

Yukanya kesinlikle bir kişiden fazla insan çıkıyordu, bu kez. Uzandığım divandan

doğruldu, kapıya doğru döndüm ve dondum

kaldım. Kapının eşiğinde duran oğlumun

arkasında bir kalabalık vardı.

315

"Polisler gelmiş anne," dedi Çağlayan.

Lacivert üniformalarının sırtlarında "Terör İle Mücadele" yazan genç adamlar odaya doluşurlarken, hemşire elindeki kan tüpünü aceleyle çantasına yerleştiriyordu.

316

"Buyurun," dedim, "buyurun da, doğru adrese geldiğinize emin misiniz, çocuklar?"

Sivil giyimli olanlardan birisi öne çıkıp saygılı

konuştu,

"Sizi

rahatsız

etmek

istemezdik Hocam fakat aldığımız emre göre, evinizde arama yapacağız."

317

"Ne arayacaksınız?" diye sordum.

"Ümraniye'de bulunan silahlarla ilgili..."

318

Gülmeye başladım. "Şaka ediyorsunuz!

Evimde silah mı arayacaksınız?"

"Maalesef."

319

"Annemi de mi Ergenekon'a bulaştırdılar yok sa?" dedi Çağlayan.

Polis yanıtlamadı.

320

"Avukatıma telefon etmek istiyorum,"

dedim.

"Elbette Hocam."

321

Çağlayan cep telefonuma baktı, "Anne, bunun şarjı bitmiş," dedi. Telefonumu fişe takıp kendi telefonunu getirmek için üst kata çıkarken, odayı dolduranlara sordum,

cizgili forum

"Hemşireye hastaneye dönmesi için izin verir misiniz? Tahlilerin aciliyeti var da..."

322

"Hemşire gidebilir," dedi şefleri.

Hemşire, kül gibi solmuş yüzüyle, alet

edevatını toplayıp çıkarken, Çağlayan geri geldi, kendi cep telefonundan avukatı aradı ve telefonu bana uzattı. Avukata başımıza

gelenleri anlattım. Avukatım hemen yola

323

çıkacağını, en kısa zamanda eve geleceğini söyledi.

"Sizler avukatımı beklerken birer çay içer misiniz? Ya da kahve?" diye sordum.

324

"Zahmet etmeyin efendim. Vazife başında ikram kabul edemeyiz."

"Oturun o halde, ayakta kalmayın," dedim.

325

"Siz bizim için üzülmeyin efendim, biz ayakta beklemeye alıştık," dedi sivil giyimli kişi.

Zeynep'e, "Halime'nin yatağını kaldırmıştın değil mi?" diye sordum, "bu arkadaşları aşağıdaki odada misafir edelim, orada oturup beklesinler."

326

Zeynep, Halime'nin yatağını kaldırmak için

aşağıya koştu.

Evim, Arnavutköy'ün denize doğru inen

yollarından Beyazgül Sokak'ta, üç kadı eski bir Rum evidir. Ardiye niyetine de kullanılan giriş

katında

kışlan

ısıtmadığımız

ve

misafirler

için

kullandığımız

bir

oda;

327

merdivenle çıkılan ikinci katta, benzeri ahşap evlerde olduğu gibi ortadaki hole açılan iki küçük yatak

odası, bir oturma bölümü ve mutfak var. Ayrı girişi de bulunan evin üçüncü katı, Çağ- layan'a ait. Polisler Çağlayan'ın katına hiç çıkmadı- lar. Saygılı ve naziktiler. Belgelerin yok edilmesi ihtimaline karşı, sivil polis hole çıkıp ayakta dikilmeyi sürdürürken diğerleri zemin kattaki küçük odada oturup avukatın gelmesini beklediler.

Çağlayan onlarla birlikte aşağı indi.

328

"Bu iş ne kadar sürer?" diye sordum holde dikilen görevliye.

"Belgelerinizi toparlayacağız bir de silah olup olmadığına bakacağız."

329

"Buyur bak oğlum. Karşısı benim yatak odam."

"Ben arama yaparken yanımda sizlerden biri bulunmalı."

330

"Oğlumu çağırayım."

"Bir kişi daha çağırırsanız, aynı anda iki ayrı odayı arayabiliriz."

331

Zeynep'e baktım, başıyla hayır işareti yaptı.

Beni yalnız bırakmak istemiyordu herhalde.

"Yakında oturan bir arkadaşımı çağırayım o hal de," dedim, "Avukatım da geliyor ama işi gücü vardır, o uzun süre kalamayabilir."

332

"Siz rahatınıza bakın efendim. Bizim acelemiz yok," dedi polis. Şivesi doğu kökenini ele veriyordu.

"Nerelisiniz?" diye sordum.

333

"Ben burada doğdum ama memleket Van,"

dedi.

"Güzeldir oraları."

334

"Gittiniz mi Van'a?"

"Hem de kaç kere."

335

"Şu okula giden kızlar için mi?"

"Cüzamlılar için."

336

"Yaaa!"

Şaşırdı. Doktor olduğumdan haberi yoktu

herhalde. Dernekçiliğimin yanı sıra doktor olduğumu da söyledim.

337

"Bizim oralarda epey yaygınmiş cüzam,"

dedi.

"Artık çok azaldı," dedim, "Van'da ilk cüzam

taramasını

biz

başlatmıştık.

Bahçesaray'da"

338

"Bahçesaray'a da mı gittiniz?"

"İlk kez 1983'de gitmiştim. Sonra pek çok kete gittim."

339

"Ne yaptınız oralarda?"

"Cüzamlıları saptadık, dedim ya."

340

"Kolay

olmamıştır.

İnsan

içine

çıkılmazmış da pek!"

"Şimdi çıkıyorlar artık. Tedavi oluyorlar, hiçbir Şeycikleri kalmıyor," dedim.

341

"Yine de onlardan uzak durmalı... Ne bileyim.. ('ıızam işte, bulaşıcı hastalık!"

"Öyle söyleme! O taraflıyım diyorsun, bakarsın bir gün aileden biri de yakalanıverir bu mikroba. Ne yapacaksın, onu evinin,

köyünün dışına mı ata- çaksın? İlacı var, içiliyorsun, temizliğine dikkat ettiriyorsun,

342

iyileşiyor. Hatta evlenip, iş güç sahibi olup, çoluk çocuğa da karışıyor."

Eliyle masanın kenanna vurdu, "Allah korusun," dedi, "siz ta İstanbul'dan kalkıp oralara

cüzamla

uğraşmaya

gittinizse,

cennetliksiniz vallahi!"

343

"Cennetlik miyim, değil miyim, pek

yakında göreceğim!" dedim.

Yine tahtaya vurdu, "Allah geçinden versin, Allah'tan ümit kesilmez." Bana bakışından hem halime acıdığını hem de

hakkımda iyi şeyler düşünmeye başladığını anladım. Bahçesaray'a birkaç kez gitmiş

344

olmam aramızda bir yakınlaşma doğmasına

sebepe olmuştu. Memleketini bilen birine

rastlayınca bizim toprağın çocuklarının içi erir nedense. Genç polisin Van'ı biliyor olmamın karşısındaki

sevincini

görünce,

aklıma

öğrencilerimden birinin yaşadığı olay geldi; ona da anlatsam mı diye düşündüm.

345

1984

yılında,

Bahçesaray'a

cüzam

taramasına götürdüğüm ilk ekipte, Talat Kırış

adında bir öğ renci vardı. Bahçesaray'ın eski adının Müküs oldu ğunu bu gezi sayesinde, haliyle öğrenmişti. Tara madan yıllar sonra başına gelen bir olayı anlatmıştı, bana. Bir akşam, Çapa'da nöbetteyken, ta Erzurum'da inşaattan düşen genç bir işçi getirmişler hastaneye. Bel omurlarından biri kırılmış, sinirlere baskı yapıyormuş. İlk bakışta

umutsuz bir vaka gibi duruyormuş ama

Talat'ın da aralarında bulun dığı doktorlar bacaklarının iç kısmında küçük bir duyarlılık fark edince, ellerini çabuk tutarlarsa, genci felç olmaktan kurtarabileceklerini umut et-

346

mişler. Hastayı ameliyata hazırlayan Talat, gence

"Memleket neresi?" diye sormuş.

347

"Van."

"Neresinden?" diye sormuş bu kez.

348

"Bahçesaray," demiş hasta.

"Müküs, yani."

349

Bacaklan

tutmayan

hastanın

gözleri

parlamış. (Önceden götürüldüğü hastanelerde yüzüne bile bakılmazken, ülkenin bir başka ucunda,

kasabasının

hatta

köyünün,

mezrasının

adını

bilen

bir

doktorla

karşılaşıncı, kesin iyileşeceğine inanmış. O

moralle girmiş, çok zor olan ameliyata ve gerçekten iyileşip ayağa kalkmış. Diyeceğim şu ki, bize çok uzak duran kişilerle dahi, bir ortak nokta bulup, gönüllerine dokunursak, doğru sözleri söyleyebilirsek, iletişim kurmak her zaman mümkündür ve sıcak bir iletişim mucizeler yaratabiliyor.

350

Bu anıyı aktarmama fırsat vermedi, "Yani, siz tek başınıza mı gidip cüzam araması yaptınız, orada?" diye bir kere daha sordu, genç polis.

"Hayır," dedim, "ben hocaydım, öğrencile-

imden bir ekip kurdum, on-on iki kişi birlikte gittik."

351

."

Elimizde ne değerler olduğunu ve o değerleri nasıl heba ettiğimizi bizzat görmeliyiz."

352

"Haklısınız." Usulca yanımdaki iskemleye ilişti.

Sohbeti ilerlettiğimizden beri kıvranıyor kar şımda, o da benim gibi

neden

suçlandığımı anlaya bilmek için. Bu eve baskın yapılmasının saçmalığı nın, yaşlı ve çok hasta bir doktorun terörle suçlana-

353

bilmesinin, nereden bakılırsa bakılsın, gerçek dışı durduğunun bal gibi farkında. Saçsız başımdaki bandana, kelliğimi kapatmaktan

uzak

ama

genç

polis

bu

durumu

yadırgamıyor, belli ki kemoterapi gören

hastaların saçsız kalmasına alışık. Ben kemo-landıktan sonra kel kafama bandana takıp

insan içi ne karışınca, o halde televizyonlara bile çıkınca, bana gelen mesaj ve

mektuplardan anladım ki pek çok kişi cesarete gelip o vaziyette gezmeye başla mış. Fakat polis gözlerinin sık sık, dokuz aylık ha mileymişim

gibi

duran

şış

karnıma

takılmasına ma ni olamıyor. Yüzüm çökük, kollanm ip gibi kalmış ama karaciğer

yetmezliği çeken son demlerindeki her hasta

354

gibi karnım davula dönmüş vaziyette. Ba kışlarını karnımdan kaçırırken yakalanınca, gül düm, "Karnımın şişliği, hastalığın normal seyri," dedim, içimden "vallahı hamile değilim," demek geçti ama tuttum kendimi.

"Geçmiş olsun!" dedi. Kıpırdandı, ellerini ovuşturdu, onun "neden terör aramalanna

355

bulaş tırdılar sizi," demesini bekledim ama sonunda dili

nin ucundakini sormak yerine, "Nasıl oldu bu yolcululuk, anlatsanıza," deyiverdi.

"Hangi yolculuk?" "Şu, sizin Müküs'e gidişiniz." "Uzun hikâyedir," dedim,

"sıkılmayasın?" "Nasılsa avukatınızı bekliyoruz. Zaman geçer, fena mı?"

356

Hikâyenin üzerinden de çok zaman

geçmişti. Dile kolay, tam yirmi beş sene! Ne kadarını hatırlayabileceğimi ben de merak ediyordum doğrusu. Hatırlayabildiklerimi,

genç polise anlatabilmek için, belleğimi yokladım.

357

BIÇAK SIRTİ

(Venüs - Mars - Müküs)

m

359

İstanbul dışındaki cüzamlılara ulaşabilmek için, yetişmiş ve güçlü bir ekibi olan Veremle Savaş

Derneği ile işbirliği yapmaya karar verdiğimizde, işe önce hastalarımız hakkında gayet sağlam bir dosya sistemi kurmakla başlamıştık.

Sonra

derneğin

ekibindeki

teknisyenleri eğitime aldık, onlara cüzamı teşhis etmeyi öğrettik. Bu kişiler nasılsa Anadolu'da çocukları açılıyor, daha sonra da

.işi

kontrolüne

gidiyorlardı.

Verem

kontrolünü yaptıkları çocukların, cüzam

kontrolünü de yapıp belirtiler gördükleri takdirde, bize

bildirebilirlerdi. (uzam

hastalığı vücudun herhangi bir yerinde, hiçbir rahatsızlık vermeyen açık renk bir leke olarak

başlıyordu.

Kontrol

muntazam

360

yapılmadıkça, ı uzamı başında teşhis etmenin imkânı ne yazık ki yoktu. Bu nedenle hastalık karşımıza

hep

ilerlemiş

evrelerinde,

pençeleşmiş eller, felçli gözler, topak laşmış

suratlar, diz ve dirseklerde yara izleri olarak çıkıyordu.

Ne yazık ki Verem Savaş ekibiyle başanlı bir çalışma yapamadık. Bu arkadaşlar aşının tutup tutmadığını kontrol etmek için sadece çocukların

omuz

lanına

bakmakla

yetinirlerken, şimdi tüm bedeni muayeneden geçirmek zorunda kalmışlardı. Vakit alan bu iş için ikinci bir maaş ödemek gerekiyordu ki, Dernek olarak öyle bir paramız yoktu.¹³

Kısacası iş başa düşmüştü! Kırsal alanlardaki cüzamlılara, hemşirelerim ve öğrencilerimle ben, bizzat ulaşma lıydık.

13 Güneş Umuttan Şimdi Doğar, s.

196-197.

Doç. Dr. Etem Utku'nun başlattığı ama

1964

yılında

zamansız

ölümüyle

tamamlayamadığı

ci

zam

taramalarını

üstlenmek ve tamama erdirmek için, zaten yıllardan beri yanıp tutuşuyordum. Ül kede cüzamın önünü alacaksak, bunu ancak bir ta rama sonucu, tüm hastalan tespit ve tedavi ederek başarabilirdik. Üstelik yıllardan beri ülkemın bil mediğim yörelerini görmek, dört bir yanına ulaş mak, toprağına, insanına değmek, havasını solu mak, suyunu içmek, yöresel tadarım tatmak, şiveleri, âdetleri değişik insanlarıyla tanışmak isterdim Şimdi bir taşla iki kuş vuracaktım; ülkemi tanırken, cüzamlıları da tespit edecek, hastalığın kökünü, yerinde kurutmaya çalışacaktım.

363

Tarama planımı gerçekleştirmeye karar

verdiğimde,

1984'ün

baharındaydık.

Taramaya cüzamın en yaygın olduğu Van

ilinden başlamak en doğrusu olacaktı.

Gerçekten cesaret isteyen bir işti, bu.

Duyanlar, "Sen delirmişsin," diyorlardı, "orada yaşayan insanlarla ilişki kuramazsın!

Türkçe bilmezler, soyunmazlar, muayene

olmazlar, hasta olduklarını kabul etmezler."

364

Yılmadım.

Belkemiği

tüberkülozuna

yakalanıp on üç ay boyunca yüzükoyun yatan

ve o yataktan akıl sağlığı yerinde kalkıp, ihtisas yapabilen biri, Van'ın koşullarında korkar mı? O gün bugündür her kafasına koyduğunu

yapabilmişse,

taramanın

da

üstesinden gelir elbet!

365

Aynen böyle düşündüm!

Önce bir ekip kurmam gerekiyordu.

Ekibimde benden başka bir veya iki hekim daha, iki hemşire ve zor şartlara dayanıklı, birkaç hevesli ve çalışkan öğrenci bulunmalıydı. Olmazsa olmaz hemşiremi biliyordum;

Ayşe Yüksel'e kendi gibi

366

çalışkan, disiplinli ve ideal sahibi bir meslektaş daha bulmasını söyledim. Çok isabetli bir kararla, Tülay Çakıner'i uygun bulmuş. Öğrencilerimden Serhan'a da projeyi anlattım. "Gönüllü olarak çalışabilecek, karşımıza çıkacak her türlü zorlukla baş etmeye hazır,

367

sorun çıkarmayacak, kapris yapmayacak arkadaşlarından bir ekip kurup Bunu başaracağına inanıyorum," dedim. Müthiş bir ekiple yola çıktık.

368

Önce Ankara üzerinden otobüsle Elazığ'a gitmiş, Van'a geçmeden önce, ekipteki

çocukları Elazığ Lepra Hastanesi'nde cüzamla ilgili bir kursa tabi tutmuştuk. Çocuklar, lepra yani cüzam hastalığı ile ilgili her ayrıntıyı bu kurs sırasında öğrenmişlerdi. Bu arada,

medikal bilgi kadar önemli bir başka şeyi daha öğrettim ekibimdeki öğrencilere: Hastalara dokunmayı.

369

"Hiç

çekinmeyin,

dokunun

onlara

çocuklar," dedim, beş parmağımı bitiştirip elimin ayasını göstererek, "hastayı muayene ettikten sonra, ellerinizi bir güzel yıkarsanız, bir şeycik olmaz! Bakın ben yıllardır

dokunuyorum, hastalık kaptım mı? Hasta niza

uzaktan

bakarak

belki

teşhiste

bulunabilirsiniz ama hastanın gönlü de lazım size. Gönlünü kaza namazsanız, hastalığı kolayca yenemezsiniz. Do kunmak, sözcük

olarak 'değme'nin ötesinde, de giştirmek, duygulandırmak anlamını da taşır. Sev giyle dokunduğunuz hastayı kendinize bağlarsınız, ona iyileşeceğine dair güven verirsiniz."14

14 Ter Gök Dört Duvar, Türkan Saylan, Cumhuriyet Kitapları, (2009), s. 126.

370

Ekibimizdeki Yeşim Erim adlı öğrencim,

yıllar sonra bana, "Hocam demişti, nasıl maydanoz yı karken aklıma anneannem

gelirse, yeni tanıştığım bir hastanın çıplak sırtına her dokunduğumda d.1 sizi hatırlarım.

Ben dokunmayı

sizden öğrenmiş tim,

Elazığ'da."

371

Elazığ'da kaldığımız sürece, tedavisini

yaptığımız ve hastalığımızı saptadığımız kişileri, son gece verdiğimiz veda yemeğine davet etmiştik. Cüzamlılar, kimse kendileriyle

konuşmaya bile yanaşmazken, bizlerden

böyle bir davet alınca çok şaşırdılar ve duygulandılar; hele de yemek süresince çalan müzikle dansa kalktığımızda ve onlara

bizlerle dans etmeyi teklif ettiğimizde!

Cüzamlılarla halka kurduk, el ele tutuştuk halay çektik, teke tek dans etlik. Hayatlarının ilk ve son danslarını bizimle ettiler. Sanırım Elazıglılar ve Cüzam Hastanesi'nin hastaları bizleri hayadan boyunca unutmadılar, tıpkı bizlerin de onları asla unutmadığımız gibi.

372

Ertesi sabah erkenden yola koyulduk ve

ver elini Bahçesaray!

Doğu Anadolu'da, Allah'ın, doğasını özene

bezene yarattığı halde, unutmayı tercih ettiği, yılın sekiz ayı karlarla kaplı olduğu için, bir türlü ulaşılamayan Bahçesaray, ya da eski adıyla Müküs!

373

Biz Müküs'e, karların nihayet eriyerek bize

ge- Sit verdiği bir yaz günü vardık. 1984

yılında, batıyı doğu kentlerine bağlayan bakımlı şose yollar, uçak seferleri yoktu ama terör de başlamamıştı he- 11üz. Hepimiz hayatımızda ilk kez, yerinde bir lep- 1.1 taramasına

çıkıyorduk.

İlk

hedefimiz,

Bahçesarayı'nın yirmi kadar köyünü ev ev taramaktı. Çok heyecanlıydık. Yılın sekiz ayı karlarla kaplı

olduğu için ulaşılamayan

beldeye, Sağlık Bakanlığı'nın temin ettiği arabalarla 3.400 metre yükseğe tırmanıp, üç saatlik bir yolculuğun sonunda, varabilmiştik.

Bulduğumuz tepeden aşağı bakmış, çanağın

dibinde ortasından billur bir dere akan, bir avuç yeşillik görmüştük. Tepede, arabalardan

374

indik, çantalan- mızı taşıyarak döne döne yokuş aşağı giden yolda bin bir eziyetle, bir taraftan da doğanın inanılmaz güzelliğine hayran kalarak, köylülerin Müküs dediği

Bahçesaray'a ulaştık.

Bahçesaray'ın tek caddesinin üzerinde bir cami, bir otel, birkaç dükkân, bir Sümerbank

375

satış

mağazası,

jandarma

komutanlığı,

karakol ve yolun sonunda da kalacağımız sağlık ocağı vardı. Karakol, sağlık ocağı ve caminin dışındaki binalann hepsi tek katlı, toprak damlı, kerpiç yapılardı. Ama hepi mize tokat gibi çarpan çevre değil, oranın halkıyla aramızdaki kültür uçurumu olmuştu. Van'da halk bizleri turist sanmış, çocuklar Türkçe sorularımıza "yes" "no" gibi İngilizce yanıtlar vermişlerdi ama burada bize turist bile değil, aydan gelmiş uzaylılar gibi bakıyorlardı.

376

Sağlık ocağının bir lojmanına, Uludağ

Üniversi tesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı'ndan Hamdi Ayte kin Hoca ile erkek öğrenciler yerleşti. Lepra Hasta nesi'nden dermatolog Bahar'ı, hayatım boyunca sağ kolum olacak, kızım yerine koyduğum Ayşe Yüksel ve

Tülay Çakıner hemşirelerle, kız öğrenci leri diğer lojmana yerleştirdik. Yakındaki askeri bir likten tedarik edilmiş yataklarımızı yerlere serdik Yerleştikten sonra, bir plan yaptık.

Çocukları deği şık köylere yollamak üzere gruplara ayırdık. Her birgrup bir başka köyü tarayacaktı. Köydeki kadınların muayenesini, Ayşe ve Tülay hemşirelere ve kız öğ-

rencilere bırakıyorduk. Erkek öğrenciler de

377

erkeklerin derdini dinleyecek, taramalarını yapacaklardı.

Sabahın

erken

saatlerinde

gruplar

birbirinden

lyrılarak,

yola

koyuldular.

Gittikleri köylerde önce muhtarı bulacaklar, ne yapmak istediklerini anlatacaklar, sonradan köy imamıyla tanışıp onu ikna • ilecekler ve camiden köy halkına anons yaptırarak herkesi muhtarın evine muayene olmaya davet ede- 1

378

eklerdi. İmamın cami hoparlöründen, insanları muayeneye çağırması elbette etkili olacaktı.

Akşam sağlık ocağında bulduğumuzda,

hepimizin anlatacak o kadar çok şeyi vardı ki, nereden

ve

kimden

başlayacağımızı

bilemiyorduk. Konuşmaya başlayınca şunu

gördük; hepimizin anlattıkla- 11 hemen hemen

379

aynıydı: Bir zaman tünelinin içine girmiş, ortaçağın da ötesinde bir zamana geçiş yapmıştık. Bu zaman diliminde, inanılmaz bir yoksulluğun ve cehaletin pençesinde kıvranan iyi, temiz yürekli, saf

ve cömert insanlarla karşılaşmıştık.

Yoksulluklarına

rağmen

ikramdan geri kalmamak için çırpınmışlardı.

Ziyaret

ettiğimiz

evlerde

Kürtçe

ko-

nuşuluyordu. O yıllarda bu dili bugünkü gibi ulu orta Kürtçe diye adlandıramıyorduk. Evler taştan yapılmıştı, içlerinde tandır yanıyordu ve insanlar o dumanın içinde hiç gocunmadan

oturabiliyorlardı.

380

Evlerin hiçbirinde tuvalet yoktu. İhtiyaçlarını dere kenarına inerek gideriyorlardı. Kız çocuklarını okutmuyorlardı. Türkçe bilen

erkekler, yabancı dil bilenlerin aynalığına sahipti, statüleri diğerlerine göre daha yüksekte görünüyordu. Devlede bağlan tiyi sadece onlar sağlayabiliyormuş. Kadın erkek uçurumu çok derindi. Şafi inançlarına göre, kadına el değerse abdest bozuluyormuş.

Kızların ellerini sıkıyorlardı ama hepimize karşı

çok

naziktiler.

Evlere

girerken

ayakkabılarımızı çıkarmaya kalkıştı ğımızda, bağlanı kendileri çözmeye kalkıyorlar, yolda yürürken önümüze geçmiyorlar, çay, su ya da

ayran

bardağımız

boşaldığında,

hemen

yeniden

dolduruyorlardı.

Bazı

köylerde

381

kadınlar

yemek es nasında

yanımızda

bulunmazken, bazı köylerde, mesela Surs

mezrasında, yemek boyunca onlar da bizimle oturdular ve tercüman aracılığı ile sohbete katıldılar. Kadınların üzerinde, en güzelleri üstte olmak üzere kat kat giysiler, etekler, hırkalar vardı Guatr hastalığı yaygın olduğu için,

boğazlarındaki

yumruları

gerdanlıklarının

ardında

saklıyorlardı

Kocaman

gözleri

korkuyla

bakıyordu.

Lastiklerini ve renkli çoraplarını çıkartmaya ikna ettiklerimizin ayakları iltihaplı yaralarla doluydu.

Çantalarını/d.1

götürdüğümüz

tansiyon aletleriyle, ilaçlarla koylu lerin her dertlerine deva olmaya çalışıyorduk, Gün ilerledikçe bizden kötülük değil de iyilik

382

gelecegi ne kani olduktan sonra, kadınlı erkekli

muayene ol

mak

için

sıraya

girmişlerdi.

Bir de çocuklar vardı! Saçları kirden

keçeleşmiş, kocaman güzel gözleri mahzun veya şaşkın bakan, burunları hep akan ve sümüklerine konan sineklerden rahatsız

383

olmayan, şiş karınlı, ishelli, pantolonları iplerle bağlanmış, rengarenk hırkalı çocuklar.

Bitmez tükenmez bir çocuk ordusu nereye gitsek

peşimizden

geliyordu.

Onlan

muayeneye

aldığımız

ilk

gün

şaşkına

dönmüştük.

Hepsinin

bedeninde,

lepra

lekeleriyle ilgisi olmayan küçücük kırmızı be-nekler vardı. Sanki döküntülü bir bulaşıcı hastalığa tutulmuşlardı ama döküntüler ne kızıl ne de kızamık döküntülerini andırıyordu.

Teşhis

koymakta

zorlanmıştık.

Günün

sonunda, bu döküntülerin tahtakurusu ısırığı olduğunu anladık. Çocuklar ayrıca ishalden ve beslenme bozukluğundan kırılıyordu.

Gördük ki hayvancılıkla uğraşan bölge halkı, hayvan ölmedikçe veya misafir gelmedikçe,

384

hayvanını

kesip

et

yemiyordu.

Proteinsizlikten dolayı raşitik, cılız çocuklar çoğunlukta idi. Pek çok evde zekâ özür lü çocuk da gördük.

Köy halkı da çocuklar gibi baştan aşağı bit, pire ve tahtakurusu içindeydi. Biz de sonunda çaresiz bitlenip pirelenecektik ama dönüş

385

yolunda Van gölü'nün sodalı suyu, bizleri her türlü haşerden kurtaracaktı.

İlk gün akşama doğru gençler Kürtçeyi

ilerletmişlerdi.

Köylülere

soruyorlardı:

"Kideret e de Ői?" Yanıt hemen geliyordu: a Seremi dese, midemi dese (başım

386

ağr ıyo r,

mide m

a đr ıyo r)."

Ağrısız,

dertsiz tek bir kişi yoktu aralarında.

Muayene

sırasında

gördüklerimizi

kaydediyor,

Şüpheli

bulgular

için

değerlendirme

formları

düzenliyorduk.

Kadınlar ilk günlerde muayene olmak için, karınlarını açmaya utanırlarken, kimseden çekinmeden memelerini çıkartıp bebelerini

emzirebiliyorlardı. İnsan içinde bebe

387

emzirmek son derece doğaldı.15 İlk iki günün sonunda,

halkı

muhtarların

evinde

toplamaktan vazgeçip, ev ev dolaşma kararı aldık. Böylece tüm ev halkını, en azından o sırada evde bulunanları, tarayabilecektik.

Bu

arada

inanılmaz

şeylerle

karşılaşıyorduk. Tülay Hemşire, bir cüzam hastasının, gözlerinin kurummasını önlemek

15 Ter Gök Dört Duvar, s. 42.

388

için geliştirdiği, göz etrafını tamamen

kaplayan bir koruyucu gözlük karşısında

şaşkına dönmüştü. Muayene ettiği hasta, icadı sa yesinde göz korneasını hasardan korumayı

başara bilmişti. Yıllar sonra Massa chusetts'

de çalışırken, bir lepralı hastanın o gözlüğe çok benzer bir göz lük taktığını görünce, Müküs'deki zeki vatandaşı patent almaya

teşvik etmediği için büyük bir piş manlık duyacaktı.16

16 Ter Gök Dört Duvar, s. 30.

389

Onlar bizim için, kar tepelerinin ardında unu tulmuş, zeki, duyarlı ama ilk çağlara ait insanlardı.

Onların gözünde ise bizler, derman dağıtan sihirbazlar, omuzlarımızdan sarkan fotoğraf makinelerimiz, tansiyon aletlerimizle uzaydan gelen yaratıklar gibiydik. Onlar bizi uzaylı

390

gibi görürken, bizim çocuklar da onlar için bir tekerleme söyleyip durmuşlardı: Mars, Venüs, Müküs!

Müküs; yani, dünya dışında bir gezegen!

391

Bahçesaray/Müküs,

iyi

bir

ressam

tarafından, yeşilin her tonu kullanılarak çizilmiş, bir natürmort resim gibiydi. Orada, vadinin ortasında çağıldayan dereden başka hiçbir şey değişmiyor, gitmiyor, akmıyor, hareket etmiyordu. Ağalık düzeninin hâki-miyeti, tabiatın bile üzerine sinmişti sanki.

Ağadan izin alınmaksızın yağmur yağmaz,

rüzgâr esmez, kimse köyü terk etmez,

evlenmez, boşanmaz, askere gitmez, desem yeridir!

392

Akşamları çocuklarla konuşurken, sadece

muayene ettiğimiz hastalarımızdan değil,

bulduğumuz bölgenin siyasi yapısından da söz ediyorduk. Genç doktor adayları, ağalık düzeninin, cumhuriyet düzeniyle barışık

yaşıyor olmasından incinmiş görünüyorlardı.

Bu banşıklığın ardında, ağaların her iktidar için bir oy deposu olarak algılandığını orada öğrenecek, üzülecek ve şaşıracaktım.

393

On beş yıl öncesine kadar, tüm toprakların birbirleriyle yakın akraba üç aileye ait olduğunu öğrenince de şaşırmıştık. Bu üç aile, köylüleri çalıştırmak için kaba kuvvete de başvurmuş gerektiğin - de. Topraksız köylü çaresizlikten, çoğu kez boğaz tokluğuna

çalışmış. Zaman içinde, yörenin gençleri batıya ve özellikle Adana'ya çalışmaya

gitmeye başlamışlar ve köyde çalışacak genç erkek kalmayınca, ağalar ücret ödemek

yerine, toprağın bir bölümünü köylünün kendi hesabına çalıştırmasına izin vermişler.

394

Biz

oraları

gezerken,

köylüler

ağa

toprakların da yarıcı olarak çalışıyorlardı.

Yani, ağanın malı yerine, işçisi olmuşlardı.

Ama dertleri bitmemişti. Ağanın sözüyle

satılmış ve yine ağanın marifetiyle satıştan vazgeçilmiş topraklar mı isterdiniz, otlak anlaşmazlıklarından doğan sorunlar mı?

Sorun çoktu. Ama sorunu çözecek adam

yoktu. Köyde muayene ettiğimiz insanlardan tutun,

Çukuro

va'ya

çalışmaya

gitmiş

erkeklere, yeni doğmuş bebelere kadar herkes şihın veya ağanın adamıydı. Ağa da haliyle muhtarı

oluyordu

köyün.

Bu

ağalar

zengindiler, güçlüydüler, kendilerine kul olan bir sürü adamları vardı, devletle ilişki içindeydiler;

muhtar,

belediye

başkanı,

milletvekili

oluyorlardı.

Bu

bölgelere

gönderilen

devlet

memurlarının,

siyasi

iktidara sırdarını dayamış bu kişilerle, müca dele gücü yoktu. Hiç olmamıştı, ne Osmanlı do neminde, ne cumhuriyetin ilk yıllarında ne de şimdi! Buraya tayin edilen kişi, bir an önce bu yöre den gitmek istiyordu. Kalıp kiminle ve ne için mücadele edecekti ki? Sistem, ağalık düzeninin arkasındaydı. Bunu fark edenin ya gönlü kırılıyordu, ya midesi

bulanıyordu. Üstelik buradaki gerilik, bilinçli bir gerilik, sefalet, bilinçli bir sefaletti. Buranın şeyhleri, şıhları, ağaları, bölgelerinde hükümleri azalmasın diye, hiçbir gelişmeye izin vermiyorlardı. Ama hangi partiden olursa

396

olsun, hükümetler onlara göz yumuyordu,

çünkü hükümetlerin oy deposuydular. 17

Akşam yemeklerinin yer sofralarında,

çocuklarla

aramızda

konusurken,

cumhuriyetin kurulduğu yıllarda, hükümetin hazırladığı toprak reformuna doğuda olsun,

17 Ter Gök Dört Duvar, s. 74-75.

397

batıda olsun, ağaların şiddetle karşı çıkmasına çok hayıflanmıştık. Tek parti döneminde bile kotarılamayan bu reformu, artık kimsenin beceremeyeceğini düşünmüştük. Acaba ba-

şarılsaydı,

doğunun

bugünkü

sorunları,

kökünden halledilmiş olur muydu? Kaçırılan bir fırsat mıydı bu?

398

Siyasi yapıyla ilgilenmek bizim vazifemiz değildi ama öğrencilerimin toplumsal olaylara ilgisi ve duyarlılığı hoşuma gidiyordu.

Tespitlerine ve isyanlarına hak veriyordum.

Yarın, doktor olarak hayata atıldıklarında, bu bölgenin insanları için ellerinden geleni yapacaklarına emindim. Fakat o an, orada, bize düşen cüzamın kökünü kurutmaktı, siyasi fikir üretmek değil. Bu nedenle, vakit gece yarısını bulunca, başgardiyan gibi, onları yataklarına yolluyordum. Ertesi gün, erken kalkıp, yoksul, zengin, kul, köle, şeyh, ağa gözetmeden her insana elimizi uzatabilmek, dertlerine deva olabilmek için uykuya

ihtiyacımız vardı. Yorgun bedenlerimiz sert

399

yataklarımıza değer değmez, derin uykulara dalıyorduk.

Köylerini gezdiğimiz ilçelerin sağlık ocağı

duvarlarına, bu sohbetlerimiz sinip kalmıştır.

Hani derler ya, duvarların dili olsa da konuşsalar! Belki, ilerde keşfedilecek bir yöntemle, bu duvarlar konuşu verirse,

400

yoksulluğa ve cehalete çare arayan seslerimiz yansıyacaktır kerpiç duvarlardan.

Bu arada içimizi buran bazı gerçeklerle de

karşılaşmıştık. Örneğin Müküs'ten ayrılmış

Ermenilerin, şu anda orada yaşayanlardan çok daha ileri bir uygarlık düzeyinde olduklarını, geride bıraktıkları izlerden anlayabiliyorduk.

401

Her yerde sarnıçlar, su ve sulama kanalları, kilise kalıntılarıyla karşılaşılıyor. Bir medeniyeti devraldıktan sonra devam etti rememek,

suyu

kullanmak

için

ancak

kovalarda

taşımak,

tuvalet

sistemini

geliştiremeyip, her işi dere de görmek, böylece içilecek suyu kirletmek, bizlerin suçu değil miydi?

402

Van'da gerçekleştirdiğimiz ilk tarama

başarıyla sonuçlanmıştı. İki hafta boyunca, köylerin çoğuna araba ile gitmiş, mezralara yürümüş,

bazen

de

gideceğimiz

köye

katırlarla ulaşmıştık. Gruplar halinde, Bahçesaray'a bağlı on altı köyü teker teker do laşmış,

köylerde

bulabildiğimiz

herkesi

muayene etmiş, saklı kalan cüzamlıların da tespit etmeye çalışmıştık. On iki bin nüfuslu ilçede dokuz bin civarında insanı muayene ettiğimizi hatırlıyorum. Çok sayıda olmasa da, yeni cüzamlılar da bulmuş, hemen

tedaviye başlatmıştık.

403

ÇALDIRAN

İstanbul'a dönüşümüzün ardından fazla

zaman geçirmeden ikinci bir tarama gezisine çıktık.

320

Yine Van bölgesine gidiyorduk ama bu

sefer Muradiye-Çaldıran'a. Burası da cüzamın fazla görüldüğü bir bölgeydi, Bahçesaray'da yaptıklarımız duyulunca, bu ilçeden de talep gelmişti. Yaz aylarıydı, öğrenciler hâlâ tatildeydi, bu nedenle İstanbul'dan ayrılmak kimseye zor gelmeyecekti.

321

Aynı ekibi çabucak toparlayıp, yeniden

yola koyulduk. Bu kez iyice bilinçlenmiştik; yanımıza çok daha fazla ilaç, gereç aldık.

Çocuklar evlerine gidiyorlarmış gibi sevinç içindeydiler.

İlk

taramayı

başarıyla

sonuçlandırmış, çok kişiye ulaşmış ve

dertlerine deva bulmuş olmamin verdiği

güven duygusuyla doluydular. Artık onları nelerin

beklediğini,

insanlara

nasıl

yaklaşacaklarını, nasıl iletişim kuracaklarını, tedaviye nasıl ikna edeceklerini, en çok hangi ilaçlara ihtiyaç olduğunu da biliyorlardı.

Kendilerini bu konuda adeta uzmanlaşmış

hissediyorlardı.

322

Çocuklan, bir önceki yolumuzu takip

ederek önce otobüsle Van'a sonra da

arabalarla Doğu Be yazıt'a yolladım. Ben, Ayşe ve Tülay hemşirelerle, bir gün sonra yola çıkacak ve biz de tıpkı onlar gibi, Doğu Beyazıt'tan Çaldıran'a kadar, İran sınırı boyunca

Unimog

kamyonlarla,

askerin

desteği ve koruması altında gidecektik.

Çünkü dile getirilme se de, bölgede terör başlamıştı.

323

Çaldıran'a varınca yine şaşınp kaldık!

Memleketimiz bize durmadan yeni sürprizler hazırlıyordu! Çaldıran, hepimizin tahmininin aksine, Bahçesa- ray'a göre çok gelişmiş ve muntazam bir bölgeydi. Deprem sonrası

yapılan sağlık ocaklan, Bahçesa ray'dakiyle ölçülemeyecek

kadar

modern

ve

donanımlıydı! Çocuklar taramanın burada çok

daha kolay yürüyeceğini düşünerek, ilk gece tatlı bir uyku ya yatmışlar ama sabah

uyandırıldıklarında, işlerin hiç de öyle

olmayacağını anlamışlar. Sabahın çok erken bir saatinde, derin uykulandıktan kapının vuruşuyla uyanmışlar. Sağlık ocağı görevlisi, he men hazırlanmalarını söylemiş. Dışında telaş ve gürültü varmış. Alelacele giyinip

324

odalarından çıkmışlar ki, ne görsünler, bir sürü yaralı insan, yaka paça içeri taşınmakta.

Sağlık ocağının hekimi, burada doktorluk yapacağına askere gitmeyi tercih etmiş olduğu için, sağlık ocağında doktor yokmuş

Bizimkiler hemen işe koyulup buldukları malzemelerle yaralılara müdahale etmeye

325

başlamışlar.

Akşama

doğru

biz

oraya

vardığımızda

çocukları

savaş

hekimliği

yaparken

bulduk.

Allahtan

Almanlar

tarafından yapılan sağlık ocağı tam teçhizatı bir yerdi. İhtiyacımız olan her şey el altında gibiydi. Buna sevinmiştik.

326

Biz yeni gelenler, biraz nefeslendik,

çocukların

anlattıklarını

dinledik,

sonra

getirdiğimiz

ilaç

kolilerini

raflara

yerleştirmeye başladık ki, bu sefer de içeriye bir ölü taşıdılar. Bir çatışmada öldürülmüş

olduğu için otopsi yapılması gerekiyordu.

Mecburi hizmetini yapmakta olan gencecik bir hükümet tabibi, az sonra otopsi için merkezden gelecek, bizlerle tanışacaktı.

327

Çaldıran, Bahçesaray'dan çok farklıydı.

Çocuklar, Bahçesaray için, "Orası asırlar önce donup kalmış bir gezegen gibiydi, her şey gerçek dışıydı," diyorlardı. Oysa Çaldıran sert,

acımasız,

hareketli

ve

gerçektir.

Bahçesaray'da bir şihın ya da ağanın emrinde, şikâyet etmeden yaşayan insanların yerini, Çaldıran'da

kan

davası,

şiddet,

terör,

kaçakçılık ve PKK almıştı. Bahçesaray'da bizlere gösterilen güvenin, içten sevginin yerini ise kuşku! Köylüler bize mesafeli

duruyorlar,

iyi

niyetimizden

şüphe

ediyorlardı. Ne yapmak istediğimizi uzun uzun anlatmak zorunda kalıyorduk. Muayene koşulları çok daha iyi olmasına,

çevremizde öğretmenlerin, askerlerin de

bulunmasına rağmen, güveni, iletişimi

sağlamakta zorlanıyorduk.

Güven eksikliği sadece bize karşı da

değildi. İn sanlar birbirlerine de

güvenemiyorlardı anlaşılan. Mesela,

Çaldıran'a girdiğimizde, ilk dikkatimizi çe-

ken, ilçenin orta yerine yığılmış samanlar

olmuştu. Her evin kendi ağılında,

bahçesinde durması gereken samanlar,

ilçenin orta yerinde yığılmıştı. Meğer

evlerdeki samanlıklar, düşmanlık

328

nedeniyle he men her gece yakılıyormuş.

İnsanlar samanlarının yakılmasını

önlemek için, hepsini aynı yerde toplama-

mışlar, böylece kimse başkasının

samanını yakmaya yeltenmez olmuş.*

Çaldıran'da, etrafta kadın da yoktu!

Ortalıkta sadece küçücük kız çocukları

dolanabiliyordu. Bahçesaray'da lafa
kanşmak isteyen, fikir beyan eden, hatta
fikri sorulan, ender de olsa sofraya otu
ran kadınlar, uzak birer anı gibi kalmıştı.
Müküs'de olduğu gibi başka bir gezegene
değil, bu sefer er keklerin dünyasına
düşüvermiştik! Evlere girdiği mizde etrafta
yığınla silah, duvarlarda da resimlcı
görüyoruz. Resimler, evin erkeklerinin
ya askerlik ya da hapisane hatırası
fotoğraflarıydı. Hapse düşmemiş, adam
öldürmemiş veya yaralanmamış kişiyi
adamdan mı saymıyorlar acaba diye
konuşuyorduk aramızda. Orada
kaldığımız sürece, bizim çocuklar cüzam
taraması yapmanın yanı sıra, her Allah'ın
günü birilerine dikiş attılar, pansuman
yaptılar. Çünkü her gün, bir köşede bir
çatışma oluyordu.

* Ter Gök Dört Duvar, s. 80.

329

Yine cami imamını araya soktuğumuz
halde, Bahçesaray'da olduğu gibi,
kolayca çözememiştik Çaldıranlıları. İlk

gün direndiler. Saatler ilerledikçe, yavaş yavaş iyi niyetimizi anlamaya, bize yaklaşmaya, evlerine girmemize ve onları muayene etmemize izin vermeye başladılar. Tercüman aracılığıyla, hem her türlü dertlerine çare buluyor hem de cüzam hakkında bilgi veriyor, tarama yapıyorduk. Kat kat giysilerin altına sakladıkları vücutlarını bize göstermek istemeyen kadınlara soruyorduk, acaba beyaz lekeleri var mıydı? Varsa nerelerinde ve ne .amandan beri? His kaybı var mıydı? Soru cevapla, cüzamın varlığını tespit ettiğimiz çok oldu. O zaman, tedavinin kalıcı ve mümkün olduğunu anlatıyorduk. Tedavi görmeye çoğunu ikna etmiştik. Benim, tedavi kadar önemle üzerinde durduğum bir başka nokta, cüzamlıların toplumun dışına itilmesine mani olmaktı. Bu yüzden cüzam vakası bulunan evlere girdiğimde, iskemleleri veya minderleri kapının önüne çıkartıyor, cüzam hastası kişiyle neredeyse sarmaş dolaş oturuyor, ona

dokunuyor, o evde pişirilmiş çayımı diğer

köylülerin gözü önünde içiyordum.

330

Böylece, cüzamdan korkulmaması, cü-

zamlının dışlanmaması için bir mesaj

vermiş oluyordum. Biz gittikten sonra,

"Koskoca doktor böyle davrandığına göre, demek ki bu hastalık hemen

bulaşmıyormuş," diye konuştukları

kulağımıza gelmişti. Yavaş ama emin

adımlarla, itimatlarını kazanarak

hedefimize doğru yürüyorduk ve arada

çok komik olaylar da yaşıyorduk. Zaten

benim başıma nereye gitsem tuhaf bir

olay mutlaka gelir! Çaldıran'ın sert

yapısında dahi, bir komedi yaşamayı

becerdim, çocuklara eğlenecekleri bir

konu yarattım...

Ziyaret ettiğimiz köylerin birinde, iyice

yaşlanmış lepralı bir kadın vardı.

Gençliğinde tedavi olmak için İstanbul'a

gelmiş ve uzunca bir süre hastanede

kalmış. Hastanede hayatında ilk kez

tuvaleti görmüş, öğrenmiş. Köyüne

dönünce babasına ille de tuvalet isterim

diye tutturmuş. Babası kızını kırmamış,
bahçenin bir köşesine, dört duvar ördü-
rüp, bir hela yaptırmış. Köyün tek helası,
işte onun evindeydi.

Taramalar sırasında muayene ettiğimiz
bir anne, köyün eteklerinde yaşayan
lepralı kızını ziyaret etmemizi, rica etti. Kız

331

yeni doğum yaptığı için, loğusa
yatağından kalkamıyor, muhtarın evine
kadar yürüy e iniyordu, biz ona gider
miydik? Elbette gi derdik!

Ben, Ayşe Yüksel ve bir kız öğrencimiz,
kızın evine doğru yürümeye başladık. Ev
gerçekten de biraz uzaktaydı, köyün son
eviydi. Çantalarımızı taşımakta ısrar eden
erkekler ve peşimize takılan çocuklarla
nihayet eve vardık. Loğusa kızı ve evdeki
diğer insanları da tek tek muayene ettik,
tansiyonlarını ölçtük, ilaçlarını verdik.

Elbette ikram edilen çayı da içtik,
kalkacağız. Ben sıkıştım. Ayşe'ye
söyledim. Evlerde tuvalet olmadığını
biliyorum ama bu iş için gösterecekleri bir

yer olmalı diye düşünmüştüm. Ayşe de

adamlardan birine sormuş. Adam dışarı

çıkıtı, Kürtçe, avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. Köylüleri bir telaş aldı, birbirlerine
bağırıyorlar, koşuşuyorlar, geldiğimiz

yöne doğru koşanlar var, içeri girip

çıkanlar var. Şaşırdık. Neler olduğunu bir

türlü anlayamıyoruz. Bizi önlerine kattılar, yine çoluk çocuk, bağıra çağıra geldiğimiz

yöne gitmeye başladık. Lepralı yaşlı kadı-

nın evine doğru gidiyoruz. Yaklaşınca bir

de ne göreyim, kadının bahçesindeki

tuvaletin önünde erkekler sıraya girmiş,

332

birinin kolunda bir havlu, diğerinin elinde

ibrik, bir başkasının elinde yamru yumru

kocaman bir sabun. Nerdeyse bütün köy

bana tuvalet hizmetleri sunmak için

kuyrukta. Bütün köye rezil oldum. Bunca

hazırlıktan sonra, tuvalete girmesem

olmaz, girsem kapıda yığınla insan,

ellerinde ibrikler, peşkirler heyecanla işimi yapmamı bekliyor. Bu olayın, çocukların

tuttuğu Çaldıran seferinin seyir defterine

"Türkan Hoca- 'nın Alayışlı Çiş Seferi,"

diye geçtiğine eminim.

İşte böyle, hem sert hem de inanılmaz

konuksever insanların yaşadığı bir

beldeydi Çaldıran. Konuklar, kim olursa olsun, baş üstünde taşınıyordu.

333

Muhtarın evindekilere tarama yaparken, genç doktor adaylarımızdan biri, muayene için kollarını sıvamış bir genç kıza, ağabeyinin mani olmasına çok üzülmüştü.

Muayene olmamanın kıza nelere mal olacağını delikanlıya anlatmaya çalışsa da, fayda vermemişti söyledikleri. O akşam, muhtarın evinde akşam yemeğine davet edilmiştik. Yer sofrasında, yan yana dizilmişiz, ikram edilen yemekleri yiyor-duk, ama genç doktor adayı, sabahki olaya kızgın olduğu için ağzına lokma koymuyordu. Muhtar, etrafındakilere, Kürtçe neden yemek yemediğini sormuş, anlatmışlar. Bağıra çağıra oğlunu sofradan kovdu. Delikanlı dışarı çıkınca, bizim doktor adayına döndü, "Benim oğlum bir eşeklik etmiş, Bey," dedi, "cahil işte, kusuruna bakma. Ben onun yerine özür diliyorum. Haydi, sen ye yemeğini." "Teşekkür ederim fakat aç değilim," dedi bizimki.

Muhtar, "Bak Bey," dedi, "seni üzen oğlumu masadan kovdum, yetmedi. Af diledim yine yetmedi. Bana akşam akşam, oğlumu vurdurtma! Yemeyecek olursan, dışarı çıkıp öldüreceğim onu, bilesin!"

334

Genç öğrenci, adam oğlunu vuracak diye korkusundan önündeki ekmeği kaptığı gibi, sahandaki yumurtaya banarak bir çırpıda bitirivermişti. İnsan hayatının beş para etmediği ama olur olmaz şeylerin onur meselesi yapıлып saat başı can alındığı beldeyi, ne ben ne de çocuklar, hayatımız boyunca unutmayacaktık.

Bahçesaray ve Çaldıran'daki cüzam taramaları, hepimize ömrümüz boyunca ışık tuttu. O yörede yaşayan insanların huylarını, duyarlılıklarını, davranışlarını bilmek, meslek hayatımız boyunca onlarla hep iyi iletişim kurmamızda çok yardımcı oldu.

1984 yılında gerçekleştirdiğimiz bu iki taramayı, 1985 yılında, Uludağ

Üniversitesiyle birlikte, bir alan çalışması olarak sunmuştuk. Bu alan taramasının, sonradan uluslararası bir çalışma olarak değerlendirildiğini de görecektik. Hey gidi günler hey! Ne kadar uzakta kaldılar ama ben, o yaşadıklarımızı hep dinmiş gibi hatırlarım.

Yanı başımda oturan memura bu anıların hangi birini naklettim,

335

bilemiyorum. Geçmiş günler hayalimden nerdeyse ışık hızıyla akadururken, ona bir şeyler anlatmış olmalıyım ki, "Yani Hocam, cüzamlıların evlenip çocuk yapmasına, aramıza karışıp işe girmelerine, bir doktor olarak sahiden karşı değilsiniz, öyle mi?" diye sordu.

"Yavrum, cüzam hastaları da benim benim gibi insan değiller mi? Neden evlenmesinler, iş gücü sahibi olmasınlar?" dedim.

"Çünkü çok fena bir hastalık taşıyorlar. Evlenirlerse, çocukları da cüzamlı doğar."

"Sen beni hiç dinlememişsin! Ne dedim ben sana, erken teşhis konulursa, ilaç

tedavisiyle, hastalık hiçbir araz bırakmadan geçiyor. Bulaşıcılığı- na gelince, nezle gibi aynı odada bulunmakla bulaşan bir hastalık değil. Verem bile ondan daha bulaşıcı. İnsan ellerini sık yıkar, temiz ortamlarda yaşarsa ve bağışıklık sistemi güçlüyse, bulaşma ihtimali pek az."

"Benim tanıdığım herkes cüzamlıdan bucak bucak kaçar."

"Cahilliklerinden kaçıyorlar."

"Benim bir amca oğlum vardı, aşağı köyden bir kıza âşık olmuştu. Kız da buna sevdalı. Ama duyduk ki, kızın ailesinde

336

cüzam varmış. Anam dedi ki, o kıızı bu eve getirirsen, ben kendimi vururum. Ana katili olursun."

"Boşuna telaş etmiş anan. Kızı bir hastaneye ya da bir sağlık ocağına götürüvereydi ya! Belki cüzam bulaşmamıştı bile, kıza."

"Olsun! İstemedilerdi işte. Ayrıldılar.

Sonra kız kendini mi asmış ne! Eee, adı

cüzamlıya çıkınca, ne yapsın, zavallı. Ama

benim amcaoğlu hâlâ vicdan azabı

çeker."

"Senin amcaoğlunun hikâyesi tek

değil. Ben kaç vaka biliyorum böyle!"

"Anlatsanıza bir tanesini," dedi polis.

Hiç nazlanmadım. Severim

cüzamlıların sevda öykülerini anlatmayı.

Dinleyenler, ancak öyle ikna olurlar bu

zavallı insanların, kendilerinden farklı ol

madığına. Onların da aşka düşecek

gönülleri, sevil meyi bekleyen bedenleri,

dillendiremedikleri hayal leri vardır. Çoğu, iyileştikten sonra bile adları cüzamlıya

çıktığı için köylerine, mahallelerine döne-

mez, onları kimselerin tanımadığı yerlere

göç ederler ve bıçak sırtında yaşarlar bir

ömür.

337

YETER'İN VE

RAMAZAN'IN ÖYKÜSÜ

m

Başımı uzun zamandır incelemekte olduğum

dosyadan kaldırıp masanın sağ tarafında duran ince belli çay bardağına uzandım, ilk yudumu alır almaz yüzümü buruşturup geri koydum bardağı.

Çalışmaya daldığımdan çayım yine buz gibi

olmuş! Oysa kafamı toparlamak için biraz ara vermek, sabah aceleden ağzımı yakarak mideye indirdiğim çayı, şimdi sindire sindire içmek istemiştim. Yenisini getirtmek için önümdeki zile bastım. Uzun süre kimse gelmeyince, parmağımı bir süre zilin üzerinde tutarak bir kere daha bastım. Yorgundum, acıkmıştım, saat ikide

başlayacak toplantıya girmeden önce yemek

yiyecek vaktim yoktu, taze demlenmiş bir çaya şiddetle ihtiyacım vardı ama Bayram, nedense bir türlü gelmiyordu. İskemlemi geri itip çay ocağına gitmek için kalktım ve gözüm bahçeye takıldı.

Bayram, peşine taktığı iki kadınla koşar adım binaya doğru yürüyordu. Tevekkeli değil zili duymadı, bahçedeymiş meğer, diye düşündüm.

339

Bayram'ın peşinden gelen kadınlardan birinin yüzü, başındaki örtüyle burnunun üzerine kadar örtülüydü, yüzünü göremiyordum ama yürüyü-

şünden, hastalığının derecesini tahmin edebiliyordum. Diğer kadın, koltuk değnekleriyle yürüyordu.

Demek ki o da hastaydı, refakatçi değil. Binaya doğru ilerleyen hastalar, eğer yatmak için geliyorlarsa, dispenserde onları yatıracak boş yatak yoktu. Hatta birkaç haftadır bazılarını ikişer ikişer yatırmak zorunda kalmıştık. Hasta her zaman bol, yata ğımız hep azdı ama son günlerde yatağa

talep inanılmaz derecede artmıştı. Bundan

şikâyetçi değildim elbette. Cüzamın tedavi edilir bir hastalık olduğunu ve bu derde duçar olanların gizlenmeyip hastanelere başvurmalarını temin etmek için bir ömür harcamıştım ama arz ve

talebin atbaşı gidemediği bir alandı benimki. Az sonra elimde patlayacak olan yeni sorun, çay içme arzumu unuttur du, masama geri döndüm,

üzerinde çalıştığım dosyayı kapattım, iskemleme oturdum ve ağrımaya başlayan sırtımı gevşetmek için gerindim. Bu ağrı lar hep strestendi. İlaçlar için gereken paranın za manında

bulunamamasından ve dispenseri yenile mek için sarf ettiğimiz çabanın önüne dikilen bürokratik engellerden bunaldığım oluyordu. Ama inandığım iki şey vardı, birincisi; başlanan her iş bitirilmeliydi, ikincisi ise, kendi düşen ağlamazdı.

Bir doktora çok para kazandırabilecek estetik operasyonlardan tutun, başını fazla ağrıtmayacak çocuk ya da kadın doğum hastalıklarına kadar onlarca uzmanlık dalı dururken, cüzamlılarla uğraşmayı seçerek zor yola başkoyan ben değil miydim? O halde, şikâyete hakkım yoktu! Ben

sandalyenin üzerinde kollarımı yanlara, yukarıya gererek, çevirerek sırtımı gevşetmeye çalışırken, pe

3

şi 4

e kadınlarla Bayram kapıda bitti.

Bayram'ın odaya soktuğu köylü kadınlara bak-

tım. Her ikisi de çok gençti. Bir tanesinin sağ ba-cağı, diz altından protezliydi, diğèrinin yüzünde kabuk bağlamış yaralar vardı. Başlan eğik, dikili-yorlardı masanın öte yanında.

"Nerden geliyorsunuz?" diye sordum.

"Elazığ'dan" diye atıldı Bayram. Kendi de dis-panserdeki hademelerin çoğu gibi tedavi geçirerek sağlığına kavuşmuş bir cüzamlı olduğu için, kimseyi kapıdan döndürmeyi sevmezdi, "kardeşmişler."

"Yavrum Elazığ'da hastane var. Niye buraya kadar geldiniz?"

Bayram yine lafa daldı, "Hocam, oradaki hastaneye..."

"Bayram, dur hele, müsaade et de hikâyelerini kendileri anlatsın."

"Anlatın Hoca'ya başımıza gelenleri," dedi Bayram.

Kadınlar konuşmadılar. Besbelli hikâyelerini, beni etkilesin diye Bayram'a anlattırmak istiyorlardı.

"Bayram, bu kızlar senin akrabaları mı?"

"Hayır efendim. Az önce, geldiklerinde tanıştık.

Şu konuşuyor da, diğèrinin Türkçesi, kıt," dedi Bayram.

"İkiniz de mi hastasınız?" diye sordum.

"Ben tedavi gördüm," dedi koltuk değnekli,

"hasta olan, kardeşim."

"Pekâlâ, çıkarsın üzerindeki, muayene edeyim önce."

"Önce başına gelenleri hikâyeye edeyim de, anla sen neler çekmiş, Doktor Hanım," dedi, bacağın-da protezi olan.

Tecrübeyle biliyordum ki her cüzamlının ardın-da kalın ciltli bir roman vardır, başına gelmeyen kalmamıştır ve bu acıları dökmeden hiçbiri rahat edemez. Günah çıkartan papazlar ya da hastasını divana uzatmış ruh doktorları gibi, cüzamı tedavi edecek kişi, önce hastanın iç dünyasının

cerahatini akıtmakla başlamalıdır işe. Hasta, insan yerine konup dinlenmeli, acısıyla ilgilenilmeli, yükü paylaşılmalı, hafifletilmelidir.

"Anlat bakalım," dedim, dinlemiş olduğum yüzlerce acı öyküye bir yenisini eklemeye hazırlanırken.

Her iki kardeş de Elazığ'ın bir köyünden geli yorlardı. Ailede cüzam vardı. Abla önce Elazığ'da sonra da İstanbul'da tedavi görmüş, bacağına protezi burada takmışlardı. Yeter ise henüz on beş yaşındayken, kırkını geçmiş, çok çocuklu bir adama başlık parası karşılığında satılmıştı.

Adamın karısı yatalaktı. Kızları evlenip gitmişlerdi.

Adam yatalak kansı ve oğullarıyla birlikte

yaşıyordu. Yeter kocaya verildiğinde çok güzel bir kızdı ve cüzam mikrobu taşıdığıının henüz farkında değildi. Kocasının kendinden büyük olmasını da pek dert etmemişti. Cüzam bulaşmış evlerden kız almazlardı genelde. Bir talibinin çıkmasına

şükretmişti bu yüzden. Evini çekip çeviriyor, hasta kadına bakıyor, kocasıyla oğullarının çamaşırlarını yıkıyor, önlerine aşlanı koyuyor, gerektiğinde tarlaya bile iniyordu. Evlendikten iki yıl sonra, Yeter'in yüzü ve kolları lekelenmeye başladı.

Üvey oğulları, kızın ailesinde cüzam olduğu için, onun da aynı mikrobu taşıdığıından şüphelendiler.

Cüzama yakalandıysa, bu evden gitmesi

gerekiyordu.

Babalan oğullannın şikâyetlerine kulak asmadı.

Karısını seviyordu, onu evden uzaklaştırmaya hiç ni 3

yet 4

i 2

yoktu. Yeter'i alıp sağlık ocağına götürdü.

Sağlık memuru, kızı Elazığ Hastanesi'ne götürmesini söyledi. Bir bahar günü karı koca, şehre indiler, hastanenin kapısına vardılar. Haberler hem iyi hem kötüydü. Yeter, cüzam mikrobu taşıyordu

ama hastalığın kesin tedavisi vardı. Rifa mp isin adlı ilaç, muntazam alındığı takdirde, hastalık önlenebilirdi. Elbette ayrıca yaralara her gün pansuman yapılacak, merhem sürülecek ve hasta tertemiz bir ortamda yaşayacaktı. Kız henüz on sekiz yaşındaydı. İyi bakılırsa, iyileşir, dünyaya sağlıklı çocuklar bile getirebilirdi.

Karı koca, yanlarında kutu kutu ilaç ve mer-

hemle, sevinç içersinde evlerine döndüler. Kız eve varır varmaz, doktorların kendine tembih ettikleri gibi, evdeki bütün kilimleri götürüp bahçede bir ipe astı, her birini iyice yıkadı.

Akşam oğlanlar tarladan döndüler. Kilimleri serili göremeyince bir ağız dalaşdır başladı. Yatalak anne de yattığı yerden lafa karışıyor, evin düzeninin bozulduğundan, kilimsiz tahtalarda rutubet kapacağından şikâyet ediyordu.

Nerdeyse üç beş günü, kilimlerin kavga gürül-tüsüyle geçirdiler. Kilimler nihayet kuruyunca, Yeter onları hemen yerlerine serdi ama oğlanlarla analannın şikâyetleri bitmek bilmiyordu.

Bu sefer de ilaçları ağızlarına dolamışlardı. Babalarının bütün parası bu hasta karının tedavisine gidiyordu. Üstelik bulaşıcı, korkunç bir hastalığa yakalanmıştı. Onun elinden yemek yemek istemi yorlar, çamaşırlarına dokundurmuyorlardı. Evdeki hayat cehenneme döndü. Birkaç ay sonra,

oğlanlar babalannı bir kenara çekip Yeter'i evden yollamasını istediler.

"Yollamam," dedi babaları, "ben ona çok para verdim."

343

"İyi ama şimdi hasta! Bir işe yaramıyor."

"Nasıl yaramıyor? Evin işini o görüyor, ananıza o bakıyor. Hayvanları yemiyor. Daha ne yapsın?"

"Hastalığını bizlere de bulaştıracak, baba," dediler.

"Ben öğrendim, öyle kolayca geçecek bir hastalık değilmiş. Hele sizin gibi genç, güçlü kuvvetli insanlara hiç geçmezmiş,

Gocunuyorsanız, uzak durun."

"Biz bu kızı evimizde istemiyoruz. Sana başka kan bulalım. Bunu evine yollayalım."

"Burası benim evim. Ben avradımı hiçbir yere göndermiyorum. Şikâyetiniz varsa, siz gidin!" dedi babalan.

Oğlanlar babaya laf geçiremeyeceklerini anla-yınca, başka bir yola başvurdular. Babalarının evde olmadığı zamanlar, Yeter'i dövmeye

başladılar. Kendilerini şikâyet edecek olursa, da onu öldüreceklerine yemin ettiler. Kızcağız,

yüzündeki, kolla- mndaki morartıların, hastalığının yüzünden olduğunu söylüyordu, kocasına. Bir gün kuması insafa geldi, Yeter'e, "Kızım, ne diye bu evde kalmakta ısrar ediyorsun?" diye sordu, "dayak yemek hoşuna mı gidiyor?"

"Elbette gitmiyor," dedi Yeter.

"Kaç, babanın evine git!"

"Koca evinden baba evine dönülmeyeceğim bilmiyor musun?" dedi Yeter. "Babam beni kapı önüne kor!"

"O zaman kocana söyle seni hastaneye

götürüp yatırsın, kurtul bu haydutlardan. Yoksa dayak yemekten öleceksin."

Yeter, o akşam kocasına kendini iyi

hissetmediğini, hastaneye yatmak istediğini

söyledi. İlaçlarını muntazam alıyordu ama belki de ha 3

st 4

a 4

n

ede yatarsa daha çabuk iyileşirdi. Ertesi

günü kocası Yeter'i yine Elazığ Hastanesi'ne götürdü. Doktorlar gidişatını görmek, ilaçlarının düzenini yeniden saptamak için, kızı bir hafta hastanede tutmaya karar verdiler.

Hastanedeyken, iki üvey oğlu Yeter'i ziyarete geldi. Bahçenin bir köşesinde fısır fısır konuştular.

Oğlanlar, eve geri dönmeye kalkacak olursa,

vallahi de billahi de onu öldüreceklerdi.

"Beni burada hep tutsalar, hiç çıkmam," dedi Yeter, "ama tutmuyorlar. Koğuş benden bin beter hastalarla dolu. Babamın evine de gidemem.

Bırakın döneyim eve, ahırda yatarım."

"Hayır," dedi büyük oğlan, "adımızı cüzamlıya çıkardın. Bak, geçen gün kardeşime kız istedik, vermediler. Babama laf anlatamıyoruz. Elimiz ona kalkmıyor ama sen gelersen, öleceğini bil. Ona göre hangi cehenneme gideceksen git! Fakat

babam nereye gittiğini bilmesin. Onu terk ettiğini zannet sin. Buralardan yok ol!"

Oğlanlar, Yeter'in eline birkaç kuruş para sıkış

tıp giderlerken, paralara işaret koyduklarını, geri dönecek olursa, onu hırsızlıktan yakalatacaklarını da söylemeyi ihmal etmediler.

Yeter, kocası onu hastaneden çıkartmaya gel-

meden, buralardan kaçması gerektiğini anlamıştı.

Tek başvuracağı, bu derdi çekmiş, halden

anlayan ablasıydı. Ona haber yollattı. İki kardeş, kocasının Yeter'i eve götürmek için geleceği günün erken sabahında, ellerinde bir bohça ile yola düştüler. Abla, İstanbul'da yoksul ve hasta dostu bir doktor olduğunu duymuştu. Üstelik bu kişi, bir kadındı. Ara sıra gelir, elini buradaki hastalara da uzatırdı. Cüzamlıların arasında bir efsane gibiydi adı. Abla, izini sürecek ve sora

345

sora bulacaktı onu! Yeter ki, İstanbul'a kadar kapağı atabilsinler!

Ve işte şimdi buradaydılar.

Abla, anlatacağını anlattıktan sonra sustu. Yeter, gözleri yerde, kıpırdamadan oturuyordu.

"Bayram, git başhemşireyi yolla bana," dedim.

Adam odadan çıkınca, Yeter'i soyup muayene ettim. Vücudunda sadece cüzam değil, tekme tokat izleri de vardı. Tedavisi bitene kadar

hastanemizde kalabilirdi ama iyileştikten sonra ne yapacaktık bu kızı? Nereye yollayacaktık.

"Elinden ne iş gelir?" diye sordum.

"Her işi yapar," diye atıldı ablası, "biz ikimiz de yemek pişiririz, temizlik yaparız, tığ işi biliriz."

Ablanın elleri hafifçe pençeleşmişti ama

kızınki- ler iyi durumdaydı.

"Sen geri dönmüyor musun?" diye sordum ablaya?

"Dönemem artık. Onun evden kaçmasına yar-dım ettim. Biz bir yatakta koyun koyuna yatarız iki kardeş, Doktor Hanım, sen hiç üzülme," dedi abla.

Onları o akşam koğuşa yerleştirdik, kızın

tedavisine başladık. Sonu iyi biten bir öyküydü bu. Kızın kocası, olanları öğrenince, gelip kansını bulmuştu. Fakat kız artık, oğlanların korkusundan geri dönmek istemiyordu. Adam şehrin yoksul

varoşlarında bir gecekondu aldı. Karısı ve

baldızıyla bir müddet orada yaşadılar. Sonra, adam İstanbul'da yapama- yınca, Yeter'den

iyilikle ayrılıp köyüne geri döndü. O yörelerde resmi nikâh yapılmadığı için, evlenmeler

ayrılmalar, kişilerin rızasıyla, iki dudağın arasında hallediliyordu. Sonradan duyduk ki, oğullan ona başka bir kadın bulmuşlar, yine evlenmiş.

346

Yeter de, oturduğu mahallede bir koca buldu, evlendi, çocuğu bile oldu. Ablasıyla birlikte, yardım için açtığımız satış tezgâhlarımıza,

kermeslerimize yün atkılar, şapkalar, patikler örüp ara sıra para bile kazandılar.

"Vallahi, sizden duyana kadar cüzamın tedavi edileceğini hiç düşünemezdim," dedi genç polis.

"Böyle ne öyküler var bende," dedim, "Ramazan'ın öyküsü de var mesela. Ramazan da Ela-

zığ'dan gelmişti. İlerlemiş safhadaydı hastalığı.

Gözleri aşağı akmış, duyu kaybı başlamıştı. Bir süre yer olmadığı için beklettik, yatak açılır açılmaz haber verdik, geldi yattı hastaneye. Bu arada çalı-

şanların çocukları için zemin katta bir kreş açmış-

tık. Kreşin açıldığı alana çocuklar temiz havada oynayabilsinler diye bir bahçe yapmayı

planlıyorduk ama buna ayrılmış para olmadığı

gibi, uğraşacak vakit de yoktu.

Ramazan, her gün sabahın beşinde namaza

kalkıyor, namazını kılınca bahçeye çıkıyor,

başlıyor hastanenin dört bir yanındaki toprakları, çayırları sulamaya. Sonra bizden alet edevat istedi, ona bir testere, bir bahçe makası aldık.

Bahçedeki bütün ağaçları budadı. Çimenleri

gübreledi. Birkaç ay sonra bahar geldi, bizim çiçekler, güller içinde bir bahçemiz oldu. Kreşin önünü de mis gibi yapmış ama çocuklara diken batmasın diye oraya gül ekmemiş. Civar

hastanelerin bahçe yüzünden kıskançlığına hedef olmuştuk, o yıl. Gönüllü bahçıvanımıza, arka bahçedeki kulübeyi verdik. İyileştikten sonra orada yaşadı ve ücret talep etmeden bahçemize hep o baktı. Sonra bir gün Van'ın köylerinden

347

birinden bir telefon aldık. Genç bir kız cüzama yakalandı diye, hayvanlarla birlikte ağla kapatmışlar, hayvanlara yem atarlarken, kıza da yemek parçaları atıyorlarmış. Telefon eden kişi adını vermek istemedi. Biz kaymakam ve sağlık müdürü

aracılığı ile soruşturduk ve olayın doğru olduğunu öğrenince, kızı İstanbul'a getirttik.

Kız, üzerinde yırtık pırtık giysilerle, paçavralar içinde geldi. Saçları kirden keçeleşmiş, elleri hastalık nedeniyle kıskaç gibi olmuştu

zavallının. Hayvandan farksız haldeydi. Kötü muamele görmekten olsa gerek, ürkek bir tavşan gibi, yanına yaklaştığınızda sığınır, korku içinde bakıyor, kollarıyla yüzünü saklıyordu. Kızı yıkadık, saçlarını kestik, bitini, piresini temizledik.

Tedavisine başladık. O kıskaç gibi elleri inanılmaz hünerliydi. Sakatlığına rağmen güzel örgü

örüyordu. Zaman içinde iyileşti. Onu evine geri yollamanın zamam gelmişti ama kız gitmek

istemiyordu. Bir gün bizim Ramazan, kapıyı vurup odama girdi. Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle benden bu kızı istedi. Meğer kıza gözü varmış.

Kıza sorduk, kabul etti. Onlara da aramızda para toplayıp çeyiz düzdük, resmi nikâh kıydık, düğün yaptık. Kaymakamlıkla ilişki kurup ikisine de yeşil kart çıkarttık. Sonra Ramazan hastanenin bah-

çıvanı olarak maaşa bağlandı. Allah onlara bir de erkek evlat nasip etti. Ramazan on beş yıl sonra emekliliğini istedi, tazminatıyla Kocaeli

taraflarında bir kulübe aldı, şimdi orada yaşıyorlar.

Oğulları Ta nıl'ı burs programına aldık. Burslu okuyarak Anadolu Lisesi'ni bitirdi, şu anda Kimya Fakültesi'nde okuyor ve Erasmus bursu ile

yurtdışına gitmek istiyor. Geçenlerde dil sınavına girmiş burs için, kendi kendine çalışarak öğrendiği İngilizcesiyle yüz üzerinden doksan iki almış.

Şi 3

m 4

di 8

söyle bakalım ba na, cüzamlıların çocukları

olmalı mı, olmamalı mı?"

Polis arkadaş bir şeyler söyleyecekti ama tele fonlar aman vermiyordu. Televizyonları seyreden ler, evime baskın yapıldığını öğrenenler, Çağdaş

Yaşam çalışanları, dostlarım, çocukların

arkadaşları sürekli arıyorlardı. Bir iki kişiyle konuşup kapattım telefonu.

"Hocam, bütün bu hastaların, koşturmalarının arasında, şu kızların okul işlerine nasıl vakit buldunuz?" diye sordu polis.

"Sadece kızlara değil, okula gitmek için parası olmayan tüm yoksul çocuklara yardımcı oluyoruz biz."

"Ben, Kardelen mi nedir, onları duydum sadece."

"Kardelenler'in kitabı yazıldı da diğerlerinden öne çıktılar. Bu yüzden sen Kardelenler'i duymuş-

sun, sadece. Aslında, bu okul işine de yine

cüzamlıların sayesinde bulaştım ben. Cüzamlı ailelerin çocuklarını okutabilmek için, sağdan soldan burs buluyordum ya, bir gün Pervari

Kaymakam'ı telefon etti hastaneye, 'Bizim ilçede ilkokulu bitirmiş on yedi tane kız çocuğu var, hocam,' dedi, 'okumak istiyorlar ama burada okul yok. Siz cüzamlı ailelerin çocuklarına yardımcı oluyordunuz, acaba bu kızlara da bir yardım eli uzatabilir misiniz? Kazanalım bu çocukları.'

Hemen telefona sarıldım, birkaç yeri aradım.

Almanya'da doktorluk yapan oğlum da orada

yaşayan Türk çocuklarının eğitimine yardımcı olmaya çalışıyordu. Onlar bir burs ayarladılar, bu on yedi kızı okullarına kavuşturduk."

"Ama daha çok kız çocuklarımı okutuyorsunuz, öyle değil mi?"

349

"Hayır, ihtiyacı olan erkek çocuklara da burs veriyoruz ama ağırlık kızlarda."

"Niye? Kızları daha mı çok seviyorsunuz?"

"Kırsal alanlarda çok çocuklu aileler okula önce erkek çocuklarını yolluyorlar. Buna çoğu kez yoksulluk sebep oluyor. Ama kızları evde tutup kardeşlerine baktırmak, tarlada çalıştırmak, on üç ya-

şına basınca, başlık karşılığı kocaya satmak da işlerine geliyor ailelerin. Kızlara bir fırsat tanımak için, onlara ağırlık verdik."

"Duyduğuma göre bir sürü kız çocuğu okutu-yormuşsunuz."

"Önce on yedi kız çocuğu ile başlamıştık. Kızların çoğu, liseden sonra üniversiteye gitmek iste-yince, orta öğretim burslarını, bu kez de yüksek öğretim için devam ettirdik ve sayıyı elli kız çocu-

ğuna çıkaralım diye kolları sıvadık. Elli kız, yüz kız oldu, derken bin kız oldu, yeni bağışçılar bulduk, kişiler ve kurumlar yardım ettiler, Allah razı olsun, beş bin kız okula yolladık. Erkek çocukları da kattık aralarına. Madem devlet her çocuğa yetişemi yor, haydi arkadaşlar, parası olanlar ellerini cepleri ne atsın, dedik. Ülkemizin eğitim alanına yeni bir nefes getirdik."

Genç polis ellerini ovuşturup duruyordu, bir şey soracak gibiydi ama çekiniyordu besbelli.

"Aklını kurcalayan nedir?" dedim.

"Hocam, dediler ki, bu çocuklan gâvur yapı-yorlarmış."

"Kim yapıyormuş?"

"Bilemem."

"Oğlum onları da, diğer Türk çocuklarını eğiten öğretmenler okutuyor. Türk öğretmenler, bursla okuyanları seçip, haydi şunları gâvur yapalım demiyorlar herhalde!"

3

Y 5

a 0

nı tlamadı. Kafasını biraz kanştırmıştım

galiba.

"Bak oğlum, bu yoksul çocukları köy öğretmenleri kendi okullarında buluyorlar. İlk ve orta öğretimde, parasızlıktan dolayı okulu bırakan ya da hiç okula gidemeyen çocuk varsa, bize haber verin diyoruz. Kaymakamlar ve eğitim

müdürlükleri aracılığıyla, upuzun bir liste geliyor bize. Biz, listedeki en mağdur durumdaki aileleri seçip önce soruyoruz, çocuğunuza para yardımı yaparsak, okula yollar mısınız, diye. Kimi hayır diyor, kimi evet. Evet diyen ailelere, çocukların okul masraflarını karşılamaları için belli bir para ödüyoruz her ay. Çocuk okula devam ettiği

sürece ödüyoruz bu parayı. Çocuğa değil, aileye ödüyoruz. Çocuk, şehrinde, kasabasında ya da köyündeki devlet okuluna gidiyor, başka bir özel okula değil. O yörenin çocukları nerede

okuyorlarsa, burslu çocuk da, orada okuyor. Biz çocuklan görmüyoruz bile. Bir şikâyetleri veya dertleri varsa mektup yazıyor ya da telefon

ediyorlar. Şimdi, devletin okullarında diğer

mahalle arkadaşlarıyla okuyan bu çocuklar, nasıl gâvur yapılıyor, söyle bana!"

"Efendim ben söylemedim, sadece duydum."

Tam, "Bunu söyleyen ya aptal ya da kötü niyetli bir yalancıdır," demeye hazırlanıyordum ki, Çağlayan odaya girip, "Anne, Çınar telefon etti," dedi,

"uçacağını iptal etmiş, gidişini ertelemiş, birazdan burada olacak."

"İşi gücü vardır, iptal etmeseydi keşke," dedim,

"evde ne var ne yoksa götüreceklermiş ama beni almıyorlar anladığım kadarıyla," polise baktım,

"öyle değil mi?"

Genç adam gözleri yerde, "Estağfurullah Hocam," demekle yetindi. O da emin değildi bana ne 3

51

yapılacağından.

"Yok artık, deve!" dedi Çağlayan.

İnönü'nün vaktiyle söylemiş olduğu, "Eşkiyâ-

nın gece ne yapacağı belli olmaz," lafi geldi aklı-

ma, bu ülkede yıllar da geçse, hiçbir şey değişmiyordu. Gülümsedim. "Niye güldün anne?" diye sordu oğlum.

"Öylesine," dedim. Söylesem de anlayamazdı zaten. Biz o günleri yaşarken, daha bebekti

Çağlayan.

Sürekli çalan ev ve cep telefonları arasında, kapının zilini duyduk. Çağlayan pencereden dışarı baktı, "Avukat gelmiş! Anne, dışarısı bir kalabalık ki sorma! Bütün komşularımız kapının önüne birikmişler," dedi.

Avukatım Hüseyin Bey, aşağıdaki polislerle birlikte içeri girdi. Amma çokmuşlar! Biri benimle sohbet eden sivil genç, biri kadın, ikisi de sakallı olmak üzere dokuz kişiydiler. Koruma polisim Zeynep de gelmiş, beni diğer polislerden korumak ister gibi, kollarını yanlara açmış, bana doğru

ilerlemelerini önlemeye çalışıyordu.

"Beyleri bırak da istedikleri gibi çalışsınlar, kı-
zım," dedim.

"Arama izniniz var mı?" diye sordu Hüseyin Bey. Bir takım kâğıtlar gösterdiler.

Oğlanların son günlerde bana baksın diye tut-tukları Moldovalı Cemile, bizim Zeynep, koruma
polisim Zeynep ve karşı taraf, maç yapacaklarmış

gibi karşı karşıya duruyorlar. Ben okuttuğum kız-lardan dolayı sürekli tehdit almaya başlayınca,
devlet bana koruma polisleri yollamıştı. Çoğu zaman erkekler geliyordu, ben küçük arabamı

kullanırken, yanımda ciddi yüzlü genç adamlar otururlardı, hep birlikte sıkılırdık. Sonra bir gün uzun
boyu, güler yüzüyle Zeynep geldi. Gündelik soh 3

b 5

e 2

ti er kadın kadına daha mı kolay

yapılabiliyordu, ne! Çok sevinmiştim Zeynep'in gelişine.

Merdivenlerde Çınar'ın sesi duyuldu. İçeri girince, "Oğlum, aksatmasaydın işlerini," dedim.

"Beni merak etme anne," dedi ve bir iki polisi, baş işaretiyle dışarıya çağırdı.

353

Fısır fısır konuştuklarını duyuyordum dışarıda.

Herhalde annem çok yakında ölecek, onu fazla hır- yani, yaşamanın dışında ve ötesinde hiçbir şey
beklemeden yani, bütün işin gücün yaşamak olacak Yaşamayı ciddiye alacaksın,

yani, o derecede, öylesine ki,

meselâ kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda, yahut, kocaman gözlüklerin,

beyaz gömleğinle bir laboratuvarında

insanlar ipin ölebileceksin, hem de yüzünü

bile görmediğin insanlar ipin, hem de

kimse seni buna zorlamamışken hem de en

güzel, en gerçek şeyin yaşamak olduğunu

bildiğin halde.

Tani, öylesine ciddiye alacaksın ki

yaşamayı, yetmişinde bile, meselâ, zeytin

dikeceksin,

hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil, ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın

için, yaşamak, yani ağır bastığından,19

Ayağımı uzatmış sakin sakin oturuyorum divan-da ama içimden isyan duyguları da kabarmıyor
değildi. Yaşadığım coğrafyanın özelliğini

biliyordum. Bu ülkede adil olanla haksızın, akil ile aptalın nasıl birbirinin içinde eriyerek tuhaf bir
hüviyete bürün- düğünün de farkındaydım.

Kızgınlığım, seyirci kaldığım, elimden bir şey gelmediği için sadece kendime. Anlatamadığım,
aydınlatamadığım, öğrete- mediğim,

dönüştüremediğim için! Yoksa kime ne için

kızacağım? Korkuların, kinlerin ve cehaletin esiri

29

19 Nâzım Hikmet. Yaşamaya Dair I, Bütün Eserleri , YKY, (2007).

olmuş insanlara kıyamaz bir doktor. Beni darbeye teşebbüsle suçluyorlar. Oysa darbelerin yaptığı
tahribatı kimse benden iyi bilemez. Ben 27 Mayıs darbesinde Çapa'nın ikiye bölünüşüne, 147'liklerin
hazin hikâyesine, 12 Eylül'de ise eğitim sisteminin tamamen çöküşüne tanık olmuş bir

insanım. Darbelerin her seferinde en büyük

darbeyi, bilime indirdiğini, gözlerimle gördüm.

İzmir Cumhuriyet Mitingi'nde, "Ne şeriat, ne darbe," dedim diye beni kürsüye çıkarmasınlar, sonra
siz gelin beni darbeci yapın! Sizi gidi şaşkınlık!

Bu arada dışarıya kulak veriyorum, gürültüler, bağırıp çağrışmalar, sloganlar duyuluyor. Kapı
önünde toplanan insanlar, keşke böyle bağırıp ça-

ğırmasalar, bütün mahalleyi rahatsız etmeseler, diyorum. Sonra vazgeçip, haksızlığa karşı tepki
göstermelerinin iyi bir şey olduğunu düşünüyorum. Çünkü halk koyun gibi tepkisiz olmamalıdır.

Kısacası, çok karışık kafam! Ama bu olup bitenin, eğlenceli bir yanı da var. Benim evimin aranıyor olması çok komik! Avcılara bile tepki duyan kadı-

nın evinde silah aranması, komik ötesi! Yakında vakit dolduğunda, ben sessiz sedasız gidecekken başka bir hale dönüşürse son yolculuğum, bunun sorumlusu ben olmayacağım. İnanın, bu "baskın" olacak!

30

başka bir hale dönüşürse son yolculuğum, bunun sorumlusu ben olmayacağım. İnanın, bu "baskın" olacak!

Hey Allahım, ne kadar çok düşünür oldum ölü-

mü! Oysa şu son günlere kadar ne dostlarım, ne çocuklarım ne de doktorlarımla hiç söz etmedik ölümden. Ben ağzıma almam bu kelimeyi ve

hastalık son aşamada bile olsa, hiç kondurmam da, ne kendime ne başkasına. Ayşe, beni görmeye geldiğinde, emekli olunca bir dağ

evinde oturmak istediğini söylüyordu, beni de zaman zaman yanına alarak. Baktım bir ara, ciddi ciddi konuşuyoruz bu nu, benim onun emekliliğini görmeye ömrüm ye tecekmiş gibi. Özellikle son teşhisten beri, sonsuza kadar bu dünyaya kazık kakacakmışım gibi davranı yordum, etrafimdakiler de bana uyuyorlardı.

Ölüm, yasak kelime oluvermiş aramızda.

Oysa, İNe ölümden korkmak ayıp ne de düşünmek ölümü/' ve her birimiz, dillendirmesek de biliyoruz ki, biı kaç haftam ya var ya yok. Bu birkaç hafta içinde yapmam gereken birkaç iş var. Önce

Çağdaş Yaşam'ın yıldönümü kudaması

tamamlanacak, hayırlısıyla. Polisler evimi darman duman ettiler ama her şeyde bir hayır vardır derler ya, bir şeye yarayacak bu baskın! Fazıl Say, mert çocuktur, baskını dııyunca, iki eli kanda olsa gelir! Sonra, Çağdaş Yaşam'ın başına

benden sonra kimin geçeceği meselesi var. Onun için bir toplantı yapmam gerekecek Cüzamla

Savaş Derneği için endişelenmiyorum Benim

Ayşe Yüksel'im o işi tıklar tıklar yürütür. K u t lama için İstanbul'a gelecek nasılsa, o vakit koıııı şurum onunla. Bir de, Ayşe Kulin'le görüşmeliyim, kitap için 3

G

ökşin'i de çağıracağım, mektuplarla ilgili

söyleyeceklerim var. Çınar'a bir küçük liste ha-zırlayıp vereceğim bu akşam. Adını yazdıklarımı, çağırsın bir an önce, hâlâ halim varken.

Polisler saatlerdir arıyorlar evi. Evimin adeta iç organlarını boşaltıyorlar. Yıllardır açılmamış denklemler açılıyor, tepe raflara kaldırılmış kullanılmayan tencereler, havan, kap kaçak toz içinde aşağı indiriliyor. Bu arada televizyondan öğreniyorum, eşzamanlı baskınlar yapmışlar yurt sathındaki tüm Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği şubelerine.

Çabalarına ve vakitlerine yazık! Zaten yıllardır didikleyip duruyorlardı defterleri. Bu derneğin yoksul çocuklara ve gençlere okuyabilmeleri için gerekli parasal yardımı en yasal yollardan

sağladığım, hiçbir yolsuzluğa karışmadığını, hiçbir açığının bulunmadığını onlar da biliyorlar. Birden bir altyazı geçti televizyonda!

"Aman Allahım! Çağlayan, Çınar, buraya gelin, çabuk! Ayşe'yi hava meydanında uçağa binerken almışlar."

"Ayşe Yüksel'i mi, anne? Aaa, evet!"

Ev halkı televizyona yapışıp, altyazıları okuyo-ruz. Haber değişince, Çağlayan ve Çınar, canlan çok sikkın, vazifelerinin başına dönüyorlar.

Vazifeleri, evin her köşesini kanştıran polislerle eşlik etmek! Benim canım da bugün ilk defa son derece sikkın! Evime yapılan baskına bu kadar tepki duymamıştım. Ne yapıyordur şimdi Ayşe?

Telefonla ulaşmaya çalışıyorum ama cebi cevap vermiyor. Bu sabah erkenden Van'a uçacaktı, üniversitedeki görevinin başına. Nasıl ulaşacağım kızıma? Yazılar akmaya devam ediyor. Tüm

ÇYDD'leri hallaç pamuğu gibi dağıtmakta ve

çalışanlarını gözaltına almaktalar. Bir kâbus bu! 349

Bir saat daha geçiyor.

Kadın polis, rafların birinden aldığı "Siyonizmin Çöküşü" adlı kitabı mal bulmuş gibi kapmış, amirine gösteriyor. Amir, "Yok yahu, buna tutanak ha-zırlanmaz! Koy onu yerine!" diyor.

Müsvedde kâğıdı olarak kullandığım eski kitaplarımın bilgisayar çıkışlarını çift taraflı okumaya başladıkları zaman, her şeyi unutup gülmeye

başlıyorum.

"Çocuklar, onlarla vakit kaybediyorsunuz. O

yazılar kitap halinde kitapçılarda satılıyor şu anda."

Zeynep kulağıma, "Şeytan azapta gerek, bıra-kın okusunlar," diye fısıldıyor ama evde gergin bir hava hiç yok. Televizyondan izlediğim, isyan duygularımı kabartan havadisler olmasa, herkes için hava hoş, diyeceğim. Polisler işlerini yaparken, ev halkı nerdeyse güle oynaya onlara destek

oluyor. Bir ara Moldovalı Cemile, polise akıl danışıyor, vi zesini uzattırabilmek için. Ona vize işlerine bakan birinin adını veriyorlar. Cemile utanmasa, "Yapıver bana bir kıyak, abicim,"

diyecek, polise. Çınar, sivilceli polisin derdine derman olmaya çalışıyor, sivilceleri için ilaç tavsiyesinde bulunuyor. Ev halkı, aramada hiçbir şey çıkmayacağını bildiğinden, zaten geldikleri andan beri gönül rahadığı içinde! Görev yapanlar ise terbiyeli, ölçülü. Sık sık yinelediğimiz çay, kahve ikramlarını hep reddediyor, ara sıra birer bardak su içmekle yetiniyorlar. Hiç mi acıkmaz bu adamlar? Türk askerinin yorulmaz, uyumaz,

acıkmaz, üşümez olduğunu bilirdim de, Türk

polisinin özellikleri hakkında pek fikrim yoktu.

Oturduğum yerden inceliyorum onları, ayrı bi-rimlerden yollanıp, burada buluşmuşlar sanki, ko-nu 35
şm 0

al arından, birbirlerini pek tanımadıkları belli.

Polislerin kimi daha rahat, kimi de işi daha sıkı tutuyor, çekmecelerin ardında gizli bölümler filan arıyor. Aşağıdaki sandıklar açılınca içlerinden ne kadar eski albüm ve mektup varsa çıkmış. Hatıralar saçılmış etrafa.

"Çocuklar aşk mektuplarımı da mı alacakları-

nız?" diye soruyorum. Yüzlerindeki ifadeden anlı-

yorum ki, beni aşk mektupları gönderilecek bir ka-dın gibi düşünemiyorlar. Ah, diyorum içimden, ah, ben de bir zamanlar sizin gibi gençtim! Tıbbiyede okuduğum yıllarda peşimden bir manga genç

erkek koşardı. Ben ne yaptım? Hepsini aklım sıra dostluğa, kardeşliğe yönlendirip on altı yaşında kafama koyduğum gibi, ilk âşık olduğum doktorla evlendim. Sonra hemen çocuk yapmak istedim.

Üç aylık evliyken, Gökşin'e mektup atmıştım, "Bu adam kısır mı acaba, ben hâlâ hamile kalmadım,"

diye.

O yaşlarda ben, bir yandan öğrencilik, bir yandan evlilik, bir yandan da çocuk istiyordum. Hayatın içine girip yaşama dair ne varsa hepsini kucaklayıp büyük bir oburlukla, her şeyi yaşamak istiyordum. Bu arsızlığım üzerine, hayat bana bir tokat attı, biliyor musunuz? Bana koca da verdi, çocuk da, dayanılmaz ağrılar, acılar da! Madem ihtirasla doktor olmak, insanlara yardım etmek istiyorsun, dedi, al sana hastalık! Al sana

ameliyat! Al sana ağrı! Ameliyatın, ağrının, hastalığın ne olduğunu yaşayarak öğren! Anne olmak mı istiyorsun, al sana çocuk! Kalp

damarlarından biri dar doğmuş bir çocukla baş et, anneliği öğren! Seni gerçekten çok seveni, sevilmenin verdiği şımarıklıktan mı, yoksa çocukluktan mı, ezdin geçtin? Al sana yüreğinde hayat boyu taşıyacağın ince, derin bir sızı! Bir nevi **351**

pişmanlık! Yetmişli yaşlanma girdiğimden beri her geçen yıl pişmanlığım artıyor. Dostluğun ne kadar önemli olduğunu insan yaşlanınca daha iyi

anlamaya başlıyor çünkü.

Evet, dersimi verdin, hayat! Teşekkür ederim.

Bugün hayat çarkımı geriye sarmak mümkün

olaydı, ne yapardım acaba? Gözlerim, kan ter içinde polislerle birlikte kitapları, kutuları raflardan indiren oğullanma takılıyor. Onlarsız kalmamak için, hayatı sırf bir kere daha onlarla

yaşayabilmek için, yine babalarıyla evlenirdim, kesin!

Aramanın beşinci saatindeyiz. Polisler götürmek üzere ayırdıkları dosyaları, kâğıtları, kitapları, kasederi ve bilgisayarını kayda almak üzere

tutanak hazırlamaya başlıyorlar. Herbir şey, tek tek elle yazılıyor. Bu işlem de bir saat sürüyor.

Sonunda polisler bize imzalattıkları tutanağı, önümde duran sehpaye bırakıyorlar,

beraberlerinde götürecekleri nesnelere

toparlamaya başlıyorlar. En hoşuna giden oyunu, kâğıtları dişleriyle parçalamak olan Bubu, miskin miskin yattığı yerden, sehpaye doğru hare-kedenince, ev halkı bir anda hep birlikte fırlıyor yerlerinden. Ben bile gayrete gelip doğruluyorum, kalkmak, Bubu'ya mani olmak için. Tutanağın ba-

şına bir şey gelirse, bir saat daha yazı yazmak gerekecek, çünkü ikinci bir kopyası yok! Bu telaşa şaşırarak Bubu havlamaya başlıyor. Kız

kardeşimden bize yadigâr kalan Ece kedi,

Bubu'yu sakinleştirmek ister gibi, bacaklarına sürtünüyor.

"Köpeğinizi kızdırdık galiba," diyor polislerden biri.

" 35

B 2

u evde kimse kolay kolay kızmaz," diyorum,

"o sadece niye heyecanlandınız, diye soruyor."

"Dilinden anlıyor musunuz?"

"Dikkatli dinlerseniz, siz de anlayabilirsiniz."

"Hayret! Kediyle köpek, geçiniyorlar, baksanıza!" diyor bir başka polis.

"Onlar bir arada yaşamaya alışık. Bizim bir dc Efe kedimiz vardı, Ece'nin erkek kardeşiydi.

Geçen yıl kaybettik onu. Söylesem inanmazsınız, Bu- bu'nun yası, hepimizinkinden uzun sürmüştü.

Resmen ağladıydı köpek!"

Polisler alışlagelmiş bir evde olmadıklarının farkındaydılar. Köpekle kedinin dahi insan yerine konduğu, yardımcılarının evin hanımı ve beyleriyle eş tutulduğu bir yerdeydiler.

"Neyse, işimizi hiç gerginlik yaşamadan bitirdik, Allaha şükür," dedi kadın polis.

"Annemin olduğu yerde gerginlik yaşanmaz,"

dedi Çınar, "Çapa'da diğer servislerde çalışanlar bir an önce mesainin bitmesini beklerken,

annemin hemşireleri saate dahi bakmadıklarını, çünkü işlerini büyük bir keyifle yaptıklarını söylerlerdi."

"Ben şey anlamına söylemiştim, anneniz bir bayan olarak hiç korkmadı, ürmedi, telaşa kapılmadı da..."

"Annem mi korkacak, ürkecek? Bakın size bir şey anlatayım, daha yeni oldu bu olay," diye bu sefer Çağlayan girdi lafa, "benim geçenlerde fena halde karnım ağrıdı. Annem telaşlandı, ille de bazı testler yaptırmak istedi. Atladık arabaya, yıllarca başhekimliğini yaptığı hastaneye geldik. Hastane kapısının önünde büyük bir kalabalık toplanmış, içeri giremiyoruz. Öğrendik ki, akıl hastalıkları bö-

353

lümünden bir deli kaçmış, kapının yanında

durmuş bağırp çağıyor, 'yanıma yaklaşanı

bıçaklarım, öldürürüm,' gibi şeyler söylüyor. Koca koca doktorlar, hademeler yanına yaklaşmaya çekiniyorlar. Annem var ya, indi arabadan, adama doğru yürümeye başladı. Ben arabada kaldım.

Biliyorum ki, mani olmaya çalışmanın faydası yok.

Herkes sustu, dehşet içinde neler olacağını

bekliyorlar. Annem adama yaklaştı, elini uzattı, sakın sakın, 'Merhaba efendim,' dedi, 'bir şey mi istemiştiniz? Size yardımcı olabilir miyim?'

Adam, 'Çayımı daha açık içmek istiyorum,' de-di, 'koyu çay bana dokunuyor.'

'Gelin birlikte çay ocağına gidelim, bu işi halle-delim.'

Annemle, pijamalı deli yan yana, nerdeyse kol-kola yürümeye başladılar, annem eliyle

arkasındaki- lere sakın olun, üzerimize gelmeyin işareti yapıyor. Onu tanımayanlar şaşkınlık içinde.

Hastane personeli, bu duruma alışıktı oysa.

Şimdi, bu kadın mı korkacak evinin

aranmasından?"

"Siz bakmayın oğullarıma," dedim, "yaşlandım diye kıymete bindim, son zamanlarda."

Polisler cep telefonumu iade ettiler. Teşekkür ettim. Elimi sıkmalarına, Çınar izin vermedi. Kemoterapi seansları bağışıklık sistemimi zayıflattığı için, beni her türlü mikroptan korumaya çalışıyor, doktor hassasiyetiyle. Oysa artık bu tür tedbirler için bile çok geç. Dönülmez akşamın uf-kundayım.

Polisler evden çıkarlarken, sokakta müthiş bir gürültü koptu. Yuhalayanlar, bağırانlar, çağırانlar. Onların ne günahı var? Emir kulu onlar, kendilerine verilen görevi yapmakla yükümlüler. Zorlukla 3

ka 5

1 4

kt ım, pencereye yürüdüm. İğne atılsa yere

düşmez bir halde, evimin bulunduğu sokak. Trafik, televizyoncuların ve kalabalığın yüzünden başka yollara yönlendirilmiş. Komşularıma,

dostlarıma, Arnavutköylülere, Çağdaş

Yaşamalara, kimbi- lir ta nerelerden kalkıp bana destek vermeye gelmiş, tanıdığım tanımadığım insanlara, sevgiyle, minnetle baktım ve camın önünde durup susmaları, evimden çıkan polislere yol vermeleri için, ellerimle "ara verin" işareti yaptım, "İşte görüyorsunuz, ben iyiyim," diye seslendim, "artık siz de da- dağılın, evlerinize gidin. Desteğiniz için teşekkür ederim."

Yerlerinden kıınıldamadılar ve alkışlamaya

başladılar. Şimdi, pencereden bakarken

anlıyorum ki, evimi bastıranlar, benden bir

kahraman yaratmak - talar. Benim şu ana kadar üzerlerinde derin iz bırakabildiklerim sadece hastalarım, yakın çevrem ve eğitimine katkıda bulunduğum çocuklardı. Bunun dışında hiçbir

iddiam yoktu, zaten. Arzularım, hırslarım olaydı, bana getirilen siyasi teklifleri değerlendirirdim.

Parayla da hiç aram olmadı. Her zaman fazla

paranın insanı bozduğuna inandım, az parayla yaşamaktan hiç gocunmadım. Çocuklarımı

ilkokuldan itibaren özel okullarda değil, orta sınıfın ve yoksul halk çocuklarının gittiği parasız devlet okullarında okuttum, paraya özenmesinler diye.

Sade ve sakin bir yaşam biçimini seçtim kendime, hırstan lüksten uzak, sadece memleketimin

kadersiz insanlarına ve çocuklarına hizmet

etmeye adanmış! Şimdi şu hale bakın, halk

dağılmıyor, bir şeyler bekliyor benden. Oysa ben, son günlerini yaşayan, çalışkan, özverili bir hekimim sadece, sokaktaki kalabalığın tepkisinin bayrağı hiç değilim.

355

Pencereden çekildim, perdeyi örttüm, gidip yerime oturdum ve içimden, bu vatanın çocuklarının sonsuza kadar hep haksızlığa ve cehalete karşı, cesaretle bayrak kaldırmalarını diledim. Tıpkı bir ömür benim yapmış olduğum gibi!

DÖNÜLMEZ AKŞAMIN UFKUNDA

m

Gittiler. Yorgunum. Arama yapılırken ne kadar güçlüydüm oysa.

Divana uzanmadım hiç, hep dik oturdum, sırtımda bir yastıkla. Sivil polisle hiç üşenmeden dakikalarca konuştum, diğerlerine somlar sordum, televizyonu izledim, olup biteni takip etmeye çalıştım.

Şimdi, evim sabahki davetsiz misafirlerinden arınıp röportaja ve çekime gelmiş habercileri ağırlarken, içi boşalmış çuval gibi, seril-dim gittim. Artık içimden tek bir kelime etmek dahi gelmiyor.

Ayşe'yi ve diğer Çağdaş Yaşamaları düşünüyorum, sadece. Hiç karşılık beklemeden, gönüllü çalışan onlarca insan, sebepsiz yere gözaltındalar. Yeni bir haber alabilmek için daha çok erken. Belki yarın salarlar onlan. Eminim salarlar. Ne suçları var ki? Ama iyi haberi alana kadar, bana rahat yok, uyku da yok!

Evi havalandırmak için camlan açtıklarından, komşulardan birinin evinden, bir dua sesi geliyor hafif hafif. Nereden nereye, bu ses a 3

1 5

dı 6

beni, ta öğrenciliğim sırasında şahit olduğum ilk doğuma gö-

türdü! Köyden gelmiş gencecik bir hamile kadının başındaydık.

Kimbilir kaç kez, bir tarlada ya da evinde tek başına doğum yapan başka kadınlara şahit olmuştu. Bir doğumhanenin çiğ ışığında, başına üşüşmüş beyaz gömleklilik kalabalık, doktor, asistanlar ve biz öğrenciler -ki herhalde bizleri de doktor zannediyordu- ödünü patlatmıştık. "Öldürün beni, doğurmak istemiyorum," diye çığlık çığlığa bağınıyordu. Stajyer arkadaşım ilk kez bir doğum yaptıracaktı.

Hem kendimi çok suçlu hissetmişim, hem de ya arkadaşım beceremezse, ters bir şey yapar, bebeği elinden kaydırır, yere düşürürse diye, panik içindeydim. Hoca bir emir vermişti, hemşireler koşuşup bir takım aletler getirmişlerdi. Stajyerin titrek eli, gözüken başa uzandı, birkaç hareket, he-mostatik penslerin takılması, kordonun kesilmesi ve arkadaşımın elinde mosmor bir mahluk!

Nefesimiz kesilmiş, hiçbir şey soramıyorduk. Tecrübeli eller bebeği başaşağı çevirip poposuna ilk dayağını atmışlar ve keskin bir feryat işitmiştik. Hepimiz bebeğe dalmış, canlanmasını, çırpınmasını, tartılmasını seyrediyorduk ki, bir dua sesi duyuldu. Tatil, hafif melodili, ninni gibi bir duaydı bu. Anne, bebeği için dua ediyordu.

Duyduğum dualann en temizini, en güzeli, şüphesiz Tanrı'ya en yakınıydı.

İki dua arasına sıkışan ömürde, bir can yaşayacaktı, sevapları ve günahlarıyla. Her bebek, şanslı varsa mutlu, sağlıklı, başarılı olacaktı.

Şansı yoksa kim bilir neler gelecekti başına! Hastalıklı, geri zekâlı, sakat olabilirdi. Cüzama yakalanabilirdi. Çok yoksul ve cahil kalabilirdi. Geneleve, hapishaneye düşebilirdi. Tanrı'nın ona biçtiği kaderi, sevgi ve anlayış vererek dengelemek, sadece bizlerin elindeydi. Biz insanların, biz ne yapıyorduk oysa; kendimiz gibi olmayana, kendimize benzemeyeni dışlıyorduk, onun da Allah'ın kulu olduğunu unutarak! Hem bir taraftan dışlıyor, bir taraftan da, dışlamayacak cesareti gösteren olursa, ona alkış tutuyorduk, tuhaf bir çelişkiyle. Bugün, beni suçlayanlarla, evimin önüne toplanıp, beni

alkışlayanlar gibi.

Yığınla insan var içerdeki odalarda. Holde kıvıl kıvıl insan **357**

kaynıyor. Allahtan basın sözcülüğünü üstlenmiş olan Hilmi, becerikli bir genç, organize ediyor herkesi. Öncelik yazılı basına verilecekmiş. Gazeteciler bana sorular yöneltecekler, onlar odayı boşaltınca, görsel medyayı alacakmışız odaya. Benim için hava hoş!

Dernek çalışanlarının ve Ayşe'nin iyilik haberlerini alana kadar, kim gelmiş, kim gitmiş, hiçbir şey umurumda değil.

Yazılısı, görseli, medya da işini bitirip gidiyor. Ben de bittim ama hâlâ gelen gelene!

Her ne kadar en yakınlarımızın dışında, kimseyi kabul etmek istemesek de, birileri sızıyor içeri. Komşular, tanıdıklar, dostlar ve meraklılar. Hepsi buradalar, geçmiş olsun demek için. Konuşmaya mecbur olmayayım diye, gözlerim kapalı duruyorum. Uyukladığımı zannediyor, aralarında alçak sesle konuşuyorlar.

"Bu bir sindirme, korkutma, sopa gösterme olayıdır," diyor içlerinden biri. "Bunca yıldır ezilmiş, dışlanmış, küçümsenmiş

olmanın intikamı alınıyor."

Bilemem, belki de öyledir. Ama içlerine kapanıp hayata karışmamayı kendileri tercih etmediler mi yıllardır? Nihayet topluma karışmaya karar verdiklerinde, başörtülü kadınlar kamu alanları hariç, her alanda çalışmaya başladılar, hiç de küçümsenmi- yorlar.

Üstelik şimdi çok güçlü ve çok zenginler. Ne var ki, bir zamanlar iyi Müslüman idiyseler, artık değiller. Çünkü Müslüman, zalim olmaz, ezmez, haksızlık etmez, gösteriş merakına, intikam peşine düşmez!

"Aman, hangi biri gücünden istifade etmeye çalışmadı ki? Kim bu iktidar koltuğuna otursa, kendinden bir öncekilerin canına okudu ve cebini doldurmaya baktı," diyor bir başkası.

İşte bu, doğru tespit, diye düşünüyorum. Gelmiş geçmiş

iktidarların, hangi biri hakkaniyetli davrandı? Hangisinin gözünü hırs bürümedi, hangisi adil kalabildi? Hata yapmadı? Niye bunlar farklı olsun ki? Sağdan sola bütün partileri, liderleri ve insanlarıyla, bir bozulma yaşıyorsa ülke, eğitim sistemimizde ve ahlak öğretimimizde büyük bir yanlışlık olmalı. Hangi iktidar gelirse gelsin, akıl sağlığını ve a **3**

hl **5**

a **8**

kı

nı kaybetmekte toplum.

Ama beni en çok üzen, bir kez daha kamplara ayrılıyor olmamız.

Bunu hep yaptık. Hiç ders almadık. Küçük bir kızdım, evimde Halk Partisi'n- den nefret edilirdi, çünkü babam koyu bir Demokrat Partili, annem ise keskin bir komünist düşmanıydı. 1958 yılına geldiğimizde, ülke ikiye ayrılmıştı, CHP'liler ve DP'liler olarak.

Köylerde kahveleri, camileri bile ayırmışlardı. Ne saçmaymış! Koyu DP'li babayla, anti-komünist annenin kızı, büyüyünce sola eğdi gönlünü, sosyal demokrat oldu, emperyalistlerden, aşın zenginlerden, güçlülerden uzak durdu hayatı boyunca. Bir işe yaradı mı, iki parti arasındaki bunca nefret? On değerli yılını yedi Türkiye'nin, sonra unutuldu gitti, olan o yıllarda araya sıkışan kuşaklara oldu. Sonuç: 27

Mayıs Darbesi! İpin ucunda asla hesabını veremeyeceğimiz üç ölü!

70'li yıllara geldiğimizde bu kez, devrimci, ülkücü diye bölündük. Ne kadar çok genç insan öldü bu manasız çatışmada. Yine darbe! Sonsuz acılar! Ateşler içinde bir vatan! Alevi-Sünni diye ayrıldık. Türk-Kürt diye ayrıldık. Gencecik çocukları-

miza kıydık, en değerli sanat insanlarımızı yaktık, kül ettik, yerlerini asla dolduramayacağımız. Şimdi yine aynı şeyi yapıyoruz. Bu kez din üzerinden bölünüyoruz. Türbanlı-türbansız, inançlı-inançsız, dinci-laik! Sürekli intikam peşindeyiz. Ne saçma bir gidiş bu! Ne tehlikeli, ne yaman!

Ben divanda gözlerim kapalı, bunlan düşünerek öylece uzanırken, hep aynı konulan çiğneyip duruyorlar. İnişli çıkışlı tınılarla bir fon müziği gibi yankılanıp duruyor konuşmalar. İçime baygınlık basmaya başladı.

"Anne, seni odana alalım," dedi Çınar.

"Misafirler gitsin, öyle."

O kadar da duyarsız değil misafirlerim. Toparlanıp kalktılar. Ben yatak odama geçtim. Kapıyı kapattım, Yatağıma uzandım.

Bugün yaşananların üzerine, yarın yeni bir gün doğacak. Her şey daha iyi olacak yarın, belki Ayşe'yi ve diğerlerini salıverirler.

Uykuya bu ümitle daldım.

359

HAYAT SANA TEŞEKKÜR EDERİM

14 Nisan-2 Mayıs 2009

Yine hastanedeyim. Kan değerlerimi beğenmedikleri için, beni birkaç gün bekletiyor doktorlar. Ben

nerdeyse mazoşist bir keyif içinde divanda uzanmış, aramayı seyrederken, meğer ne çok yorulmuşum. İyi de gereği var mıydı bu kadar beklemenin? Kemomu bir an önce olmak istiyorum, yirminci yıl kutlamasına katılabilmek için. Kemote- rapi sonrasında, birkaç gün süreyle haşat oluyorum çünkü. Müthiş midem bulanıyor. Başım dönüyor. Ayaklanamıyorum.

Her şeye olduğu gibi, zamanla, zehire de yavaş yavaş alışıyor bünye.

Bulantılar, kusmalar geçiyor, insanın gözü açılıyor, kendine geliyor.

Doktorlarıma rica ettim, tam 2 Mayıs günü, en iyi halimde olayı **36**

m, **0** diye. Çünkü Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin yirminci yıl kutlaması, o

gün Liitfi Kırdar'da yapılacak ve Fazıl geliyor! Sevgili çocuk, kırmadı bizleri. Bilederi 125 TL'den sa-tışa çıkarmak üzereler. Bu miktar, her bir üniversite öğrencisine verilen bir aylık burs miktarı. Yani bu kudama çok işine yarayacak öğrencilerin.

"Sen şimdi dinlen, ben en doğru zamanda ba-sacağım ilacı sana," dedi doktorum, "konserde zımba gibi olacaksın. Ama bana bir söz ver, o gü-

ne kadar misafir kabul etmek yok. Öyle odaya her dalanla, her sızanla sohbeta koyulmak, yorulmak yok."

"Televizyoncular, saatlerdir bekliyorlarmış,"

dedim, "bari izin ver on dakika kadar onlarla görü-

şeyim."

"Geldin geleli kapıdan ayrılmadılar ki! Bak, ciddi söylüyorum, sözümü dinlemezsen, seni ayağa kaldıramam konser günü."

"Sadece on dakika. Çocuklar onca saat bekle-dikleri için." Hangi meslek dalından olursa olsun, görev için eza çeken gençlere hiç kıyamam ben.

"Sen hiç meraklı değildin medyatik olmaya. Ne oldu sana böyle?"

"Giderayak değiştim. Son sözlerimi

söylememe izin ver, sonra vicdan azabı

çekersin."

"Tamam, izin veriyorum ama son sözlerini söy-lemene daha var. Kendini yormazsan, daha çok var!"

İşte böyle bir tiyatro oynuyoruz birbirimize.

Doktorlar, ben hasta olalı beri, benim de bir doktor olduğumu unutmuşu benziyorlar. Allah'ın işine karışılmaz ama nerdeyse dakikasına kadar biliyorum ben, geminin limandan ayrılış zamanını. Evet, daha var! Daha işlerim tamamlanmadı.

3

T 6

el 8

e vizyoncuları odama almadan önce, banda-

namı başıma takıyor hemşire. Şimdi odaya

doluşacaklar ve ısrarla tekrar tekrar soracaklar, bir gün önceki baskın sırasında neler yaşadığımı.

Nasıl ıstırap çektiğimi anlatmamı isteyecekler.

Ben, kötü bir şey olmadı, polisler çok nazikti, dedikçe, bana tam tersini söyletmeye

çalışacaklar. Duygu sömürüle- riyle besleniyor televizyonlar, çünkü. Hangi televizyon var

şağıda diyorum. Söylüyorlar. Hükümet yanlısı televizyonlar gelmediler, çünkü onlar da o gün yaşananları, yana yakıla ve abartarak anlataca-

ğımı sanıyorlar. Gerçekten, hiç tanımıyorlar beni.

"Ayna ister misiniz?" diye soruyor hemşire.

"Asla!" kendimi görmeyeyim daha iyi. Beni gü-

zelleştiremeyeceği için, üzerimdeki pikeyi düzelti-yor.

"Ben hazırım, çağırın gelsinler."

Bir bıkkınlık çöküyor içime aniden. Neden ko-nuşuyorum? Ben konuşacağım da ne değişecek?

Niçin aynı soruları tekrar tekrar soruyorlar? Keşke dinleseydim doktorumu. Ama artık çok geç. Kendimi yukarı doğru çekiyorum yatağın içinde. İçeri doluşmaya başlayan genç insanlara, "Hoşgeldiniz çocuklar," diyorum, gayrete gelerek. Çünkü ne demiş Nâzım ve ne kadar haklı!

Diyelim ki hastayız

hem de ağır

hem de ameliyatlık,

yani, beyaz masadan,

kalkmamak ihtimali de var. Duymamak
mümkün değilse de biraz erken gitmenin
kederini
biz yine de güleceğiz anlatılan beктаşı
fikrasına, hava yağmurlu mu diye bakacağız
pencereden, yahut da yine sabırsızlıkla
bekleyeceğiz ajans haberlerini.

369

yani, nasıl ve nerde olursak olalım

hiç ölü nmeyecekmış gibi yaşanacak..20

İşte yine kemo! Yine kemonun mide bulantıları, ağrıları, bitkinliği, yorgunluğu! Yine yüreğimin üzerine ağır yük bırakılmış gibi, o boğulma hissi, sıkıntısı. Kemoyu dengelemek için, başka ilaçlar.

İlaçlar. İlaçlar. Sadece 2 Mayıs için, hepsi.

Sonrası yok zaten. Konserden sonrası uyku ve huzur, inşallah!

Beni, bir eve çıkarıyorlar, bir hastaneye götürü-

yorlar. Merdivenleri çok zor iniyorum artık. Çok zor yürüyorum, çok zor konuşuyorum. Hatta zor nefes alıyorum. Ama bana güç veren bir haber geliyor, 24 Nisan'da! Ayşe'yi dört gün gözaltına tutup beşinci gün mahkemeye çıkarttıktan sonra, hapishaneye koymuşlardı. Çocuklar benden

saklamaya çalışmışlardı ama mümkün müydü

böyle bir şeyi uzun süre saklayabilmek? Bir cuma günüydü, telefon çaldı, avukatımız arıyormuş, müjdeyi vermek için. "Ayşe serbest," dedi. Öyle bir çılgılık atmışım ki, iki Zeynep ve Cemile, koşa koşa yanıma geldiler. Kızım, Deniz Seki'yle yan yana yatmış, hapishanede. Ne çok anlatacakları var bizlere! Van'a dönmeden uğrayacak,

konusacağız. Bana on seans kemoterapi yapılmış

gibi güç kattı bu güzel haber!

Bir güzel haber daha geldi, birkaç gün sonra!

Kudamanın organizasyonunu, hiç karşılık istemeden Pro İletişim üsdenmiş. Rana Erkan

sunacakmış geceyi. Ah, ne kadar rahat etti içim.

Bileder satışı geç çıkıyor diye çok korkmuştuk.

Ama hepsi tükenmiş! Yeniden satmışlar. Koltuk

37

0

kalmamış, ara yollara, merdivenlere iskemleler konmuş, onlar da satılmış.

Artık keyfim yerine gelmişti ya, Çınar'a verdi-

ğim listedeki kişileri görmek istedim. Geldiler sı-

rayla. Hayatı birlikte yürüdüğüm dostlarım, can arkadaşlarım, aynı yola baş koyduğumuz

hemşirelerim, Sultan kızım, dernekteki ülkü

arkadaşlanm, gönüllüler ki, belkemikleridir

derneklerin, hiçbir dernek onların ışığı olmaksızın yaşayamaz ve bağışçılar! Toplantılarımı yaptım, arzularımı bildirdim.

Gökşin geldi, diz dize, el ele oturduk, konuşurken.

O anlıyor, biliyor ondan ne istediğimi. Ayşe Kulin geldi, çok az konuştuk ama çok şey söyledik.

Bazı kişilerle anlaşmak için söz söylemek

gerekmiyor. Başka kim vardı listemde? Galiba görmek, konuşmak istediğim kimse kalmadı.

Bütün işlerimi tamamladım. Konser gecesini de atlattıktan sonra, kemoterapiyi kestireceğim.

Yolcu yolunda gerek!

ÇYDD'nin yıllık genel kurulu, konser gününe

denk geldi. Bu yüzden hazırlanmama yardımcı

olamıyor Ayşe. Onun genel kurulda bulunması

şart. Neler yapılması gerektiğini o biliyor, nasıl geçtiğini de bana o anlatacak, konserden önce.

Evde son dopingimi yapıyorlar konser öncesi.

Aslında, benim dopingim, birkaç gün önce verdikleri müjdeydi! Patricia Kopatchinskaja, Cihat Aş-

kın, Çağ Erçağ, Tolga Salman, Burcu Karadağ ve Güvenç Dağüstün, Fazıl Say gibi, hiçbir ücret talep etmeden konser vereceklermiş o gece.

Kortizondan karpuz gibi şiş her tarafım. Hiçbir **371**

şeye sığmıyorum. Allahtan 26 Şubat'da

Türkiye'de eğitime yaptığım katkılar için Koç Holding'in verdiği ödülümü almaya giderken,

Ayşe'nin ısrarıyla aldığım gri pantolon takımım var.

Ödül törenine üç beş gün vardı, Van'dan telefon etti Ayşe. Rüyasında beni görmüş, saray gibi bir yerde, büyük bir kalabalığın ortasında yatıyormuşum. Üzerimde inanılmaz güzellikte, işlemeli bir yorgan varmış. Etrafimdakiler çok itibar ediyor-larmış bana, ben de çok mutlu görünüyormuşum.

"Eh bildin işte, ödül töreni herhalde çok kalabalık olacak," dedim Ayşe'ye.

"Ne giyeceksiniz hocam?" diye sordu.

"Uydururum dolaptan bir şeyler."

"Olmaz Hocam," dedi, "bana söz verin, mutlaka yeni bir şey almalısınız. Rüyamda çok şıktınız.

Gerçekte de öyle olun emi!"

"Bakanz," dedim. İlahi kız, çarşıya çıkacak halim mi vardı benim!

"Hocam. Lütfen. Yeni bir şey almanız şart. Söz verin."

"Peki, söz," dedim, "Çınar burada şansına. Ya-rın beni hastaneye götürecekti, söylerim ona biraz erken gelir, yolda Faik Sönmez'e uğrarız."

Düşündüm ki, bunca sıkıntı içinde bana da iyi gelebilir, yeni bir kıyafet almak. Kaç sene oldu üzerime yeni bir şey giymeyeli. Faik Sönmez'in mağazasında, benim ne tarz giyindiğimi bilirler.

Haber verdim önceden bir iki parça giysi

hazırlamaları için. Çınar arabayı kaldırıma

yanıştırdı, inip içeri girdim. Gri bir pantolon takım hazırlamışlar. Hemen getirdiler. Sadece ceketi denedim. Pantolonu deneyecek halim yoktu.

Düşündüm ki, ben alayım, pantolonun beli dar geli **3**

r **72**

se Çağlayan genişletir, bol gelirse, daraltır.

Elinden gelir oğlumun bu tür işler. Bir de gri, müslin bir şal verdiler, takımın renginden iki ton açık. Üzerine pembenin değişik tonlarında

puanlar işlemişler. Hoşuma gitti, onu da aldım.

Evde pantolonu denedim, kopçaları az kay-

dırmayla, uydu bedenime. Baktım Çağlayan şalı elinde evirip çeviriyor.

"Beğenmedin mi?" diye sordum.

"Çok beğendim anne ama bu şal büyük," dedi,

"sen bununla rahat edemezsin. İster misin bunu ortasından böleyim, yarısını başına bandana yapalım, diğer yarısını eşarp olarak kullan?"

Benim sevgili, yaratıcı oğlum, geçti anneannesinden miras Singer dikiş makinesinin başına, bana hem bir bandana hem de bir eşarp dikti.

Allah Ayşe'nin rüyasından razı olsun, şimdi bu önemli günde giyecek doğru dürüst bir şeyim var.

Yoksa balon gibi şiş bedenime ne uydurabilirdim evdeki giysilerimin arasından, bu yorgunluğumla?

Bir de onun telaşını yaşayacaktım, bugün.

Sabahtan beri hazırlıyorlar beni. Vitamin veriyorlar. Tırnaklarımı kesiyorlar. Yüzümdeki lekele-rin üzerine bir şeyler sürüyorlar. "Yapmayın çocuklar," dedim, "benim lekelerimle uğraşacağınıza, dua edin de sahnenin ortasına kadar yürüyebileyim, konuşma süresince ayakta kalabileyim."

"Kaç dakika konuşacaksın anne?" diye sordu Çınar.

"En fazla beş dakika!"

"Ayakta durma anne, oturduğun yerden

konuş."

"Ben hiç gözükmeyeyim, kürsünün arkasından sesim gelsin öyle mi?"

Gülmeye başladık. Olacak şey mi bu söylediği 3

? 73

"Tekerlekli sandalyende otur demek istemiş-

tim."

"Ayakta durmayı denemek istiyorum Çınar. Bu benim son sahnem!"

"O halde Zeynep çok yakınında dursun, anne.

Zaten koruman olarak, yanı başında durması la-zım! Sana destek verir."

Fena fikir değildi. Düşecek olursam, hiç olmazsa, düşmeden yakalardı beni, rezil olmazdım.

"Zeynep'ciğim, sen yakınımda dur. Eğer başım döner, düşecek gibi olursam sana işaret veririm, beni tutarsın hemen, koluma girersin, ama ben sana işaret vermedikçe, sakın üstüme gelme

emi!" diye tembih ettim, Zeynep'e.

Güçsüz gözükmek en gücüme giden şeydir.

Dolu salonun önünde, konuşma yapacaksam,

onurumla, ayakta, tek başıma yapmalıyım.

"Seninle başa çıkılmaz anne," dedi Çınar.

Çağlayan, Çınar ve arkadaşı Mine, beni giydirdiler. Merdivenleri inerken koluma girmek istediler, "Daha değil," dedim, "o günler de gelecek ama daha değil."

Çağlayan arkamızdan tekerlekli sandalyeyi indirdi, aşağıya. Arabaya bindik. Beni aylardır ayakta tutan törenin yapılacağı Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı'na doğru yola çıktık.

Arabadan inince, yine sandalyeme oturdum,

binaya girdik.

"Herkes salonda yerini aldı, sizi bekliyorlar,"

dedi Rana.

Holü geçtik, sahnenin arka kapısından

tekerlekli sandalyemi sahnenin üzerine sürdü Çınar.

Aman Allahım! Aman Allahım! Bu ne kalabalık!

Böylesine tıklım tıkış, tepeleme dolu bir salon, da-ha 3

ö 7

n 4

ce gördüm mü ben ömrüm boyunca? Bütün

koltuklar dolmuş, belli ki yer yetmemiş, koridorlar dolmuş. Yine yer yetmemiş, sahnenin sağ

tarafına sıra sıra sandalyeler dizmişler, onlar da dolu. Sahnenin bana göre sol tarafında,

Anadolu'nun çeşidi okullarından gelen

Kardelenler'i oturtmuşlar. Üstlerinde beyaz

gömlekleriyle, karda açan narin çiçeklerim benim.

Sahnenin önü firdolayı bembeyaz çiçeklerle

süslenmiş. Saf, temiz, beyaz çiçeklerle. Ortada Fazıl Say ve arkadaşları duruyorlar. Benim içeri girişimle birlikte, alkış koptu.

Herkes ayakta. Alkış dinmiyor. Dinmiyor. Beni mi alkışlıyorlar? Dönüp oğluma bakıyorum,

Çınar'ın gözleri yaşlı. Salonda ön sırada görebil-diklerimin de gözlerinde yaşlar var. Hep alkışlıyorlar. Hiç durmadan alkışlıyorlar.

Görüyorum ki, bir ömrü boşa harcamamışım!

Bir doktorun tek arzusu, hastasını sağlığına ka-vuşturmak, yaşamını uzatmaktır. Ben bundan fazlasını yaptım; hastalarımaya yaşam şardannı da hazırladım, onlara iş ve aş buldum, çocuklarına kanat gerdim. Minnettanm tüm hayatımı

vakfettiğim cüzamlılarına, çünkü onların çocuklan sayesinde ki, memleketimin binlerce başka çocuğuna da uzanabildim. Yoksul olmalan,

çaresiz olmalan koşuluyla, hiç ayırım yapmadan, Türk, Kürt, Süryani, vs. demeden, kırsalın evlere hapsedilmiş kızlarına kapıları araladım, ışık tuttum yollanna. Beni hırpaladılar, yerden yere vurdular, ne gâvurluğum kaldı, ne Kürtçülüğüm, ne de

komünistliğim. Şu son aramayla da darbeci

yerine kondum. Umurumda bile olmadı. Çünkü

ben, gâvur, Kürtçü, komünist veya darbeci

375

değilim. Ben sadece, yüreği insan sevgisiyle dolu bir hekimim. Ülkemi, insan haklarına ve hukuka saygılı, demokrasiye inanan hükümetlerin idare etmesini isteyen bir vatanseverim. Hayatım

boyunca tek isteğim, iyi ve dürüst bir insan olmaktı. İyi ve dürüst insanlarla birlikte yaşamaktı.

Şu anda beni alkışlayanlar, benim gibi iyi ve dürüst insanlar. Benim gibi onlar da bu ülkede, hukukun

üstünlüğüne güvenerek, özgür ve onurlu yaşamak istiyorlar. Bana tuttukları alkış, şu sol tarafımda oturan çocukları, ortaçağ karanlığından çekip ışığa, aydınlığa yürütmek için verdiğim çabaya, başka şeye değil. Kaya diplerinde açmış

çiğdemlere benzeyen çocuklara, vadettiğim, insanca yaşam için bu alkışlar.

Fazıl, J.S. Bach'ın bir piyano uyarlamasını çalı-

yor. Ben, Kardelenlerimin, beyaz kelebekler gibi hayatın içinde uçtuklarını, köy öğretmenleri, ebeler, doktorlar avukadar olduklarını hayal ediyorum. Fazıl, Beethoven'dan bir sonat çalıyor.

Benim çocuklarım da müzisyen, ressam, yazar

oluyorlar. Kendi başarı öykülerini kaleme

alıyorlar. Fazıl, Bartok'tan Romen dansları çalıyor şimdi. Benim kızlarım dans ediyor. Balerin olmak isteyen biri vardı aralarında. Bembeyaz bir tütüyle doluyor etrafımda o, bir kar tanesi gibi.

"Odam Kirep Tutmuyordu dinliyorum, Nâzım'ın

"Bugün Pazarımı dinliyorum, "Memleketim"i dinliyorum; bu kez lepralıların geçiyor önümden, pençeleşmiş elleriyle çiçekler uzatarak bana.

Lepralıların anneleri, eşleri, çocukları geçiyorlar, yüzlerinde aydınlık gülümsemelerle. Hayat geçiyor, önümden. Hayat, sana teşekkür ederim tekrar tekrar, bana güzel işler yapma gücü

verdiğin için! Perde inmek üzereyken, birileri bir

376

şeyler söylüyor, birileri elimi öpüyor, alkışlar devam ediyor, yüreğimdaki ses, her şey iyi olacak diyor ama benim kulaklarımda sadece bir şiirin mısraları uğuldamakta. Sadece o mısraları

duyuyorum artık, sadece o mısraları...

Kır ve dağ ciceklerini istiyorum,

Kaderleri bana benzeyen, Yalnızlıkta

açarlar kimse bilmez onları Geniş

ovalarda kaybolur kokuları Yurdumun

sevgili ve adsız çiçekleri Hepinizi,

hepinizi istiyorum, gelin görün beni

Toprağı nasıl örterseniz öylece örtün beni

Ben bir bahçe suluyordum gönlümden

Kimse bilmez, kimse anlamaz dilimden

Ne güller fişkirir çilelerimden Kandır,

hayattır, emektir benim güllerim

Korkmadım, korkmuyorum ölümden Siz

çiçek getirin yalnız, çiçek getirin...

* Ceyhun Atuf Kansu, 20. Yüzyıl Türk Şiir Antolojisi, Bilgi Yayınevi, (2009)

"Tü m insa n lı ğ ın ak lın ve v icda n ın a yd ın la tt ı ğ ı yo ld a yürü me yi seçe ce ğ i gü n, er ve ya g eç ge le c ekt i. Bu na büt ü n ka lb imle ina n ıyo rdu m. Sa br ımı ve sükû net imi, bu ina nçt an a lıyo rdu m. O gü ne kad ar, ba şa herge le n ç ek ilec ek ! O yu nu n kura lı bö yle ! Ya şa m o yu nu nu n!

Ne de miş şa ir: 'Y a şa mak şaka ya ge lme z...

Binlerce cüzamlıyı iyileştirdi, hayatın içine kattı... Kız çocukları başta olmak üzere, binlerce çocuğun okullu olmasını sağladı. Her zaman tek başınaydı ama hiçbir zaman yalnız değildi. Kimsenin yanında yer almak adına inançlarından, ilkelerinden ödün vermedi ama yüz binlerce insan onun yanında yer aldı.

9789752896

956

9 I 07 I DC. 0707 JO

I

m

Türkan Sa yla n... Tek ve t ek başına !

ISBN: 178-175-281-LIS-t

EVEREİT

cizgiliforum

20